DEVRE : II CİLT : 7 İÇTİMA SENESİ : 2

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Onikinci İçtima

15 . 3 . 1340 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	**424**
2. — Evrakı varide	**424**
Teklifler	**424**
1. — Karesi Mebusu Vehbi Bey, 31 Kânunuevvel 1337 tarihli maddeyi kanuniyenin tadili hakkında teklifi kanunisi (2/315)	424
2. — Çatalça Mebusu Şakir Beyin, 11 Kânunusani 1339 tarihli Kanunun onuncu maddesinin tadili hakkında teklifi kanunisi (2/316)	424 :425
Mazbatalar	**425**
3. — 1340 senesi Seyri sefain bütçe kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/416)	425
Tezkereler	**425**
1. — İstanbul İstiklâl Mahkemesince yapılan sarfiyatın bu baptaki kanunun ihatası dairesinde bulunup bulunmadığının Meclisce tâyini hakkında Tetkikı Hesap Encümeni Riyasetinden mevrut tezkere.	425
Takrirler	**425**
1. — Kastamonu'ya tabi Göl nahiyesinde mevcut Ziraat mektebinin 1340 senesi bütçesine ithali hakkında Kastamonu Mebusu Mehmed Fuad Bey ve 58 refikinin takriri (4/174)	425 :426
2. — Antalya Mebusu Ahmed Saki Beyin, muallimlerin İstanbul Hükümeti zamanında mütedahil kalan maaşlarının tediyesine medar olacak mebaliğin bütçeye ithali hakkında takriri (4/8)	426
3. — Çanakkale Mebusu Mehmed Beyin, tütünün serbestçe ekilmesinin sürati temini hakkında takriri (4/7)	426
4. — Çanakkale Mebusu Mehmed Beyin, Ezine civarında mevcut Müslüman kabristanının Yunanlılar tarafından dikilen âdibenin biran evvel kaldırılması hakkında takriri (4/13)	426
3. — Müzakere edilen mevad	**427**
1. — 1340 senesi Bütçe kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/296)	427
A - Emniyeti Umumiye bütçesi 427 :445,461 :473	
2. — Ziraat Bankasının 1340 senesi bütçesi hakkında kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/404)	446 : 457,474 :497

Sayfa

B - Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 senesi bütçesi 458:460,498:517

4. — Sualler 457

1. — Çanakkale Mebusu Mehmed Beyin İstanbul Hükümeti zailesi tarafından Çanakkale ve mülhakatı Ziraat Bankası şuabatının İstanbul'a alınan nukutu mevcudiyesine dair Ziraat Vekâletinden şifahi sual takriri (6/2) 457:458

BİRİNCİ CELSE

REİS — Fethi Bey

KÂTİPLER : Hakkı Bey (Van), Kâzım Vehbi Bey (Ergani)

REİS — Celseyi açıyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacaktır:

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Fethi Beyin tahtı Riyasetlerinde inikat ederek zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve evrakı varide aidoldukları mahallere havale edildi. Mülga Osmanlı İmparatorluğu zamanına ait Düyunu Dahiliyenin sureti tediyesine dair lâyiha müstacel badehu etibbanın hizmeti meburesi hakkındaki kanuna bâzı mevaddın tezyidine dair teklifi kanuninin müzakeresine geçilerek altı maddesi aynen ve yedinci madde tadilen kabul olundu : Mütaakiben Orta tedrisat muallimleri hakkındaki kanun lâyihasının müzakeresine başlandı üçüncü ve beşinci maddelerde tadilât icra edilerek dördüncü madde tay ve mevaddı mütaakibenin numaraları ona göre tebdil olundu. Maarif Encümenince yeniden tanzim edilen 13, 14 ncü maddelerle lâyihanın 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 27 nci maddeleri tadilen ve diğerleri aynen kabul ve kanunun heyeti umumiyesi tâyini esami ile reye vaz'olunarak celse tatil edildi.

İkinci celse

Fethi Beyin riyasetleriyle küşat ve Orta Tedrisat Muallimleri Kanununun 135 reyle kabul edildiği tebliğ olundu. Ruznamenin 36 ncı maddesini teşkil eden Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Hükümeti arasında akt ve imza olunan Muhadenet Muahedenamesinin tasdiki hakkındaki kanun lâyihasiyle ruznamenin 29 ncu maddesindeki Mübadele, İmar ve İskân Kanunun sekizinci maddesine müzeyyel tebdili kanuninin müstacelen ve tercihan müzakeresine dair vukubulan teklifler kabul olunarak mezkûr Muahedename bilâmünakaşa aynen tasdik edildi, Bilâhara Mübadele, İmar ve İskân Kanununun sekizinci maddesine müzeyyel teklifi kanuni müzakere edilip birinci maddesi tadilen ve diğer maddeleri aynen kabul edilerek Cumartesi günü toplanmak üzere içtimaa nihayet verildi.

REİS — Zaptı sabık hakkında bir itiraz var mı efendim? (Hayır sesleri) Zaptı sabık hulâsası aynen kabul olundu.

2. — EVRAKI VARİDE

Teklifler

1. — Karesi Mebusu Vehbi Beyin 31 Kânunuevvel 1337 tarihli maddeyi kanuniyenin tadili hakkında, teklifi kanunisi (2/315) (Lâyiha Encümenine)

2. — Çatalca Mebusu Şakir Beyin 11 Kânunu-

sani 1339 tarihli Kanunun onüçüncü maddesinin tadili hakkında teklifi kanunisi (2/316) (Lâyiha Encümenine)

Mazbatalar

1. — 1340 senesi Seyri Sefain bütçe kanunu lâyihası (1/416) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)

Tezkereler

1. — İstanbul İstiklâl Mahkemesince yapılan sarfiyatın bu baptaki kanunun ihatası dairesinde bulunup bulunmadığının Meclisce tâyini hakkında Tetkiki Hesabat Encümeni Riyasetinden mevrut tezkere (4/175)

REİS Efendim, bunu; İstiklâl mahkemelerine aidolan kanunun 12 nci maddesinin tefsiri mahiyetinde olduğundan Kavanini Maliye Encümenine veriyoruz.

Takrirler

1. — Kastamonu Mebusu Mehmed Fuad Bey ve ellisekiz refikının Kastamonu'ya tabi Göl nahiyesinde mevcut Ziraat mektebinin 1340 senesi bütçesine ithali hakkında takriri (4/174)

REİS — Temenni takriri olduğu için Başvekâlete havale ediyoruz.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Müsaade buyurun izah edeyim. Muhterem arkadaşlar, Kastamonu'daki Ziraat mektebinin inşasına 1325 senesinde başlanmış ve 1327 senesinde hitam bularak mektep açılmıştır. Masrafını Muvazenei Umumiyeden o vakit ki, Ziraat Nezareti tesviye etmiştir. 1329 senesi Mayısında Muhasebei Hususiyeye devredildi. Mektebe altın para onbin lira kadar bir masraf yapılmıştır. Mektebin süthanesi, cins inekleri, boğaları tohumluk kısrakları, sebze ve her nevi meyvaları, gülüstanları, ormanları ve elli tane de çiftçi evlâdı olarak talebesi mevcuttur.

Muhasebei Hususiyenin hakkıyle idare edemediğini düşünen Ziraat Müdürü Umumisi; bu sene bunu Muvazenei Umumiye Bütçesine almıştı. Garibi şurasıki bu mektep Muvazenei Umumiyeye alındıktan sonra Muhasebei Hususiye; kendi bütçesinden bu mektebi çıkardı. Mektebin bilâhara; Ziraat Vekâleti ayrılmadan evvel Muvazenei Umumiyeden çıktığını haber aldım. Muvazenei Hususiyeden de çıkıyor; Meclisi Umumide ikmali vazife ederek dağılmış bulunuyor. Mektep bu kadar hayvanatiyle beraber bugün kapatılmağa mahkûm bir halde kalıyor.

Arkadaşlar, ziraatin terakkisi ve istihsalâtın tezyidi ancak usulü ziraatın ıslah ve fenni tatbiki ile kaimdir. Bunların da menşeleri ziraat mektebleridir; Memleketimizde hayatı servet; ziraat ile kaimdir.

Kastamonu Ziraat Mektebi Vilâyetin yedi kazası ile hemcivar bulunan Sinop ve saire gibi vilâyetlerin de terakkiyi ziraatine hizmet etmektedir. Hattâ bendenizin alâtı cedideyi ziraiyenin istimalindeki şevk ve gayretimi bu mektep arttırmıştır, rehberlik etmiştir. Ziraatin usulü salimde yürüyebilmesi için mevcut ziraat mekteplerini muhafaza ile beraber noksanlarını ikmal ve vakit, imkân buldukça her vilâyette ziraat mektepleri açılması lüzumuna kail olmıyan hiç arkadaşımız yoktur. Kemale gelmiş olan bu mektebin kapatılmasına sebebiyet vermek zannedersem en mühim ziraat için bir cinayettir. Şurasını da açık söyleyebilirim ki bu mektep memleketimizde mevcut ziraat mekteplerinin - Halkalı Ziraat Mektebi Âlisinden sonra - hemen ikincisidir.

Geçen sene iktisat kongresinden avdetimden sonra buradaki mektebi ziyaret ettim. Bizim mektebe muadil bir şey değildi. İdare; bu gün beş altı aydan beri gayyur bir mektep müdürüne tevdi edildiğinden dolayı bu derecede terakki etmiştir. Hususiyle en fazla çiftçi mektebi olan Adana'daki ziraat mektebini arz edeyim. Bu da zannedersem Kastamonu Ziraat Mektebi ile kıyas kabul etmez. Meclisi Âliden Adana Kurtuluş Bayramına iştirak için gönderilen heyet meyanında bulundum; Memleketin terakki ve tezayüdü serveti ve inkişafı iktisadiyesinin ziraatte olduğuna kaani olan heyetimiz; ikinci gün Adana Ziraat Mektebini ziyarete karar verdi. Otomobillere bindik, bir iki kilometre mesafede otomobilleri balçıklara batırdık, çıkamadık. Buradâ bir itiraz varit olur. Efendim, Adana istilâya uğradı yapılamadı denebilir. Hayır efendim, istilâ; şoseyi sökmez bir eserin daima müeessiri mevcuttur, ne bağı var, ne bahçesi ne bir taş binası var. Bir de ziraat makinası var. O da çamurlar içerisinde çürüyor. Binlerce lira verildiği halde memlekete, ziraata hiç fayda verecek bir halde değil. Bittabii bunu tenkitten maksadım inşallah himmetiniz-

le artık Ziraat Vekâleti ayrılmıştır. Bu hususları ikmal eder; yalnız bendeniz Adana Ziraat Mektebinin mevcudiyeti; Kurtuluş bayramı günü alâtı ziraiye resmi geçiti denilince ziraat mektebine ait zannetmeyiniz. Oranın müteşebbis, mütefennin, gayyur çiftçileri kendi alâtı ziraiyelerini geçirirken bir harman traktörünün üzerinde ipekli al bir kumaştan işlenmiş «Adana Ziraat Mektebi» diye bir örtü gördüm. İşte mektebin bütün mevcudiyetini burada gördüm. Muhterem arkadaşlarımı da işhat edebilirim. Bununla beraber Kastamonu merkezinde yapılan mekteb her türlü levazımatı cami ve her an kendi kazasından olan yedi kaza ile hem civar olan Sinop ve saire vilâyetleri de tenvire kaadirdir. Ellisekiz imza ile takdim ettiğimiz takririn vekillerinizin ekserisi çiftçi olmak dolayısiyle onların hukukunu suyaneten ve emrü mühim ziraatin terakki ve tâlisini düşünerek tasviben Muvazenei Maliye Encümenine gönderilmesini rica ederim. (Kabul sesleri)

REİS — Efendim. Sahibi takrir, takririnin tasviben Muvazenei Maliye Encümenine gönderilmesini teklif ediyor.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Reis Bey, müsaade buyurun efendim. Muvazenei Maliye Encümenine gidecek olduktan sonra tasvibi şimdiden ifade etmek doğru değildir. Çünkü Muvazenei Maliye Encümeni tetkikatının neticesini arz edecektir. Heyeti Celileniz o vakitki neticeye göre kararınızı ittihaz buyursunuz. Tasvibolunduktan sonra Muvazenei Maliyeye gitmiye lüzum yok, mesele kabul edilmiş demektir. Eğer mesele; tahsisat ise doğrudan doğruya havale buyrulur, Encümen tetkik eder, iki güne kadar arz ederiz.

REİS — Muvazenei Maliye Encümeni tasviben gönderilmesini usule mugayir görüyor.

RUŞEN EŞREF B. (Karahisarısahib) — Meclisi Âli Temayülâtını; izhardan memnunumudur.

MUSA KÂZIM EFENDİ (Konya) — Meclisi Âli Encümenler tetkikatında serbest olmak şartıyla bir meseleyi tetkik edebilir. Encümenlerin bir gayesi vardır. Herhangi bir Encümene tasviben giden şeyler Encümenleri mânasız bir hale kor. Tasviben Encümene gider fakat tabiî onda Encümenin yapacağı bir şey yoktur. Bugün bu iş gayet iyi bir şeydir. Bunu ben de kabul edeceğim. Encümenden sonra kabul edeceğim. Bu teklif elli imza olmadan da kabul edilebilir. Bunu tasvib şeklinde Encümene göndermek muzırdır.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Bu Meclisi Âliden bir çok tasvip kararları çıkmıştır. Böyle bir karar için de çıkmalıdır.

REİS — Efendim, esas itibari ile bu takririn Muvazenei Maliye Encümenine gitmesini muvafık görenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Muvafık görüldü efendim.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Çiftçiye ait olunca hiç bir şey tasvip edilmez teessüf ederim.

REİS — Usule mugayir olduğundan dolayı tasvibedilmedi yoksa esas itibarı ile Heyeti Celile bunu tasvibetmemiş değildir.

2. — Antalya Mebusu Ahmet Sâki Beyin muallimlerin İstanbul Hükümeti zamanında müteddail kalan maaşlarının tediyesine medar olacak mebaliğin bütçeye ithali hakkında takriri; (4/8) (Başvekâlete veriyoruz.)

3. — Çanakkale Mebusu Mehmet Beyin, tütünün serbestçe ekilmesinin sürati temini hakkındaki takriri (4/7) Başvekâlete veriyoruz.

4. — Çanakkale Mebusu Mehmet Beyin Ezine civarında mevcut Müslüman kabristanında Yunanlılar tarafından dikilen âbidenin biran evvel kaldırılması hakkında takriri (4/13) Başvekâlete veriyoruz;

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim. Tütün zeriyatı hakkında uzun bir temenni takririm vardı. Zeriyat zamanı gelmiştir. Eğer reji elindeki kararnameye istinaden men'e kalkışacak olursa memleketin hali fena olur. Çünkü Harbı Umumi zamanında tatbik edilmemiş her tarafta zeriyat yapılmıştır. Şimdiki eldeki nizamnameyi tatbike kalkışırsa - zaten reddedileceği yüzde yüz itikadımız dâhilinde bulunan bir şeydir - yazık ederiz. Ektirmemiş oluruz. Rica ederim, bu biran evvel temin edilecekse edilsin halka mâni olmasınlar;

REİS — Temenni takriri elbette o noktai nazardan nazarı dikkate alınacaktır.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — 1340 senesi Bütçe kanunu lâyihası (1/296) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1)

A — Emniyeti Umumiye Bütçesi :

REİS — Bugünkü ruznamemizde Emniyeti Umumiye Bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? Maddelere geçilmesini reyi âlilerine koyacağım. Emniyeti Umumiye Bütçesinin fasıllarına geçilmesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Muvafık görüldü.

Fasıl		Lira
152	Maaşat	10 212

REİS — Yüzelli ikinci fasıl hakkında söz istiyen var mı? Yüzelli ikinci faslın yekûnunu reyi âlinize koyacağım. Yüzelli ikinci faslın yekûnunu kabul ederek 153 ncü fasla geçilmesini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
153	Masarifat	3 200

REİS — 153 ncü fasıl hakkında söz istiyen var mı? 153 ncü faslın yekûnunu reyi âlinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
154	İkinci kısım vilâyat maaşatı	753 840

REİS — Söz istiyen var mı efendim?

HAYDAR RÜŞTÜ B. (Denizli) — Bir sualim var.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim, bu münasebetle bâzı şeyler anlamak istiyorum. Taşrada polis teşkilâtının ilga edildiğini haber alıyoruz. Geçen sene verilen tahsisat mevcut iken, bu bütçe kabul edilmeksizin polislere yol verilmesindeki maksat nedir ve bu teşkilât mucibince ilga edilen polis kadrosunda ne kadar polis açıkta bırakılmıştır ve elyevm nerelerde, hangi vilâyetlerde polis teşkilâtı ipka edilmiştir? Onu öğrenmek istiyorum.

HAYDAR RÜŞTÜ B. (Denizli) — Aynı suali bendeniz de iradedecektim.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Efendim, memleketimizde polis teşkilâtı bir iki sahada mükemmel bir vaziyette tesis edilmiş ve aksamı sairesinde de muhtelif noktalardan ufak tefek polis memurları bulundurulmuştur. Bütçenin esnayı tetkikinde şüphesiz memleketin muhtelif noktalarına tetkik ve tevzi edilmiş olan bu ufak tefek polis kuvvetleri nazarı dikkati celbetti. Binaenaleyh bütçenin masraf noktayı nazarında tenkihat icrasına olan zarureti ve gerek polis teşkilâtının salim ve mantıki bir surete ifrağı arzusiyle polis kadrosundan takriben beşyüz nefer tenzil edildi. İcra edilen bu beşyüz nefer tenzilât; memleket dâhilinde beş, on adede maksur bulunan mahallerde yapıldı.

Efendim, polis meselesini Heyeti Celilenize arz etmek için evvelâ polisin teşkilâtındaki gayeyi iki kelime ile arz etmek ihtiyacını hissediyorum. Nitekim diğer bütçelerin esnayı müzakeresinde tevhidi zabıta meselesi dolayısiyle bu cihete temas edilmişti. Arkadaşlardan bâzıları memleket dâhilinde polis ve jandarmanın heyeti mecmuasını birleştirmek suretiyle tevhidi zabıta denilen şekli meydana getirmeye kail olmuşlar ve bidayeten buna ait teklifatta bulunmuşlardır bidayeti emirde muvafık gibi görünen bu tevhidi zabıta meselesi; her memlekette takibedilen teşkilât ve memleketimizde vâsıl olmak istenilen hedef ve gaye itibariyle hakikate mutabık ve mukarin olmıyan bir tekliftir. Malûmuâliniz, jandarma; Devletin bütün memlekt üzerinde kasabalar, şehirler, köyler ve doğrudan doğruya açık arazi dâhilinde Devletin zabıtai adliyesini, mâniasını, ifa eden bir kuvvettir, bir kuvayı zabıtadır. Halbuki polis; esas itibariyle bir teşkilâtı belediyedir, beldî bir teşkilâttır. Polisin hakiki teşkilâtında esasen polis kadrosunun polis teşkilâtının tedvin edilmesi, beldelerde kabul edilecek teşkilâta raptedilmesi icabeder. Filhakika bir polis yalnız zabıtayı bele-

(1) Bütçe bu zabıt ceridesine merbuttur.

diye ile iştigal etmez. Aynı zamanda diğeri gibi zabıtayı mânia ve adliye vaizfesini de ifa eder. Fakat hiçbir zaman polisin şekli, polisin vaziyeti bu vazifeleri ifa etmiş olmasiyle tebeddül edemez. Tasavvur buyurunuz. Bir kasabanın, hele mütemeddin bir beldenin bir şehrin ihtiyacatı zabıtası ile sahraların ihtiyacatı zabıtası birbirine tamamen benzemez birinin hakkında hakkıyle ifası lâzımgelen ihtimam, diğeri hakkında tamamen ifa edilmenin ihtimali mevcut değildir. Bir kasaba dâhilinde vazaifi zabıtayı ifa eden polise gerek maaş cihetinden, masraf cihetinden gerek ifa edeceği vazaif cihetinden bir takım tedrisat ifa edilmek ve birtakım vazaif öğretilmek iktiza eder. Şüphesiz şehirler temeddün ettikçe bu cihetlere daha ziyade atfı ehemmiyet icabeder. Çünkü onun zabıtası en birinci mevki tutar. Binaenaleyh polis meselesinde takibi icabeden hedef ve gaye polis teşkilâtının esasen belediye teşkilâtı olması polis teşkilâtını esasen beledi teşkilâtı olmak hasabiyle belediye teşkilâtına rapdetmektir. Bunun içindir ki, Heyeti Vekile tarafından Heyeti Celilenize takdim edilen Belediye Kanununun 151 den ibaret maddelerinde bu esasat kabul edilmiş ve esasen Rüsumu Belediye Kanunu ile varidatı tezyidedilmiş olan beldelerin, kendi ihtiyacatı zabıtai belediyelerini, kendi polis teşkilâtları ifa etmeleri esası kabul edilmiştir. Yani gayemiz bu olacaktır ki, belediyeler; kendi belde ve şehri dâhilinde bulunan zabıtai mânia ve adliyesini teşkilâtı mahalliyeleri ile icra etsinler.

NECİB ALİ B (Denizli) — Bu teşkilât ne zaman yapılacak?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Arz edeyim efendim. Bu Heyeti Celilenize takdim edilmiş mevadda musarrahtır. Buna ilâve olunmak üzere Heyeti Celilenize takdim edeceğim bir maddei kanuniye daha vardır ki, Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihasına ilâvesini de ayrıca istirham edeceğim. O kanun muhtelif belediyelere bu hususta lâzımgelen salâhiyeti bahş ve tevcih edecektir. Şimdi efendiler, bu esasa müsteniden tenkihat zarureti ile tenzil ettiğimiz beş yüz polis memleketin dâhilinde üçer, beşer dağılmış bulundukları cihetle hiçbir hizmet ifa etmiyen ve esasen polis teşkilâtı denmeye seza olmıyan mahallerden kaldırdık. Tabiîdir ki, bir aylık muvakkat bütçe ile ifa edilmiş olan tenkihatın yani Muvazenei Maliye Encümenince kabul edilmiş olan tenkihatın bir Marttan itibaren hesabedilmesi lâzımgeleceğini emir buyurduğunuzdan dolayı bunu bir Marttan itibaren tatbika mecbur olduk. Şimdi bu suretle yani hudutlar üzerinde olmıyan; deniz kenarında olmıyan büyük memerrelerden memleket dâhilinde bulunan mahallerde bunu yaptık. Çünkü bu noktalarda olanlar şüphesiz ki, hariçten vukubulacak seyahatler dolayısiyle ecnebilerle fazla temasta bulunması haizi ehemmiyet nıkattır. Bu gibi noktaların haricinde ötede beride dağılmış bulunan polislerin vazifesini jandarmanın ifa etmesini mahallerine tevdi ettik. Jandarmalar; beldeler tarafından polis teşkilâtı icra edilinceye kadar muvakkaten ipka edilecektir. Beyefendi nerelerde olduğunu soruyorlardı. Efendim bu suretle vâkı olan şeyler, şuralardadır. Kayseri, Isparta, Aksaray, Bitlis, Burdur, Tokat, Çorum, Siverek, Karahisarı Şarki, Kozan, Kângırı, Gümüşane, Kütahya, Bolu, Malatya, Maraş, Muş, Erzincan, Amasya buralarda mevcut 5 - 6 - 3 - 8 - 7 tane yani polis denilmiyecek derece bulunan teşkilât vazifelerini jandarmaya ifa ettirmek sureti ile kaldırdık ve bu suretle mevcut polisten beşyüz neferi tasarruf ettik. Eğer Heyeti Celileniz evvelce mevcut bulunan bu üçer, beşer polisin muhafazasını ve ipkasını arzu edecek olursa bunun bâliğ olacağı masraf da 285 bin küsur liradır. Bunu ita etmek sureti ile bu polisleri kemafissabık yerlerde ipka ederiz.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Bunların masrafı bütçeden çıkarılmış mıdır?

FERİD B. (Kütahya) — Çıkarılmıştır efendim, Muvazene Encümeni de çıkarmıştır.

REŞİT AĞA (Malatya) — Malatya'nın nefsindeki polisi kaldırıyorsunuz. Bunu fazla gördünüz de mi kaldırdınız? Yoksa dâhilde olduğundan veyahut mühim olmadığından dolayı mı kaldırdınız?.

FERİD B. (Kütahya) — Hayır efendim, dâhilde olduğundan ve polis kuvvetsiz olduğundan dolayı kaldırdık.

REŞİT AĞA (Malatya) — Altı kazasında da hiç polis yoktur. Burada dört bin iki yüz yirmibeş polis görüyoruz. Bunlar nerede istihdam ediliyor.

FERİD B. (Kütahya) — Efendim, bir kere bu 4225 polisten iki bin beş yüz küsuru İstan-

bul'dadır. Malûmu âliniz, İstanbul'dan, Avrupa ile münasebeti ve irtibatı dolayısiyle zaten teşkilâtı tam olan bu polis teşkilâtını tenzil etmeyi arzu buyursanız zannederim bunun ihtimali yoktur. Bunun haricinde memleketin hudut noktalarında polis teksif ve tezyidedilmiştir, Edirne'de vardır, İzmir'de vardır, Antalya'da vardır, Mersin'de vardır ve teksif edilecek takviye edilecektir. Kiliste vardır, Urfada vardır, Mardin'de vardır, böylece memleketin etrafını sarmış polis teşkilâtı teksif ve takviye edilmiştir. Dahildeki üçer beşer polis teşkilâtı kaldırılmış ve bunlar; Heyeti Celilenize Muvazene Kanunun esnayı müzakeresinde tevdi edeceği madde mucibince mahalli belediyelerine terk ve tevdi edilecektir. Tahsisatları tevdi olunmuştur; arzu ettikleri takdirde mükemmel polis teşkil edebileceklerdir.

ARİF B. (Eskişehir) — Efendim, polislerin maaşatına zamaim yapıldığı söyleniyor. Bu bapta Vekâleti âlinizce bir tasavvur var mıdır?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim, bugünkü vaziyette bile emniyeti Umumiye Bütçesi 3 milyon lirayı mütecavizdir. Polislerin maaşatına vâkı olacak zamaim; onların tahsisatı fevkalâdeleri de kuvvetli olduğu cihetle yani bin kuruşa kadar olan maaşları kuvvetli olduğu cihetle gayet azîm bir yekûna baliğ olacağından bu sene zarfında polislere zam yapmak ihtimalini bütçede bulamadık. İnşallah bin üç yüz kırkbir senesi bütçesi için Heyeti Celile arzu ve tasvip buyurduğu takdirde ve eğer o zamana kadar ben de kalacak olursam (Handeler) polislerin maaşatına zam teklif edeceğimi vaddederim.

ZÜLFİ B. (Diyarzekir) — Efendim! Burada beşinci maddede bir çok memuriyetler arasında bir de erkek ve nisa nezaratane memuru diyor, bu memuriyetler nedir?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim, polisin elbette bir tevkifanesi vardır.

ZÜLFİ B. (Diyarbekir) — Polisler insanların hapsiyle mükellef midir?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Polisler tevkif eder. Binaenaleyh elinde bir tevkifanesi vardır.

ZÜLFİ B. (Diyarbekir) — Burada nezaretane diyor.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — İşte bu demektir efendim. İstanbul'da malûmuâliniz hemen her gece sağdan soldan toplanan erkekler olduğu gibi kadınlar da vardır. Bunları muhafaza eden yerlerdir. Polis vazifesini ifa eder. Tabiî müddeti muayyenesi zarfında.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim. Vekil Beyin sözlerinde...

REİS — Vekil Bey, bir sual vardır.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) Efendim, esasen böyle her taraftan sual tevcih etmek âdet değildir de onun için işitmedim.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, Vekil Beyin sözünde tenakuz vardır. Nerelerde ne kadar polis olduğunu bilmiyorlar. Kayseri'den bahsettiler; beş altı polis dediler Kayseri'de otuzaltı polis vardır. Kayseri mümerriddir. Kayseri'nin ticareti polise fevkalâde ihtiyacı emreder. Eğer polisi kaldıracak olursak ki, Marttan itibaren bunu tatbik etmişler ve vukuat ekik olmamıştır. Bu vukuat tevali edecektir ve her gün vukuat olduğunu haber alıyorum. - Kaza merkezlerinden bahsettiler. Kayseri onların hepsinden daha mühimdir. Nüfusu 75 bindir. Kayseri'den polisi kaldırmak memleketin inzıbatını, memleketin idaresini düşünmemek demektir.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Beyefendi, zatıâliniz Kayseri'yi istersiniz, bendeniz de memleketim ve daireyi intihabiyem olan Kütahya'yı isterim. Heyeti mecmuası için eğer muhtelif kasabalarda bir polis teşkilâtı münasip görülecek olursa tahsisatı lûtfedersiniz, yaparız. Kayseri mümerrittir. Evet, fakat Amasya, Tokad mümerrit değil midir? Heyeti mecmuası itibariyle hepsi mümerrittir. Ben de teşkilât yapmak isterim fakat tahsisat ister. Kayserililer ticarette bu kadar muktedir ve faal bu kadar açıkgöz olan insanlar şüphesiz ki, teşkilâtlarını lemkaibasarda ve mükemmel bir surette yapar bunun için Hükümetin müzaharetine muavenetine muhtaç değildirler.

ŞEFİK B. (Bayazıd) — Efendim. Bu sene polisler için zam imkânı olmadığını beyan buyurdunuz.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Evet efendim, maatteessüf...

ŞEFİK B. (Devamla) — Evet efendim, biz de teessüf ederiz. Fakat Ankara'da bulunan polislerin ne zaruret ve sefalet içinde olduklarını zan-

nederim zatıâliniz de, hepimiz de takdir ederiz. Mesken buhranı ve saire ve saire hepsi malûm nokta, bunlar için bütçeye bir şey konmamış olsa bile masarifi gayrimelhuzadan veyahut başka bir yerden bunların terfihi imkânı yok mudur?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Efendim, Şefik Beyefendinin mütalâaları Ankara için vârittir. İzmir için vârittir. Çünkü buralarda hakikaten elimizde bulunan yani bunlara verilen otuzyedibuçuk lira ile kâfi derecede polis hizmetini ifa edecek adamlar bulmakta müşkülâta duçar olmaktayız. Fakat maalesef bunların başka türlü terfi ve tehvin ihtiyacına imkân yoktur.

ŞEFİK B. (Bayezit) — Merkeze aidolmak üzere...

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Merkeze aidolmak üzere de birçok müşkülâta mâruz kalıyoruz. İstanbul'da polis mektebinin çıkardığı talebenin birçoğunu Ankara'ya getirtmek için uğraştım. Bir miktarını ancak getirebildim, diğerleri gelmediler. Fakat ne yapalım elimizde bulunan vesait ile olabildiği kadar yapmak mecburiyetindeyiz. Bâzısına çok, bâzısına az vermek de zannederim doğru bir şey değildir.

ŞEFİK B. (Bayezit) — Bir de efendim, Emniyeti Umumiye Müdürü için altmış lira koyuyorsunuz, bir polis müdürü için de yetmiş lira koymuşsunuz, bundaki sebep nedir? Bir polis müdürünün Emniyeti Umumiye Müdürüne hakkı rüçhanı var mıdır?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Efendim, Emniyeti Umumiye Müdürü için de 7 000 kuruş verilmesini encümenden istirham ettim. Hattâ 7 500 olmasını fakat kabul ve tasvip buyurulmadı. Malûmuâliniz İstanbul Polis Müdüriyeti ifa ettiği vazaif itibariyle aynı derecededir ve İstanbul'da eskiden beri o suretle kalmıştır, hattâ onun da tezyidi lâzımdır. O da azdır. (Azdır sesleri) Az olduğu muhakkak beyefendiler, bendeniz onbin kuruş teklif ettim, Hükümetin teklifinde görürsünüz, fakat Muvazene Encümeni onu 7 000 olarak ipka etti. Yalnız İzmir Polis Müdürünün maaşını 5 000 kuruşa iblâğ etti. Diğer polis müdürleri 3 500 kuruştur. İzmir'in müstesna olarak 5 000 kuruş oldu. Hattâ buranınki de 3 500 dür.

MUSA KÂZIM Ef. (Konya) — Efendim, bütçede miktarı kâfi tetkikat yapılmıştır. Bu tetkikat yapılmamış olsa idi esasen miktarı gayrikâfi olan polislerden bir faide melhuz mu idi?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Efendim, suali âlileri her bir meselede vâridi hatır olabilecek bir esasa taallûk ediyor. Yani polis teşkilâtı şekli sabıkı ile de kalsa mükemmel bir teşkilât mıdır? Hayır efendim, maalesef değildir. Teşkilât ve kadro itibariyle de mükemmel olan yerleri de vardır. Ve memuriyetimiz içinde hakikaten mahirane ifayı vazife edenler de vardır. Nitekim emsaline matbuatta takip buyurursunuz. Fakat bütün teşkilât itibariyle lâzımgelen dereceye vâsıl olmuşmudur? Bunun ihtimali yoktur. 37,5 lira ile yani maattahsisatı fevkalâde 37,5 lira ile arzu edilen kudret ve salâhiyeti haiz memur bulmak tabiî mümkün değildir. İnşallah tezyidedildiği takdirde arzu edilen tekamül esası takibedilecektir. Elimizden geldiği kadar mâlûmuâliniz iki mektebimiz vardır. Polislerimizi o mekteplerde tahsilden geçirmek suretiyle vazifelerindeki müktesibatı lâzimeyi temine çalışıyoruz.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Efendim. Polisleri kaldırdığımızdan dolayı memleketin asayiş ve inzibatı noktayı nazarından suitesir hâsıl etmiyeceği kanaatinde misiniz.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Muhakkak bir surette hiç tesiri yoktur.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — O vakit mesele yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Beyefendi. Polislerin maaşına bu senelik zam yapmak imkânı yok buyurdunuz. Polislerin mevcudu 4 780 iken 4 225 şe tenzil ediyor. Yani beşyüz kusür polis açığa çıkarılmış bulunuyor. Bunların muhassesatı ve maaşlarının diğerlerine tevzii suretiyle tezyidi imkânı var idi. Açığa çıkarılan 555 polisin tahsisatı vardır.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — 285 725 liradır. Bundan eğer lûtuf buyuracak olursanız polislerin maaşına bir miktar zam edebiliriz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hiç olmazsa Ankara polislerini nazarı dikkate alınız beyefendi.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Efendim Dahiliye Vekili muhteremi beyefendi: En son sorulan suale gayet güzel cevap verdiler buna senet ittihaz ederiz. İnşallah zaman ve hadisat bizi tekzibetsin de Dahiliye Muhteremi

Beyefendinin dedikleri olsun. Buyurdular ki mevcudolan polis ilga edilmekle asayişe katiyen halel gelmiyecektir. Bu büyük sözün Beyefendinin buyurdukları gibi o olmasını ben de temenni ederim. Fakat beyefendiler, eğer jandarma; polis vazifesini görecek idiyse niçin şimdiye kadar jandarma ile polisin tevhidi kanunu bir türlü çıkıp da müzakere edilmemiştir? Halbuki jandarma ile polisin tevhidinde en ziyade mahzur olduğunu dermeyan buyurulan şey şudur ki polis mâlûmüâliniz kasabanın, jandarma kırın asayişine memurdur. Bir şehir halkı ile kır halkı arasında inzibat noktayı nazarından fark vardır. Şehirde polise lüzum vardır deniliyor. Fakat görüyorsunuz ki Dahiliye Vekili Beyefendi bilfiil bütçede bâzı vilâyetlerde polislerin lâğvı suretiyle bu farkın olmadığını göstermiştir.

Efendiler, ben bunun aksini tervicedenlerdenim. Meselâ Kayseri gibi, Yozgat gibi, Amasya gibi, Denizli gibi vilâyet merkezlerindeki polisi kaldırmakla, emri asayişi oradaki jandarmaya tevdi etmekle asayişi kabil değil halel gelmez iddiasına bendenizin aklım ermez.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Madem ki taahhüdediyor...

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Efendim. Taahhüdediyor, fakat bir vakıa hâsıl olduktan sonra taahhüdün ne mâna ve ehemmiyeti kalır?

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Vekili mesulü resmen burada söyledi.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Evet onu senet ittihaz ettik. Acaba istasyon olan şimendifer merkezlerindeki müteaddit şimendilerler gelip giderken, gelip gidenleri tetkikle mükellef polisleri kaldırıp da oraya bir jandarma koymak kafi midir, değil midir?

DAHİLİYE VEKİLİ FETHİ B. — İstasyondaki polisler kaldırılmamıştır efendim.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Bendeniz zannediyorum ki kâfi değildir. Beyefendiler. Ne yapıyoruz? İstanbul, Ankara, Adana, İzmir gibi beş - altı vilâyet merkezinde polis ibka ediyor, diğer yerlerden kaldırıyor. Şu halde vilâyatta polis teşkilâtının ilgasından dolayı polise ait birtakım şeylerin azalması icabederken bilâkis merkezde Emniyeti Umumiye teşkilâtını çoğaltıyoruz. Bir Emniyeti Umumiye Müdürü bir muavin, üç şube müdürü, müdür muavinleri, şube müdür muavinleri, mümeyyizler, kâtipler: İş azalıyor fakat o işin merbut olduğu merkezdeki memurlar, masraflar çoğaltılıyor. Eğer böyle dört, beş vilâyette polis kalacak da vilâyatı sairede lağvedilecekse o halde Ankara da koca bir emniyeti umumiye dairesine hacet ve lüzum kalmaz. Meselâ yapılan şey nedir? Zannı âcizaneme göre geçen sene 4 780 polis varken bu sene 4 225 polis olmuş, beş yüz polis tenkis ediliyor. Pekâlâ beşyüz polisin azalmasından emniyeti umumiyede de tenkihat yapmak lâzımgelir. Emniyeti Umumiye idaresi dört vilâyetle iştigal edecek demektir. Yalnız yeni bir usul çıkmış da polis vazifesini gören jandarmalarda Emniyeti Umumiyeye merbut kalacak ise ona diyeceğim yok. (Hayır sesleri) Şu halde iş kalmıyor demektir.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Şimdi cevap veririm.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Yalnız bir şey vardır ki beyefendiler, bunu hepimiz kabul, ve tasdik ederiz. Keza merkezlerinde birer ikişer tane polis bulunur. Hakikaten bir - iki polisin faydası olamaz. Çünkü bir - iki polis bulunan yerde; jandarma kazada polis var diye kazanın inzibatiyle meşgul olmaz. Bunda mahzur vardır. Fakat Kayseri'de 25 - 30 raddesinde bir polis mürettebatı vardır. Ve sonradan ehemmiyetine binaen 40 - 45 e iblâğ edilmiştir. Şimdi Kayseri gibi bir kasabada, Yozgat gibi, Denizli gibi her tarafa irtibatı olan bir kasabada, jandarma ikamet et.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Geriye gidiyoruz.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Beyefendiler. Dahiliye Vekili Beyefendi buyuruyorlar ki Belediye Teşkilâtı yaparız. Zannederim ki yeni bir teşkilât gelinceye kadar eskisini böyle yukarıdan aşağı yumruk vurup da mahvetmek doğru bir şey değildir.

Yenisini yapıncaya kadar asayiş gibi mühim bir meseleyi temin etmek ve onu daha ziyade ıslah eylemek lâzımgelirken biz onu yapmıyoruz, istikbalde olacak bir mesele için şimdi mevcudolan teşkilâtı zir ve zibar ediyoruz. Mesele; beş polisin ilgasından ve bütün bütçeden yapılan şey bundan ibaret gibi geliyor. Fakat beyefendiler, yine arz ediyorum. Polisin şehir-

deki vazaifini bin, bin ikiyüz kuruş maaş alan jandarmaya tevdi etmek kılükali ve birçok şikayeti mucibolacaktır ki, Dahiliye Vekili Muhteremi Beyefendinin asayişe halel gelmez diye buyurdukları büyük sözün etrafında - inşallah zaman beni tekzibeder - fakat zannederim ki çok başınız ağrıyacaktır. Zira polisin şehirde yapacağı bir vazifeyi jandarma yapamaz. Eğer böyle değilse ve jandarma görecek ise polis mekteplerine ne lüzum var? Madem ki tenkihat yapıyoruz, polis mekteplerine lüzum yok. Emniyeti Umumiyeyi küçültelim. Binaenaleyh yine arz ediyorum ki polisin gördüğü vazifeyi jandarma göremez. Jandarmanın vazifesini polis göremez. Polisin yeni bir şekile vaz'edilmeden evvel ilgası da zannı âcizanemce doğru olamaz.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Söz istiyorum Reis Bey.

REİS — Buyurun efendim.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Mazhar Müfid Beyefendi biraderimiz dediler ki kasabatta bulunan polisin bu suretle refedilmiş olması ve jandarmaya bu vazifenin muvakkaten - çünkü esası muvakkat olmak lâzımdır - terk ve tevdi edilmiş bulunması birtakım muhazir dâvet eder. Eğer jandarma bu işi görebilecek idiyse de o halde tevhidi zabıta esasına muarız bulunmamalı idiler? Yok göremiyecekse polisi kaldırmamalı idiler suretinde bir sual muvacehesinde bulundular. Beyefendiler. Tevhidi zabıta yani polisi kaldırarak her şeyi jandarmaya tevdi etmek muvafık değildir. Bunu tekrar ediyorum. Fakat Beyefendinin suallerinin mülzem görüşünü ancak mantikî olmasından ibarettir. Hakikat böyle değildir. Çünkü ilga ediler yerlerdeki polislere polis teşkilâtı denemez. Kayseri'de ceman yekûn bulunan polis yirmibeş neferden ibarettir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Otuzbeş neferdir.

FERİD B. (Devamla) — Yirmibeş neferdir. Aylığını biz veriyoruz. Şimdi kadroya baktım. Şimdi âzami bu vaziyette olan ve asgarisi üç nefere kadar inen polis teşkilâtına; polis teşkilâtı denemez ona yok denir. Ve yok olduğu içindir ki çıkarılmıştır. Yoksa hiçbir zaman tevhidi zabıta esasiyle alâkadar değildir. Teşkilâtı mükemmelesi mevcut bulunan yerden çıkarmak o yükün bir kısmını almak suretiyle heyeti mecmuasını fena yapmak demektir. Fakat esasen olmıyan yalnız zahir gözüken teşkilâttan - tabiî kendileri de birçok zaman rüesayı memurini mülkiyeden olmak itibariyle bilirler - Kaymakam Beyin kapısında durmaktan başka bir şeye yaramıyan polisten istifade yoktur. Demekki yaptığımız gayrı tam olan ve mükemmel olmıyan faydai hakikiyesi bulunmıyan ve kendilerini jandarmanın kolayca istihlâf etmesi mümkün olan muvakkat bir teşkilâttır. Heyeti Celilenize arz ettiğim veçhile Devlet; memleketin teşkilâtı belediyesinin zabıtai belediyesinin vazaifine ilânihaye tahammül edemez. Hiçbir yerde buna tahammül etmemiştir. Her memlekette, belediye teşkilâtı bulunan yerlerde belediye teşkilâtına bu masarif tahmil edilmiştir. Biz de bu medeni şekle göre doğru gideceğiz. Bizim memleketimizde de parasını veren yer; polis teşkilâtını istediği surette muntazam, hattâ lüzumundan fazla teşkil edebilir. Avrupa'nın muhtelif memleketlerinde meselâ bin kişiye iki polis ikibuçuk polis üç polisle idare edilen yerler vardır. Bin kişiye, dört polis, beş polisi isabet eden yerler vardır. Londra'da bin kişiye dört polis vardır, muhtelif kademeleri vardır. İşte bu tarzdaki belediyeler emniyeti daha vazıh bir surette temin için teşkilât yaparlar. Yoksa Devlet bütün kasabaların içerisine baştan aşağıya polis ihtiyacına kendisi para vererek polis bütçesini üç milyon liradan 6, 8 belki on milyon liraya iblâğ edemez. Buyuruyorlar ki, Ankara'da kocaman bir Emniyeti Umumiye Teşkilâtı var, hayır efendim o da doğru değildir. Emniyeti Umumiyenin bugünkü teşkilâtı iptidai bir teşkilâttır ve henüz daha Emniyeti Umumiye merkezinin teşkilâtı ikmale muhtaçtır. Bunu zannederim ki, Muvazenei Maliye Encümeni Muhteremi de itiraf buyururlar. Vaktiyle Emniyeti Umumiye koca bir teşkilâttı. On şubesi vardı. Bugün on şubeye mukabil iki şubemiz vardır.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Üçtür.

DAHİLİYE VEKİLİ FFRİD B. — Üçtür. Fakat üçüncü şube; Memurin ve Levazım şubesidir ki, sayılmaz. Evet zatıâliniz onu öyle görüyorsunuz. Fakat Memurin ve Levazım şubesini saymıyorum.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Onlar bütçeden para almıyor mu?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Efendim, bundan evvel on şube dediğim zamanda da bu şube dâhil değildi. Yani bu dediğim on şube memleketin emniyeti siyasiye, emniyeti adliye ve idariyesiyle muvazzaf olan daireleri arz ediyorum. Bu arz ettiğim on şubeye Memurin ve Levazım şubesi dâhil değildir. Binaenaleyh bu şubeyi de ithal edersek on bir eder. Şimdi üç şubedir, kabul buyurdunuz mu? O zaman on idi, şimdi iki dedim. O zaman onbirdi şimdi üç. Arzunuz olsun. Efendiler teşkilâtımız henüz noksandır. Esasen Emniyeti Umumiye Teşkilâtı nedir? Efendiler, Emniyeti Umumiye Teşkilâtı yalnız polisin kadrosu ile iştigal eden memurinin ve levazım şubesi demek değildir. Emniyeti Umumiye ismi üzerinde olduğu üzere emniyeti belediyede değildir. Memurin ve Levazım Şubesi bütün teşkilâtımızdaki zabıtai belediye vazaifiyle iştigal eder. Fakat Emniyeti Umumiye mafevkinde bulunan Devletin emniyetiyle iştigal eder. Onun bununla alâkası yoktur. Sonra buyuruyorlar ki bu yolda vâki olan tenzilât ne için derakap yapıldı. Derakap yapmıya mecburdum. Çünkü Heyeti Celileniz muvakkat bütçeyi kabul ettiği esnada icra edilen tenzilâtın Mart birden itibaren icrası emir buyurulmuştur. Binaenaleyh Muvazenei Maliye Encümeni tarafından kabul buyurulmuş olan bütçeyi bir Mart tarihinden itibaren bendeniz tatbik etmek mecburiyetinde idim. Tatbik etmez isem o zaman bu dörtyüz; beşyüz polisin yüriyecek olan maaşatını kim tediye edecekti? Bütçe de yoktu. Onun için bunu bir Mart tarihinden itibaren tatbik etmek mecburiyetinde idim. Ve tatbik ettim. Bununla beraber tekrar ediyorum. Eğer ötede beride müteferrik bir surette bulunan bu beşyüz polisin yeniden mahallerinde ipkasını arzu buyurursanız belediyeler yapmasın, Devletin bütçesinden yapılsın arzusunu izhar buyuracak olursanız o vakit vereceğiniz para 285 825 liradan ibarettir. Lûtuf buyurursunuz. Mesele hallolur.

İLYAS SAMİ B. (Muş) — Efendim. Vekil Beyefendi müsaade buyurursa son sözü ile bu meseleyi müdafaa etmek istemediğini izhar etmiştir. Bu meselede her halde serd edilemiyecek derecede hataları vardır. Gayrikabili müdafaadır, son sözünde de emri vâkileri müdafaa değil isterseniz tekrar tashih ederim demiştir. Bendeniz yeni müdafaa ettiğini anlamadım. Yine polisin lüzumu, ademi lüzumu hakkında memleketler arasında tefrik yaparak şuraya lüzum vardır. Buraya lüzum yoktur burada belediyeye tahmil edilecek vazaiftir çünkü yolları yapıyor. Burada Emniyeti Umumiyeyi tenvir ediyor. Bunların hepsi, emrivâki serd ve müdafaaya ait tevillerdir. Muvazenei Maliye Encümeni bir şey yapmıştır. Bütçe tevazün eylesin diye. Vur abalıya darbı meseli mef'umunca onu da polislerden çıkartmıştır. Muvazenei Maliye Encümeni indirmiş darbeyi nereden bulayım? Altıyüz polis tenzil edeyim demekle bu iş hallolunmaz. Polisin faydası varsa her tarafta vardır. Hele öyle yerlerden ilga edilmiş ki bilmiyorum aşayişten ziyade...

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Asayişi temin etmek..

İLYAS SAMİ B. (Devamla) — Yok asayış değil, bihakkin polislerin göreceği ince şeyler vardır ki bu jandarmanın yapacağından pek yüksek şeylerdir. Orada lağvediliyor. Sonra belediye diyor. Acaba belediyeleri nasıl düşünüyor. Ankara ki merkezi hükümettir. Ankara'daki belediye için bunu teklif etse o belediyeyi anlarım. Her işi görür. Acaba diğer belediyeleri nasıl düşünüyor beyefendi; memuriyetle gitmem. Belediye Heyeti denildiği zaman gözümün önüne öyle şekli hazırı ile intihabedilmiş bir belediye geldi ki bunun misalini Ankara'da gördük burada acaba bunu küçülterek bütün memalike yaparsak bu ne şekil alır? Rica ederim düşününüz. Belediye dediğimiz zaman hatırımdan bir şey geçirmesin Vekil Beyefendi. (Heyeti Umumiyenin müzakeresine mi geçtik sesleri) müsaade buyurunuz. Vekil Bey, emri vâkilerin müdafaasının iyi bir düstur olmadığını kendi şeyi ile vermiştir. Bence böyle emri vakileri müdafaa etmemelidir. Hakikatte hata varsa rücü etmelidir. Tashih etmeli.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. — Muş'taki beş polisten ne fayda vardır? (Gürültüler)

İLYAS SAMİ B. (Muş) — Müsaade buyurunuz. En büyük delili vekil beyefendi vermişlerdi. Dediki Kayseri de şu kadar var Kay-

seri'yi misal getirdi. Şimdi de Muş'u misal getiriyor. Noksan idi ise bunlara şimdiye kadar ne için maaş verilmişti? noksan teşkilâta para vermek burada onu söylemek kadar bilmiyorum. Ne tasavvuredilir? Eğer noksan idiyse, eğer mânasız idiyse bu noksan şeye verilen ne için vermiştir, eğer Heyeti Aliyeniz bunu Vekil Beyden sorsun ne için vermiştir?

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim. Emniyeti Umumiye bütçesini sabık Muvazenei Maliye Encümeni âzasından Ali Şuuri Bey arkadaşımız tetkik etti. Bittabiî müfredatına ait tetkikatı kendileri izah buyuruyorlar. Fakat bendeniz esasına ait Encümen tenzilât yaptı sözlerine cevap vermek için söz aldım. Türkiye'de müstahdem olan dört bin küsür polisin iki sülüsü İstanbul'da müstahdemdir. Mütebakisi bütün Anadolu da Trakyada'dır. 1340 bütçesini Heyeti Celilenize takdim ederken polis adedinin çokluğu nazarı dikkate alınarak bundan bir mkitar tenzilât icrası düşünüldü. Esasen İstanbul polisinin kesafetinin sebebi, Harbi Umumi esnasında bir suikast sözü şayi oldu. Onun üzerine arkadaşlar derhatır buyururlar ki orduda okuyup yazmak bilen güzide efrattan bir kısmını o zamanın Hükümetin ordudan çıkarıp bir tahsisatı munzamama almak suretiyle ki - bunun için zaman bir kanun neşretmişti - İstanbul'un polis kadrosunu tezyidetmişti; Harbi Umumi esnasında ahiren Meclis açıldı. Harb devam ettiği müddetçe bu kadar polis istihdam etmek zaruridir dediler. Onu tasdik ettiler. İstanbul; İdarei Milliyeye intikal ettikten sonra bir müddet nîm bir işgal meselesi mevzubahis idi. Oraya asker sokmuyorduk, götürmüyorduk. Onun için müsellâh bir kuvvet olan poliste tenzilât yapmak muvafık görülmedi. Vakti merhununa taallûk edilmek daha münasip görüldü. 1340 bütçesini takdim ederken İstanbul'un artık mukarrer idare olmadığı ve Harbi Umumi içerisinde bir misli idare edilen bu polisin kısmen fazla olduğu düşünülerek zammı tamamen değil, fakat bu polisten 500 - 600 kişinin tenzilini nazarı dikkate almak suretiyle 1340 Bütçesi bu esasa göre teklif edildi. Yoksa bu tenzilâtı Muvazenei Maliye Encümeni kabul etmedi. Üçer, beşer polisi olan vilâyetten bunlar kaldırılsın. Dört mahalde böyle polis bırakılsın diye böyle bir karar yapmadı ve tenzilâtın esası da vilâyetteki polisler kaldırılsın şekil ve mahiyetinde değildir. İstanbul'da Harbi Umumide iki misline iblâğ edilen polisten 500 polisin tenzili meselesidir ve tekrar ediyorum ki bugün bu lâğıvdan evvelki vaziyette ve hattâ polisin iki misli İstanbul'da ve sülüsü tekmil Türkiye'de istihdam ediliyordu. İşte bunu fazla gördük. İlk teklifte bu beşyüz polis tenzil edildi. Şimdi İstanbul için böyle üç bin polisin veya iki bin polisin istihdamında bir zarureti idariye var diye Vekil Beyefendi bu noktayı nazarı müdafaa ediyorsa Heyeti Celileniz bu beşyüz polisin tahsisatını iade edip etmemekte muhtardır. Yoksa vilâyetteki polisin lâğvı üzerine Muvazenei Maliye Encümeni ne karar almış, ne bu noktayı nazarı düşünmüş.

ZEKİ B. (Gümüşane) — O halde veriniz polislerinizi.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Ama vilâyetteki polisin istihdamında bütün bütün lâğvedilmiş ve bâzı kazalarda lüzum yoktur, birer tane var. Bu, idari bir meseledir. Kaldırılabilir. Fakat 72 vilâyetin Emniyeti Umumiye teşkilâtı dördünde olsun, altmış sekizinde olmasın. Bu, doğru değildir. Binaenaleyh tenzilâtın esası arz ettiğim gibi İstanbul polislerinin miktarından tenzilât icrasına müpteni idi. Çünkü İstanbul makarı idare değildir. Artık üç bin polis istihdam etmeye lüzum görmedik.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim. Hasan Fehmi Beyefendi, tenzil edilen polislerin sebebi tenzilinden bahis buyurdular. Fakat bahis buyurdukları mesele Muvazenei Maliye Encümeninin müzakeresi değil, kendilerinin selefi muhteremleri olan kabinedeki, Maliye Vekâletinde ki devri meselesidir. Fakat o zaman poliste ki farkı miktar beşyüz değildi, 800 nefer idi. Biz geldiğimiz zaman ve işe başladığımız vakit Muvazenei Maliye Encümeninden mevcut kadrodan sekizyüz neferin tenzil edilmesi teklif edilmişti. Bunun İstanbul'dan tenzilini kast buyurdular, selefi muhteremeniz olan beyefendi bunun İstanbul'dan tenzil edilmesini teklif buyurmuşlardır.

Efendiler. Bendeniz öyle zannediyorum ki İstanbul polisi, Harbin ilânını mütaakıp tezyidedilmek suretiyle tezyidedilmemiştir. Ve, İs-

tanbul'da kademe, kademe meşrutiyetin ilânını mütaakıp tezyid tensik edilmek suretiyle bu miktara gelmiştir ve İstanbul'da bugünkü kadro ile kabul ettiğimiz miktarda düveli mütemeddine de kabul edilmiş bulunan miktarın asgarisi olarak binde ikisidir. Binde dört değildir. Yani asgari miktardır.

Şimdi İstanbul da polis miktarından 800 adedinin yani alde mevcut bulunan (2 500) polisin sekizyüz miktarının tenzili ki İstanbul'un dağınık bulunan şekli ve İstanbul'un her tarafından vâki olan teaccümata mâruz kalması ve İstanbul'un Avrupa ile ilk vasıtai ittisalimiz olması itibariyle kabili tecviz görürmüsünüz bilmem?

Bendeniz bu tarzda her hangi bir teşkilâtı oldukça mükemmel bir tarzda muhafaza etmek veya hiç muhafaza etmemek taraftarıyım, hiçbir şeyi yalnız görülsün yalnız bir numune olsun diye tevdi edecek olursak hiçbir mahalde, hiçbir istifade temin edilemez. Binaenaleyh bendeniz diyorum ki, evvelce vâkı olan teklif suretiyle - ki Hasan Fehmi Beyefendi buyuruyorlar - hakikaten öyle idi, sekizyüz polisi İstanbul polisinden tenzil etmek müşküldür. Çünkü o teşkilâtı ilga mahiyetinde olur, mevcudun sülüsünü nihayet kaldırmak demektir. Polis, malûmuâliniz birer birer nöbet beklemez. Onların, beşer kişiden mürekkep ve hizmetlerini muttariden ifa etmek üzere muhtelif grupları vardır. Bu grupları tenzil etmek, sür'at itibariyle tıpkı askerlik gibi gayrikabildir. O halde noktaları tenzil edildiği zaman İstanbul'un mevcut bulunan bir milyon küsür nüfusunun teşkilâtı zabıtasının ehemmiyeti şüphesiz Heyeti Celile: takdir buyururlar. Bununla beraber İstanbul'dan da tenzilât yaptık, ziyade yapmadık. İkiyüz polis tenzil eyledik. Sonra buyurdular ki altmışsekiz vilâyette böyledir. Hayır efendiler. altmışsekiz vilâyette böyle değildir. Meselâ bakınız efendim. 68 vilâyet meselesi yoktur, dört vilâyette değildir. Polisi muhafaza ve takviye edilecek bulunan yerleri söylüyorum. Sayarsanız yalnız dört vilâyetten polisin şey olmadığını tabiî takdir edersiniz. Ankara, İstanbul, İzmir, Edirne, Kırkkilise, Gelibolu, Tekirdağ, Erzurum, Adana, Mersin, Cebelibereket, Diyarbekir, Sivas, Trabzon, Konya, Kastamonu, Van, Hakkâri, Eskişehir, Ertuğrul, Aydın, Menteşe, Feke, Silifke, Urfa, Gaziantep, Karahisarısahip, Saruhan, Karesi, Çanakkale, Çatalca, Kocaeli, Zonguldak, Sinop, Bolu, Ordu, Giresun, Rize, Ardahan, Kars, Bayezid, Mardin. Demek ki bunların heyeti mecmuasında polis vardır ve mevcudolan polisler, mümkün olabildiği kadar takviye edilecektir.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Hakkâri'de takviye edilecek mi?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Devamla) — Efendim Hakkâri'de gerek hudut cihetiyle gerekse Cenuptan ve Musul cihetinden vukubulacak şey için mühimdir. Bu noktai nazardan onları da takviye mecburiyetindeyiz ve 1341 bütçesinde Devlet bütçesi olamka üzere bu mevkilerin de tahkim edilmesini Heyeti Celilenize teklif edeceğim. Şimdi bunların aralarında bulunan adedleri Heyeti Celilenize arz edeyim. Yani meselâ İsparta'da sekiz polis vardır, biri kalkıyor, yedi polis, Burdur'da yedi polis, Tokad'da yirmi, Çorum'da yedi, Denizli'de ondört, Siverek'de üç Siird'de beş, Karahisarişarki'de beş, Kozan'da dört, Kâgırı'da sekiz, Gümüşane'de yedi, Kütahya'da onyedi, Elâziz'de yirmibir, Malatya'da oniki, Maraş'ta oniki, Niğde'de dört Bozok'ta oniki, Muş'da beş tanedir. Bu suretle vâkı olan tenzilât.

Şimdi bunlardan bir kere burada sekiz yüzü beşyüz elliye tenzil ettik. Sonra bu beşyüz elli tenzilâtın ikiyüzünü İstanbul'dan yapıyoruz. Geri kalan üçyüzünü de bu suretle tevzi etmiş olan parçalı yerlerden yapıyoruz ve bu suretle biz zannediyoruz ki teşkilâtı gayritam, gayrimuntazam olan yerlerde idame etmekte fayda yoktur. Bilâkis teşkilâtını ikmal suretiyle bunda fayda imkânı mevcuttur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim İstanbul'da saray maray kalmadı ki fazla polise lüzum olsun.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim İstanbul'un vakayii, gelip orada yerleşen ecnebilerin ve sair adamların ika etmiş oldukları işlerin vaziyeti, Heyeti Celilenizin elbette malûmudur.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim işine gelirse masarifi belediye versin.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Evet efendim, şehramanetinin bu masarifi vermesi hususundaki arzu şüphesiz ki mühim bir arzudur.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Bir milyon lira fazla varidatı var efendim.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Mühim arzudur. 1341 senesi için bu hususta bir müzakere küşadedebiliriz. Fakat zabıtai belediyeyi ifa etmek üzere Şehremaneti teşkilâtı hakkında Heyeti Celilenize bir lâyiha takdim edilmek isteniliyor.

Malûmuâliniz bir şehirde zabıtai belediyeye ait birtakım vazaif vardır ki, onu polis yapamaz. Meselâ dükkânların içerisine girip tartıların muntazam olup olmadığını, bunu polis yapamaz. Fırınlarda belediyenin şeraitine muvafık tarzda etmek pişip pişmediğini tetkik etmek. Bunu belediyeler kendi müfettişleri vasıtasiyle ve müfettişlerin maiyetindeki beleddiye zabıtası marifetiyle yaptırırlar. Onlar arabaların, otomobillerin seyrüseferi gibi şeylere nezaret etmek vazifesiyle de mükelleftir ve bunu yaptıracağım.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Buna mukabil Şehramaneti ne veriyor?

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim; malûmuâliniz bu, bir beldenin polis idaresini mahalline verip vermemek meselesi, yalnız bütçe, masraf meselesi değil aynı zamanda memleketteki ecnebilerin hareketlerini tarassut meselesidir. Meselâ Aksaray'da bulunan polisi, Heyeti Celileniz hiçbir mahzur görmeksizin mahallî belediyesine terk edebilir. Fakat İstanbul'da bulunan polisi, hiçbir mahzur görmeksizin siyaset noktai nazarından mahallî belediyesinin eline terk edebilir mi, Ankara'da bulunan polisi doğrudan doğruya belediyeye terk edebilir mi? Binaenaleyh, masraf noktai nazarından Şehramanetinin muavenetini almak için teşebbüsatta bulunuyorum.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Hissei iştirak talebedebilirsiniz. (Müzakere kâfi sesler) Şimdiye kadar teşebbüsatta bulunmalı idi. Takririmiz var. Müzakere kâfidir.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair takrir var. (Kâfi sesleri) (Kâfi değil sesleri)

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Faslın kabulünü, diğerlerine geçilmesini teklif ederim.

15 Mart 1340
Niğde
Ata

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Aleyhinde söyliyeceğim.

REİS — Efendim Nizamnamenin sekizinci maddesi mucibince bir mebus bir fasıl hakkında bir defadan ziyade söz alamaz. Bir defadan ziyade söyliyemezsiniz.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, müzakere kâfi değildir. Çünkü mesele oldukça mühimdir. Evvelâ şunu arz edeyim. Hiç kimse, polisin kara gözlerine, sırmalı elbisesine, kalpağına âşık değildir. İnsan mektep ister, yol ister, şimendifer ister, asayiş ister, fakat polis istemez. Keşke asayiş olsa da polis olmadığı halde bir vaka, bir mesele olmıyacağına katî surette kanaat getirsek. Onu herkes arzu eder fakat bu; memleket meselesi asayiş meselesi, hayat meselesidir. Halk huzur istiyor, halk sükûn istiyor. Şu vaziyette iken onun huzurunu boz, sükûnunu boz, emniyetini ihlâl et, bu olur mu? İkinci defa da şunu arz edeceğim. Bir kere Vekil Beyefendinin evvelden nihayetine kadar olan mâkul beyanatları, bendenizi tatmin etmiş değildir.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Hepimiz de öyle...

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Evvelâ çıktılar, beş, altı polis olan yerlerdeki polisi kaldırıyoruz dediler. Sonra cetvele baktılar. Kayseri'nin polisi yirmibeş tanedir dediler. Bendeniz otuzbeş, dedim. Halbuki buradaki zabıtları işhadetmiyorum. Ben, başka vesaika lüzum görmüyorum. Bidayette dediler ki, beş, altı polis vardır. Sonra kendileri 20 - 25 polise çıkardılar. Yine iddia ederim ki, (35) polis vardır. (25) evvelki polislerin miktarıdır. (10) polis daha sonradan ilâve edildi. Bundan da sarfınazar, yani addedden de sarfınazar bu kadrdaki mahfek nedir, mikyası nedir? Afyonkarahisar'ındaki polisleri bırakıyorlar Kayseri'den lâğvediyorlar. Sebep nedir. Neyi esas ittihaz ediyorlar? Hangi mikyası buluyorlar da, falan yerden polis kalksın, falan yerden polis kalkmasın diyorlar. Kayseri, memleket olmak itibariyle polis bulunma-

sını arzu etmiyorlar mı? Vatanın her tarafı mukaddestir. Nazarımızda hepsi müsavidir. Fakat bir mikyas vardır. Kayseri (60) bin nüfuslu bir kasabadır diyorum. Ticareti vardır. İşleri muğlâktır. Bugün belediyenin teşkil edeceği polis veya her hangi bir teşkilât, yerine başkası kaim olmaksızın kaldırılamaz. Daha beş, on ay evvel memlekette bir vaka cereyan ediyor. Âdeta mavzerlerle şehir dâhilinde harb oluyor. Polisler, kâfi gelmiyor. Polisin tezyidi için lüzum gösteriyorlar. Bu vaziyette iken polisi büsbütün ilga etmekle asayiş ihlâl edilmiş olacaktır. Bu itibarla işi ciddî düşünelim. Binaenaleyh mesele, yanlış tefsir edilecek bir mesele değildir. Bütün vatan meselesidir. Dahiliye Vekili Beyefendi bu hususta ciddî tetkikatta bulunmamışlar. Tetkikatta bulunmuşlar, fakat işin esasına nüfuz edememişler. Bunu tekrar, tekrar arz ettim.

REİS — Efendim, müsaade buyurursanız müzakerenin kiyafetini reyiâlinize koyacağım. (Kâfi sesleri) Müzakerenin...

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, bendeniz bu teşkilâta ait bir şey arz edeceğim. Bu, İhtısas Encümenine gitmemiştir. Devletin teşkilâtına taallûk eden bir bütçeyi böyle yarım saat içerisinde halletmek olur mu? Biz bu bapta karar verirken polis vazaifinin belediyelere verilmesi esasını kabul etmedik. (Bravo sesleri) Bu, hangi şeye istinaden yapılıyor. Bu, derhal halledilemez. Bendenize kalırsa bu işi tehir edip İhtısas Encümenine vermeli. Ondan sonra müzakere edilmelidir. Muvazenei Maliye Encümeninin tetkikatı kâfidir dense bile bendeniz bu söze aleyhtar olurum.

Muvazenei Maliye Encümeni, maarif mütehassısı mıdır, dahiliye mütehassısı mıdır. sıhhiye mütehassısı mıdır, ne karar verecek ve ne salâhiyetle? (Bravo sesleri) Binaenaleyh bendenizce Muvazenei Maliye Encümeni, bile bu tenkisata muarız olduğu halde bu teşkilât lâğvedilebilir. Esas doğru değildir. Bu, doğrudan doğruya ihtısas encümenleri tarafından karar verildikten sonra müzakere edilmelidir.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetini reyi âlinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kâfi görmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. (Kâfi görülmemiştir). Buyurun Ragıp Bey.

MEHMED RAGIB B. (Kütahya) — Efendim, Vekil Beyin beyanatına nazaran yeni gelecek Belediye Kanunu mucibince şehirlerin ve köylerin asayişi, belediye teşkilâtına tabi olarak belediye tarafından temin edilecektir. Binaenaleyh polise taallûk eden mahallî asayiş vazifesini belediyelerin kendileri göreceklerdir diyor. Bundan dolayı kendilerine azîm teşekkürler ederim. Çünkü asayiş meselesini memleket halkına havale ediyorlar demektir. Geçenki beyanatlarında pek koyu bir merkeziyet taraftarı olduklarını anlatmışlardı. Şimdi yavaş, yavaş bu noktai nazarlarından ricat buyurmuşlardır. Çok teşekkür ederim. Yalnız bir şey var efendim. Malûmuâliniz 1329 da idarei hususiyelere birtakım vazaif verilmişti. Fakat idarei hususiyelere terk edilen bu vazaife mukabil, Muvazenei Umumiyeden bir metelik bile verilmemiştir ve bu suretledir ki, meclisi umumilerin vücudundan matlup veçhile istifade edilememiştir. Çünkü vazifesi çok, parası yok bir vaziyette bulunuyorlardı. Şimdiki mesele de böyledir. Acaba belediyelere hidematı umumiyede bu vazife ayrılırken, buna mukabil Muvazenei Umumiyeden bir para ayrılmış mıdır? Bu ciheti soruyorum. (Hayır sesleri)

SABRİ B. (Saruhan) — Efendim, zannederim ki bugün en mühim mesele mevzuubahsoluyor. Onun için bu mesele üzerinde, hakikaten ne kadar muhakemat ve tenkidat icra edilirse o kadar doğru olur. Polisin adedini tezyidetmek için bendenize kalırsa iki vaziyeti nazarı itibara almak lâzımgelir. Birincisi, esasen memlekette bulunan teşkilâtı mevcude, memleketin ihtiyacatına kifayet etmiş midir? Etmemiş midir? Bu hususta en ziyade mevzuubahsolan İstanbul'u misal olarak göstereyim.

Polis teşkilâtını 7-8 sene muntazam bâzı esbap dolayısiyle alâkadar olarak takibettim. İstanbul'un polisiyle alâkadar olan mütahassisinin ve mesul âmirlerinin fikir ve kanaati, polis teşkilâtının henüz yüzde altmış, yetmiş derecesine vâsıl olamadığı merkezindedir. Demek ki, İstanbul'un teşkilâtı mevcudesi, bir kere İstanbul'a kâfi derecede değildir. İstanbul'un haricinde olan aksamdaki polis teşkilâtının ihtiyaca derecei tekabülünü Heyeti Celilenize arz etmeye lüzum görmem. Zannederim ki, Heyeti Muhtereme katiyen kaanidir ki, İstanbul haricindeki teşkilât da kâfi derecede değildir. Şimdi vaziyetin bu şekilde olduğuna nazaran acaba bugün bu şeyi tenzil etmek mi

lâzımdır, hali hazır vaziyetinde tutmak mı lâzımdır, yoksa tezyidi mi lâzımdır? Bunun için bir şeyi tahattur etmenizi Heyeti Celilenize arz ederim. Harbten sonra dünyanın her yerinde ve bittabi dünyanın her yerinde olması dolayısiyle de, memleketimizde hâdis olan ahvali içtimaiyeyi düşünmek lâzımgelir. Bugün her hangi bir memlekete giderseniz gidiniz, harbin neticei zaruriyesi olarak her Devlet polis teşkilâtını tezyide mecbur olmuştur. Bunun esbabı mütaaddittir, teşrihata lüzum yoktur. Bir kere buhranı iktisadi; polis teşkilâtına olan ihtiyacı tezyidetmiştir. İkincisi; inkılâbı içtimai ve idariler, siyasiler polis teşkilâtını tevsi etmiştir. Daha birtakım esbap ve avamil tadadolunabilir ki şüphesiz dünyanın her yerinde âmil olan bu esbab; memleketimizde de derecatı muhtelifede hükmü tesirini icra etmiştir. Böyle bütün dünyada hâkim olan bu avamil dâhilinde polis adedini tezyidetmek veya tenkis etmek nasıl muvafık olabilir? Bunun için ne İstanbul'da ne de taşrada hiçbir yerde polisin adedi tenzil edilmemelidir. Bilâkis tezyidedilmelidir. Hiç olmazsa bütçemiz, tezyide müsaid değilse hali sabıkını muhafaza edelim ve ümidimizi yakın bir âtiye talik ederek tezyit cihetine gidelim. Bunun için hiçbir polisin adedini tenzil etmemelidir. Bahusus şimdiki arz ettiğim esbab dolayısiyle polis teşkilâtınıda birtakım sınıflara, birtakım eşkale sokmak lâzımdır ve eşkalini de bittabi vekili aidi beyefendide pek güzel bilirler. Onun için beyefendiler, sözü uzatmamak için Heyeti Celilenizden istirham ederim, polis teşkilâtından tenzilât yapılmamalı bilâkis tezyidedilmelidir. (Doğru sesleri).

REFİK B. (Konya) — Efendim bendeniz Muvazenei Maliye Encümeni Reisi ve Sabık Maliye Vekili Muhteremi Hasan Fehmi Beyefendi ile Dahiliye Vekili Muhteremi Ferid Bey arasında burada geçen münakaşai hakikiyeden sonra kendi hesabıma söz söylemeye lüzum görmemiştim. Fakat bir kaç sene evvel Maliye Vekâletinde bulunmuş ve daha evvel Muvazenei Maliye Encümeni Riyasetini işgal etmiş ve hali hazırda Heyeti Vekilede Dahiliye Vekâleti makamını kudretle ihraz etmiş bulunan Ferid Beyefendiyi şu kürsüde noktai nazarını ifade ederken gördüğüm gibi tasvir etmek ve Heyeti Celilenize ifade etmek için söz aldım ve tasdia mecbur oldum. Peşinen arz edeyim ki, Ferid Beyefendi hakikaten zekâyı, fevkaladeleriyle hepimizin muhabbetini temin etmiş bir arkadaşımızdır ve yine itiraf etmek lâzımdır ki, bir vasfı mümtaz sahibidir. Arkadaşlar Muvazenei Maliye Encümeninde Dahiliye Bütçesi müzakere edilirken orada bulunmadığım halde kuvvetle zannediyorum ki, kendi idaresinde bulunan şuabat için arzu ettiği parayı Muvazenei Maliye Encümeninden alırken bütçe mânevraları, bütçe incelikleri kendi ihtısası dâhilinde olduğu için polis tenzilâtına muvafakat etmiştir veyahut hiç böyle arzu izhar etmemiştir. Burada Dahiliye Vekili Muhteremi zannediyorum ki, Muvazenei Maliye Encümeni Reisi sıfatiyle o tasarruf noktai nazarını müdafaa ediyor. Halbuki memleketin asayişinden doğrudan doğruya mesul olan makam, kendi tarafından idare edildiği için gönlüm çok arzu ederdi ki Dahiliye Vekili Beyefendi burada «Arkadaşlar Muvazenei Maliye Encümenini bir fikri tasarrufla birçok polisler kaldırıyor. Polis kadrosundan (500) kişi tenzilât yapmaya taraftar oldu, uğraştım. Birçok noktai nazar arz ettim. Fakat kabul ettiremedim» desin. Vekil Beyefendinin burada izahatlariyle şöyle bir fikir hatırıma geldi. Acaba dedim Ferid Beyefendi, şöyle bir nazariyenin taraftarı mı görünüyorlar «en iyi şekli Hükümet halk işine en az karışandır» Birçok yerlerde böyle bir nazariye vardır. Acaba bunun taraftarı mıdırlar? Şurada polisi kaldırdın, burada lüzum yoktur diye Dahiliye Vekili Beyefendinin lisanından şu sözü işittiğim zaman hakikaten kendilerini bu sözün kuvvetli müdafileri sırasında gördüm ve sonra Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Beyefendi; çıkıyor diyor ki «Arkadaşlar biz şöyle bir fikri tesbit ettik ve tesbit ettiğimiz fikir şundan ibarettir.» Muvazenei Maliye Encümeni Reisi olan ve dün Maliye Vekili olan zatı muhterem söylüyor. Bunun karşısında Dahiliye Vekili Beyefendi kendisine has zekâi mümtaziyle bundan istifade edeceği yerde musırrane bir nazar dermeyan ederek «efendiler bunu kabul etmem şöyle olacak, böyle olacak» diyor. Efendiler şimdi cereyan eden müzakerenin ruhu ispat etmiştir ki, her şeyden evvel nazarı dikkatte tutulacak iş emniyet ve asayiş işidir. Hükümet her vakit çok kuvvetle çok cazip şu sözü tekrar edip durmaktadır «Arkadaşlar birinci işimiz emniyet ve asayiş ve intizamı âmmeyi temin etmektir. Bunda muvaffak olan

için her vasıtadan istifade ediyoruz ve edeceğiz» Bunu bize daima böyle tekrar eden Hükümet ve o Hükümetin efradından olan bir zat, buraya gelerek asayişin temini için yegâne vasıta olan ve meşrutiyetin ilânından sonra az - çok tekemmüle doğru gittiğini ispat eden polis idaresindeki tenkisata, tenzilâta taraftar oluyor ve bunun mürevvici oluyor. Buradaki noktai nazar nedir? Anlamıyorum. İsmi arkadaşlarım tarafından defaatle geçen Kayseri, Ankara'dan, Konya'dan, İstanbul'dan daha az mühim midir? Altmış bin nüfusu ihtiva eden bir belde polisten mahrum edilir. Polis işlerinde polis - ki zabıtai adliye vazifesinde adliyenin kıymettar bir muavinidir, onların ihzar ettiği vesaiki adliye için çok müessir olmuştur ve olmaktadır» Altmış bin nüfustan ziyade olan bir beldeden, kasabadan polis teşkilâtını kaldırmakta Dahiliye Vekilinin noktai nazarını ve kanaatini anlamakta mâzurum. Buyuruyorlar ki, efendiler, bu işi âtiyen başka memleketlerde olduğu gibi belediyelere terk edeceğiz ve bunu tedricen temin edeceğiz. Vekil Bey başka memleketleri işaret etmiştir. O hangi memlekettir? Meselâ Fransa, İngiltere şura, bura, rica ederim. Düşününüz ki, o memleketlerde şuabatı idare arasında kuvvetli bir insicam ve ahenk vardır. Yol vardır. Şimendifer vardır. Zabıta kuvvetini tedvir ve teshil eden bütün vesait vardır. Telefon vardır, telsiz vardır, her şey vardır. Maalesef memleketimizde henüz bu vesaiti mükemmele ve medeniye maalesef vücuda getirilemedi. Böyle bir zamanda halkın kesif olduğu yerde şiddetle zabıtanın vücuduna ihtiyaç hâsıl ettirdiği yerlerde polisi kaldırmak Hükümeti idare ile intizamı asayiş namına anlaşılmıyacak bir meseledir. Bu itibarla bendeniz arz ettiğim gibi burada sabık Muvazenei Maliye Encümeni Reisi ve Maliye Vekili Ferid Beyefendiyi görmek istiyorum. Deruhde ettiği çok ağır yükün icabatına tevfikan hareket ederek burada Heyeti Celile tarafından arzu olunan temayüle taraftar olsun. Olmadığı takdirde esasen izharı umumi anlaşılmıştır. Polis teşkilâtına ilişilemez. Onu ikmal ve takviye etmek lâzımdır.

REİS — Efendim Ali Cenani Bey; Muvazene Encümeni namına söz istiyor.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim Encümen namına kaç kişi söyliyecek, bütün encümen mi söyliyecek?

REİS — Efendim şunu arz edeyim ki, onlardan fazla siz söylüyorsunuz.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Encümen kaç defa söyliyecek ve kaç âza söyliyecek?

REİS — Lûtfen söz almadan söylemeyiniz, sükûneti muhafaza ediniz.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendiler Muvazenei Maliye Encümeninin teklif ettiği muhtelif bütçeler üzerinde ara - sıra itiraz dermeyan olunuyor. Muvazenei Maliye Encümeni Heyeti Celilenizin intihabiyle teşekkül etmiş bir encümendir ve bu encümene tahmil ettiğiniz vazife gayet ağırdır.

YUSUF B. (Denizli) — Onu biliyoruz. Ondan bahse lüzum yok.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Rica ederim, sözümü kesmeyiniz. Arzu buyurursanız kürsü hazırdır. Binaenaleyh efendim, kendisine ağır bir vazife tevcih buyurmuşsunuzdur. Bilûmum devaire aidolan bütçeler üzerinde tetkikat yaptıktan sonra Devletin vâridatı umumiyesini ve ona mukabil tahmil ettirilmek istenilen masarifatı umumiyeyi tâyin eder. Bittabi bu vazife muamelesini ifa etmek için devairi Hükümetin bilcümle hukuk ve vazaifine ve onların sureti ifasına temas edecektir. Bu arada Hükümetin yeniden teşkil etmek istediği veyahut idame veyahut tenzil etmek istediği masarif üzerinde beyanı fikreder, beyanı mütalâa eder. Bununla beraber yapmış olduğu bütçe, katî değildir. Heyeti Celilenizin nazarı tasvibine arz edilir. Kabul edip etmemek Heyeti Celilenize aittir. Binaenaleyh Muvazenei Maliye Encümeninin yapmış olduğu bütçede şu teklifi yaptı diye tenkid edebilmesi zannederim ki, bendenizce insaf ile kabili telif değildir. Bunu söyledikten sonra mevzuubahsolacak meseleye geleceğim.

Malûmuâlinizdir ki, İsmet Paşa Hazretleri Riyaseti Hükümeti deruhde ettikten sonra Devletin 1340 bütçesi için sarfı icabeden masarifin miktarını tâyin ederek encümene bir defter getirdi. Heyeti Celileniz de biliyor ki Hükümet bütçeyi geri almadı ve evvelce verilmiş olan bütçe üzerinde yapılacak tadilâtı encümene getirecek denildi ve o suretle muamelenin tesrii için bütçenin tekrar geri alınmasını ve getirilmesini münasip görmediler. Fakat encümene bir liste getirdiler. O listede; falan vekâlet için şu kadar filân vekâlet için bu kadar diye miktar tâyin

ederek masarifatı umumiyenin yekûnunu göstermişlerdi ve onun mukabilinde de mevcudolan varidatı ve halk üzerine yeniden teklifi icabeden yeni tekâlif göstermişlerdir. Bu sırada Emniyeti Umumiye Bütçesi için gösterilen üç milyon ellibin liranın polis, Emniyeti Umumiye Bütçesine tevzii sırasında tetkikat yaptığımız zaman beşyüzelli polisin tenzil edildiğini ve Hükümetçe de bunun teklif edildiğini gördük. Bu teklifin yani beşyüzelli polisin tenzil teklifi karşısında tabiî vekili mesulünden izahat istedik. Vekili mesul mevcudolan bu tahsisatla ve beşyüzelli polisin tenzilâtiyle memlekette polisin ifa etmekte olduğu vazifenin görülebileceği ve mesuliyeti deruhde edeceğini söyledi. Heyeti Celileniz arzu eder mi ki Hükümet ben elimdeki şu teşkilâtı, verdiğiniz para ile idare edeceğim, ifa ederim dedikten sonra Muvazenei Maliye Encümeni bunun üzerine zam kabul etsin, yahut mevcut teşkilâtı ifa etsin? Bunu muvafık görür müsünüz beyefendiler? - Tabiî evvelce de arz ettim - umumiyet itibariyle de bir defa nazarı dikkate alınıştır. Görülüyor ki bir defa yüzyirmibir milyon lira evvelce mevcut ve bilâhara ihdas edilmiş ve edilecek olan varidatla beraber cümlesinin yekûnu 121 milyon lira varidat ve bunun mukabilinde şu kadar da masraf mevcuttur. Binaenaleyh şu kadar masraf mukabilinde bu kadar varidat mevcut ve bundan dolayı da tabiî yekûn arasında bir fark olduğu halde, Hükümet ben şu kadar masraf istiyorum ve bu masrafla idare edeceğim derse, Muvazenei Maliye Encümeni hayır işini bu miktardan fazlasiyle göreceksin diye ısrar edebilir mi efendiler? Fakat Heyeti Celileniz karar verir, buna lüzum vardır. Üç milyon lira daha zammedeceksiniz diyebilir, kararınız mûtadır. Tabiî encümene havale buyurursunuz, encümende yekûna ilâve ederiz o bahsi diğer. Fakat esas itibariyle encümence yapılacak şey Hükümetin ben şu miktar tahsisat isterim dedikten sonra fazlasını vermemesidir. Yalnız bir fark var, Hükümetin istediği miktardan encümenimiz fazla vermiştir. Hükümet 3 milyon 50 bin lira istediği halde encümen 3 milyon 120 bin lira vermiştir. Hükümetin bize getirmiş olduğu hesabattır ki, bir yanlışlıktan ileri gelmiştir. Tahsisatı fevkalâdeyi noksan hesabetmişlerdir. Şu suretle 550 polisin tenzilinden sonra bakiye kalan polis ve diğer memurînin tahsisatını hesabettik. Yekûn 3 milyon 121 bin liraya baliğ oldu. Binaenaleyh encümeniniz polis teşkilâtındaki kadrolara ve onların sureti istihdamına bittabi karışmamıştır ve karışmak kendisinin salâhiyeti dâhilinde değildir. Onun için Vehbi Beyin ve diğer arkadaşların Muvazenei Maliye Encümenine tevcih etmek istedikleri hata vâki değildir.

Sonra efendiler, ikinci bir meseleyi daha izah etmek mecburiyetindeyim. Muvazenei Encümeninde mevcut polislerin falan veya filân yerde istihdam edilmesi de mevzuubahsolmamıştır. 550 polisin de İstanbul'dan tenzil edilmesi mevzuubahsolmamıştır. Mevcut polis ile bu vazifenin ifa edileceği mesuliyetini Vekil Bey deruhde ederek söylemiştir. Muvazenei Maliye Encümeni de onu tetkik etmiştir. Binaenaleyh tenzil edilecek 550 polisin İstanbul'dan tenzil edilmesine dair söz de geçmemiştir. Zabıtlarda mevcuttur, olmamıştır.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Encümen reisi bey, başka söylüyor. Yani sizin söylediklerinizin aksini söylüyor.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Encümen Reisi Beyefendi; orada hazır değillerdi.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — O halde kimin sözünü senet ittihaz edeceğiz?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Encümen Reisi Bey daha bu senenin bidayetinde encümene teşrif ettiler.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Müsaade buyurulursa arz edeyim. Efendim, teklif edilen miktarın esası ne için noksan değildi. Bidayeten arz ettim ve dedim ki, tetkikatta bulunan Ali Şuuri Bey, izahatını verirler. Hükümet 3 milyon lira teklif etti. Muvazene Encümeni, 3 milyon 121 bin lira kabul etti. Hükümetin teklif ettiği polis teşkilâtındaki tenzilât bidayetinde İstanbul'dan tenzilât maksadına mâtuf idi. Fakat âhiren Heyeti Vekile, bütçeyi geri almadı ve yaptığı şey aynı bütçeyi aynı teklifi tekrar etmekten ibaret kaldı. Binaenaleyh Ferid Beyefendi; daha Dahiliye Vekili sıfatiyle 3 milyon lirayı teyit ve tekidetti. 1339 bütçesine nisbeten vâki olan noksaniyet, İstanbul polisinden 500 ünün tenzili maksadına müpteni idi. Heyeti Vekileden teklif edilirken bunu ifade etmek istedim. Ferid Beyefendi de 3 milyon lira teklif etmiş,

encümen de 3 milyon 121 bin lira kabul etmiştir. Binaenaleyh encümen, bir tenzilât yapmış değildir.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Fedakârlık etmiş.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Evet efendim, binaenaleyh efendiler; Hükümet yekûn itibariyle geçen seneye nazaran 300 küsur bin lira tenzilât teklif etmiştir. Encümeniniz de bunu kabul etmiştir. Fakat bu tenzilâtı kabul etmezsiniz polisin miktarını daha artırırsınız. O Heyeti Celilenizin kararına vâbestedir. (Kabul sesleri)

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, Vekil Beyefendinin idarei mahalliyelerin salâhiyetlerinin tevziine doğru vukubulan beyanatı ve o yolda yürümeleri bendenizce şayanı takdirdir ve teşekkür ederiz.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Fakat...

VEHBİ B. (Devamla) — Fakat, garip manzara karşısındayız. Şimdiye kadar Hükümet daima masraf ister, Muvazenei Maliye Encümeni tenzilât yapar. Bu defa bunun aksine Hükümet kısacağım diyor, masraftan tenzilât yapacağım diyor. Muvazenei Maliye Encümeni para vereceğim diyor.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Vereceğiz demedik. İzah ettim efendim. Tahsisat konmamış dedim.

VEHBİ B. (Devamla) — Şu halde vermemiş ise bilâtetkik vermiş oluyor, zatiâliniz de onu söylediniz burada.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bilâtetkik dediler.

VEHBİ B. (Devamla) — Efendim nereden keseceğimi ve nasıl tasarruf edeceğini sormaksızın vermiştir. Burada esnayı müzakerede veyahut fiiliyatı neticesinin tesiriyle anlaşılıyor ki bir kısım vilâyetten polis idareleri kaldırılıyor, polis meslekî kaldırılıyor.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Meslekî değil, teşkilâtı kaldırılıyor.

VEHBİ B. (Devamla) — Evet meslekî değil teşkilâtı kaldırılıyor. İşte benim aklımın ermediği nokta burasıdır. İdarei mahalliyelerin salâhiyetlerinin âzami surette tevsii taraftarıyım. Belkide kanun neticelendikten sonra polis teşkilâtını umum belediyelere verebiliriz ve bunun için de bir varidat düşünülebilir. Bu külfet yüketilir ilerde. Fakat bugün her hangi bir vekil veyahut falân bey hattâ Muvazenei Maliye Encümeni karar vererek falân teşkilâtı filân yerden kaldırıp demeye salâhiyettar değildir. Bu salâhiyet kendilerinde yoktur. Bendeniz bunu iddia ediyorum. Meselâ, Muvazenei Maliye Encümeni; karar verecek. Falân yerdeki lise teşkilâtını ilga ettik; filân yerdeki adliye teşkilâtını ilga ettik. Bu Devletin müdafaası tayyare ile olacaktır. Tahtelbahire lüzum yoktur gibi teklifler salâhiyeti dâhilinde olan şeylerden değildir.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Mebus sıfatiyle söylemez mi?

VEHBİ B. (Devamla) — Mebus sıfatiyle gelir söylersiniz. Fakat Muvazenei Maliye Encümeninin şahsiyeti mâneviyesi sıfatiyle söyliyemezsiniz. Söylerseniz o vakit teşkilâtın mânası yoktur. Bir takrir verirsiniz bugün ihtısas encümenlerini ilga edersiniz. Öyle şey olamaz.

İLYAS SAMİ B. (Muş) — Teşkilât başka hesap başka...

KADRİ AHMED B. (Siverek) — Âyan olmak istiyorlar.

VEHBİ B. (Devamla) — Bunu yapmıya hiç kimse kudretyap değildir. Binaenaleyh Devletin teşkilâtında inkilâbında ve tasfiye devrindeyiz, serian yapılması lâzımgelen birçok işler vardır ve bunlar, süratle yapılmalıdır ve bütçe ile çıkmalıdır. Buna da aklım erer. Fakat bu çıkarken evvelemirde şu kararı alacak vekil veyahut şu kararı verecek vekil kendi düşüncesine göre bunu yapmak salâhiyetini haiz değildir ve encümen de bunu kabul etmek veya öyle bir karar vermek salâhiyetinde değildir. Şu vaziyette bulunan bizim Meclisimizde aidolduğu encümenlere istişare edip onlardan bir karar aldıktan sonra Muvazene Encümeni ile anlaşıp karar vermek iktiza eder. Meseleyi daha bâriz bir surette anlamak için bilfarz Maarif Vekili Beyefendi, yahut Adliye Vekili Beyefendi, teşkilât yapacak farzedelim. Ara yerden istinaf mahkemelerini kaldıracak bunun evvelâ bütçesini yapıp Muvazene Encümeninden kararını çıkaramaz.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Öyle oldu, nitekim Adliye Vekili Adliye Encümeninden sordu?

VEHBİ B. (Devamla) — Evvelemirde aidolduğu salâhiyettar ihtısas encümeninin kararını

alır. Ondan sonra Muvazene Encümenine gider Muvazene Encümeni parayı verir. Vermez o başka mesele veyahut der ki, bu paranın bu kadarını bu sene verebiliriz veyahut istenilen miktardan fazlasını verebiliriz der. Yoksa Devlet teşkilâtına her noktada müdahale etmeye sahibi salâhiyet değil, bu encümen salâhiyettar olmadığı gibi vekili âidi de mevcut teşkilâtı hot behot tadil, tebdil ve ilgaya kudretyap değildir, kudreti yoktur. Hassaten bizim Meclisimizin teşkilâtına ve vaziyetine nazaran. Onun için dünkü meselede nasıl ki, aidolduğu ihtisas encümenleri kararını ittihaz etsin ve şuraya gelsin diye, Müdafaai Milliye ve Dahiliye encümenlerine müşterecken havale edilmiştir. Bu mesele de doğrudan doğruya Dahiliye Encümeninin ihtisası dâhilindedir. Bu da evvelemirde orada tetkik ettirilmelidir. Bu kararı cereyan yapıp da falan yerdeki bir vilâyet polisi ile onbin nüfuslu diğer bir vilâyet polisini bir tutmak doğru değildir. Meselâ Kayseri'den bütün bütün ref ederek öteye beriye ikame etmek doğru mudur, değil midir? Tetkik eder, verir ve Heyeti Umumiyeye arz eder. Badema Devlet teşkilâtında vukubulacak tebeddülât da evvelemirde aidolduğu encümende karar altına alınır. Ondan sonra Muvazenei Maliye Encümeni bu parayı verebiliriz der veyahut veremeyiz der. Müzakere ederiz ve o paranın mahalli sarfına kanuna göre dikkat eder, gözünü açar.

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Kütahya) — Reis Beyefendi söz isterim. Efendim mesele salâhiyet meselesi dolayısiyle tevsi edildi. Efendiler salâhiyet meselesi malûmuâliniz kavanini mevzua ile, bütçe ile ve bütçeye merbut bulunan kadrolarla tayyün eder. Evet kanuna müstenidolmak üzere mevcut bulunan bir teşkilât; mutlaka bir kanun ile tağyir edilmek lâzımgelir. Bütçeye merbut olan kadrolar vardır. Falan meselede filân memur istihdam edilecektir. Meselâ Dahiliye Vekâletine merbut Emniyeti Umumiye Müdüriyeti vardır. Bir müdür iki mümeyyiz, dört kâtibi vardır. Burada ne bir müdür, bir müdür muavini ile tevhlâf edilebilir, ne de iki mümeyyiz yerine üç mümeyyiz konulabilir ve ne de dört kâtip, beş kâtip yapılabilir. Fakat polis hakkında böyle değildir. Nitekim jandarma hakkında da böyle değildir. Onsekiz tane polis müdürü vardır. Onun altında kırkyedi tane merkez memuru vardır. Onun da daha aşağısında şu kadar komiser, şu kadar muavin, şu kadar polis vardır ve yalnız gerek Encümeni Âli tarafından ve gerek şimdiye kadar Meclisi Âliniz tarafından teamül noktai nazarından bu polislerin adedi yazılır, nitekim polis müdürünün de adedi yazılır ve komiser ve komiser muavininin de adedi yazılır. Yalnız adedi yazılan hususatta vekili mesulün o adedi istediği surette istihdam etmeye salâhiyeti katiyesi vardır ve burada mevcudolan kadro da o şekildedir. Bu hususta encümeni aidi veyahut diğer bir encümen izahat talebederse tabiatiyle vekil, icabeden izahatı arz eder.

Nitekim Heyeti Celileniz arzu ettiniz. Bendeniz de arz ettim. Şu kadar polis vardır, şu kadar kalacaktır, burada kalacaktır. Burada kalmıyacaktır diye Heyeti Celilenize arz ettim. Binaenaleyh salâhiyet meselesi mevzuubahis değildir. Salâhiyet mevzuubahsolur, bir kadro ile bütün teferruatı ile şey tesbit edildiği zaman... Yoksa şu kadar polis vardır şu kadar komiser vardır, şu kadar merkez memuru vardır denildiği zaman o vekil yine Heyeti Celilenize izafeten onları istihdam etmek salâhiyetini haizdir. Kanun ile yani kanuna müstenidolursa bilfarz Muş'ta beş polis bulunacaktır denecek olursa evet bu o zaman doğrudur ve katiyen tağyir edilemez. O zaman tenzil mevzuubahsolmaz. Heyeti Celilenize tekrar arz ediyorum ki, bu suretle vâkı olan tenzilât gayritam, gayrikâmil bulunan ve ekseriyetle hizmeti ifa etmiyen mahallerden vâkı olmuştur ve kaydı tasarrufla vâkı olmuştur. Eğer bunlar mükemmel polis istihdam etmek isterlerse meselâ, Kayseri'den bahis buyurdular altmış bin nüfuslu bir mahalde muhakkak yalnız nefer olmak üzere, memur olmak üzere yüzyirmi, yüzotuz polis bulunmak lâzımdır. Çünkü oranın asayişi, oranın teşkilâtı her tarafta gördüğümüz üzere asgari yüzyirmi polis ister. Diğerlerini arz ettim. Muhtelif yerlerdeki üç polisle; beş polisle, yedi polisle hangi asayiş temin edilir? Oranın asayişi yine jandarma vasıtasiyle temin edilecektir. Bunlara da polis teşkilâtı mı diyeceksiniz? Katiyen polis teşkilâtı değildir.

Eğer teşkil edilmiş bulunan ve kemale doğru giden ve zarurülmuhafaza olan bir vaziyete göre mükemmel bir kadro yapacak olursanız işte o zaman polis kadrosunu ihlâl etmiş oluruz. İşte o zaman mükemmel bir şeyi bozmuş oluruz. Fakat bu tarzda dağınık bulunan şeyleri yine ev-

velce Heyeti Celilenize arz etmiş olduğum gibi belediye teşkilâtına müsaade edecek olursanız o zaman kemale doğru gideriz. Refik Beyefendi bahis buyurdular. Dahiliye Vekili vaktiyle merkeziyetçi idi. Şimdi halka doğru gidiyorlar dediler. Hayır beyefendiler, ben halka doğru gittiğimi, halkın ihtiyacatı idaresini temin etmek lüzumunu; bugün değil bundan daha on, oniki sene evvel idarei umumiyemizi, idarei mahalliye kanunlarımızı tanzim ettiğim zaman izhar etmiştim. Efendiler, her şeyde fenne ve ilme istinadetmemiz lâzımdır. Bize ilim gösteriyor ki, mahallî belediyeler teşkilâta nail olmalıdır. Nitekim bu âciz arkadaşınızdır ki köy ve belediye teşkilâtını Heyeti Celilenize takdim etti. Bu prensibi sümmettedarik, polis bütçesi mevzuubahsolduğu vakit değil, belediye teşkilâtı lâyihasının yirmi, yirmibirinci ve onu mütaakıp olan maddelerinde Heyeti Celilenize arz ve teklif ettim ve istikbalde böyle olacaktır.

Memleketin her tarafında bulunan polis teşkilâtını Devlet bütçesine Devletin masarifine ithal etmek lâzımgelecek olursa derakap Ahmed Hilmi Beyefendinin buyurdukları yirmibeş polisin (125) polise irtika etmesi lâzımgelecektir ve diğer mahallerdeki polisleri de bu suretle tezyidetmek lâzımgelirse üç milyonluk Emniyeti Umumiye bütçesini o zaman dokuz milyon yapmak lâzımgelecektir. Bendeniz de isterim, fakat doğru yol değildir, ilmî yol değildir. İlmî yol her memleketin siyaseten muhtaç ve zaruri bulunan noktalarından maada zabıtai belediyesini ve belediyeler dâhilindeki inzibatını mahallerinin salâhiyetine terk ve tevdi etmektir. İşte bu teşkilâtı bozmaktansa madem ki tenzilât mevzuubahsoluyor tenzilâtı bu sahaya tevcih etmeyi lüzumlu gördüm. Ve o noktai nazardan bunu teamülen haiz bulunduğum salâhiyeti istimal ederek Heyeti Celilenize teklif ettim.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — O halde vilâyetinizi de...

DAHİLİYE VEKİLİ FERİD B. (Devamla) — Beyefendi, bendeniz zatıâlinizi dindarane dinledim. Siz de bendenizi bir dakika dinleyin. (Handeler) Efendiler, Heyeti Celileniz polis teşkilâtının belediyelere tevdi edilmesine taraftar olmuyor. Eğer böyle ise o zaman başkadır. Eğer takibettiğiniz gaye teşkilâtı belediyenin aynı zamanda belediye dâhilinde zabıtai belediye vazifesini ifa etmesi, ikmal etmesi demek ise o zaman gittiğimiz yol doğru yoldur. Fakat bununla demek istemiyorum ki ita edilen bu tahsisat mutlaka böyle olsun. Bu Devletin bütün masarifini deruhde ve kabul buyuran Heyeti Celileniz, hayır teşkilât, nakıstır, ikmalini isteriz diye izharı hissiyat buyurursa biz sizin bu arzunuza karşı verilen bu parayı kabul etmiyecek miyiz? (Handeler) (Müzakere kâfi sesleri)

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetine dair bâzı teklifler işitiyorum.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim, bendeniz kifayetin aleyhinde söyliyeceğim. Bu müzakerede mesail birbirine karıştırılmıştır. Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Muhteremi çıkıyor, encümenin noktai nazarı budur diyor. Mazbata Muharriri çıkıyor encümenin noktai nazarı budur diyor. Bir de Meclisin esas noktai nazarı vardır. Muvazenei Maliye Encümeni paraya taallûk eden aksama karışabilir. Fakat teşkilâta taallûk eden hususat hakkında söz söylemek hakkını haiz değildir. Teşkilâta taallûk eden hususata o kadar karışamaz. Bendeniz de Muvazenei Maliye Encümeni âzasıyım. Hükümet para ister Muvazeeni Maliye bakar. Verilecek bir para ise verir. Bir de kadroyu tetkik ediyor. Kadroyu da tetkik ettikten sonra yok sen falan yerde şöyle yapıyorsun bunu neye yapıyorsun demeye hakkı yoktur. O halde bâzı arkadaşlar her hangi bir kuvvete istinadetmek istiyor. Kimi Muvazenei Maliye Encümeni kuvvetine, kimi bilmem ne encümeni kuvvetine. Beyefendiler hakikatle iş görmek isteriz. Kuvvetle iş görmek istemeyiz. Milletin kuvveti olmalıdır. Nedir bu kadar kuvvete havahişlik? Dahiliye Vekili Beyefendi emniyeti umumiye için üç milyon kûsur bin lira istemiş. Bu para verilsin. Bu parayı ne yapacak? Emniyet ve asayişi muhafaza, müdafaa etmek için tertibat alacak. Bâzı yerlerde jandarmayı tezyidedecek bâzı yerde polisi tezyidedecek, yok bunu yapamazmış. Ne yapmalıymış? Mütehassıs encümene gitmeli imiş, mütehassıs encümene gidecekse Dahiliye Vekili Bey «mesul, mütehassıs encümen değil benim» dese ne diyeceksiniz? (Diyemez sesleri) Mütehassıs yalnız encümen midir, Heyeti Celileniz değil midir? Mütehassıs encümenden başka Heyeti Celilenizden anlıyan kimse yok mudur? İşte dediğim gibi bu hep birer kuvvete isti-

nattır. Efendiler Kırşehir'de (11) polis vardır. Bu polisler ne yapar efendiler?

REFİK B. (Konya) — Müzakerenin kifayeti hakkında söyliyecektiniz.

YAHYA GALİB B. (Devamla) — Şimdi oraya geliyorum. Kırşehir'de onbir polis ne iş yapar? Onaltı mahallesi var, her bir mahallesi bir Ankara kadardır. (Gürültüler) (Handeler)

FERİDUN FİKFİ B. (Dersim) — Bu propaganda oldu. Oraya gidelim. (Handeler)

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendiler her mahalleye bir polis koysalar 16 polic olmak lâzımgelir. Sonra bağ ve bahçelerini falan nazarı itibara alırsak ne yüz polis idare eder, ne yüz elli polis idare eder. Buradan onbir polis Dahiliye Vekili aldı diye ağlıyacak mıyım. Oranın gayyur jandarma kumandanı var. Elbette o da idare eder. (Handeler) ne gülüyorsunuz beyefendiler? Siz de düşününüz de siz de söyleyiniz. Binaenaleyh Dahiliye Vekiline madem ki, bütçesini kısaraktan parasını veriyorsunuz. Mevcudolan memurları istediği yerde istihdam etmek hakkı da beraber verilmiştir. (Yoo!. sesleri) Binaenaleyh Kırşehir'den alınan bir polisi daha mühim olan bir yere vermiş olsa daha mı iyi olur daha mı fena olur? Kayseri'den polisi almış Kayseri'de polis ne yapacak?

SABİT B. (Kayseri) — Kayseri'yi ne biliyorsun.

YAHYA GALİB B. (Devamla) — Kayserililer müdebbir insanlardır, onlar hiçbir zamanda vukuat çıkarmazlar ki, (Handeler) Dahiliye Vekili Muhteremi diyor ki, bu polisleri sevahilden gelecek olan mevania karşı aldım.

SABİT B. (Kayseri) — Sen Kayseri'li değilsin, Kırşehir'li de değilsin. Onun için söyleme.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Sabit Beyefendi siz hangisini iddia ediyorsunuz? Kayseri halkını sizden daha iyi tanırım. Onlar muhterem zevattır. Hiç polise ihtiyaçları yoktur. Anlıyamadım, siz aksini iddia ediyorsanız söyleyiniz, bende anlıyayım. Bunlar anlaşıldıktan sonra artık müzakerenin kifayetine ademikifayetine karar vermek Heyeti Celilenizin arzusuna tabi bir meseledir.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetini reyiâlinize koyacağım.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, Vekil Beyden bir sual soracağım.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi. Fasıl hakkında verilen takrirleri birer birer okuyup reyiâlinize vaz'edeceğim. Takrirler okunacak :

Riyaseti Celileye

Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Beyefendinin beyanatları veçhile beşyüz polisin İstanbul'dan tenzili ile vilâyetlerde ilga olunan polislerin kemakân ipkasını teklif eyleriz.

Dersim	Denizli
Feridun Fikri	Haydar Rüşdü
Denizli	Denizli
Necib Ali	Yusuf Ziya
Denizli	Muş
Mazhar Müfid	İlyas Sami
Burdur	Kayseri
Hüseyin Baki	Ahmed Hilmi
Konya	Kayseri
Refik	Naci
Konya	Kastamonu
Halid	Halid
Mersin	Maraş
Besim	Hacı Mehmed

Riyaseti Celileye

Bütçeden temini tasarruf için kadrodan tenzil edilen (555) polisin yerine İstanbul polis mürettebatından tenzili ile Anadolu polis teşkilâtının iadesi ve bu suretle bütçedeki tasarrufun muhafazası lüzumunu teklif eylerim.

15 . 3 . 1340
Bozok
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Yüzellidördüncü faslın Dahiliye Encümenine havalesini teklif ederiz.

Karesi	Denizli
Mehmed Vehbi	Haydar Rüşdü
Denizli	Denizli
Kâzım	Necib Ali

Denizli
Mazhar Müfid

REİS — Efendim, evvelemirde usule taallûku itibariyle Karesi Mebusu Vehbi Beyin takririni reye koyacağım. Yüzellidördüncü faslın

Dahiliye Encümenine havalesini teklif ediyorlar. Bu teklifi kabul edenler lûtfen el kaldırsın. **Aksini** reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim, takrirlerle beraber gitsin.

REİS — Dahiliye Encümeni bu hususta mütehassıs olduğu için burada verilmiş olan takrirleri Encümene göndermeye lüzum yoktur. (155) nci faslın müzakeresine geçiyoruz.

Fasıl		Lira
155	Masarifat	61 700

REİS — Fasıl hakkında söz istiyen var mı? 155 nci faslın yekûnunu reyiâlinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Üçüncü kısım - Masarifi umumiye

Fasıl		Lira
156	Levazım	132 000

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Reis Beyefendi! Bu fasıl polislerle alâkadardır. O fasılda yani 154 ncü fasılda Anadolu'da polis kadrosu şey edilirse bunların tezyidedilmesi lâzımdır. Halbuki polisin miktarı taayyün etmeden kabul olunuyor.

REİS — 156 ncı faslın Dahiliye Encümenine mi gitmesini istiyorsunuz?

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Hayır, bütçenin tamamının Dahiliye Encümeninden o faslın gelmesine kadar tehiri müzakeresini talebediyorum. 154 ncü fasıl ile alâkadardır. Elbise, icarat bedeli falan vardır.

REİS — Efendim Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Bey; 154 ncü faslın Dahiliye Encümenine havalesi dolayısiyle 154 ncü fasıldan bâzı tadilât olursa bu tadilât diğer fasıllarada icrayı tesir edeceğinden dolayı bu fasılların müzakeresini tehirini teklif ediyorlar. (Muvafık sesleri) (Hayır, devam sesleri) Bu teklifi reyinize vaz'edeceğim. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Bir daha reye koyacağım anlaşılmadı efendim. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler lûtfen ayağa kalksın. Kabul edilmiştir efendim. Binaenaleyh, Dahiliye Encümenine havale edilmiş olan 154 ncü faslın Dahiliye Encümeninden vuruduna değin Emniyeti Umumiye bütçesi müzakeresini tehir ediyoruz.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Ziraat Bankası bütçesini müzakere edelim.

REİS — Peki efendim Muvazenei Maliye Encümeni Ziraat Bankası bütçesinin müzakeresini teklif ediyor. Binaenaleyh, Ziraat Bankası bütçesinin müzakeresine başlıyoruz efendim on dakika teneffüs etmek üzere celsei tatil ediyorum.

Hitamı celse: Saat : 3,50

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat saat : 4,25

REİS — Fethi Bey

KÂTİPLER : Hakkı B. (Van), Kâzım Vehbi B. (Ergani)

REİS — Celseyi açıyorum. Ziraat Bankasının 1340 senesi bütçesini müzakere edeceğiz.

B - Ziraat Bankasının 1340 senesi bütçesi hakkında kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/404) (1)

RAHMİ B. (İzmir) — Efendim, Meclisi Âli yarım saat evvel bir esas vaz'etti. Bu esasta Muvazenei Maliye Encümeni ancak bütçe kanunları dairesinde ifayı vazife eder. Teşkilâtı mühimme ve esasiyeye ve diğer ihtısas encümenlerine ait vazaif ve teklifi kanuniyeyi kendiliğinden ifa ve teklif edemez. Şimdi bu bütçede görüyoruz ki, Ziraat Bankası yeni bir şekil iktisabediyor ve 19 maddelik yeni bir kanun şeklinde Heyeti Âliyenize geliyor. Binaenaleyh bu meselenin yarım saat evvel verilen karar mucibince evvelâ alâkadar olan Ziraaat Encümenince tetkik olunması lâzımdır. Bu müdüriyet evvelce İktisat Vekâletine merbut idi şimdi bunun ciheti aidiyeti ve merbutiyeti Ziraat Vekâletine taallûk etmek icabeder. Binaenaleyh, gerek onun ciheti taallûku ve gerek vazaifi esasiyesi ve istiklâli itibariyle tedvin olunan maddeler içinde memleketin ihtiyacı ziraiyesi ile mütenasip çok ehemmiyetli maddeler vardır. Fakat her halde mütehassısı tarafından ariz ve amik tetkik olunması lâzımdır. Ve bu esas, Meclisi Âlice kabul olunmuştur. Binaenaleyh, bu kanunun 19 maddelik aksamının evvelâ mütehassıs Encümen tarafından tetkik olunmasını teklif ederim.

ZAMİR B. (Adana) — Muhterem arkadaşlar, kürsüye çıkan arkadaşımız, bu kanunun İhtısas Encümenine gitmesini ve orada ariz ve amik müzakere olunduktan sonra, Heyeti Celilenize takdim olunmasını talebettiler. Bu, muvafık olabilir. Fakat düşünülecek bir cihet vardır ki, o da memleketimiz; bir ziraat memleketidir, başdan başa topraklarımız feyyazdır. Bu kanunun değil yarım saat, bir çeyrek evvel bile tehir edilmesi memleket için çok zararlıdır, Arkadaşlar, memleketimizde bu Ziraat Bankası şimdiye kadar rica ederim zürramızın ihtiyacatına ne dereceye kadar muvafık bir tarzda hareket etmiştir?

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Belâ olmuştur.

ZAMİR B. (Devamla) — Bir miktar para almak için onbinlerce lira kıymetinde olan malımızı terhin edersiniz, buna mukabil - sizi tamamiyle üzdükten sonra - bir para verir ve bunu da senelerce insanı tazyik altına alır gibi bir şekilde verir.

Binaenaleyh memleketimizde geçen vakıayı şöyle göz önünden geçirelim. İzmirde bir incir buhranı oldu, ahali, kürra mahfoldu. Buna Ziraat Bankası bir çare bulabildi mi ve ufak olsada bir muavenet yapabildi mi? Yaptı. Fakat heyhat! Zavallı zürra, mahfolduktan sonra. Bugün öteden beri gazeteler yazıp çiziyor, el'an da yazmaktadır Adana'da bir pamuk buhranı vardır. Burada müstahsılları muhtekirler, boğmuştur. Batmanı altı yüz kuruş iken zavallı çiftçilerin rençberlerin elinden 200 - 300 kuruşa almıştır. Memleketimize onbeş milyon lira para girdi diye göğsümüzü geriyoruz. Fakat onbeş milyondan ancak beş milyonu zürramızın kesesine girmiştir. Mütebakisini memleketin muhtekirleri, hariçten gelen sülükler emmişler ve halkın elinden almışlardır. Binaenaleyh bendeniz bütçeyi gördüm tetkik ettim. Ufak tefek teferruat kısmında maddelerde şayanı müzakere noktalar vardır. Tabiî bunlar görüşüldüğü vakit noktai nazarlarımızı söyliyeceğiz. Bunu hiç tehir etmiyelim, katiyen encümene falan göndermiyelim. Esasen iyi bir şekilde yazılmıştır. Heyeti Celileniz ariz ve amik müzakere eder ve biran evvel çıkarmış olursunuz ve zavallı

[1] Bütçe lâyihası zabıt ceridesinin nihayetine merbuttur.

çiftçilerimizi de bu belâdan kurtarmış olursunuz. (Muvafık sesleri).

İSMET B. (Çorum) — Efendim, Rahmi Bey biraderimiz zannediyorum, Ziraat Bankası Bütçe Kanununun usulü müzakeresi hakkında beyanı mütalâa ettiler, bu mütalâaları vârittir. Fakat Ziraat Bankasına mütehassıs bir müdürü umumi getirilmesini tasvip buyurduğunuz zaman Ziraat Bankasının vaziyetinden Heyeti Celilenizin her birisi ayrı ayrı müşteki idi. O şikâyet bittabi Ziraat Bankasının bugünkü vaziyetinden tevellüdediyor. Mütehassıs müdürü umumi geldi, bankanın kanun ve nizamiyle muayyen olan vaziyet dâhilinde memleketin ihtiyacatı ziraiyesi ve inkişafı ziraisi için yapılacak fiilî teşebbüslere dair hiçbir salâhiyet görmedi. Evvelemirde Ziraat Bankası Kanununun tadili lüzumuna kaani oldu. Banka kanununu tadil eden lâyihayı Heyeti Vekileye tevdi ederek Meclisi Âlinize takdim ettirdi. Ziraat Bankası bugünkü kanunu ile yalnız zürraın ihtiyacanı tehvin için teessüs etmiş, gayet mukayyet mahdut ve külfetli ikraz usulleri üzerine âdeta bir ikraz ve hesap bankası şeklinde işe başlamıştı. Banka devairi resmiyei Devletten addedilerek Bütçesini Muvazenei Maliye Encümeni ve Meclisi Âli tetkik ve tesbit ederek tatbikatında dahi Divanı Muhasebatın murakabesindedir.

Bu suretle müdürü umumisini Ziraat Nazırı ve bilâhara İktisat Vekili tâyin ederek Meclisi idaresiyle - ki o da âdeta tâyin şeklindedir - bu bankayı devairi Devletten bir şube gibi idare etmek hususundaki vaziyeti Ziraat Bankasını âdeta hariçte banka mefhumu dâhilinde kabul etmek vaziyetinden hariç bırakmıştır. Şimdi bize sorulan sualler şunlardır: Ziraat Bankası nedir, şuabatı Devletten bir şube midir, sermayesi nedir, sahibleri kimdir, vaziyeti maliyesini muhafaza edecek şekli nedir, bunun mânası nedir... Şimdiye kadar banka âdetâ müdahale edilmiş bir daire şeklinde, katiyen maksadı tesisini ifa edememiş bir vaziyette, sermayesini daima kaybetmiş bir halde bulunmaktadır. Binaenaleyh biz size banka diye ne kredi açabilir ve ne de ikrazatta bulunabiliriz. Hiçbir şey yapamayız diyorlar. Ziraat Bankası filhakika usule riayetle Bütçe Kanununu, tadil edilen lâyihai Heyeti Âliyenize vermekle beraber bütçesini dahi bütçe tetkik encümeninde, yani Muvazenei Maliye Encümeninizde tetkik ettirmiştir. Tetkik esnasında Muvazene Encümeni gördü ki bir milyon üçyüz küsür bin liralık masraf var ve iki milyon yüz bin küsür liralık varidat var. Bunun bir milyon iki yüz bin lirası tamamen zürraın hissei ianesidir. Bir milyon üç yüz bin liralık masraf ki hissei ianeyi tecavüz ettiği görülmektedir. Bu kadar masrafla, % 100 masrafı tecavüz eden bir masrafla devairi Devletten birine merbut ve onun müdahale ve sevki idaresiyle çürük bir vaziyette kalan bankaya bir milyon küsür bin lirayı dahi vermek suretiyle bu sene dahi zürranın bir milyon küsür bin liralık zararda bulunmasını tecviz etmedi. Muvazene Encümeni bilirsiniz ki, vereceği tahsisatı o bütçenin istihdaf ettiği hidematı, gayeyi temin için verir. Halbuki bunu alelıtlak vermiş olsa belki o hissei ianeyi de istihlâk edecek ve zürradan alacağı hissei ianeyide ilâve edecek ve onunla bugünkü vaziyet dâhilinde belki ayrı ayrı beş - on kimseye beş bin, bin beş yüz, beş yüz, üç yüz lira ikraz edecek ve bu da onun üzerinde kalacaktır. Madem ki Ziraat Bankasını hariçte tanınacak bir banka haline koymak zarureti var ve Ziraat Bankasını zürra müfit ve memleketin iktisadi ziraiyesine müessir bir hale koymak zarureti katiyesi vardır. Şu halde bu banka kanunu lâyihası Meclisten çıkarak kesbi katiyet edinceye kadar o kanunda teklif edilen prensipleri birkaç madde ile telhis ederek Bütçe Kanununa koymasını ve o suretle bütçe ile tahsis edilen parayı israf etmiyerek bankayı maksadına ve hedefine doğru sevk etmeyi tasvibettik. Zirat Bankasının bu lâyihasında mevcut esaslardan - ki bu dört, beş esastan ibaret ve on maddede tesbit edilmiştir - birisi bankanın müstakil şahsi bir hükmü olması diğeri bankanın mevcut usullerinden kuyudatından bankanın salâhiyetini tecridetmesi, üçüncüsü, bankanın sermayesinin tezyidedilmesi, dördüncüsü; banka sermayesinin sahiplerinin gösterilmesi beşincisi; bankanın bütçesinin kendi tatbik ve tetkik etmesidir. Bu dört esas, tadil edilen kanun lâyihasında tamamen mevcuttur. Fakat o kanun lâyihasında banka meclisi idareye karşı mesul bir müdürü umumi tarafından idare edilecek ve Meclisi idare bittabi mecburi itibarı zirai cemiyetlerinin teşekkülünden sonra teşekkül edebilmek kabiliyetini ancak

alabilecektir. Onlar teşekkül etmeden, itibarı zirai cemiyetleri lâyihası kesbi kanuniyet etmeden o Meclisi idare teşekkül edemiyecektir. Binaenaleyh o lâyiha Heyeti Âliyenize takdim edilse dahi o uzuvlar vücut bulmadan o Meclisi idare teşekkül edemiyecektir. Teşekkül edemeyince erbabı ihtisastan müteşekkil muvakkat bir heyeti idare ile bankanın salâhiyetini tevsi etmek vaziyeti karşısında Muvazenei Maliye Encümeni bulunuyor. Bu salâhiyetlerin tevsiini âriz ve amik tetkik ettiler ve arzu ile kabul ettiler. Ziraat Bankasının tamamen müstakil bir şahsı hükmi olmasını gösteren beşinci madde burada vardır. Ziraat Bankası kanunu evelce - zürraın ihtiyacatını tehvin ve sanayii ziraiye erbabının ihtiyacatını tehvin maksadiyle teessüs etmiştir» diye başlıyordu. Burada Ziraat Bankası «zürraın ihtiyacatını tehvin ve ziraatin ve iktisadi ziraiyenin inkişaf terakkisini temin maksadiyle müesses ve tamamen müstakil bir şahsi hükmidir» denilmiştir. Bu beşinci madde ile Ziraat Bankasına istiklâl vermezsek Ziraat Bankasının banka olması ihtimali katiyen mevcut değildir. Şimdi bize sorulan suale karşı Ziraat Bankasına bankadır diye cevap vermek imkânı yoktur. Çünkü bütçesini Meclis yapıyor, Hükümet yapıyor, murakabesini Divanı Muhasebat yapıyor. Sevku idaresini İktisat Vekâleti yapıyor. Orada erbabı ihtisastan olmıyan bir Meclisi idare tarafından idare ediliyor. Müdürü Umumi İktisat Vekâleti tarafından tâyin ediliyor. Bankanın üzerinde âdetâ devairi Devlet gibi tasarruf yapılmaktadır. Bu suretle banka vaziyeti maliyesine muktedir olmaz ki banka namı verilsin. Bu zaruret dolayısiyle banka müstakil olmalıdır. Behemahal müstakil olmalıdır. Fakat müstakil olmakla beraber banka Devletin murakabesinden âzade kalmalıdır. Binaenaleyh, Hükümetin murakabesi tahtında müstakildir. Fakat o murakabenin muayyen bir şekli vardır. O şekli bittabi Hükümet de tecavüz edemez. Şekli muayyen dairesinde Hükümet bankanın muamelâtı cariyesine halel getirmemek üzere banka meclisi idaresinin mukarreratiyle umuru idaresini her zaman tetkik hakkını da haizdir ve bundan dolayıdır ki Hükümet, bankanın maksadı teessüsüne mugayir istikamet aldığı surette Meclisi Âliyenize karşı mesuldur. Bankanın maksadı teşekkülüne mugayir olarak hareket ettiği takdirde vukubulacak şikâyetlerden bankanın hakkı murakabesini üzerinde bulunduran Hükümet mesuldur. Doğrudan doğruya Hükümetin mesuliyeti ve murakabesi temin edilmek suretiyle banka müstakil olmuştur. Buraya konan yedinci madde dahi bankada şimdiye kadar altı - yedi türlü ikraz usulleri vardır. Hepsi asgari ve âzami hadleri ve gayet külfetli ikraz usullerini ihtiva etmektedir. Emvali gayrimenkule üzerine ikrazat vardır. Teminat ile ikraz vardır, mahsulâtı ziraiye üzerine ikraz vardır, halliyat üzerine, avaniiseym zer üzerine ikraz vardır.

Sanayi ve ziraat şirketlerine ve saireye hesabı cariyi ikrazat vardır ve bunların hepsinde bankanın kefaleti müteselsilesi vardır. Haddi âzami yüz lira, bin lira, beş bin lira, haddı asgari elli lira, böyle hadlerle tahdidedilmiştir. Bu suretle verilen para doğrudan doğruya tamamen heder olmaktadır. Çünkü müstahsıl bu parayı almakla belki istihsalâtı yapabilir. Fakat istihsalâtını doğrudan doğruya satmak imkânı hâsıl oluyor, istihsalâtını alan ve ondan fazla da istifade eden mutavassıtların karşısında kalıyordu. İktisadi zirai meselesi üzerine müessir ve âmil olmadıkça şahıslar üzerinde ikrazatın katiyen faydası yoktur. Bundan dolayı bu tahdidatı doğrudan doğruya kaldırıyor. Banka ikrazat usullerinde teminatlı, teminatsız ikrazat yapabilecektir. Yani taahhüdatı hukukiye ile konşimentolar üzerine muamele yapabilecektir. Poliçeler üzerine muamele yapabilecektir. Elhâsıl maksadı teessüsüne muvafık her türlü banka muamelesini ifa edecektir. Banka bu vazifeyi ifa etmezse bugünkü vaziyette kalacaktır. Binaenaleyh Heyeti Celilenizin şikâyetleri her zaman bâki kalacaktır. Bu suretle mütehassıs getirmek bile bilüzum olacaktır.

Çünkü mütehassıs yaptığı projelerinin hiçbirini edecek kanunda salâhiyet görmüyor. Bankanın sermayesi kimindir? Şimdiye kadar Hükümet almış. Şura almış, bura almış birçok zararlara dûçar olmuş bugünkü bilânçoya göre onbir milyon küsur lira sermayei itibariyesi vardır. İşte dört küsur milyon lirası maliyeden matlubudur. Sabıkadan sekiz yüz küsur bir lirası daha vardır. Diğer kısmı ikrazat bakiyesidir. Heyeti Celilenizce tecil edilmiştir.

Elhasıl şöyle, böyle bir şeyden ibarettir. Şu halde bu sermaye kimindir? Banka kimindir ki

banka üzerinde müdahale vâkı oldukça, banka zarar gördükçe bir meseleyi hukukiye hâsıl olsun, bankanın sermayesinin sahipleri bulunsun. Böyle bir mesele de yoktur. Buraya konan bir madde ile dahi bakanın sermayesi eshama taksim edilecektir. Bunlar, mahallî zürraının malı olacaktır ve gayrikabili bey ve ferağ olacaktır. Zaten Ziraat Bankasının sermayesi mahallîdir. Binaenaleyh, her mahallin sermayesi, kaç bin lira ise o maha üzerine taksim edilecek ve mahal kaç aded eshamı ihtiva edecekse o kadar eshama o sandık sahibolacak ve o mahal erbabı ziraatin malı müştereki olmak üzere bankada hıfzedilecektir. Şu halde ilk adım olmak üzere Ziraat Bankası ki sermayesi tamamiyle hissi iarede teşekkül etmiş bir bankadır - hissi ianesi tamamiyle sermayeye terk olunacaktır. Şimdiye kadar hissei ianeden sermayeye kalbedilmiş ise vukubulan zararlarla ve istirlâk ile hepsi bitmiş hattâ verilen hissei ianelerden de sarf edilmiş ve çok az bir miktar da tenezzül etmiştir. Binaenaleyh; tamamen zürraın malı müştereki halinde kalmıştır. Bu madde ile de bunu temin etmek istiyoruz. Damga, bütçesini ,kendi tesbit ve tevzin etmedikçe, kendi tatbik etmedikçe katiyen bu müstehlik teşkilâtı tensik etmek imkân ve ihtimali de yoktur. Ve yine kendisinin müessir olacağı uzviyetleri ziraat şirketlerini kooperatifleri ve belki zirai anonim şirketleri ve saireyi de tesis etmek imkânı da olmadığı gibi itibarı zirai şirketlerini dahi tesis etmek imkânı yoktur. Bunun için banka, bütçesini kendi tesbit edecek, tatbik edecek, binaenaleyh, Divanı Muhasebata hesap vermiyecek. Yalnız ondördüncü maddede bir kayıt vardır. İşte bu madde mucibince banka, Hesabı Katisi ile raporunu Hükümete arz edecek ve Hükümet tarafından ikisi maliyeden, ikisi Muvazenei Maliye Encümeninden diğer ikisi Divanı Muhasebattan olmak üzere altı kişilik bir komisyon, varidat ve masarifatı umumiye mizanını, bilânçosunu tetkik ve murakabe edecektir.

Ve bu suretle Hükümetin murakabesi, hesaba aidolan murakabesi hitam bulacaktır. Fakat umuru idareye, muamelâta, maksadı teşekküle aidolan hakkı murakabesi her vakit cari olacaktır. Rahmi Bey biraderimiz, maddelerin İhtısas Encümenine gitmesini teklif ettiler. Halbuki İhtısas Encümeninde esasen kanun lâyihasının aslı mevcuttur. O kanun lâyihası (48) mddedir. O kanun lâyihasını daha esaslı bir surette tetkik etmek, tesbit etmek, tanzim etmek lâzımgelir. O lâyihanın istinadettiği esalar bilhassa mecerri idare meselesidir. Meclisi idare meselesi ise muvakkat ve mütehassıs bir meclisi idare teşkiline mütevakkıftır. Muvakkat ve mütehesas bir meclisi idare teşkiline mütevakkıf olunca böyledir. Bundan başka şekil yoktur. Şu halde Ziraat Bankasının doğrudan doğruya usule muvafık olarak teklif ettiği kanun lâyihası encümene gitmekle beraber bütçenin tehiri dolayısiyle Muvazene Encümenimiz, 1 300 000 küsur lirayı bu sene dahi israf ettiremeyiz. Çünkü bütçe yapmak zarureti çardır. Çünkü Meclis de bu dört esası, bu dört prensibi bizim gibi kabule âmadedir. Binaenaleyh bu maddeleri burada intacedelim. Kanunu dahi kemali huzur ve sükûn ile tetkik eder ve mevkii tatbika koruz. Binaenaleyh banka, bu 1 300 000 küsur lirayı bu sene dahi israf etmemiş ve bu maddeleri tesbit ettirmiştir. (Doğru sesleri.)

FAİK B. (Edirne) — Encümen namına kanunu istiyeceğim.

ZİRAAT VEKİLİ ZEKÂİ B. (Aydın) — Efendim Ziraat Encümeni Mazbata Muharriri Rahmi Bey; Heyeti Celilenize usul hakkında bir teklif arz etti. Bendeniz de aynı teklifi tekrar edeceğim. Ziraat Bankası bütçesi münasebetiyle sabık Hükümet tarafından teklif edilen mevaddı kanuniye ile Muvazenei Maliye Encümeninin bu defa tanzim ettiği mevaddı kanuniye arasındaki farkı tabiî Heyeti Âliyeniz görüyorsunuz. O mevaddı kanuniye - ki üç dört maddeden ibarettir - Ziraat Bankasının İktisat Vekâletine merbut olduğu ve İktisat Vekâletinin icrasına mezun olduğu bir bütçe hakkında idi. Hükümeti sabıka, aynı zamanda Ziraat Bankasının teşkilâtı hakkında bir de kanun lâyihası tanzim etmiş onu da Heyeti Celilenize takdim etmek üzere iken ihtimal ki, bu kanunun müzakeresine ve kanuniyet iktisabetmesine vakit kalmıyacak mülâhazasiyle Muvazenei Maliye Encümeni o kanunun da Ziraat Bankasının teşkilâtına esas olan maddelerini Bütçe Kanununda geçirmek maksadiyle Heyeti Celilenize takdim ettikleri uzun bütçe kanun lâyihasında bu suretle tesbit etmiştir. Yani arz et-

mek isterim ki bu, bütçe kanunu maddeleri, Ziraat Bankası bütçesine taallûk etmekle beraber bilhassa Ziraat Bankasının teşkilâtına da taallûk etmektedir. Asıl mühim maddeler ona mütaalliktir. Şimdi Heyeti Âliyenizin kararı ile geçende teşkil etmiş olduğunuz Ziraat Vekâleti ve ona tekabül etmek üzere teşekkül eden Ziraat Encümeni, Ziraat Bankasının teşkilâtına ait esaslı mevaddı ihtiva eden bir kanunu, müzakere etmeden Muvazenei Maliye Encümeninin takarrür ettiği şu mevaddı kanuniyenin doğrudan doğruya müzakeresine geçilmesini; bendeniz doğru olur zannetmiyorum. İşin tecehhür etmesine gelince: Ziraat Encümeni müteşekkildir. Bendeniz de beraber olduğum halde yarın içtima eder, bu mevaddı kanuniyeyi müzakere eder ve bunların müdafaa eden Ziraat Bankası heyeti ile beraber İsmet Beyefendi de hazır bulunduğu halde tekrar müdavelei efkâr eder, tetkik edersek daha iyi olur. Binaenaleyh; vakit zâyi olmuş değildir. Yarın içtima eder. Yarın yaparız. Şimdi Ziraat Bankasının teşkiline dair olan esaslı bir kanunun teşkil buyurmuş olduğunuz Ziraat Vekilinin hiçbir mütalâası alınmaksızın tesbit edilmesi, zannederim ki, doğru olmaz. Yoksa Ziraat Bankasının muamelâtını teshil için halkın muamelâtını tesri için, bir banka gibi işliyebilmesi için şimdiye kadar engel olan birtakım yollu, yolsuz müdahalelerin izalesine Heyeti Celileniz de bendeniz de taraftarız. Bunu her halde ıslah etmek lâzımdır. Ancak alelıtlak bu maddeler üzerinde meselâ: Ziraat Bankası Hükümetin tahtı murakabesindedir. Demekle ne kastedilmiştir? Bunun daha iyi bir şekilde ifadesi mümkün müdür? Bu murakabe yalnız umuru dâhiliyesinde midir? Ziraat Bankası; ayrıca memleketin bütün ihtiyacatı ziraiyesini ve bütün siyaseti ziraiyesini ıslah etmek için lâzımgelen anasır ile teçhiz olunacak mıdır? Ziraat Bankası her şey yapacaktır. Ziraat Bankası, bütün bu icraatı yapabilmek için, Heyeti Celilenize karşı müdafaa etmek için aynı zamanda kendi şahsiyeti mâneviyesine muzaf bir mesuliyet de deruhte etmiş midir? Yoksa bu mesuliyet, Ziraat Vekilinizin üzerinde midir? Ziraat Bankasının falan dairei intihabiyenin aleyhine ve lehine yapacağı her hangi bir muameleden dolayı Heyeti Celilece yapılacak bir istizaha kim cevap verecek, Ziraat Bankası muamelât ve icraatını kim müdafaa edecek? Ziraat Bankası müstakillen bütün memleketin ihtiyacatını kendi başına tesbit ederek doğrudan doğruya karar verecği falan neviden filân fabrikanın batozlarını, traktörlerini celbettiğinden dolayı şayet hata etmiş, zühul etmiş ise veya gönderdiği halde kullanılmamış ise Ziraat Bankası bu yaptığı yanlış muameleden dolayı kime hesap verecektir? Ziraat Bankası; bunu kendi kendine mi takdir edecektir.

Ziraat Bankası bunu kendi kendine takdir edecekse, Ziraat Vekâletiyle hiç alâkadar olmıyacaksa, Ziraat Vekâletinin mütehassıs şubelerinden bunları sormıya, öğrenmiye lüzum görmiyecek olursa, Ziraat Bankası doğrudan doğruya bu siyaseti takibedebilmesi için lâzımgelmez mi ayrıca bu nevi mütehassıslarla mücehhez olsun. Yani Ziraat Bankası, ayrıca umuru ziraiye, umuru baytariye için ihtiza eden memleketin muhtelif manatıkının ihtiyacatını tetkik eden birtakım heyeti fenniye ile mücehhez olmak lâzımgelir. Eğer öyle ise o halde Ziraat Vekâletine ihtiyaç yoktur. Yani hulâsayı mâruzatım şudur: Bu, mühim bir teşkilât kanunudur. Madem ki, Ziraat Encümeni teşkil ettiniz, müsaade buyurunuz, yarın orada müzakere edelim. Ertesi gün Heyeti Âliyenize takdim ederiz.

REİS — Buyurun Hasan Fehmi Bey.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Bendeniz kendi hesabıma söyliyeceğim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Bey evvelâ usul meselesi hallolunsun ondan sonra...

REİS — Banka Müdürü Umumi Muavini Beyefendiyi dinlemek istemez misiniz? (İsteriz, sesleri).

ZİRAAT BANKASI MÜDÜRÜ UMUMİ MUAVİNİ CEMAL HÜSNÜ B. — Efendim geçen sene Teşrinisanide Ziraat Bankası bütçesi müzakere edilirken Heyeti Umumiye müttefikan banka muamelâtının ıslahı lâzımgeleceğini ileri sürmüşlerdi. Yine o vakit banka idare heyeti, ıslahatta bulunacağını burada vâdetmiş ve o suretle bütçesine alıp gitmişti. Heyeti Muhteremeniz, heyeti idarenin verdiği bu teklife de kanaat etmiyerek bankaya doğrudan doğruya bir mütehassıs celbetmişlerdir. Mütehassıs gelmiş ve işe başlamışlardır. Şimdi Ziraat Bankasının vaziyeti kanuniyesi nedir? Bunu tesbit etmek lâzımgelir.

Ziraat Bankası, elyevm mer'i olan kanunla nedir? Bunu anlıyabilmek için alelâde bir tasfiye

hali tasavvur etmek lâzımgelir. Ziraat Bankası, tasfiye edilmek lâzımgelirse parası kime taksim edilecektir, Hükümete mi? Doğrudan doğruya Hükümete diyemiyeceğiz. Çünkü bu doğrudan doğruya zürradan alınan hissei iare ile teşekkül etmiştir ve muhtasunleyhi yalnız kendisine yardım etmektir. Eğer tasfiye lâzımgelirse bu paranın yine çiftçiye iadesi lâzımgelecektir. Banka, kendi sermayesinin tezyidi için müracaat ettiği bütün müessesatı maliyeden hep aynı sual karşısında kalmıştır. Ziraat Bankasının mevkii nedir, bugünkü kanuni vaziyeti nedir ve sonra fena olmuş bir şekil vardır ve belki mâzinin seyyiatına atfetmek lâzımgelir. Ziraat Bankasının tarihinde maalesef herkesçe ehemmiyet verilmiyecek bir surette birçok defalar sermayesini Hükümet almıştır. Binaenaleyh Ziraat Bankasına gerek memleket dâhilinde gerek haricinde emniyet ve itimat celbetmek bu bankanın mütenasiben iş görebilmesi için bir sermaye ile bu vaziyeti kanuniyeyi ıslah etmek lâzımgeliyordu. Demek isteniliyordu ki, bugünkü Ziraat Bankası doğrudan doğruya köylünündür ve köylünün verdiği sermaye nisbetinde eshama taksim edilmiştir ve onlarındır ve yalnız sahibi rey olacak yine onlardır. Ziraat Bankası, ilk yaptığı teşkilât projesinde evvelâ mecburi kooperatif cemiyetleri kanunnamesini teklif etmiştir - ki elyevm encümendedir. Üç ay evvel teklif edilmiştir - Bu kanunla itibarı zira cemiyetleri teşekkül ettikten sonra onların murahhaslarından ibaret bir meclisi idare ve o meclisi idarenin eline bihakkin kendisine sahibolduğu sermayeyi bankaya tevdi edecek ve o tarzda işletecektir. Fakat o vakte kadar bu meclisi idare teşekkül edinceye kadar Ziraat Bankası mühmel ve muattal mı kalsın? Önümüz, ilkbahardır. Birçok teşebbüsatı ziraiye ve iktisadiye Ziraat Bankasının katî faaliyetini bekliyor. Bugünkü kanun mucibince bu faaliyeti yapabilmenin imkân ve ihtimali yoktur. Bankalar daima birer meclisi idare tarafından idare edilir ve bankalarla devairi resmiyeyi birbirinden ayıran yegâne mühim ve karakteristik cihet? Hükümet dairelerinin gayrişahsi olmalarıdır. Onlar gayrişahsidir. Kâğıt üzerinde muamele yaparlar ve her hangi birisi gittiği vakit yerine gelecek diğer biri işlerini kâğıt üzerinde takibeder. Bankalarda iş tamamen berakistir. Bankalar şahsidir. Evet, şahsidir. Çünkü muamele atidir. Onun istikbaline tallûk edecek kısım üç senelik müddetlidir. Beşsenelik müddetlidir veyahut üç aylık müddetlidir. Tamamen şahsidir. Şahsi takdirleri haiz olduğu için onbeş sene evvel yapılmış olan bir hatadan dolayı onbeş sene sonra mahkemeye tevdi edilir ve tecziye edilir. Fakat bankada yapılan o hata bulunmaz ve zahire ihracedilmezse o sermaye yanmıştır ve bir daha bulunamaz. Bunun içindir ki bankalardaki elâstikiyet hiçbir dairede bulunmaz ve bu elâstikiyet yüksek bir müdür tarafından idare edilemez. Mutlaka kendisinin ona karşı mesul bulunduğu bir meclisi idare tarafından tedvir edilir. Şu halde meclisi idare, bankanın her hangi bir şirketin en mühim dairesidir. Ziraat Bankasının meclisi idaresi elyevm kanun mucibince tâyin edilmiş bir heeyttir. Bir memurin heyetidir. Bir banka heyeti değildir. Bu, böyle olmakla beraber kendisine verilen salâhiyet onbir milyon sermayelik bir salâhiyettir. Otuz milyon liraya namzet bir sermayedir. Otuz milyon sermayeye malik olacak bir bankanın haiz olması lâzımgelen bir salâhiyeti haiz değildir.

Binaenaleyh bunun içindir ki, Ziraat Bankası bugün kendisinden beklenen hidematı ifa edememiştir ve bu kanun elde bulunursa bu hidematı ifa edemiyeceğini de heyeti idaresi heyeti muhteremelerine şimdiden arz etmek mecburiyetindedir. Heyeti idare getirilen kanuna nazarını çevirdi ve arz ettiğim şu nakayısı gördü. Evvel emirde vaziyeti kanuniyesini tashih etmek istedi. Sonra diğer işler o vaziyeti kanuniyeden inşiabetti. Binaenaleyh bankanın vaziyeti kanuniyesi bir kere tahakkuk ettikten sonra meclisi idareside tamamiyle o suretle teşekkül etti. Banka kanunu çok zamana mütevakkıftır. Belki Ziraat Encümeninden geçmek lâzımgelir. Belki Lâyiha Encümeninden geçmek icabeder. Bütün bu encümenlerden geçerse arada kaybolacak zamandır ki o da ilkbahardır. Teklif ettiğimiz bu kanun mucibince memleketimizde teşekkül edecek zirai şirketlere sermayesinin yüzde yirmisi nisbetinde iştirak edeceğiz. Ve şirketler tesis etmiş bulunacak ve sermayesi verilmiş olacaktır. Halbuki memleketimizde sermaye yoktur ve şirketler teşekkül etmiyecektir. Eğer pamuk ziraatimizi incir mahsulâtımızı hububat mahsulâtımız, fındık mahsulâtımızı ve bütün sair mahsulâtımızı kurtar-

mak istiyorsak mutlaka bu nevi şirketlere âzami ihtiyacımız vardır. Her banka gibi bu şirketler doğrudan doğruya bir banka tarafından idare edilemez. Nasıl ki bir banka birtakım teşebbüsatı sınayiyeye girişmek için bir sendika yaratır ve bu sendikaya para verir ve ayrıca şirket halinde işletir. Ziraat Bankası da tıpkı bunun gibi teşkil edeceği şirketler vasıtasiyle bir pamuk, bir incir ve üzüm şirketi teşkil edecek ve bugünkü kanunun bahşedemediği ve fakat teklif edilen yeni kanunun bahşedeceği hakka istinaden sermaye verecek ve kuvvetli bir meclisi idare teşkil edecektir. Bir meclisi idare lâzımdır. Hakiki bir meclisi idare teşekkül edinceye kadar banka meclisi idaresine üç zat Meclisi Âliniz tarafından iki zat da Hükümet tarafından intihabedilecektir. Banka müdürü umumiyesiyle müdür muavini zaten eski kanun mucibince meclisi idareye dâhildirdirler. Hükümetin murakabe hakkı tamamen sarihtir. Hükümet bunu murakabe edecektir. Sonra ayrıca her sene nihayetinde ikişer âzadan mürekkebolarak Muvazenei Maliye Encümeninden Divanı Munasebattan ve Maliye müfettişlerinden bir komisyon bütün hesabatını teftiş edecek, bilânçosunu tetkik edecektir. Bundan maadâ Hükümet istediği zaman tetkik edcek murakabesi altında bulunduracaktır. Heyeti Âliyenize karşı mesul olan meclisi idare de meclis tarafından intihabedilmiş olacak üç kişi bulunmakla beraber doğrudan doğruya Hükümetre Reisi Hükümet tarafından murakabe edilecektir. Reisi Hükümet istediği her hangi bir vekâlet vasıtasiyle - ki bunu yapabilmek için her hangi bir nizamname de kaleme alınabilir, bir madde de ilâve edilebilir - bunu murakabe edebilir. Hiç şüphesizdir ki, Ziraat Bankası yapmak istediği ıslahatta memleektin vaziyeti ziraiyesini, Ziraat Vekâletinin kendisine ilham edeceği bütün telâkkileri vereceği bütün emirleri kemali memnuniyetle meclis idaresinin kararına iktiram ettirdikten sonra yapacaktır. Bugünkü halinde maatteessüf mesuliyet yoktur. Meclisi idare de mesul değildir. Mensubolduğu vekâlet de mesul değildir. Çünkü vekâlet tamamen taksim edilmiştir. Mesuliyetin hangisine raci olacağı malûm değildir. Meclisi idare mi mesul olacaktır. Devairi aidesi mi, mensubolduğu vekâlet mi mesul olacaktır. Bu kati değildir. Burada mesuliyeti nakdiye vardır. Devairi sairede olduğu gibi onbeş sene sonra tetkik edilemez daha evvel ve suretle ancak Meclisi idarenin nezareti altındaki müfettişler vasıtasiyle hariçte, dâhilde kendi âzasının teşkil edeceği bir komite tarafından tetkik edilir. Banka bu suretle idare edilir. Eğer bu kadar verilirse Ziraat Bankası önümüzdeki yazda, hububat, fındık, üzüm, incir için şirketler teşkil edecek ve derhal işe başlıyacaktır. Heyeti muhtereme isterlerse ki bu, bir sene daha taahhur etsin. Tabiatiyle kendileri bilirler. Yalnız idare kendisini arz etmeye mecbur görür ki, tetkik edilecek olan mevad Heyeti Âliyelerini teşkil eden âzayı muhtereme tarafından mütearife kabîlinden olarak Ziraat Bankasına söylenmiş ve hergün yapılmakta bulunmuştur.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Arkadaşlar, umumi bütçenin müzakeresinde bendenizde bankaların hattâ posta ve telgraf idaresinin.

REFİK B. (Konya) — Hattâ şimendiferlerin.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Hattâ şimendiferlerin yani mahiyeti iktisadiye arz eden teşebbüsatın kendilerine muhtariyet idare verilerek idare edilmesi esasını müdafaa etmiştim ve daimada edeceğim. Bu itibarla Heyeti Celilenize arz olunan Ziraat Bankası Bütçesinin - hattâ noksan vardır, esasına taraftarım - müzakeresinde Heyeti Celilenize arz edeceğim. Fakat arkadaşlar, şimdi doğrudan doğruya bir esas meselesi vardır. Onu da İzmir Mebusu muhteremi Rahmi Beyefendi vaz'ettiler. Ve Ziraat Vekili muhteremi Zekâi Beyefendi de teyit buyurdular.

Bir Mebus — Şekil meselesini!.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Şekil meselesi bâzı kere öyle mühim bir ehemmiyet arz eder ki müessesatı medeniye ve hayatiyenin muhafazası mâna ve mahiyetini tazammum eder. Efendiler, müsaade buyurunuz, mesele gayet mühimdir. Heyeti Vekileden gelen lâyihayı kanuniyede beş madde var. Birinci maddesinde varidat tahmin edilmiştir.

ZAMİR B. (Adana) — Reis Bey, usul hakkında söylesin.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Rica ederim sözümü kesmeyiniz. Usul hakkındadır. İkinci maddesinde ise masarifatın miktarı tesbit edilmiştir. Üçüncü maddede İktisat Vekiline fasıldan fasıla münakale salâhiyeti veriliyor.

Dördüncü madde - «işbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır» diyor. Halbuki Muvazenei Maliye Encümeni birçok esasatı kanuniye vaz'ediyor. Bilmem meclisi idare şöyle teşekkül edecektir ve şahsiyeti hukukiye sahibolacaktır, şu olacaktır bu olacaktır diye birçok esasatı kanuniye vaz'ediyor. Binaenaleyh arkadaşlar, bu meseleyi Ziraat Encümenine gitmesi için nazarı itibara almalıyız. Sair meselelerde de böyle olacaktır. Muvazenei Maliye Encümeninin vazifesi nedir? Eğer kavaninin tağyiri mahiyetindeki tekâlif, Muvazenei Maliye Encümeninden doğrudan doğruya Heyeti Celilenize gelecek ve ihtisas encümenlerinin bunda salahiyeti olmıyacaksa yarın Adliye Vekâleti bütün teşkilâtı değiştirebilir ve bir Muvazenei Maliye Kanunu ile Heyeti Âliyenize arz edebilir.

Dr. FİKRİ B. (Ertuğrul) — Korkma, korkma kanunla gelecektir.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Teşkilâtı adliye böyle olduğu gibi teşkilâtı iktisadiye için de aynı mütalâalar varidolabilir. Meclisin Zirat Encümeni var. Arada fark yoktur.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Nasıl fark yoktur?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Zerre kadar yoktur beyefendi.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Bankadır bu.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — İktisat Encümeni Meclisi Âlinizin intihap ve itimat ettiği ve vekâletinize tevdi ettiğiniz Ziraat Vekili hattâ Ziraat Encümeni mazbata muharriri ve hattâ Muvazenei Maliye Encümeni Reisi noktayı nazarlarını izhar ederek bu kanunda birtakım mevzuatı kanuniyenin mevzuubahsolduğunu iddia ederler ve bunların mütehassıs encümen tarafından görülmesi lâzımgeldiğini dermeyan ederlerse Heyeti Celileniz ve mütehassıs encümenin mütalâası olmadan bunun müzakeresine geçmesi doğru mudur değil midir? Bendenizce katiyen doğru değildir. Yanlış yola gitmiyelim. Mütehassıs encümenlerin mütalâsına ehemmiyet verelim. Sonra «ayan lâzımdır, şu lâzımdır kanunlar eksik çıkıyor, sakat çıkıyor» diyorlar. Elbette, Ziraat Vekili gelir. Ben bu kanuna bakayım, 24 saat müsaade edin, tetkik edeyim der, biz dinlemezsek efendiler, tabiîdir, o da lâzımdır, o da lâzımdır. Fakat Heyeti Celilenizden rica ederim, istirham ederim, bu gibi mevzuatı kanuniyenin tadili lâyihalarını ihtisas encümenlerine göndermeyi fayda ittihaz edelim. Nitekim Müdafaai Milliye için de böyle yaptık. Emniyeti umumiye için de böyle yaptık. Demin mevzuubahsolan..

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — O bütçedir.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Bu da bütçedir ve bütçe namiyle Heyeti Celilenize geliyor. «1340 senesi Ziraat Bankası Bütçesi» deniliyor. Kaidei külliyeden ayrılmıyalım arkadaşlar.

İSMET B. (Çorum) — Usul hakkında müsade buyurur musunuz, Reis Beyefendi?

REİS — Buyurun.

İSMET B. (Çorum) — Usul hakkındaki arkadaşlarımızın mütalâasını reddetmek lüzumuna bendeniz kaani değilim. Zekâi Beyefendi Ziraat Vekâletinin gayesiyle Ziraat Bankası gaye ve maksadı arasında ittihat ve münasebeti temin edebilmek için o encümeni vazifedar görüyorlar. Bundan dolayı musır da değildirler. Halbuki bu ittihat maddelerin müzakeresi esnasında vukubulabilir. Heyeti Âliyeniz, bu encümene gitsin diyecek olursanız bittabi kanunun müzakeresi tehir etmez. Çünkü (A), (B) cetvelleri yani varidat ve masraf cetvelleri müzakere edilir, Bütçeye taallûk eden maddeleri de beşinci maddeye kadar müzakere eder. Altıncı maddeden aşağısı da 24 saat zarfında tetkik edilmek üzere Ziraat Encümenine gidebilir. Fakat bir maksat vardır ki o maksat Ziraat Vekâletinin istihdaf ettiği gaye ve vazifede ittihat ve münasebet tesisidir. Halbuki bütün muamelâta ait prensipler almak gayesiyle yapılmıştır. Binaenaleyh bu ahkâmın suveri tatbikiyesine aidolan nizamname, Hükümetin şekli murakabesine aidolan tafsilât Ziraat Bankasına veçhe verilmesi aynı zamanda alât ve edevatı ziraiye hakkında mütehassıs şubelerin vereceği malûmat raporlar vesaireyi tevdi etmek hususu ve salâhiyeti tamamen teferruata aittir. Bunlar ayrıca Hükümetin yapacağı bir nizamnamede tesbit edilsin. Şunu da arz edeyim ki, Ziraat Bankasının vaziyeti, teşrii ve kanunidir. O kanunun tatbiki için yapılacak nizamnameyi de Hükümet yapar. Binaenaleyh Hükümet veçhi murakabesinde bir çok tafsilât koyabilir. Fakat esası bozamaz. Lâyihayı tehir etmek de, 24 saatte müzakere etmek de mümkündür.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Ziraat Bankasına Bütçesine merbudolan mazbatayı tetkik buyurursanız bendenizin imzam olmadığını göreceksiniz. Bendeniz bunun müzakeresinde bulunmadım ve bunnun içerisinde bulunan bâzı efkârada iştirak etmedim.

REİS — Muvazeeni Maliye Encümeni namına mı söylüyorsunuz? Encümen namına söz aldınız.

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Evet arkadaşlarımız Ziraat Bankası Bütçesi tanzim edilirken evvelce İktisat Encümenince hazırlanmış olan mevaddı kanuniyenin, buradaki bütçe dolayısiyle bütçeye ait mevaddı kanuniye ile birlikçe çıkması daha kolay olur diye, daha sehilolur diye düşünerek bir lâyihayı kanuniye dercetmiştir. Bunun esası 1340 bütçesidir. Malûmuâlinizdir ki bugün Martın onbeşidir. Onbeş günden beri Ziraat Bankası muamelâtı kanununa istinadetmiyor. Senenin hulûlünden evveli çıkması lâzımgelen bütçe hazır edilip Heyeti Celilede müzakere edilememiştir. Bunun tehiri onbeş günden beri devam eden kanunsuzluğu devam ettirmek demektir. Heyeti Celileniz, Heyeti umumiyesini kabul eder de maddelere geçerse arzu buyurursanız bütçeye aidolan kısımlarını müzakere ve intacederiz. Diğer kısımların mütehassıs encümende müzakeresini, tetkik edilmesini muvafık görürseniz olabilir. Binaenaleyh lâyihayı kanuniyenin tamamının encümene havale edilerek uzatılması kanunsuzluğun temadisini mucibolur. Arzu buyurursanız maddelere geçilir. Hattâ bendenizin muhalif olduğum birkaç madde vardır. Maddelerde söyliyeceğim. Bütçenin tehir edilmesini rica ederim.

REİS — Efendiler usul hakkında cereyan eden bu müzakerenin kifayetini reyi âlinize koyacağım.

EMİN B. (Eskişehir) — Kifayet aleyhinde söyliyeceğim.

REİS — Müzakere usul hakkında idi efendim. Efendim reyinize müracaat edeceğim bu kanunun müzakeratına başlamazdan evvel ihtisas encümenince tetkik edilmesi teklif olunuyor. Sonra Ali Cenani Bey; Ziraat Bankasının muvakkak bütçe kanunu olmadığı için ve eline böyle bir kanun verilmediği için banka muamelâtının onbeş günden beri kanunsuz cereyan ettiğini söylüyor. Tehir meselesi Heyeti Celilenizde caiz görülürse bunu fasılların müzakeresine mâni olmadığı fikri de dermeyan ediliyor. Evvelemirde fasılların şimdi müzakeresi muvafık olup olmadığını reyi âlinize koyacağım. Ondan sonra da diğer mevaddı kanuniyenin şimdi müzakeresi muvafık olup olmadığını reye vaz'edeceğim. Binaenaleyh fasılların şimdi müzakeresi muvafık olduğunu kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Muvafık görmiyenler el kaldırsın. Şimdi müzakeresi kabul olundu efendim. Diğer maddelerin de bugün, yani encümene havale edilmeden müzakeresini muvafık görenler lûtfen el kaldırsın. (Anlaşılmadı sesleri)

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Anlaşılmadı Reis Bey.

REİS — Müsaade buyurun anlaşılmadı diye tekrar reye koyacağım, arz ediyorum ve sarahaten anlatıyorum. Evvelemirde fasılların müzakeresi kabul olundu. Şimdi mevaddı kanuniyenin encümene gönderilmeden Heyeti Celilenizce müzakeresi muvafık olup olmadığı esasını reyinize koyacağım. Mevaddı kanuniyenin de encümene gönderilmeden bugün müzakeresini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. (Anlaşılmadı sesleri), aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. (Kabul edilmiştir.) Binaenaleyh mevaddı kaniniye, encümene gidecektir. Bir takrir vardır. Okuyoruz:

Riyaseti Celileye

İlk üç maddesini müzakeresinin kabulüyle diğer mevaddının encümene iadesini teklif eylerim.

Gümüşane
Hasan Fehmi

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim zaten maksat hâsıl oldu. Bendeniz demek isterim ki bütçeye taallûk eden kısmını müzakere edelim, diğer kısmını encümene verelim. Encümen ayrıca bir lâyiha olarak Heyeti Celilenize getirsin. Ayrı bir lâyiha olarak çıkaralım.

İSMET B. (Çorum) — Ayrı lâyiha değildir.

REİS — Efendim fasılların heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Reis Bey ayrı ayrı lâyiha olarak müzakere edilmiyerek encümenden geldikten sonra müzakere edilecektir.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Efendiler Ziraat Bankasının çiftçinin parasından teşekkül ettiğini, bu kürsüden söyliyen hâtipler tafsil ettiği gibi bunu cümlemiz de biliriz. Efendiler bu bankadan çiftçiler menfaat değil, bilâkis mâzarrat görmüştür ve görmektedir. Hattâ (A) cetvelinde varidat kısmının dördüncü kısmında (sınaiyi ziraiye nakliyatından vukubulacak temettü) diyerek, on bin lira temettü koyuyor. Demek ki, çiftçinin parası ile iş görüp o paradan da komüsyon alıyor ki, sınai ziraiye münakalâtından husule gelecek temettü diye on bin lira bir para koyuyor. Sonra efendiler burada bir varidat gizleniyor ki, bugün bu varidat çiftçinin kanından, ciğerinden, dişinden, tırnağından sökerek alınıyor. Bir muhtaç çiftçi Ziraat Bankasına gidiyor iş görmek için on lira alıyor bunu gününde veremiyor. Terhin ettiği şey müzayedeye veriliyor, son pey üzerine Ziraat Bankası pey sürüyor, bu arazi Ziraat Bankasına devir ve teferruğ olunuyor. Bilâhara para tedarik ettiği zaman çiftçi diyor ki, ben bu paranın faizini de vereyim, bunu iade et, veremem diyor, ne için? Bu bana aittir. Ben teferruğ ettim diyor. Tutuyor, bu tarlayı müzayedeye veriyor, 300 - 500 liraya satıyor. Bunu temettü olarak kasasına koyuyor. Fakat bendeniz bunu varidat cetvelinde göremiyorum. Geçenlerde fukara, âcize bir kadının arazisi bu yolda teferruğ edilmiş. Bundan köylü günü gününe haberdar olmaz. Köylü anlamaz duymamış. Oniki liradan üç lira borcu kalmış, dokuzunu vermiş, üç lirayı vermediğinden dolayı başka arazisine vaziyed etmiş, teferruğ etmiş. Kadın parayı tamamen getiriyor. Parayı al, tarlamı ver diyor, hayır, ben tarlayı teferruğ ettim, veremem diyor. İhtisasları olduğundan İsmet Beyefendi Hazretlerine geldim sordum böyle, böyle tarlayı vermiyormuş dedim. Hayır dedi, satsa bile sattığı parayı iade eder buyurdu ve böylece bir kâğıt yazdık cevap verdim. Sonra bu kanun tadil edilmiş. Şayanı teessüf ki, her kanun çiftçinin lehinde değil, aleyhinde çıkıyor. Geçen sene selefi âliniz olan Meclisi Âli bir kanun yaptı, mültezimlerin âşar borçlarını vermediklerinden dolayı Hazine namına teferruğ edilen arazinin bedelini vasileri, yetimleri, vekilleri, asılları, her kim olursa olsun aslını verdiği takdirde iade edecektir. O sırada çiftçilerin tarlasını düşünemedi. Arkadaşlar bir kere düşünelim Mültezimlerin yediği para milletin parasıdır, temettü ve ticaret ediyorum diye parayı almış yemiş, vermemiş, onun arazisi teferruğ ediliyor, sonra parayı verdiği halde iade ediliyor. Nasıl olur? Kendi parasiyle, kendi sermayesiyle bir banka teşekkül ettirmiş. O ondan istifade ediyor da, borcunu günü gününe vermediğinden dolayı bu çiftçinin elinden tarlası alınıyor ve satılıyor, bu para da kasaya temettü kaydediliyor. Efendiler Köy Kanunu yapıyoruz, ispat için maddeler koyduk diyoruz ki, köyde muhtacîni zürradan biri tarafından bir tarla satılacağı zaman onun bedeli köylü tarafından o adama verilsin o adam da sonra köylüye verir. Bendeniz bu meseleyi anlamıyorum. Sonra efendiler, burada, (Ankara Ziraat Mektebi karşılığı olarak İktisat Vekâletinden alınacak mebaliğ) diye Hükümet bir teklif yapıyor ki, 55 618 liradır. Fakat Muvazene Encümeni buna sıfır koyuyor. Bu mektebi de mi kapatacağız, bunu ne yapacağız? Demin de arz ettiğim vechile Halkalı Ziraat Mektebini geçtikten sonra makarrı cumhuriyet olan bir yerde nümune olacak ve çiftçinin iktisadiyatına rehber olacak bu mektebi Heyeti Celilenizden gidenler, görenler vardır. Bugün altı ay içerisinde gösterdiği terakki; şayanı takdirdir. Bilûmum elektrik teşkilâtı, sular teşkilâtı yapılmış, zürraa lâzımgelen alâtı ziraiye getirilmiştir.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Heyeti Celilenizin göstermiş olduğu müzaharet sayesinde ziraat istiklâlini kazandı. Ayrı bir Vekâlet oldu. İnşallah bu şikâyetler de ortadan kalkar. Fakat Vekil Beyefendinin bu kürsüden istirham ettiği veçhile bu kanunun ihtisas encümeni olan Ziraat Encümenine havalesini ve bu ziraat mektebinin ne yolda idare edileceği ve parasının ne olacağı hakkında icabeden kimsenin izahat vermesini istirham ederim.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetine dair takrir var. Müzakereyi kâfi görerek fasıllara geçilmesini kabul edenler el kaldırsın. Kabul etmiyenler el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

(A) CETVELİ

Fasıl		Lira
1	Birinci kısım - Banka	1 200 000

REİS — Fasıl hakkında söz istiyen var mı efendim?

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Varidat okunur geçer, karar alınamaz. Bunda şu kadar mı olur, bu kadar mı olur denemez ki, bunu dairesi takdir eder.

İSMET B. (Çorum) — Reis Bey, Nizamnamemizde bir madde var, bütçelere merbut cetveller fasıl fasıl müzakere edilir ve rey istihsal edilir. Cetveller, alelıtlak (A) cetveli olur, (B) cetveli olur. (A) cetveli bâzen varidat olur, bazan masarif. Binaenaleyh bu cetvellerin mutlak olmasına rağmen varidat kısmında da rey istihsal olunur. Nizamname icabındandır.

REİS — O halde fasılları birer birer reyi âlinize koyacağım. (A) cetvelinin birinci faslının yekûnunu kabul edenler el kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
2	Temettüat ve aidat	920 000

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) Reyi âlinize koyuyorum. İkinci faslı kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fasıl		Lira
3	İkinci kısım - Müessesat varidatı	40 000

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) Üçüncü faslı kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığını encümen buradan tayyetmiştir, kabul etmemiştir, bu mektep ne olacak, izahat versinler.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Ankara Ziraat Mektebi İktisat Vekâleti Bütçesine konmuştur. Onun için buradan tayyolunmuştur.

REİS — (B) cetvelinin müzakeresine geçiyoruz.

(B) CETVELİ

Fasıl		Lira
1	İdarei merkeziye maaşatı	54 252

REİS — Birinci fasıl hakkında söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) reyinize koyuyorum, kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu. Efendim.

Fasıl		Lira
2	Levazım	8 950

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu.

Fasıl		Lira
3	Mülhakat şube ve sandıklar maaşatı	236 970

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) Üçüncü faslın yekûnunu kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu.

Fasıl		Lira
4	Levazım	58 530

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) Dördüncü faslın yekûnunu reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Fasıl		Lira
5	Merkez ile mülhakat beyninde müşterek masarif	125 120

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın Aksini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu.

Fasıl		Lira
6	Tahsisatı fevkalâde şehriye	640 598

REİS — Söz istiyen var mı efendim? Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu.

Fasıl		Lira
7	Levazımatı ziraiye	193 824

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) Kabul edenler lûtfen el kaldırsın.

Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

	Lira
Yekûnu umumi	1 318 244

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Ankara Ziraat Mektebi masrafı ne oldu efendim?

REİS — Ankara Ziraat Mektebi tahsisatı İktisat yani şimdi Ziraat Vekâleti Bütçesine konulduğu için Ziraat Bankasının Bütçesinden çıkarıldığını Ali Cenani Bey izah ettiler. Yekûnu umumi hakkında söz istiyen var mı efendim. (Hayır, sesleri) Yekûnu umumiyi reyinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

MEHMED B. (Çanakkale) — Reis Bey! Takririme kim cevap verecek?

REİS — Ziraat Vekiline haber gönderdik.

MEHMED B. (Çanakkale) — Müdür Bey cevap vermiyecekler mi?

4. — SUALLER

1. — Çanakkale Mebusu Mehmed Beyin, Hükümeti zaile tarafından Çanakkale ve mülhakatı Ziraat Bankası şuabatının İstanbul'a alınan nukud mevcudesine dair Ziraat Vekâletinden sual takriri (6/2)

Riyaseti Celileye

Ziraat Vekâleti Celilesinden atide muharrer suallerime şimdi bütçe müzakeresi esnasında şifaen cevap verilmesini rica ederim. Mütareke ve işgal esnasında Çanakkale ve mülhakatı Ziraat Bankası şuabatının nukudu mevcudesi İstanbul Hükümeti zailesi tarafından İstanbul'a alınmış idi.

1. Bu paraların yekûnu nedir?
2. Bunların aidoldukları sandıklara iadesi hususunda takibat yapılmış mıdır, yapılmış ise hâsıl olan netice nedir?

Çanakkale
Mehmed

SABRİ B. (Saruhan) — Sual; müdüriyeti tallûk etmiyor, doğrudan doğruya vekile tevecüh ediyor. Vekilin mezuniyeti olmaksızın maiyetinden hiçbir memur bu suallere cevap veremez. Binaenaleyh bu suallerin cevabı; Vekil Bey tarafından verilmesi lâzımgelir.

MEHMED B. (Çanakkale) — Mebuslar her türlü istizah ve suallerde bulunabilir.

REİS — Evet, vekil tarafından cevap verilmesi lâzımdır.

MEHMED B. (Çanakkale) — Şu halde Vekil Bey gelsin.

REİS — Vekile haber gönderdik. Ziraat Bankasına ait mevaddı kanuniye; henüz müzakere edilmemiştir. Müzakere edilirken sualinizi sorarsınız. Efendim Posta kanunu müzakeresine geçiyoruz.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Reis Bey, bütçenin birinci kısmı kesbi kanuniyet etmiş oluyor. Daimi kanunla tabiaten ayrılmış oluyor. Kanunun birinci, ikinci ve üçüncü maddelerini çıkaralım.

İSMET B. (Çorum) — Reis Beyefendi! Yine bir usul meselesi çıktı, bu Ziraat Bankası kanun lâyihasının esaslı mevaddını buraya konmasından maksat bütçe ile beraber çıkmasıdır ve çıktıktan sonra bu esasat dairesinde müsmir kılmaktır. Binaenaleyh üç maddesi müzakere edilir. Diğer maddelerini Ziraat Encümeni yarın çıkaracak ve Pazartesi günü Heyeti Celilenize yetiştirecektir. Binaenaleyh ayrı bir lâyiha halinde olursa ayrıca birtakım merasime tâbi olacaktır. Vermiş olduğumuz parayı bu esasata tevfik edemeyiz. Onun için yine bir usul meselesi çıkarmıyalım rica ederim.

REİS — Zaten Heyeti Celile bilcümle mevaddı kanuniyenin Ziraat Encümenine havalesine karar vermiş ve hattâ zatıâliniz bu babta vermiş olduğunuz takriri de geri almıştınız.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Hayır efendim. Maksat hâsıl oldu demiştim, geçti, o başka... Madem ki, bütçe çıkmıştır zaten mevcudolan bir kanunu behemahal bütçe içine koymakta amelî bir fayda görmüyorum. Çünkü bu, bankanın sureti tesis ve teşekkülüne aidolan bir kanundur. Onunla alelâde bütçedeki bir senelik masrafın tezyit ve tenkisine taallûk eden bir kanunun hiçbir münasebeti yoktur.

İSMET B. (Çorum) — Efendim yirmi dört saatlik bir teahhürdan ibarettir. Tekrar ruzna-

meye almak bir merasim meselesidir. Bütçenin masarifini müsmir kılmaz.

MEHMED B. (Çanakkale) — Ziraat Vekili geldi Reis Bey!

REİS — Efendim size bir sual takriri var.

ZİRAAT VEKİLİ ZEKÂİ B. — Reis Bey! Yarın cevap veririm.

REİS — Efendim yarın cevap vereceklerini söylüyorlar. Binaenaleyh Posta Bütçesinin müzakeresine geçiyoruz :

Heyeti Umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? (Yok, sesleri)

B — Posta Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 senesi Bütçesi (1)

SABRİ B. (Saruhan) — Müsade buyurursanız muhtasar olarak heyeti umumiyesi hakkında birkaç söyliyeyim efendim. Münasebet düştükçe posta ve telgraf idarelerinin vaziyeti hazıraları hakkında izahat vermiştim. Hulâsaten arz edeyim ki, bugünkü mevcut şebeke cidden harabolmuştur. Bunun tamiri için (3 - 4) milyon lira icabettiğini arz etmiş olduğum için burada bunu tekrar etmiyeceğim. Yalnız, posta ve telgraf Bütçesi burada şimdi müzakere olunurken bir teklifte bulunacağım. Malûmu ihsanınız memleket, büyük bir ihtiyaç karşısındadır. O ihtiyaç da telsiz telgraf meselesidir. Bu telsiz telgraf meselesini memleketimizde tesisi zarureti katiye halindedir. Çünkü bu meselenin geçen vukuat ile derecei ihtiyacı sabit olmuştur.

İkincisi; bugün Ankara, bir makarrı idare olmuştur. Ankara makarrı idare olduğu takdirde bir telefon şebekesine ihtiyacı katî vardır. Bu telefon yapılması Hükümetin idaresi noktai nazarından fevkalâde haizi ehemmiyettir. Çünkü aynı zamanda Ankara telefon merkezini İstanbul'a raptedecek, bu suretle Ankara ile İstanbul arasında bulunan telefon bütün muamelâtı Devletin hüsnü surette tedvirine hâdim olacaktır. Bütçede ne telefon ne de telsiz telgraf hattında hiçbir para mevcut değildir. Çünkü Muvazenei Maliye Encümeni bunu tayyetmiştir. Halbuki bu ihtiyacatın bu sene temini kabildir. Sinini sabıkadan (Estern) kaplo şirketinden 112 İngiliz lirası matlubatamız vardır. Kumpanya iki sene cereyan eden müzakerat üzerine bu paranın tediyesine muvafakat etmek üzeredir. Eğer Heyeti Umumiyeniz bugün bütçenin varidatı umumiyesine dâhil olmıyan bu meblâğın bu hususa tahsis buyuracak olursa bir kere İstanbul'da bir telefon şebekesi hususu gelecek sonra Ankara'daki telefon İstanbul telefonuna raptolunarak bu iki memleket arasında muhaberat temin olunacaktır. Üçüncüsü de fevkalâde lâzım olan ve bütün Avrupa ile muhabereyi temin edecek olan bir telsiz telgraf istasyonu Ankara'da vücuda gelecektir. Bu paranın tahsili halinde bu hususa tahsis için bir takrir de takdim ediyorum ve kabulünü istirham ediyorum.

Riyaseti Celileye

Şifahen arz ettiğim esbaba binaen mevaddı atiyenin kabul buyurulmasını teklif eylerim efendim.

Madde 1. — (Ester) kablo şirketinin sinini sabıka hesabatından deynî olarak Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 bütçesi varidat kısmında mukayyet bulunmıyan 112 bin kûsur İngiliz lirasiyle Ankara'da santral usulünde bir telefon şebekesi tesisi ile muktazi telgraf ve telefon binası inşası ve Ankara - İstanbul arasında bir telefon hattı temdit ve İstanbul'da Osmaniye telsiz telgraf merkezinin makinaları tecdit kılınacak ve Ankara'da umum Avrupa ile muhabereye kaadir bir telsiz telgraf istasyonu yaptırılacaktır.

Madde 2. — İşbu meblağın 1340 ve 1341 senelerinde sarfına mezuniyet verilmiştir.

Saruhan Mebusu
Sabri

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim bu müstakil bir meseledir. Henüz bu para tahsil edilmemiştir. Sabri Bey tahsili memuldür diyor. Tahsil edilmemiş bir para vâridat meyanında da yoktur. Tahsisi vâridat usulü sakîm bir usuldür. Bütçe ile kabili telif olmıyan bir usuldür. Eğer Ankara'da telsiz telgraf tesisatı yapmak lâzımsa doğrudan doğruya telgrafhane Meclisi Âliden tahsisat istesin, bu para tahsil olunursa varidatı umumiye meyanına girer veyahut tahsil olunmazsa bakayada kalır, şu halde bu takririn bütçe ile münasebattar olmamak üzere Muvazene Encümenine tevdiini rica ediyorum.

REİS — O halde takririn nazarı itibara alınıp alınmıyacağını reyi âlinize vaz'edeceğim.

(1) Bütçe lâyihası zabıt ceridesinin sonuna merbuttur.

SABRİ B. (Saruhan) — Efendim kumpanya bu paranın idarei umumiyenin hakkı olduğunu teslim etmiştir. Hattâ müdürü umumi bu paranın şeraiti tesviyesi esnasını kararlaştırmak için buraya gelmiştir. Şimdiye kadar tediye edememesi muhtelifünfih olan bir idare meselesidir ki, o mesele şimdi halledilmiştir. Pek yakın zamanda idareye teslim edilecektir. Muvazenei Maliye Encümeni varidatı nazarı dikkate alarak telsiz telgraf masrafını tayyetmiştir. Halbuki bu para daha varidatı umumiyeye kaydedilmemiştir. Fakat esasen Devletin hakkı sabit olmuş ve idarenin bugün tahakkuk etmiş bir parasıdır. Binaenaleyh her nasılsa ithal edilmemiş olan bu paranın bu maksada tahsisini teklif ediyorum ki, şayestei kabul olduğu Heyeti Muhteremece de musaddaktır.

REİS — Efendim Saruhan Mebusu Sabri Beyin teklifini Muvazenei Maliye Encümenine havale edilmek üzere nazarı itibara alınıp alınmıyacağını reyinize koyacağım.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Bunun bütçe ile münasebeti yoktur ayrı bir meseledir.

REİS — Muvazenei Maliye Encümenine havale olunmak üzere nazarı itibara alanlar lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler el kaldırsın. Nazarı itibara alınmıştır. Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

Efendim bütçenin heyeti umumiyesi hakkında başka söz istiyen yoktur. Fasıllara geçilmesini muvafık görenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Muvafık görmiyenler lûtfen el kaldırsın. Muvafık görüldü, efendim.

Fasıl		Lira
141	Birinci kısım - İdarei merkeziye maaşatı	46 716

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) 141 nci faslın yekûnunu reyinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
142	Levazım	33 400

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) 142 nci faslın yekûnunu reyi âlinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
143	İkinci kısım - Vilâyet maaşatı	663 936

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) 143 ncü faslın yekûnunu reyinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
144	Levazım	200 532

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) 144 ncü faslın yekûnunu reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
145	Masarifi mütenevvia	206 000

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) 145 nci faslın yekûnunu reyinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
146	Posta işletme masarifatı	502 000

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) 146 ncı faslı reyinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye kouyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
147	Telgraf işletme masarifi ve tamiri	240 000

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) 147 nci faslın yekûnunu reyinize vaz'ediyorum. 147 nci faslın yekûnunu kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fasıl		Lira
148	Reddiyat	544 000

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır sesleri) 148 nci faslın yekûnunu kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Fasıl		Lira
149	Tahsisatı fevkalâde	1 970 904

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) 149 ncu faslın yekûnunu kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Fasıl		Lira
150	Osmaniye telsiz telgrafının tecdit ve ıslahı	150 000

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) 150 nci faslın yekûnunu reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Fasıl		Lira
151	Memurini mâzule maaşatı ve tahsisatı fevkalâde	2 720

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) 151 nci faslın yekûnunu reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul etmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul olundu.

Efendim yekûnu umumi 4 580 208 liradır.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim telgraf ücretleri diye bir fasıl vardır.

REİS — Bu ucurata ait burada bir şey yoktur.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — İlâve edeceğiz efendim. (A/151) nci faslı: Telgraf ücretleri olarak 200 000 lira konacaktır.

Fasıl		Lira
A/151	Telgraf ücretleri	200 000

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır, sesleri) (A/151) nci faslının yekûnunu kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

Efendim yekûnu umumi 4 780 208 liradır. Reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Efendim yarın Teşkilâtı Esasiye Kanununun müzakeresine devam olunmak üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat saat: 5,43

EMNİYETİ UMUMİYE BÜTÇESİ

1340 senesi bütçesi Hükümetçe 3 128 239 lira olarak teklif edilmiştir.

152 nci fasıl — İdarei merkeziye maşaatı teşkil edip bu faslın 1339 senesi tadilâtına göre senelik yekûnu 10 116 liraya baliğ idi. Hükümetçe 40 932 lira olarak teklif edilen işbu fasılda memurin ve levazım müdüriyeti de dâhil olduğu halde Hükümetçe her şube için teklif olunan müdür muavinliklerinin zait görülmesine binaen tayyından ve kadrosu mevcudolmıyan istihbarat memurları için talebolunan 30 000 lira ücretin istihbarat masrafına ilâvesinden 10 212 lira olarak kabul edilmiştir Üçüncü maddesinin encümen teklifi sütununda görülen fazlalık maaşla istihdamı teklif olunan telefon memuriyle müvezzie ücreti maktua itası kabul olunmasındandır.

153 ncü fasıl — 1339 da 3 110 lira olan ve Hükümetçee 3 260 lira teklif edilen işbu fasıl hademe melbusatı maddesinden mevcut hademe ve encümence tesbit edilen elbise fiyatına nazaran fazla görülen 60 000 liranın tenzil suretiyle 3 200 lira olarak kabul olunmuştur.

154 ncü fasıl — Vilâyat memurîni maaşatını teşkil eden işbu fasılda polis müdürleri maaşatında, teklife nazaran yapılan tasarrufattan birinci madde yekûnu 1 740 lira noksaniyle ve ikinci maddesi Cenup hudutları için bir pasaport memurunun ilâvesinden 240 lira fazlasiyle ve üçüncü ve dördüncü maddesi aynen, beşinci maddesi maaşla müstahdem sandalcılara maktu ücret itasından 10 488 lira fazlasiyle kabul olunmuş ve bu suretle faslın yekûnu 1339 senesi yekûnundan 68 436 lira noksaniyle 753 840 lira olarak kabul edilmiştir.

155 nci fasıl — Vilâyat masarifi olup teklif veçhile ve 1339 senesinden 21 270 lira noksaniyle kabul olunmuştur.

156 ncı fasıl — Levazım faslı olup 65 lira noksaniyle teklif veçhile kabul edilmiştir.

157 nci fasıl — Bu fasıl istihbarat memurları ücuratının encümence istihbarat masrafı faslına ilâvesinden 30 000 lira fazlası ile kabul olunmuştur.

158 nci fasıl — Aynen kabul edilmiştir.

159 ncu fasıl — Mektep için vekilinin teklifi üzerine bir doktor ilâvesinden 90 lira fazlasiyle kabul edilmiştir.

160 ncı fasıl — Aynen kabul edilmiştir.

161 nci fasıl — Tesbit edilen kadroya göre 2 034 582 lira olarak kabul edilmiştir.

162 nci fasıl — Memurîni mâzule miktarına nazaran 35 180 lira olarak kabul olunmuştur.

Bu suretle 1340 senesi Emniyeti Umumiye Bütçesi 3 121 004 lira olarak tesbit edilmiş ve heyeti umumiyesine ait mütalâat ve temenniyat Dahiliye Vekâleti Bütçesine arz ve tafsil kılınmış olmakla kabulünü Heyeti Celileden rica eyleriz.

9 Şubat 1340

Muvazenei Maliye Encümeni namına
Karesi
Ali Şuuri

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâtı göre senelik miktarı Lira	Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
		Birinci kısım - İdarei merkeziye				
152		Maaşat				
	1	Emniyeti Umumiye Müdür ve memurin maaşatı	5 200	7 956	8 892	7 572
		Emniyeti umumiye memurları ücuratı			30 000	
	2	Müstahdemini müteferrika	1 110	2 160	2 040	2 640
		152 nci faslın yekûnu	6 310	10 116	40 932	10 212
153		Masarifat				
	1	Tenvir ve teshin	410	410	450	450
	2	Kırtasiye ve evrakı matbua	720	720	1 000	1 000
	3	Polis mecmuası tabiye ve masarifi müteferrikası	1 500	1 500	1 500	1 500
	4	Mefruşat	170	170	100	100
	5	Hademe melbusatı	210	210	210	150
		152 nci faslın yekûnu	3 110	3 110	3 260	3 200
		Birinci kısmın yekûnu	9 402	13 226	44 196	13 412
154		İkinci kısım - vilâyat maaşatı				
	1	Polis müdür ve merkez memurlariyle heyeti kalemiye ve hesabiye	74 950	80 868	78 540	76 800
	2	Emniyet müfettişleri ve pasaport memuru			1 260	1 860
	3	Polis komiser ve muavinleri	27 805	130 350	121 770	121 770
		Taharri memureleri	640	1 536		
	5	Müstahdemini müteferrika	32 600	35 922	35 922	46 410
		154 ncü faslın yekûnu	798 395	822 276	744 852	753 840

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâtı göre senelik miktarı Lira	Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
155		Masarifat				
	1	İnşaat ve tamirat	3 000	3 000	2 000	2 000
	2	İcarat	30 100	30 100	22 000	22 000
	3	Tenvir ve teshin	23 300	23 300	15 000	15 000
	4	Kırtasiye ve evrakı matbua	13 650	13 650	10 000	10 000
	5	Mefruşat	1 970	1 970	1 750	1 750
		Sandal, motor, istimbot ve otomobil	10 950	10 950	10 950	10 950
		155 nci faslın yekûnu	72 970	72 970	61 700	61 700
		İkinci kısmın yekûnu	881 365	905 246	806 552	815 540
		Üçüncü kısım - Masarifi umumiye				
156		Levazım				
	1	Mellbusat	44 462	44 462	100 000	100 000
	2	Esliha ve cephane	2 500	2 500	10 000	10 000
	3	Yem bedeli ve hayvan tazminatı	13 100	13 100	10 000	10 000
	4	Edviye	3 000	3 000	2 500	2 500
	5	Telefon	5 300	5 300	4 500	4 500
	6	Nakliye ve bendiye	2 450	2 450	5 056	5 000
		Teclidiye				
		156 ncı faslın yekûnu	70 812	70 812	132 056	132 000
157		Masarifi mütenevvia				
	1	Sevk ve iaşe	1 950	1 950	1 500	1 500
	2	Harcırah	14 000	14 000	12 000	12 000
	3	Mükâfatı nakdiye	800	800	3 500	3 500
	4	İstihbarat masrafı			25 000	55 000
		Polis hastanesi				
		157 nci faslın yekûnu	16 750	16 750	42 000	72 000
158		Masarifi müteferrika	3 550	3 550	4 000	4 000
		Düveli muhasema tebeasının masarifi sevkiyesi	750	750		
		Üçüncü kısmın yekûnu	91 862	91 861	178 065	208 000

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâtı göre senelik miktarı Lira	Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
		Dördüncü kısım - Polis mektebi				
159	1	Maaşat	4 630	6 780	7 200	7 290
160		Masarifat				
	1	Polis mektepleri masarifi	3 271	3 271	4 000	4 000
	2	Polis mektepleri taamiyesi	1 000	1 000	3 000	3 000
		160 ncı faslın yekûnu	4 271	4 271	7 000	7 000
		Dördüncü kısmın yekûnu	8 901	11 051	14 200	14 290
		Beşinci kısım				
162		Tahsisatı fevkalâdei şehriye	2 192 154	2 389 947	20 050 239	2 034 582
	1	Mazulin maaşı	11 360	11 360	14 000	14 080
	2	Mazulin tahsisatı fevkalâdesi			21 000	21 110
		162 nci faslın yekûnu			35 180	35 180
		Yekûnu umumi	3 195 062	3 422 692	3 128 239	3 121 004

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kableltadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
151		İdarei merkeziye						
	1	Emniyeti Umumiye Müdür ve memurini						
		Müdür	1		60	1		60
		Muavini	1		30	1		40
		Birinci Şube						
		Müdür				1		35
		Muavin						
		Mümeyyiz	1		15	1		25
		Mümeyyiz				1		20
		Birinci Sınıf Kâtip	1		12	3	15	45
		İkinci Sınıf Kâtip	1		10	2	12	24
		İkinci Şube						
		Müdür				1		35
		Muavin						
		Mümeyyiz				1		25
		Mümeyyiz				1		20
		Birinci Sınıf Kâtip	1		12	4	15	60
		İkinci Sınıf Kâtip				1		12
		Üçüncü Şube						
		Memurin ve Levazım Müdürü				1		35
		Muavin						
		Mümeyyiz	1		20	1		25
		Mümeyyiz						
		Birinci Sınıf Kâtip	1		12	2	17,5	35
		Birinci Sınıf Kâtip				3	15	45
		İkinci Sınıf Kâtip	1		10	3	12	36
		Polis Mecmuası						
		Müdür	1		25	1		30
		Kâtip	1		10	1		12
		Evrak Kalemi						
		Mümeyyiz				1		20
		Memur	1		12			
		Kâtip	2	8	16	2	12	24
		Yekûn	14		244	33		663
	2	Memurini müteferrika						
		Telefon memuru (Maktua)				1		37,5
		Müvezzi				1		30
		Odacı	1		18	5	22,5	112,5
		Yekûn	1		18	7		180

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
1		75	1		60	72,50	
1		50					
1		40	1		50	65	
1		30					
1		25	1		30	50	
3	15	45	1		25	45	
1		40	3	15	45	105	
2	12	24	2	12	24	64	
1		40	1	40	40	57,50	
1		30					
1		25	1		25	45	
			1		20	40	
4	15	60	4	15	60	140	
			1		35	53,75	
1		30					
2	25	50	1		25	45	
			1		20	40	
4	15	60	4	15	60	140	
1		12	1		12	32	
1		35	1		35	53,75	
1		15	1		15	35	
1		25					
			1		20	40	
2	15	30	2	15	30	70	
31		741	29		631	1 193,50	
1		12	1		40		
1		8	1		30		
5	30	150	5	30	150		
7		180	7		220		

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kableltadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
153	1	Polis Müdür ve merkez memurlariyle heyeti kalemiye ve hesabiye						
		Polis Müdürü	1		60	1		70
		Polis Müdürü				4	35	140
		Polis Müdürü				5	30	150
		Polis Müdürü	6	30	180	8	25	200
		Polis Müdürü	11	25	275			
		Polis Müdürü Muavini	1		40	1		40
		Merkez Memuru	31	20	620	47	20	940
		Merkez Memuru						
		Polis Müfettişi	1		30	1		30
		Polis Müfettişi	2	25	50	2	25	50
		Şube Müdürü	4	30	120	4	35	140
		Şube Müdür Muavini	4	25	100	4	25	100
		Başkâtip	3	17,5	52,5	1		20
		Başkâtip				2	17,5	35
		Kâtip						
		Birinci Sınıf Kâtip	9	12,5	112,5	9	12,5	112,5
		İkinci Sınıf Kâtip	10	10	100	10	10	100
		Başmemur	8	20	160	8	20	160
		Birinci Sınıf Fen Memuru				2	20	40
		İkinci Sınıf Fen Memuru				3	15	45
		Birinci Sınıf Memur	21	17,5	367,5	23	17,5	402,5
		İkinci Sınıf Memur	3	15	450	41	15	650
		Üçüncü Sınıf Memur	9	12,5	112,5	9	12,5	112,5
		Üçüncü Sınıf Memur	200	12	2 400	207	12	2 484
		Kısım Âmiri	2	17,5	35	2	20	40
		Birinci Sınıf Fotoğraf Memuru	1		17,5	1		20
		İkinci Sınıf Fotoğraf Memuru	2	15	30	1		17,5
		Üçüncü Sınıf Fotoğraf Memuru				3	15	45
		Tetkiki Hüviyet Başkâtibi	1		17,5	1		17,5
		Yolcu Muhaberat Kalemi Başkâtibi	1		17,5	1		17,5
		Hesap Memuru	1		25	1		27,5
		Hesap Memuru				3	15	45
		Sicil Memuru				5	15	75
		Mutemet	1		20	1		20
		Başkâtip	1		17,5	1		20
		Kâtip	2	10	20	2	10	20
		Emanet ve Depo Memuru	1		17,5	1	17,5	
		Emanet ve Depo Kâtibi	1		10	1		10
		Beyoğlu Emanet Memuru	1		12,5	1		12,5
		Üsküdar Emanet Memuru	1		12,5	1		12,5
		Tercüman	1		20	1		20

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
1		100	1		70	80	
4	50	200	3	35	105	161,25	
3	40	120	5	30	150	250	
10	30	300	5	30	150	250	
			8	25	200	360	
1		40	1		40	57,50	
30	20	600	30	20	600	1 200	
10	22,5	225	10	22,5	225	425	
1		30	1		30	50	
2	25	50	2	25	50	90	
4	35	140	4	35	140	215	
4	25	100	4	25	100	180	
3	20	60	3	20	60	120	
5	12,5	62,5	5	12,5	62,5	162,50	
4	12,5	50	4	12,5	50	130	
10	10	100	10	10	100	300	
8	20	160	8	120	160	320	
2	20	40	2	20	40	80	
3	15	45	3	15	45	105	
22	17,5	385	22	17,5	385	825	
40	15	600	40	15	600	1 400	
9	12,5	112,5	9	12,5	112,5	292,50	
200	12	2 400	200	12	2 400	6 400	
2	20	40	2	20	40	80	
1		20	1		20	40	
2	17,5	35	2	17,5	35	75	
1		20	1		20	40	
1		20	1		20	40	
1		27,5	1		27,5	47,50	
3	15	45	3	15	45	105	
5	15	75	5	15	75	175	
1		20	1		20	40	
1		20	1		20	40	
2	10	20	2	10	20	60	
1		17,5	1		17,5	37,50	
1		10	1		10	30	
1		12,5	1		12,5	32,50	
1		12,5	1		12,5	32,50	
1		25	1		25	45	

F.	M.	Nev'i muhassesat		Kableltadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
		Sertabib		1		30	1		30
		Birinci Sınıf Tabib		3	25	75	3	25	75
		İkinci Sınıf Tabib		5	20	100	5	20	100
		Üçüncü Sınıf Tabib		4	17,5	70	4	17,5	70
				3	10	30	3	10	30
		Tımarcı		1		10	1		10
			Yekûn	385		5 717,5	436		6 739
2		Pasaport Memuru							
2		Pasaport Memuru							
			Yekûn						
3		Polis Komiser ve muavinleri							
		Serkomiser		98	17,5	1 715	104	17,5	1 820
		İkinci Komiser		155	15	2 325	157	15	2 355
		Komiser Muavini		517	12,5	6 426	535	12,5	6 687
			Yekûn	770		10 502	796		10 862
4		Polis memurları		4 620	10	16 200	4 780	10	47 800
		Taharri memurları					16	8	128
5		Memurini müteferrika							
		Sandalcı (Maktu)		36	8	288	38	8	304
		Telefoncu		19	8	152	24	10	240
		Odacı (Maktu)		3	18	54	20	20	400
		Şöför (Maktu)		2	40	80	2	40	80
		Makinist (Maktu)		5	40	200	6	40	240
		Telefon Memuru		1		12,5	1	12,5	
		Telefon Memuru		2	10	20	2	10	20
		Erkek Nezarethane Memuru		1		10	1		10
		Nisa Nezarethane Memuru (Maktu)		2	6	12	2	6	12
		Serhademe Memuru		1		20	1		25
		Hademe Memuru		20	18	360	20	20	400
		Merkez Odacısı		31	18	558	31	20	620
		Sandalcı Odacısı		23	30	690	20	30	600
		Daktiloskopi Memuru					1		17,5
		Daktiloskopi Muavini					1		12,5
			Yekûn	146		2 456	170		2 993

Hükûmetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan			Tahsisatı fevkalâde	Mülâhazat
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Lira	
1		30	1		30	50	
3	25	75	3	25	75	135	
3	20	60	3	20	60	120	
3	10	30	3	10	30	90	
1		10	1		10	30	
412		6 545	412		6 400	14 613,75	
3	20	60	4	20	80	160	
5	15	75	5	15	75	175	
8		135	9		155	335	
99	17,5	1 732,5		17,5	1 732,5	3 712,50	
151	15	2 265	151	15	2 265	5 285	
492	12,5	6 150	492	12,5	6 150	15 990	
742	10 147	742	10 147			24 987,50	
4 225	10	42 250	4 225	10	42 250	126 750	
38	8	304	38	30	1 140		
24	10	240	24	10	240	720	
20	20	400	20	20	400		
2	40	80	2	40	80		
6	40	240	6	40	240		
1		12,5	1		12,5	32,50	
2	10	20	2	10	20	60	
1		10	1		10	30	
2	6	12	2	25	50		
1		25	1		25		
20	20	400	20	20	400		
31	20	620	31	20	620		
20	30	600	20	30	600		
1		17,5	1	17,5	17,5	37,50	
1		12,5	1		12,5	32,50	
170		2 993	170		3 867	912,50	

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kabiltadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
158		Polis mektepleri						
		Müdür	1		30	2	30	60
		Müdür						
		Kavanin Muallimi	1		25	1		25
		Kavanin Muallimi	1		13	1		15
		Hesap Memuru	1		12,5	2	15	30
		Doktor	1		15	2	15	30
		Nizamat ve Tatbikat Muallimi				1		15
		Tatbikatı Cezaiye Muallimi	1		13	1		15
		Nizamat Zabıta Muallimi				1		25
		Dahiliye Zâbiti	1		15	2	17,5	35
		Dahiliye Sınıf Zâbiti	1		12,5	2	12,5	25
		Dahiliye Sınıf Zâbiti						
		Fotoğraf ve Daktiloskopi Muallimi				1		20
		Fotoğraf ve Daktiloskopi Muallimi				1		10
		Serhademe (Maktu)	1		20	2	30	60
		Hademe (Maktu)	5	18	90	10	20	200
		Yekûn	14		246	29		265

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümeninee 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
1		35	1	35	35	53,75	
1		30	1		30	50	
1		25	1		25	45	
1		15	1		15	35	
2	15	30	2	15	30	70	
1		17,5	2	17,5	35	75	
1		25	1		25	45	
1		15	1		15	35	
1		15	1		15	35	
2	17,5	35	2	17,5	35	75	
2	15	30	2	15	30	70	
3	13,5	37,5	3	12,5	37,5	97,50	
1		20	1		20	40	
1		10	1		10	30	
2	30	60	2	25	50		
10	20	200	10	20	200		
31		600	32		607,5	756,25	

F.	M.	Nev'i muhassesat	Aded	Tahsisatı fevkalâde Lira	Maaş Lira	Yekûn Lira
			16	8 208	4 548	12 756
		Müdüriyeti Umumiye	10	4 794	2 424	7 218
		Memurin ve Levazım Müdüriyeti	3	1 320	600	1 920
		Evrak Kalemi	7		2 640	2 640
		Memurini müteferrika				
			36	14 322	10 212	24 534
		Merkez yekûnu				
			32	9 075	7 290	16 365
		Polis mektepleri	5 558	2 011 185	753 840	2 765 025
		Vilâyat				
			5 626	2 034 582	771 324	2 805 924
		Yekûnu umumi				

ZİRAAT BANKASI BÜTÇESİ

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
Aded 6/24

Ankara
1 . 1 . 1340

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Ziraat Bankasının 1340 senesi varidat ve masarifini mübeyyin olarak İktisat Vetkâleti Celilesince bittanzim İcra Vekilleri Heyetinin 1 . 1 . 1340 tarihli içtimaında Meclisi Âliye arzı takarrür eden lâyihayı kanuniye, bu baptaki bütçe ile leffen arz ve takdim kılınmıştır. İktizasının ifasına müsaadei Riyasetpenahilerini istirham eylerim efendim.

Başvekil
İsmet

Ziraat Bankasının 1340 senesi esbabı mucibe lâyihası

(A) cetveli : Varidat kısmı

Ziraat Bankası İdarei Umumiyesinin deruhde edilmesini mütaakıp muamelâtı hazırayı ıslah ve bankanın sahayı işgalini tevsi ile itibarı zirai ile ve iktisadı millînin inkişafına mütaallik hususata teşebbüs edilmiş ve bu sahada bankanın en ziyade sarfı mesai eyliyeceği 1340 senesine ait bu bütçe, mütalâasından müsteban olacağı veçhile bilcümle esbab ve avamil nazarı dikkate alınarak tanzim edilmiştir. Varidatını teşkil eden erkam elde edilebilen malûmata müpteni hakiki makadir ile sahayı işgalinin tevsiinden tahsili tabiî olan temettüat miktarına müstenit bulunduğu cihetle bankanın mezkûr seneye ait vaziyetini tavziha kâfidir.

Birinci kısım : Banka

Fasıl : Menafi hissesi

Menafi hissesi olarak şimdiye kadar bankaya verilmekte olan mebaliği âşara nisbetle verilmesi lâzımgelen miktardan az idi. Seneyi haliyeden itibaren hissei mezkûrenin bankaca tahsiline Meclisi Âlice karar verilmiş olmasına binaen tahakkuk eden matlubatını tamamii tahsiline ve bakayada bir şey bırakılmamasına itina edileceği derkârdır. Binaenaleyh senei haliye âşarından menafi hissesinin şimdiye kadar tahsilâtı dokuzyüz bin liraya baliğ olmasına nazaran sene gayesine deyn bir milyon lirayı tecavüz edeceği anlaşıldığından 1340 senesi için bir milyon ikiyüz bin lira konulmuştur.

Fasıl : 2. Temettüat ve aidat

Bu faslın ikrazat ve matlubatı muhtelife faizlerini muhtevi birinci maddesi sermayenin tenmiyesinden mütevellit temettüat olmasına binaen bu hususta sermaye miktarının nazarı dikkate alınması tabiîdir. Geçen şu kısa müddet zarfında celb ve telfikına imkân olabilen malûmat ve vesaika nazaran tanzim ve derdesti takdim kılınan Ziraat Bankasının umumi bilânçosu mucibince banka sermayesi oniki milyon lirayı tecavüz ettiği halde kabili tenmiye sermayesi ancak beş buçuk milyon liradan ibaret kalmıştır. Kısmı âzamı Hazinei Maliye zimmetinde kalan aradaki farkın bankaya temini tesviyesi esbabının istikmal buyurulacağına Meclisi Âlinin zürraa karşı derkâr olan lûtufkarlığına istinaden vazaifi müterettibenin bihakkin gösterilecek gayreti fevkalâdeden cüret alınarak ümitvarız. Şu suretle bankanın Hazinei Maliye zimmetindeki matlûbatından 1340 senesinde dahi üç milyon lira alın-

ması imkânı temin buyurulduğu ve seneyi haliyedeki menafi hissesi olan bir milyon lirayı mütecaviz meblâğa seneyi âtiyede alınacağı derkâr olan lâakal aynı miktardaki meblâğ ve seneyi haliyede İstanbul avanslarına mahsuben alınan bir milyon lira dahi zam ve ilâve olunduğu takdirde kabili tenmiye sermaye onbir buçuk milyon liraya reside olacaktır. Mamafih tanzim olunana bilânçoya ve seneyi haliyede istihsal olunan malûmata nazaran bu sene maliyeden ve menafi hissesinden tahsil olunan mebaliğ dahi daim olduğu halde ikrazat miktarı on milyon liraya baliğ olmuş ve bundan kavanini mahsusasına tevfikan bilâfaiz ikraz olunan iki milyon liraya yakın mebaliğ dâhil hesabedilmediği ve ikrazat vasati yüzde yedi faizle olduğu cihetle sekiz milyon liradan seneyi âtiyede matlûbatı muhtelife faizleriyle beraber ikrazat faizi olarak bu maddeye 595 000 lira konulmuştur. Temettüat ve aidatı muhtelifeye şâmil olan ikinci maddede başlıca varidat nakli nukut muamelesinden mütevellittir. Ziraat Bankasının hemen her kazada şubesi olması hasebiyle memleket dâhilindeki münakalâtı nakdiyenin kısmı mühimmi bu tarikle yapılmaktadır. Banka teşkilâtındaki nevakısa rağmen ahalimizin rağbet ve itimadına mazhar olmuş ve 1336 senesi zarfında naklettiği nukut bir milyon sekizyüz bin liradan ibaret olduğu halde bu miktar seneyi haliye iptidasından altıncı ayına kadar yedi buçuk milyon liraya baliğ olmuş ve seneyi haliye nihayetine kadar onüç, ondört milyon liraya reside olacağı derkâr bulunmuştur. Binabirin nakli nukuttan mütevellit varidat 150 000 liraya baliğ olacaktır.

Teşekkül etmekte olan muhtelif şirketlerle müessesat hisse senedatının vilâyatta kaydına öteden beri bankaca tavassut edilmekte olduğu gibi senei âtiyede teşekkül edecek şirketler hisse senedatının da kayıt ve füruhtuna bankaca tavassut edileceğinden bunlardan aidat ve komüsyon olarak alacağı derkâr olan miktara atfı ehemmiyet edilmiştir. İktisadı millîmizin inkişafına ve serveti memleketin tasarruf ve tezyidine hadîm olacak un, şeker, pamuk, zeytinyağı gibi havayici zaruriye zeriyatının teksirine ve bunları imale hadîm vesaiti zeriyye ve fabrikalar teşkili bankanın nıkatı nazarı esasiyesinden olup bunların vücuda getirilmesi de bizzat veya bilvasıta şirketler teşkiline mütevakkıf bulunduğundan bu hususatın bankaya ne derece temini temettü edeceği derkârdır. Mamafih projeleri kısmen ihzar edilmiş olan hususat mühimmei mezbure temettüatı şimdilik nazarı dikkate alınmıyarak şirketlerden alınacak aidat için yetmiş bin lira ilâvesiyle bu maddeye 220 000 lira konulmuştur. Varidatı hususiyeyi aidatının kısmı mühimmini âşardan alınan maarif hissesi teşkil etmekte olup seneyi haliye menafi hissesinin bir milyon lirayı mütecaviz olmasına ve seneyi âtiyede lâakal burada da olacağı kaviyen muhtemel bulunmasına binaen iki misli olan hisseyi diğerden bermucibi kanun muayyen veznedarlık hizmeti mukabili bankaya ait yüzde bir hesabiyle takriben otuz bin lira alınacaktır.

Binaenaleyh varidatı hususiyenin tarik bedeli tedrisatı iptidaiye, okturva resmi ve saire gibi muhtelif varidatından alınacak aidat dahi nazarı dikkate alınarak cem'an 75 000 lira tahmin edilmiştir.

Bankaca poliçe bedelâtının tahsil ve irsaline tavassut muamelesine henüz başlanmamış ise de senei âtiyede varidat temin edecek her muameleden istifadeye tevessül derkâr olduğundan seneyi sabıkada muhammen miktar aynen ipka edilmiştir. Balâda ikinci maddenin esbabı mucibesinde dahi arz olunduğu veçhile bankaca ziraat gibi sınaii ziraiyenin inkişafına hadim şirketler tesis ve idaresine atfı ehemmiyet edilmekte olduğundan bu şirketlere ait levazımın şirketlerin temini menafii için sehil ve ehven suretle münakalesine delâlet edecek ve bittabii bankada asgari intifa eylivecektir. Bu suretle maddeye mevzu miktar dahi aynen ipka olunarak faslın yekûnu 920 000 ve bu kısmın yekûnu 2 120 000 liraya baliğ olmuştur.

İkinci kısım

Fasıl 3 : Müessesatı ziraiye varidatı

Bankaca senei âtide en ziyade ehemmiyet verilecek hususattan biri de alât ve levazımı ziraiyenin memleket dâhilinde neşir ve tamimine tavassut ve bunları işletecek memurları yetiştirmeye mâtuf olacaktır. Bu sebeple Ankara ve Adana'da açılmış olan makinist sınıflarının tekemmülüne itina ile beraber merkezi ziraat olan mevakide depolar ve şimdilik ufak mikyasta tamirhane küşadedilecek-

tir. Bunlardan başka Adana'da mevcudolup düyununa mukabil maliyeden devrolunan Tırpani Mensucat Fabrikasına senei Martı iptidasından itibaren bankaca vaziyed olunarak işletileceği ve bundan menafii külliye istihsal edileceği yapılan tetkikattan anlaşılmıştır. Alât ve levazımı ziraiyenin Türkiye'ye tamamen girmesi makinist mekteplerinin yetiştireceği talebe adedine vabeste bulunmakta ve fakat bu mekteplerin idaresi birçok masrafı istizan ettirmektedir.

Bu masrafları yalnız Ziraat Bankasına tahmil etmek banka sermayesini mavuzialehinin gayrıya tahsisi demek olacağına ve alâtı ziraiye ithalâtı için Ziraat Bankası lehine bir inhisar temennisine bugünkü teşkilâtın ademikifayesinden dolayı imkân bulunmamasına binaen şimdilik hiç olmazsa makinist mekteplerinden bilvasıta istifade eden Türkiyedtki diğer alât ve levazımı ziraiye satış şirketlerinin tesciillerinin bunların makinist mekteplerine muayyen bir ücretle iştirak edebilmelerine mütevakkıf bulunması ve aksi takdirde sermayenin muhtasunlehi haricinde sarfına mahal verilmemek üzere menafii umumiyeye hadim olan bu mekteplerin Vekâleti Celilece idare edilmesi muktazidir. Mamafih bu sene Adana ve Ankara makinist sınıfları talebesinin senei haliyedeki iştigalâtı tamiratdan ziyade temini mümareseye hasredilmiş ve esas maksat tamiratla temini temettü yerine makinist yetiştirmekten ibaret bulunmuş olmakla senei âtive bütçesinde dahi aynı miktar ipka olunmuştur. Celb ve tevzi edilmekte olan alât ve elvazımı ziraiye bedeline Ziraat Bankası sermayesinden tahsis olunan mebaliğin alâtı mezkûrenin tevzi ve füruhtuna kadar geçecek müddet zarfında bilânema kalması bankaca zararı müeddi ve bittabi gayricaiz bulunmasına binaen mebaliği mezburenin muatal kalacağı müddete ait faizin muadili alât ve levazımı ziraiye bedeline zammedilerek bu ikinci madde alât ve levazımı ziraiye satış kârı şeklinde kalbedilmiş ve vasati hesapla 300 000 liralık alât ve levazımı ziraiye satılmakta olmasından dolayı bu maddeye 25 000 lira konulmuştur.

Balâda dahi bilmünasebe arz olunduğu veçhile başlıca ziraat merkezi olan mahallerde tamirhaneler tesis edilecekse de bunlar lâzımgelen mebani tesis ve muktazi vasıtalar tedarik edilerek faaliyete geçmesi zamana mütevakkıf olduğundan bundan mütevellit temettü miktarı 15 000 lira kadar tahmin edilmiştir.

24 Ağustos 1338 tarihli ve 254 numaralı Kanun ile idaresi bankaya devrolunan Ankara Nümune Çiftliğinin bankaya temini menafiden ziyade mıntaka Ziraat Mektebi talebesinin tecrübei ameliyelerine hadim olması ve iki seneden beri banka sermayesinden tesisatı iptidaiye ve damızlık hayvanat ve makina ve saire gibi demirbaş eşya ve levazımın tedariki için haylı para sarf edildiği halde şimdiye kadar ehemmiyetli varidat temin edememesi hasebiyle 1340 senesi için bu maddeye bir şey konulmamıştır. Binaenaleyh üçüncü faslın yekûnu 50 000 liraya baliğ olmuştur.

Fasıl 4 : Ziraat Mektebi masarifi karşılığı

İdaresi İktisat Vekâleti Celilesi Ziraat İdaresine müfavvaz bulunan Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığının maliyeden alınarak bankaca tesviyesi usul ittihaz edilmiş olmasına binaen bu fasıl aynen ipka edilmiştir.

Netice

Envaı ve sureti hesabı balâda dört fasılda gösterildiği veçhile bankaya ait varidat ve temettüat miktarı 2 170 000 liraya baliğ olup buna Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığı olarak maliyeden alınacak mebaliğ dahi ilâve edilince yekûnu umumi 2 225 698 liraya reside olur.

Masarifat

Ziraat Bankası memleketimizin menbaı hayatı olan ziraat ve sınaii ziraiyenin temini teali ve inkişafına hadim yegâne müessese olduğu halde teşkilâtı hazırası senei âtiyede mutasavver hidemat ve vazaifi ifaya gayrikâfi olduğundan emsali müessesata kıyasen lâzımgelen teşkilâtın ifası muktazi ise de senei âtiyede muhammen varidat teemmül olunan hususatın mevkii fiile vaz'ına gayrimüsait ve sermayeden sarfiyat icrası ise hiçbir veçhile gayrikabili tecviz bulunmuş olduğundan sırf az memurla çok iş görmek esasına müstenit ve muamelâtı idareyi tedvire muktazi tahsisattan varidata tekabül edebilecek miktarı bütçeye vaz'olunmuştur.

Birinci kısım

İdarei merkeziye : Maaşat

Banka muamelâtı hazırasının hüsnüidaresiyle mütehassıs memurinin vücuduna arzı ihtiyaç etmekte iken itibarı zirai ve iktisadı millînin tesis ve inkişafına hizmet edilmesi ancak bu gibi umur ve muamelâta vâkıf ve afif memurin istihdamına mütevakkıftır. Türkiye'de müessesatı maliye bundan sonra memurlarını yalnız Türklerden intihaba mecbur oldukları cihetle nazarlarını doğrudan doğruya memleketimizin yegâne müessesei maliyesi olan Ziraat Bankası memurlarına atfetmektedir. Bu yüzden birçok memurlarımız bankayı terk ederek ecnebi şirket ve müessesatın verdiği daha fazla maaşlarla bunlara arzı hizmet etmiştir. Gerek buna mâni olmak ve gerek Ziraat Bankasının memleket inkişafı iktisadisini temin maksadiyle bundan sonra yapmasını istihdaf ettiğim birçok teşebbüsatı hayyizi fiile îsal edecek memurları tedarik edebilmek üzere behemehal maaşatın mümasili müessesatı maliyedeki memurin maaşatına tamamen müsavi olmasa bile onlardan pek dûn olmamasını temin eder. Bu suretle bugün ecnebi müessesatında çalışan birçok kıymetli Türkler Ziraat Bankası hizmetine rağbet gösterecekler ve müessesemizde böyle de kendisinden beklenilen hizmeti ifa etmiş ve tarikı tekâmülü tutmuş olacaktır. Memurin maaşatı hazırasının vazaif ve muamelâtı nisbeten hafif olan devair memurininden dûn mertebede bulunması esasen miktarı azalmış olan yetişmiş memurların diğer devaire intisabına mahal vermekte ve binnetice bankanın mühim şube ve sandıkları muamelâtını mahkûmu atalet eylemektedir. Memaliki müterakkiyenin en vâsi müessesatı maliyesinde bile muhtelif ahval ve esbapla bazan masarifi varidatı bel' ve hattâ sermayeye dahi tecavüz etmekte ve fakat senei âtiye için varidatı tesire temin eylemekedir. Binaenaleyh henüz muamelâtını tarsin ve sahai faaliyetini tevsia mübaşeret eden bankanın vârestei arz olan esbap ve avamili umumiyeden müteessiren fazla temini temettü edememiş olmasına rağmen memurinin terfiye edecek miktarda değil belki pek ziyade bir muhabbetle merbut oldukları bankaya devamı hizmetlerini temin eylîyecek raddede maaşlarına zamaim icrası lâbüt görülmüştür. Bankanın tasavvuratı ne kadar müfidolursa olsun bunları mevkii tatbik ve fiile koymak, memurin faal ve muktedir olmadıkça bir şey yapılamıyacağı delile gayrimuhtacı hakayiktendir. Binaenaleyh muhtacı münakaşa olmıyacak kadar cüzi bulunan ve her halde sene içinde masariften vukuu emsaliyle müspet bâzı tasarrufat da nazarı dikkate alındığı takdirde pek ihtiyatlı erkama müstenit temettüatı rakkamen tecavüz görülse bile hakikaten tecavüz etmiyecek olan zamaimin kabulü müessesenin ıslahı için bir mütehassıs celbine lüzum gören Heyeti Celilenin ulvü himmeti takdirkârlarından muntazırdır. Esbabı mebsutaya binaen idarei merkeziye maaşatı faslının yekûnu senei sabıkaya nisbetle (7 044) lira fazlasiyle (50 652) liradır.

İkinci fasıl : Levazım

Bu faslın altıncı masarifi tesisiye maddesi ademilüzumuna mebni tay ve mevaddı saireye de seneyi âtiyede sarfına zaruret görünen muhassesata nazaran muhassesatı lâzime ilâve edilerek faslın yekûnu seneyi sabıkaya nazaran 6 200 lira fazlasiyle 8 950 liraya baliğ olmuştur.

İkinci kısım - Mülhakat şube ve sandıkları maaşatı

Üçüncü fasıl

Şubeler muamelâtının mahallerinin ehemmiyeti iktisadiye ve mevkiiyesine göre tedviri umura muktedir müdürlere tevdii bankanın umdei esasiyesinden bulunmasına binaen şuabat müdüriyetleri sınıflara taksim edilmiş ve bu gibi mevakie elyevm müstahdem memurîn meyanında müstahak olamıyanlar olduğu takdirde hariçten de tedariki idarece mukarrer bulunmuş olduğundan müdüriyetlere ve onlarla teşriki faaliyet edecek muhasebecilere muktazi tahsisat konulmuş ve bu gaye, sandıklar memurîni için de esas ittihaz olunmuştur. Binaenaleyh esbabı anifeye ve memurîni merkeziye maaşatı faslında münderiç esbabı mucibeye binaen bâzı vazaifi cedideyi ve vazaifi hazıranın hüsnü tedvirini

teminen üçyüzü mütecaviz şube ve sandıklardaki memuriyetlere tevzi ve tahsis olunan maaşattan dolayı 70 728 lira fazlasiyle 173 466 liraya baliğ olmuştur.

Faslın ikinci ve üçüncü maddeleri aynen ipka olunmuş ve müterakim muamelâtın ikmali için altıncı madde ile muhassas 3 000 lira vazaifi mezbure memurîni mevcudeye ifa ettirilmek üzere tayyedilmiş ve faslın yekûnu 236 970 lira olarak terkime ve alât ve levazımı ziraiye depo memurlariyle bekçi ve sair muhahssasat yeniden açılan fasla nakledilmesinden dolayı bu fasıldan ihracolunmuştur.

Dördüncü fasıl : Levazım

Şube ve sandıklara ait levazım faslının mevaddı muhtelifesine dahi idarei merkeziye levazım faslında arz olunduğu veçhile seneyi sabıkaya nazaran 6 332 lira ilâve edilmiş ve faslın yekûnu 58 530 liraya baliğ olmuştur.

Üçüncü kısım : Merkez ve taşra beyninde müşterek masarif

Bu faslın birinci, üçüncü, ondördüncü ve onbeşinci maddeleri aynen ipka ve ikinci maddesinden onbin lirası levazım faslına nakil ve beşinci ve yedinci ve onbirinci maddeleri tay ve onikinci ve onüçüncü maddeleri levazımı ziraiye faslına naklolunmuştur.

Dördüncü madde ebniye ve eşya tamiratı şeklinde bittadil yirmibeş bin lira yerine yirmi bin lira tenzilliyle beş bin lira vaz'edilmiştir. Muhtelif mevad ve eşya nakliyesi için açılmış olan mütaaddit maddeler bittevhit bu umura mahsus 6 500 lira yerine yalnız 5 000 lira konulmuştur.

Masarifi gayrimelhuze mukabili muhassas mebaliğin muhassas lehinin takyit ve tavzihi lâzımeden görülerek meşruhatı muktaziye dercedilmiş ve 5 000 lira tahsisat vaz'olunmuştur.

Seneyi âtiyede teşkii mutasavver olan itibarı zirai cemiyetleri ve sair teşkilâtı mutasavverenin hiyni icrasında muktazi masarifin sene içinde tahsisi gayrikabil olduğundan ledelicab sarf edilmek üzere 5 000 lira tahsisat konulmuştur.

Memurîni merkeziye faslında dermeyan edildiği üzere bankanın memaliki mütemeddine bankaları derecesine is'adiyle hayatı ziraiye ve iktisadiyei memlekete arzu olunduğu mertebede hizmet edebilmesi ulûm ve fününu cedide ile mücehhez memurîn yetiştirmeye mütevakkıf bulunduğundan bir taraftan muntazam bir program dairesinde ve fakat az zamanda muamelâtı hazırayı hüsnü ifa eyliyecek kabiliyette memur hazırlamak için bu senelik üç mahalde derhaneler küşadına, diğer taraftan itibarı zirai cemiyetleri gibi her biri birer mühim şubei fenniye teşkil eden müessesatı tanzim ve idare ve bankacılığın bugün muhtevi olduğu şuabatı mühimmeyi tedvir eyliyebilecek Avrupa bankaları teşkilâtına vâkıf memur yetiştirerek başkaca mütehassıslar celbinden vâreste kalınmak üzere her sene Avrupa bankalarında iki sene müddetle muvazzaf memur gibi çalışmak üzere beş talebe ile yine mezkûr bankalar teşkilâtına ve cereyanı muamelâtına kesbi vukuf ederek terakkiyatı vakıayı öğrenmek ve diğer talebe ahvalini ve tarzı mesaisini takip ve tetkik eylemek için yine banka memurîninden evsafı lâzımevi haiz iki kişi gönderilmek üzere cem'an 12 120 lira vaz'olunmuştur. Sinini sabıkada tahakkuk eden düyunu muhtelife ile istirdat edilen mahallerin işgal tahtında bulundukları sırada icare ve saireden mütehakkik düyunu karşılık olarak 3 000 lira konulmuştur.

Vârestei tafsil olduğu üzere memleketimizin bâzı mahallerinde iklim ve mevki icabı maiyet gayet müşkül ve kesirülayal bir memurun nakli memuriyette duçar olduğu zayiat ve masarifatı maaşı telâfiye gayrikâfi ve halbuki oralarda daha muktedir memur istihdamı zaruri bulunduğundan haizi ehemmiyet memurînin rağbeti temin edilebilmek için buralar memurînine masarifi zaruriye karşılığı olarak 20 000 lira vaz'edilmiştir.

Dördüncü kısım : Bankaya ait tahsisatı fevkalâde

Banka memurînine verilecek maaşat miktarına nazaran kanunu mahsusuna tevfikan hesabedilen tahsisatı fevkalâde 640 598 liraya baliğ olmuştur.

Beşinci kısım : Alât ve levazımı ziraiye

Ziraat Bankasının iştigal edeceği muamelâtı mühimmeden biri de zürraın muhtacolduğu ziraat makinaları ile alât ve edevatının ve levazımının celb ve tedariki işi olduğu şüphesizdir. Halbuki bankanın şimdiye kadar teşkilâtı lâzımesi bulunmamasına bu muamelât bittabi keyfiyeten ve kemiyeten gayrikâfi memurîn ile idareye çalışılmakta ve matlup hizmet ifa edilememektedir. Binaenaleyh seneyi âtiyeden itibaren bu işlerin hüsnü ifasının teminiiçin varidat ve sarfiyatının bankanın asıl bütçesinden bittefrik lüzumu derecede tevsian ayrıca teşkilât icrası zaruri görülmüştür.

Teşkilâtı mukarrere merkez ve taşraya aidolmak üzere iki kısmı muhtevi olup bir merkez teşkilâtı memleketin nerelerde, ne gibi makina, alât ve levazımına muhtacolduğunu bizzat mahallerinde yapılacak tetkikat ile hakiki surette tesbit eyliyerek mubayaa ve celbine lüzum görülecek eşyayı vakit ve zamaniyle tedarik ve zürraa tevzi ve füruhtunu temin eyliyecektir.

Taşra teşkilâtı; lüzumu olan mahallerde mevcudu veya tedarik edilecek depolarda bu levazım ve eşyanın fennî surette ihzariyle zürraa bilfiil sureti istimali ve istifadeyi öğretecek ve en ufak bir noksandan dolayı koca makinanın duçarı tatil olmasına mahal vermiyecek işçiler istihdamını temin eyliyecektir. Teşkilâtı mâruza bu işlerin ifasını müemmen kadronun asgarisi olup banka muamelâtı sairesinden ayrı olarak idare edilecek olan bu şubenin senei âtiye gayesinde tebeyyün edecek semeratı mesaisine göre bedhava tevsii veya sair şekle kalb ve ifrağı imkânı hâsıl olacaktır. Bir de depolara vaz'edilecek eşyanın zürraın rağbetini celb ve fevaidini irae etmek ancak memurların mukannen maaşattan maada satış hasılatiyle alâkadar kılınmasına mütevakkıf olduğu cihetle satış aidatından % 2,5 raddesinde bir miktar verilmek üzere 7 500 lira konulmuştur.

Levazımı ziraiyeye ait maaş ve masarifin müessesatı ziraiye varidatiyle mukayese edilebilmesi için 1339 senesi bütçesinde Ankara ve Adana'da açılmış olan makinist sınıfları tahsisatına mukabil maaşat ve masarifi tedrisiye maddesinden verilen 42 254 lira dahi aidiyeti hasebiyle faslı mahsusundan naklen işbu fasla dercedilmiş olduğu gibi bu kısım memurîn harcırah ve maaş ve tahsisatı fevkalâdesinin ve fabrika ve tamirhaneler masarifi karşılığı alât ve levazımı ziraiye nakil ve bendiyesi dahi kezalik fusulü mahsusasından naklen işbu fasla derci münasip görülmüş ve faslın yekûnu 226 078 liraya baliğ olmuştur.

Altıncı kısım : Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığı

Varidat faslında beyan olunduğu üzere Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığı olarak Maliye Vekâletinden alınacak olan 55 698 lira masraf olarak aynen vaz'olunmuştur.

Netice

Balâda fusul ve mevaddı mahsusasında arz ve izah olunduğu veçhile 1340 senesi için tahsisine zaruret görülen mebaliğ senei haliyeye nazaran 380 336 lira fazlasiyle 1 416 196 liradan ibaret bulunmuştur.

Mevaddı kanuniye

Madde 1. — 1 Mart 1340 tarihinden Şubat 1340 tarihine kadar imtidadeden 1340 senei maliyesi zarfında Ziraat Bankasınca cibayet olunacak varidat merbut (A) cetvelinde gösterildiği üzere 2 225 698 lira tahmin edilmiştir.

Madde 2. — Ziraat Bankasının 1340 senei maliyesi maaşat ve masarifi için işbu kanuna merbut (B) cetvelinde irae edildiği veçhile 1 416 196 lira tâyin olunmuştur.

Madde 3. — Aynı faslın mevaddı beyninde münakale icrasına banka meclisi idaresinin kararı ile İktisat Vekili mezundur.

Madde 4. — İşbu kanun Mart 1340 iptidasından itibaren meriyülicradır.

Madde 5. — İşbu kanunun icrasına İktisat Vekili memurdur.

Ziraat Bankasının 1340 senesi bütçe esbabı mucibesi

Varidat :

Varidat kısmını teşkil eden mevaddan en mühimmi hissei iane ve ikrazat faizleridir. Derecei saniyede vilâyat varidatı olup hissei iamenin Âşar tahsilâtına tabidir. Âşar yirmidört milyon lira raddesine baliğ ve gerçi senei âtiyede Âşarın tebdili şekil ve istifası mukarrerse de ne suretle olursa olsun hissei iane miktarı Âşar tahsilâtı âhiresinden dûn olamıyacağı derkâr bulunmasına mebni (1 200 000) lira vaz ve kabul edilmiştir. İkrazat faizleri bankanın âhiren tanzim olunan 1338 senesi mizanı umumisinde murakkam sermaye miktarı ile senei âtiye varidatı ve 1339 senesi nısfı evvelinde ikraz edilmiş olan mebaliğ esas tutularak tâyin edilmiştir.

İdarei hususiyei vilâyat veznedarlığını ifa sebebiyle bankanın alacağı hisse de Âşar ve Tarik Bedelâtı Nakdiyesi gibi vilâyata metrûk varidat yüzde birlerinden müteşekkil ve diğer varidat bankanın senei âtiyede ifa edeceği muamelâttan tahsili muhtemel varidatın mikarı asgarisi olmakla aynen kabul edilmişir. Masarif kısmında izah olunduğu veçhile ziraat mekteplerinin İktisat Vekâletine devrine binaen mezkûr mektep muhassasatı olarak maliyeden alınmak üzere bankanın varidat bütçtsine konulan (55 698) lira tayyedilmiştir. Bu suretle varidat faslının yekûnu (2 160 000) lira olarak kabul edilmiştir.

Masarife gelince : Bankanın on seneye kadar uzun vâdelerle ifa ettiği ikrazat zürraın ve ziraatin temini ihtiyaç ve tevsiine katiyen hadim olamayıp bilâkis sermayeyi pek az menfaatli ve ekseriyen müntee zarar surette bile tesbit ve tadil edildiği ve halbuki ihtiyacı ziraii memleket bu şekil ikrazatın ahvali fevkalâdeye hasriyle daha sehil ve seri yardımlar edilmesini mucibolacağı ve bankanın evvelemirde meselâ hububat, pamuk, üzüm, incir, fındık, koza, zeytin gibi istihsalâtı ziraiyemizi teksir ve ıslah mecburiyetinde bulunduğu dairesinden izah edilmiştir.

İstatistiklere müsteniden verilen malûmata nazaran meselâ pamuk ihraceden memleketimiz sînini âhirede ithalât memleketleri âdadına girdiği gibi pamuk cins ve nev'ini duçarı tereddî olması da izaai kıymetine sebebolacağı ve istihsalâtın üç, dört muhtekir alıcı eline düşerek meselâ birbuçuk, iki liraya alınmakta olan pamuk batmanının altı, yedi liraya satıldığını ve binaberîn Ziraat Bankasının bu bapta yapacağı iş, evvelâ müstahsılların istihsalât nev'i ve miktarını ıslah ve teksir edebilmeleri ve daha mahsul ortada yokken muhtekirlere müracaatle tedeyyünü itmamları için ameliyatı ziraiye esnasında kısa ve adelî ikrazat icrası suretiyle yardım edilmesi ve toprağın kabiliyetle mütenasip tohum tedariki esbabının istikmali, saniyen; mahsulâtın beşte bir fiyatla elden çıkarılmasını mâni tedbire tevessülle muhtekirlere müracaate hacet kalmaksızın mahreçler temin edilmesi hususuna atfı ehemmiyet edildiği ve Adana'da mevcut maliyeden müdevver «tırpani» nâm fabrikasında gerek zürraa ve gerek bankaya en nafi şekil ve surette idaresi teemmül edilmekte olduğu anlaşılmıştır. Kezalik üzüm, incir gibi en mühim ticaretimizde mâruz olduğu buhran pek ehemmiyetle nazarı dikkate alınmaya şayan görüldüğü ve bu babta pamuk istihsalât ve satışında mevzuubahis muhatırat aynen varit bulunmakla evvelemirde ziraat muhtekirler eline düşmemesini teminen mevsimi ziraat ve ameliyatta kendilerine muktazi avansların itası ve göztaşı, kükürt, potas gibi mualecatla kutu ve sandık gibi levazımın ehven ve enfa, olanının tedariki suretiyle yardım edilip bu suretle daha mahsul meydanda yokken azim zararla alıcılara bağlanmalarını men'e çalışmak ve kezalik mahsulâtın pek dûn fiyatla alıcılar eline düşmemesini men ve mümkün olduğu kadar doğrudan doğruya Avrupa piyasalarına mal sevkini temin eyliyecek tedabire tevessül etmek bankanın akdem vazaifi addolunmuştur. Fındık ve koza ve sair mahsulâtı mühimmeyi ziraiye dahi aynı ehemmiyetle pişinazarı tetkika alınmakta ve tedabiri muktaziyeye tevessül olunmakta bulunduğu hakkında tetkikata ve istatistiklere müsteniden malumatı lâzıme verilmiştir. İstihsalâtın ıslah ve teksiri derecesi ülâda vesaiti istihsaliye yani makina ve alât levazımı ziraiyenin celbine mütevakkıftır. Şimdiye kadar memlekete ithal edilen makina ve levazımın cins ve nevi komisyoncuların intihabına tabi ve bilhassa fiyatlar âzami menafi temini kastiyle vaz ve tayin edilmekte olup bu muamelenin devamı zürraa ve ziraate hizmeti katiyen mâni bulunduğundan bankaca bu babta ihzar edilmekte olan esasata tevfikan yapılacak teşkilâtı mahsusa tarafından idare olunmak üzere ancak zürraın ya bizzat veya gözü önünde

yapılacak tecrübelerle muhassenatına kaani olacağı en yeni makina ve sairenin dairei imkânda en ehven şeraitle ve doğrudan doğruya fabrikalardan tedarik ve celbi esbabına tevessül edilmesi ve fiyatlarda dahi daima piyasa nazarı dikkate alınarak pahalıya malolmuş bir makina veya sairenin fiyatın düşkünlüğünde tenzili fiyatın iltizam olunması şayanı temennidir. Kezalik her hangi basit veya mükemmel bir aletin noksanı koca bir makinanın duçarı tatil olmasına meydan vermemek üzere mühim merakizi ziraatte tamirhaneler küşat ve yedek alât ve edevatın ihzar edilmesi de mutasavver olmakla bilhassa Adapazarı, Adana, Konya, Eskişehir, Ankara'da müstacelen tamirhaneler tesis ve makina ve sairenin sureti istimali ve idaresi de vesaiti münasebe ile tamim ve tefhim olunmak lâzımdır. Zürraın tehvini ihtiyacı ve ziraatin ve iktisadi ziraiyenin tevsi ve inkişafına hadim her nevi muamelâtın ve hattâ meselâ zürraın menkul ve gayrı menkul emval ve eşya ve hayvanatının duçarı ziya olduğunda yerine koyabilinmesini teminen münasip şeraitle sigorta şirketleri teşkil gibi hususatı müfidenin bile nazarı teemmüle alınması ve bunlardan maada bankanın feri olarak her nevi asri banka muamelâtını ifa teşebbüsünde bulunması icabeder. Ancak hususatı arifenin ifası evvelâ sermaye, saniyen müsadatı kanuniyeye ve salisen ehil bir heyeti memurini muhtacolup sermaye tedariki için dâhilen tevdiatın tezyidi miktarına ve haricen tahvilât ihracına ihtiyaç vardır. Balâda zikrolunan mahsulâtı ziraiyeye yardım için de şimdiden poliçe ve konşimento gibi evrakı ticariye mukabilinde ikrazata müsaade suretiyle kısa vadeli ve banka kanun ve nizamını müsaadesine tevfikan ikrazata teşebbüs ve iptidar edilmiş ise de bu suretle esaslı yardım imkânı bulunmadığı ve bilhassa itibarı şahsinin tesis ve bankanın her türlü kayıt ve tahditten âzade olarak çalışabilmesi, gerek dâhile ve gerek harice karşı tarsini mevki celb ve temini itimat için ehem ve elzem görülmüştür. Bankanın Kanunu mevcudu itibarı şahsi gibi en mühim muameleye gayrı müsaidolduğundan ve ifasına müsaade olunan hususat için mevzu kuyut ve şeraitte hiçbir veçhile züraa ve ziraate yardıma imkân bırakmadığına binaen bankanın serbest ve müstakil olarak arzı mesai edebilmesi için kanunun tadiline lüzumu katî vardır.

Geçen senelerde zürraa esaslı mahsulâtı ziraiyeniz hakkında muaveneti lâzimede bulunulamamaktan dolayı milyonlarca liraya baliğ zararın hiç olmazsa kısmen ref'i behemahal bankaya bir vaziyeti müsaade teminine mütevakkıf olacağına binaen Meclisi Âliye mütekaddim lâyihayı kanuniyenin bu babtaki esasatının birkaç maddede bittelfik Bütçe Kanununa ilâveten Heyeti Celilelerine arzı lâzımeden görülmüş ve bu lâyihada banka hükümetin tahtı nezaretinde müstakil bir şahsı hükmi addolunduktan sonra gerek dâhilen ve gerek haricen temini itimat ve celbi itibar için sermayesini kanunu hazırdaki sermayenin bir misil fazlasiyle otuz milyon liraya baliğ oluncaya kadar hissei ianenin devamı istifası ve tahvilât ihracı hakkı bahşolunmuş ve sermayenin kimlere aidolacağını meçhul kalması bilhassa hâricе karşı tenkisi itibarı bâdi olacağından sermayenin zürraa veçhi temliki tâyin edilmiştir. Kezalik bankanın ifasına mezun olduğu muamelât icmalen zikredildiği gibi bankanın, yine lâyihası Meclisi Âliye mütekaddim itibarı zirai cemiyetlerinin teşekkülüne kadar hüsnü tedviri her halde heyeti mütehassısadan müteşekkil bir meclisi idareye muhtaç bulunduğundan idarenin sureti teşkili ve ayrı mevad ile banka muamelâtının hükümetçe sureti murakabesi tesbit edilmiştir. Bu suretle vaziyeti hakikiye iktisabedebilecek olan bankanın zürra ve ziraate arzı hizmet için muhtacolacağı sermaye ve avansları temine muktedir olabileceği varestei izahtır.

Bankanın elyevm mevcut memurini asri bankacılık ilmine gayrı vakıf bulunduğu dairesinden bildirilmektedir. Bu sebepten bir taraftan memurini mevcudenin peyderpey mühim merakizde dersler küşadiyle malumatı lâzimeyi iktisabetmelerine ve ehliyet ve kabiliyeti haiz bâzı memurinin kısmen Avrupa bankalarında memur olarak çalıştırılmak ve kısmen de tetkikata memur edilmek suretiyle yetiştirilmesine ve bir taraftan da memleketimizde mevcut müessesatı maliye ve ticariyede elyevm hizmet etmekte bulunan tahsil görmüş muktedir gençlerin bankaya celbi suretiyle heyeti memurinin ıslahına çalışılacağı da ifade edilmiştir. Bankanın gerek esasen muhtacolduğu memurini muktediriyeyi ve gerek elyevm maaşatın kifayetsizliğinden dolayı münhal bulundurduğu anlaşılan yerlere memurini lâzime tedarik edebilmek için teklif olunan maaşatın gerek

mevcut ve gerek hariçten alınacak memurinden yalnız ehil ve muktedir olanlara tahsis olunması kaydı ile kabul ve tasvibedilmiştir.

Bu suretle bankanın vaziyet ve salâhiyeti kanuniyesi tevzi ve tarsin edilmiş ve memurin kadrosu hali hazırın müsaadesi dâhilinde iyi esaslara istinadettirilmiş ve binnetice iktisadi ziraii memleketin inkişaf ve tealisi için hidematı müfide ve seria arz etmesi banka idaresinden talebedilmiştir.

Ankara Ziraat Mektebinin masarifi karşılığı 28 Ağustos 1338 tarihli ve 254 numaralı Kanun mucibince İktisat Vekâleti Bütçesine vaz'edilerek Ziraat Bankasına tediye ve oradan tesviye edilmekte iken bu suretle muamelede sarfiyat evrakının Divanı Muhasebatça görülmemesi mahzurlu olmasına mebni 1339 senesinde mezkûr masarifi maliyeden Ziraat Bankasına verilmesi takarrür ederek seneyi mezkûre bütçesinde bankanın vâridatı ve bilmukabele masarifi meyanına ithal edilmiş ise de 1340 senesinde ziraat mektebi ile beraber 1338 senesinde bankaca küşadedilmiş olan Ankara ve Adana Makinist mekteplerinin ve keza salifüzzikir kanunla matlubatına mukabil Ziraat Bankasına devrolunan Ankara nümune çiftliğinin yine ziraat idaresine devri İktisat Vekâletince telif olunarak Muvazenei Umumiye Kanununun hiyni müzakeresinde teklifi vâkı encümenimizce kabul edilmiş olduğundan mezkûr mektep masarifi karşılığı olarak maliyeden alınacak (55 698) lira Ziraat Bankası Bütçesinin varidat ve masarif kısmından tenzil edilmiştir. Bankanın masarifi umumisi (1 318 244) lira olarak tesbit edilmekle Heyeti Umumiyeye takdim olunur.

Muvazenei Maliye Encümeni namına
Konya Mebusu
Kâzım Hüsnü

Madde 1. — 1 Mart sene 1340 tarihinden 28 Şubat 1341 tarihine kadar imtidadeden 1340 seneyi maliyesi zarfında Ziraat Bankasınca cibayet olunacak vâridat merbut (A) cetvelinde gösterildiği üzerine (2 160 000) lira tahmin edilmiştir.

Madde 2. — Ziraat Bankasının 1340 seneyi maliyesi maaşat ve masarifi için işbu kanuna merbut (B) cetvelinde irae edildiği veçhile (1 318 244) lira tâyin olunmuştur.

Madde 3. — Aynı faslın mevaddı beyninde münakale icrasına banka meclisi idaresi mezundur.

Madde 4. — 24 Ağustos sene 1338 tarihli ve 254 numaralı Kanunla Ziraat Bankasına devredilmiş olan Ankara mıntaka ziraat mektebi ile nümune çiftliği ve Ankara ve Adana Makinist mektepleri İktisat Vekâletine iade ve bankaya tarihi devrinden şimdiye kadar bankaca ihtiyar edilmiş olan masarif İktisat Bütçesinden bankaya tesviye edilecektir.

Madde 5. — Ziraat Bankası zürraın ihtiyacını tehvin ve ziraatin ve iktisadı ziraiyenin inkişaf ve terakkisini temin maksadiyle müesses ve tamamen müstakil bir şahsı hükmidir.

Madde 6. — Ziraat Bankası Hükümetin murakabesinde bir meclisi idare ve meclisi idareye karşı mesul bir müdürü umumi tarafından idare olunur.

Madde 7. — Ziraat Bankası erbabı ziraate ayrı ayrı veyahut kefaleti müteselsile veya sair taahhüdatı hukukiye ile birbirine merbut bulunan zürra müçtemian akçe ikraz eder. İşbu ikrazat teminatlı veya teminatsız olabileceği gibi hesabı cari suretiyle vâdeli veya vâdesiz dahi olabilir. Banka kendi veya ahar hesabına zürraın mahsulâtını ve ziraate mütaallik mevaddı iştira ve furuht ve yine aynı suretle arazi icar veya isticar ve istimal eder. Banka sınaiyi ziraiye ile müştagil olan veya sair maksadı zirai ile teşekkül eden şirketlere meclisçe vaz'olunacak usul dairesinde müşareket edebileceği gibi işbu şirketlere yine meclis kararı ile lüzumu kadar akçe ikraz veya suveri saire ile muavenet eder.

Madde 8. — Banka işbu vazaifi esasiyesinden maada meclisi idarenin kararı ile menafiine muvafık her hangi bir banka muamelesini de ifa edebilir.

Madde 9. — Banka sermayesi otuz milyon liraya baliğ oluncaya kadar hissei menafiin istifasına devam edilecek ve bu sermaye her mahallin hissei menabii nisbetinde mahallî ziraatin gayrikabili bey' ve ferağ malî müştereki olmak üzere eshama taksim olunacaktır.

Madde 10. — Banka onbeş milyon liraya kadar tahvilât ihracına mezundur. Bunun beş milyonunu re'sen, mütebakisini Hükümetin muvafakatiyle ihraceder.

Madde 11. — Banka Kanununun Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdikine kadar idare meclisi bankanın müdürü umumisi ile müdürü umumi muavininden ve Hükümetçe mebus ve memur olmıyan erbabı vukuf ve ihtısastan tâyin olunacak iki ve Büyük Millet Meclisince umuru maliye ve iktisadiyeye vakıf âzası arasından veya hariçten intihabedilecek üç zattan ve bu suretle teşekkül edecek heyet tarafından gösterilecek mütehassıs 6 namzet meyanında mezkûr heyetçe reyi hafi ile intihabedilecek üç zattan ki, ceman on âzadan teşekkül eder. İşbu meclise her sene iptidasında âzası arasından reyi hafi ile bir reis ve bir reis vekili intihabolunur. Memur ve mebus olmıyan ve banka merkezinde mütemekkin bulunmıyan âzaya üç yüz liraya kadar tahsisat verilir.

Madde 12. — Bütçenin tesbit ve tatbiki mizanı umumi ve masarifatın tetkiki ve bankanın ifa edeceği muamelâtın nevi ve sureti ifası ve müdürü umumi ve muavini dâhil olduğu halde bilûmum memurinin tâyin ve azli meclisi idarenin salâhiyeti cümlesindendir. Muamelâtı umumiye ve mukarreratı müttehizenin tatbik ve icrasiyle müdiriyeti umumiye mükelleftir.

Madde 13. — Hükümet muamelâtı cariyeye halel gelmemek üzere ledel icap banka umuru idaresiyle meclis mukarreratını tetkik etmek hakkını haizdir.

Madde 14. — Her sene meclisi idare tarafından tesbit olunan senevi muamelât raporu ile hesabı katî Hükümete arz olunur. Bankanın umum hesabatı muamelâtı cariyeye mâni olmıyacak surette Muvazenei Maliye Encümeninden ve Divanı Muhasebat âzasından ve maliye müfetişlerinden ikişer zattan müteşekkil altı kişilik komisyon tarafından varidat ve masarifi umumiye ile banka mizanı umumisi kuyut ve vesaika istinaden tetkik ve bilânço münderecatının sıhhati tasdik edilir. İşbu tasdik muamelâtı bankanın bilânçoyu Hükümete arzı tarihinden itibaren bir ay zarfında ikmali lâzımgelir. Hükümet veya zikrolunan komisyon ile banka arasında tahaddüs edebilecek her nevi ihtilâfat Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından hal ve faslolunur.

Madde 15. — Bankanın bilûmum muhaberat ve müreselâtı telgraf ve posta ve telefon ücretinden muaftır.

Madde 16. — Ziraat Bankası memurini hakkında memurini Devlet hakkındaki ahkâm caridir.

Madde 17. — Ziraat Bankasının 12 Mart 1332 tarihli Kanun ile 12 Mayıs 1339 tarihli Nizamnamesinin işbu kanuna mugayir olan ahkâmı mefsuhtur.

Madde 18. — İşbu kanun 1340 iptidasından itibaren meriyülicradır.

Madde 19. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Heyeti Vekile memurdur.

Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Saruhan Reşat	Mazbata Muharriri Konya Kâzım Hüsnü	Âza Sivas Telgraf ücretinin muafiyetine muarızım bir memlekette iki usul cereyan edemez. Halis Turgut	Âza Giresun Musa Kâzım
Âza Sivas Rahmi	Âza Mersin Niyazi	Âza Konya Fuad	Âza İsparta Mükerrem

Âza
Gazianteb
Telgraf ücretine muhalifim
Ahmed Remzi

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâta göre senelik miktarı Lira	1340 senesi için Müdüriyeti umumiyece teklif ve banka Meclisi idaresince kabul olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
		Birinci kısım - Banka				
1	1	Menafi hissesi	1 000 000	1 000 000	1 200 000	1 200 000
		Temettüat ve aidat				
2	2	İkrazat ve matlubatı muhtelife faizleri	500 000	500 000	595 000	595 000
	1	Temettüat ve aidatı muhtelife	250 000	250 000	220 000	220 000
	2	Varidatı hususiyei vilâyat veznedarlığı aidatı	50 000	50 000	75 000	75 000
	3	Poliçe bedelâtının tahsil ve irsaline				
	4	tavassuttan dolayı alınacak aidat	20 000	20 000	20 000	20 000
	5	Sanayii ziraiyenin münakalâtından husule gelecek temettü	10 000	10 000	10 000	10 000
		İkinci faslın yekûnu	830 000	830 000	920 000	920 000
		İkinci kısım - Müessesat varidatı				
3	1	Makinist sınıflarında vukubulacak tamirat ve imalât	1 000	10 000	10 000	
	2	Alât ve levazımı ziraiye satış kârı	10 000	10 000	25 000	25 000
	3	Tamirhanelerde vukubulacak tamirat ve imalât	30 000	30 000	15 000	15 000
	4	Ankara Ziraat Mektebi işletme varidatı				
		Yekûn	50 000	50 000	50 000	40 000
4		Üçüncü kısım Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığı olarak İktisat Vekâletinden alınacak mebaliğ	55 698	55 698	55 698	
		Yekûnu umumi	1 935 698	1 935 698	2 225 698	2 160 000

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâta göre senelik miktarı Lira	1340 senesi için Müdüriyeti umumiyece teklif ve banka Meclisi idaresince kabul olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
		Birinci kısım - İdarei merkeziye				
1		Maaşat				
	1	Müdürü Umumi	4 600	12 000	15 600	15 600
	2	Müdürü Umumi Muavini	720	720	1 200	1 200
		Müdürü Umumi Müşavirliği	240	720		
	3	Memurini merkeziye	13 894	20 188	25 020	25 020
	4	Heyeti Teftişiye	6 520	6 360	8 640	8 640
	5	Müstahdemiin müteferrika	2 544	3 720	3 792	3 792
		Birinci faslın yekûnu	28 608	43 608	54 252	54 252
2		Levazım				
	1	Tenvir ve teshin	500	500	750	750
	2	Kırtasiye	900	900	1 100	1 100
	3	Melbusat	250	250	350	350
	4	Müteferrika	500	500	750	750
	5	Meclisi idare ücuratı içtimaiyesi	2 600	2 600	3 000	3 000
		Masarifi tesisiye	500	500		
	6	İcarat	2 500	2 500	3 000	3 000
		İkinci faslın yekûnu	7 750	7 750	8 950	8 950
		Birinci kısmın yekûnu	36 358	51 358	63 202	63 202
		İkinci kısım - Mülhakat şube ve sandıkları				
3		Maaşat				
	1	Şube ve sandıklar memurini	94 402	102 738	173 466	173 466
	2	Şube ve sandıklar tahsildarları	8 492	10 680	10 680	10 680
	3	Odacılar, bekçiler ücuratı maktuası	50 044	52 644	52 644	52 644
		Alât ve levazımı ziraiye depo memurlariyle makinistleri				
		Alât ve levazımı zîraiye bekçi ve hamalları				
		Mülhakata ait müterakim muamelât için merkez ve mülhakatta istihdam olunacak memurini muvakkate ücuratı	3 000	3 000		
		Üçüncü faslın yekûnu	155 938	169 242	236 970	236 970

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâta göre senelik miktarı Lira	1340 senesi için Müdüriyeti umumiyece teklif ve banka Meclisi idaresince kabul olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümeninee 1340 senesi için teklif olunan Lira
4		Levazım				
	1	Tenvir ve teshin	7 410	7 410	10 000	10 000
	2	Kırtasiye	6 408	6 408	7 000	7 000
	3	İcarat	13 000	13 000	15 000	15 000
	4	Müteferrika	4 530	4 530	4 530	4 530
	5	Meclisi idare ücuratı içtimaiyesi	20 850	20 850	22 000	22 000
		Dördüncü faslın yekûnu	52 198	52 198	58 530	58 530
		İkinci kısmın yekûnu	208 136	221 440	295 500	295 500
5		Üçüncü kısım - Merkez ile mülhakat beyninde müşterek masarif				
	1	Tab'iye, teclidiye, kırtasiye	20 000	20 000	20 000	20 000
	2	Harcîrah ve yevmiye	40 000	40 000	40 000	40 000
	3	Demirbaş eşya çürütme payı	5 000	5 000	5 000	5 000
	4	Ebniye ve eşya tamiratı	35 000	35 000	5 000	5 000
	5	Hükümet konaklarına bedeli iştirak	3 000	3 000		
	6	Nakliye ve bendiye	1 500	1 500	5 000	5 000
	7	Mecalis heyeti ve müstahdeminine ait hissei temettü	42 000	42 000		
	8	Masarifi gayrimelhuza (İspatı beraet eden memurini mazule maaştiyle memurin ve müstahdemin veya ailelerine verileeek ianat ve ikramiye tetkiki ruiyet muhasebe ve tadat ve masarifi gayrimelhuzei saire)	1 000	1 000	5 000	5 000
	9	Yeniden küşadedilecek şube ve sandıklar maaş ve masarifi ile muamelâtı cedidenin istilzam edeceği maaş ve masarifi			5 000	5 000
	10	Maaşat ve masarifi tedrisiye			12 120	12 120
	11	Fabrika ve tamirhaneler masarifi ile inşaat ameliyat masrafı ve ücuratı saire Alât ve levazımı ziraiye nakliye ve bendiyesi				
	12	Telefon ve havale tebligatı posta ücüratı	1 000	1 000	1 000	1 000

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâta göre senelik miktarı Lira	1340 senesi için Müdüriyeti umumiyece teklif ve banka Meclisi idaresince kabul olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
	13	Hissei menafi masarifi tahsiliyesi	4 000	4 000	4 000	4 000
	14	Sinini sabıka düyun karşılığı			3 000	3 000
	15	Bâzı mahaller memurinine verilecek masarifi zaide karşılığı			20 000	20 000
		Beşinci faslın yekûnu	147 500	147 500	125 120	125 120
		Üçüncü kısmın yekûnu	147 500	147 500	125 120	125 120
		Dördüncü kısım				
6		Tahsisatı fevkalâdei şehriye	350 924	404 178	640 598	640 598
		Dördüncü kısmın yekûnu	350 924	404 178	640 598	640 598
		Bankaya ait masarif yekûnu	742 918	824 476	1 124 420	1 124 420
		Beşinci kısım				
7		Levazımı ziraiye				
	1	Heyeti fenniye ve idariyesi	2 232	1 752	4 380	4 380
	2	Mülhakat memurini fenniyesi	9 352	21 048	40 788	40 788
	3	Alât ve levazımı ziraiye bekçi ve hamalları	4 036	10 380	10 380	10 380
	4	Satış aidatı			7 500	7 500
	5	Makinist sınıfları maaş ve masarifi	42 254	42 254	42 254	
	6	Harcırah ve yevmiye	10 000	10 000	10 000	10 000
	7	Fabrika ve tamirhaneler masarifi ile inşaat ameliyat masrafı ücüratı saire	20 000	20 000	30 000	30 000
	8	Tahsisatı fevkalâde	45 252	45 252	85 776	75 766
	9	Alât ve levazımı ziraiye nakliye ve bendiyesi	5 000	5 000	5 000	5 000
		Yekûn	138 126	155 686	236 078	193 824
		Altıncı kısım				
8		Ankara Ziraat Mektebi karşılığı	55 698	55 698	55 698	
		Altıncı kısmın yekûnu	55 698	55 698	55 698	
		Yekûnu umumi	936 744	1 035 860	1 416 196	1 318 224

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
1	1	Müdürü Umumi	1	75	75	1	1 000	1 000
	2	Müdürü Umumi Muavini	1	60	60	1	60	60
		Müdürü Umumi Müşavirliği				1	60	60
	3	Memurini Merkeziye						
		Muhasebe Şubesi						
		Muhasebeci	1	45	45	1	55	55
		Muhasebeci Muavini	1	35	35	1	40	40
		Mülhakat Şubesi Mümeyyizi	1	30	30	1	30	30
		Mülhakat Şubesi Mümeyyizi	1	25	25	1	30	30
		Mülhakat Şubesi Tetkik Memuru	2	15	30	2	20	40
		Mülhakat Şubesi Mukayyidi	2	12	24	2	16	32
		Mülhakat Şubesi Mukayyidi				1	16	16
		Mülhakat Şubesi Mukayyidi	3	10	30	3	14	42
		Merkez Şubesi Mümeyyizi	1	25	25	1	30	30
		Merkez Şubesi Mümeyyizi	1	20	20	1	30	30
		Merkez Şubesi Tetkik Memuru						
		Merkez Şubesi Mümeyyizi	2	15	30	2	20	40
		Merkez Şubesi Mukayyidi	3	12	36	3	16	48
		Merkez Şubesi Mukayyidi				3	16	48
		Merkez Şubesi Mukayyidi	6	10	60	6	14	84
		Kontrol Şubesi						
		Mümeyyiz	1	25	25	1	30	30
		Mümeyyiz	1	20	20	1	25	25
		Tetkik Memuru				2	17,5	35
		Tetkik Memuru	4	15	60	4	17,5	70
		Mukayyit	2	10	20	2	14	28
		Vezne						
		Ser Veznedar	1	25	25	1	25	25
		Veznedar	1	15	15	1	15	15
		Kasa Kâtibi	1	10	10	1	14	14
		Levazımı İdariye						
		Ambar ve Sevk Memuru	1	15	15	1	17,5	17,5
		İdare ve Mubayaa Memuru	1	15	15	1	17,5	17,5
		Ambar Mukayyidi				1	14	14
		Tetkiki Muamelât Müdüriyeti						
		Muamelâtı Umumiye Müdürü				1	50	50
		İkrazat Mümeyyizi				1	30	30
		Tevdiat ve nakli nukut mümeyyizi				1	30	30
		Muamelâtı tetkikiye mümeyyizi				1	30	30
		Mukayyit				3	16	48

1340 senesi için Müdüriyeti Umumiyesince teklif ve banka Meclisi İdaresince kabul olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
1	1 000	1 000	1	1 000	1 000		
1	100	100	1	100	100		
1	90	90	1	90	90		
1	50	50	1	50	50		
1	30	30	1	30	30		
1	30	30	1	30	30		
2	25	50	2	25	50		
2	17,5	35	2	17,5	35		
1	17,5	17,5	1	17,5	17,5		
2	15	30	2	15	30		
1	30	30	1	30	30		
1	30	30	1	30	30		
1	20	20	1	20	20		
2	25	50	2	25	50		
3	17,5	52,5	3	17,5	52,5		
1	17,5	17,5	1	17,5	17,5		
4	15	60	4	15	60		
1	30	30	1	30	30		
1	25	25	1	30	30		
3	20	60	3	20	60		
2	17,5	35	2	17,5	35		
2	15	30	2	15	30		
1	30	30	1	30	30		
1	25	25	1	25	25		
1	15	15	1	15	15		
1	17,5	17,5	1	17,5	17,5		
1	20	20	1	20	20		
1	75	75	1	75	75		
1	30	30	1	30	30		
1	30	30	1	30	30		
1	30	30	1	30	30		
3	17,5	52,5	3	17,5	52,5		

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
		İstatistik Mümeyyizi				1	30	30
		Mukayyit				2	16	32
		Mukayyit						
		İtibari zirai mümeyyizi						
		Mukayyit						
		Mukayyit						
		Umuru hukukiye						
		Müdür (Hukuk Müşaviri)	1	25	25	1	40	40
		Muavin						
		Kâtip	1	12	12	1	16	16
		Teftiş						
		Müfettişi Umumi						
		Mümeyyiz	1	20	20	1	30	30
		Tetkik Memuru	2	15	30	2	17,5	35
		Mukayyit	1	10	10	2	14	28
		Memurin Müdüriyeti						
		Müdür	1	40	40	1	50	50
		Mümeyyiz	1	20	20	1	25	25
		Mukayyit (Tetkik Memuru)	2	12	24	2	16	32
		Mukayyit				1	14	14
		Mukayyit						
		Muhaberat Kalemi						
		Kâtibi Umumi						
		Müdür				1	35	35
		Mümeyyiz	1	20	20	1	25	25
		Sâdıra, vâride mukayyidi	4	12	48	4	16	64
		Mümeyyiz				4	14	56
		Dosya Memuru	1	12	12	1	16	16
		Dosya Memuru Muavini	1	10	10	1	14	14
		Tercüman				1	30	30
		Meclisi İdare Başkâtibi ve Şifre Memuru	1	20	20	1	30	30
		Mukayyit	2	10	20	2	14	28
1	4	Heyeti Teftişiyo						
		Müfettiş	2	50	100	1	60	60
		Müfettiş	5	40	200	1	50	50
		Müfettiş	4	30	120	5	40	200
		Müfettiş	4	25	100	4	30	120
		Müfettiş				4	25	100
		Murakıp						

1340 senesi için Müdüriyeti Umumiyesince teklif ve banka Meclisi İdaresince kabul olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
1	30	30	1	30	30		
2	17,5	35	2	17,5	35		
2	15	30	2	15	30		
1	30	30	1	30	30		
1	17,5	17,5	1	17,5	17,5		
2	15	30	2	15	30		
1	60	60	1	60	60		
1	35	35	1	35	35		
1	20	20	1	20	20		
1	75	75	1	75	75		
2	30	60	2	30	60		
2	17,5	35	2	17,5	35		
1	15	15	1	15	15		
1	50	50	1	50	50		
1	30	30	1	30	30		
2	20	40	2	20	40		
1	17,5	17,5	1	17,5	17,5		
3	15	45	3	15	45		
1	50	50	1	50	50		
1	35	35	1	35	35		
1	25	25	1	25	25		
3	17,5	52,5	3	17,5	52,5		
4	15	60	4	15	60		
1	17,5	17,5	1	17,5	17,5		
1	15	15	1	15	15		
1	30	30	1	30	30		
1	30	30	1	30	30		
1	17,5	17,5	1	17,5	17,5		
7	60	420	7	60	420		
10	30	300	10	30	300		

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
1	5	Müstahdemini müteferrika						
		Müvezzi	1	7	7	3	10	30
		Müvezzi	2	5	10			
		Serhademe	1	20	20	1	30	30
		Odacı	5	18	90	8	25	200
		Gece Bekçisi	2	18	36	2	25	50
3	1	Şube müdürleri ve muavinleri						
			1	40	40	1	50	50
			7	30	210	1	40	40
			1	20	20	7	30	210
			3	27,5	82,5	3	27,5	82,5
			3	25	75	3	26	75
			13	20	260	13	20	260
			15	17,5	262,5	15	17,5	262,5
			3	15	45	3	15	45
		Şube muhasebecileri	2	25	50	1	30	30
			6	15	90	1	25	25
			3	14	42	6	15	90
			3	13	39	3	14	42
			14	12	168	3	13	39
			13	11	143	1	12	12
			5	10	50	1	20	20
						12	12	144
						13	11	143
						5	10	50
		Şube veznedarları	1	20	20	1	25	25
			1	15	15	1	20	20
			7	10	70	1	15	15
			4	8	32	10	12	120
			34	7	238	4	9	36
						30	8	240
		Şube mümeyyizleri	4	15	60	4	20	80
		Şube dâvavekilleri	1	20	20	1	20	20
		Şube sandık memurları	7	15	105	26	15	390
		Şube sandık memurları	49	12	588	47	12	564
		Şube sandık memurları	78	10	780	198	10	1 980
			134	8	1 072			
		Sandık muavinleri	7	9	63	26	9	234
			4	7,5	30	47	7,5	352,5
			62	7	434	198	6,5	1 287
			195	6,5	1 267,5			

1340 senesi için Müdüriyeti Umumiyesince teklif ve banka Meclisi İdaresince kabul olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
3	12	36	3	12	36		
1	30	30	1	30	30		
8	25	200	8	25	200		
2	25	50	2	25	50		
3	60	180	3	60	180		
4	50	200	4	50	200		
8	40	320	8	40	320		
10	30	300	10	30	300		
10	25	250	10	25	250		
12	20	240	12	20	240		
2	40	80	2	40	80		
5	30	150	5	30	150		
8	25	200	8	25	200		
10	20	200	10	20	200		
22	15	330	22	15	330		
2	30	60	2	30	60		
5	25	125	5	25	125		
8	20	160	8	20	160		
10	15	150	10	15	150		
22	12	264	22	12	264		
6	12	72	6	12	72		
3	30	90	3	30	90		
3	25	75	3	25	75		
3	25	75	3	25	75		
38	20	760	38	20	760		
83	17,5	1 452,5	83	17,5	1 452,5		
146	15	2 190	146	15	2 190		
38	15	570	38	15	578		
83	13	996	83	13	996		
146	10	1 460	146	10	1 460		

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
		Sandık veznedarları	4	7,5	30	4	7,5	30
			6	7	42	8	7	56
			45	5	225	48	6,5	312
		Şube ve sandık mukayyitleri	2	11	22	8	15	120
			7	10	70	12	11	132
			11	9	99	15	10	150
			44	8	352	6	10	60
			10	7,5	75	29	9	261
			12	7	84	14	8	112
			4	6	24	44	7,5	330
			25	5	125	1	15	15
3	2	Şube ve sandık tahsildarları	4	7	28	16	7	112
			9	6	54	122	6,5	793
			31	5	155			
			93	4	372			
		Odacılar ve bekçiler	44	18	792	6	30	180
			268	12	3216	15	25	375
						271	12	3 252
						29	20	580
		Levazımı ziraiye						
		Merkez heyeti fenniyesi						
		Müdür	1	35	35	1	40	40
		Fen Müfettişi	1	30	30	1	30	30
		Umuru hesabiye mümeyyizi	1	25	25	1	30	30
		Muhaberatı ecnebiye mümeyyizi						
		Umuru ziraiye kâtibi						
		Mukayyit	2	12	24	2	16	32
		Kâtip				1	14	14
		Taşra Heyeti Fenniyesi						
		Fen Müdürleri				11	30	30
		Makinist	5	20	100	41	25	1 025
		Makinist	10	15	150	2	20	40

1340 senesi için Müdüriyeti Umumiyesince teklif ve banka Meclisi İdaresince kabul olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
32	12	384	32	12	384		
83	10	830	83	10	830		
15	20	300	15	20	300		
4	17,5	70	4	17,5	70		
42	15	630	42	15	630		
46	12	552	46	12	552		
74	10	740	74	10	740		
16	7	112	16	7	112		
122	6,5	793	122	6,5	793		
6	30	180	6	30	180		
15	25	375	15	25	375		
29	20	580	29	20	580		
271	12	3 252	271	12	3 252		
1	60	60	1	60	60		
3	40	120	3	40	120		
1	30	30	1	30	30		
1	30	30	1	30	30		
3	20	60	3	20	60		
2	17,5	35	2	17,5	35		
2	15	30	2	15	30		
9	35	315	9	35	315		
22	25	550	22	25	550		
25	20	500	25	20	500		

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
		Makinist	1	12,5	12,5	1	15	15
		Depo memurları	2	15	30	41	15	615
		Depo memurları	2	12	24			
		Depo memurları	8	10	80	1	14	14
		Depo memurları	1	7,5	7,5			
		Sevk memurları	1	10	10	1	15	15
		Sevk memurları						
		Tamirci ustası						
		Tamirci ustası						
		Tamirci ustası						
		Tamirci ustası						
		Depo bekçileri ve hamallar	4	18	72	5	25	125
		Depo bekçileri ve hamallar				37	20	740
		Yekûnu umumi						

1340 senesi için Müdüriyeti Umumiyesince teklif ve banka Meclisi İdaresince kabul olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
16	20	320	16	20	320		
26	15	390	26	15	390		
1	20	20	1	20	20		
3	15	45	3	15	45		
37	20	740	37	20	740		
7	15	105	7	15	105		
40	10	400	40	10	400		
2	7	14	2	7	14		
5	25	125	5	25	125		
37	20	740	37	20	740		

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRİYETİ UMUMİYESİ BÜTÇESİ

Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 senesine ait bütçe hakkındaki tetkikat ve mütalâat berveçhi atidir :

Fasıl : 141

Bu faslın birinci maddesi aynen memurini merkeziye maaşatını ihtiva eden ikinci madde 5 688 lira tasarruf etmek suretiyle tadilen kabul edilmiştir. Müstahdemîni müteferrika olan dördüncü madde Hükümetin teklifinden 480 lira noksaniyle beşinci fen müfettişleri maddesi 240 lira tasarrufla ve sekizinci telgraf mektebi mualimîni maaşatı maddesi aynen kabul olunmuştur.

Fasıl : 142

Bu faslın birinci meremmet maddesi aynen, ikinci mefruşat maddesi 100 lira tasarruf suretiyle, üçüncü kırtasiyle ve evrakı matbua maddesi, İstambul ve Anadolu depolarından müddahar evrakı matbua kalmamış ve ahiren ecnebi postahanelelerinin idaremize intikali de fazla sarfiyatı icabettirmekte bulunmuş ve filhakika yalnız ashabı mesalihe verilen tevdi ilmühaberlerinin kâğıt ve tab'iyesi onbin liraya bâliğ olduğu ve elyevm yüz nevi evrakı matbua istimal edilmekte bulunduğu anlaşılmış olmasına binaen teklif olunan 35 000 liradan ancak 5 000 lirası tenzil olunarak 30 000 lira kabul edildi. Dördüncü tenvir ve teshin maddesi, Hükümetin teklifinden 300 lira noksaniyle kabul olundu.

Fasıl : 143

Bu faslın başmüdüriyetler ve heyeti kalemiyesi maaşatını ihtiva eden birinci maddesi Hükümetin teklifinden 7 788 lira bittenzil 1339 senesindeki miktar aynen, telgraf ve posta müdür ve memurları maaşatına aidolan ikinci maddesi Hükümetin teklifinden 33 426 lira tenzil etmek ve 1339 senesine nazaran 590 lira tasarruf eylemek suretiyle, çavuş, müvezzi, hademe maaşatını muhtevi olan üçüncü maddesi teklif veçhile kabul olunumştur.

Fasıl : 144

Bu faslın birinci icarat maddesi, mukaveleye müstenidolduğu cihetle teklif veçhile kabul olundu.

Faslı mezkûrun ikinci maddesi 70 000 lirası Ankara'da müceddeden bir posta ve telgrafhane inşaası için ve 53 000 lirası dahi posta ve telgraf idaresinin malı olan 117 binanın tamiratına ve iki vilâyet merkezinde nâtamam kalan iki postane binasının ikmali inşaasına aidolmak üzere Hükümet tarafından 117 500 lira olarak teklif edilmişse de encümence Ankara'da müceddeden posta ve telgraf binası inşaası tasvibedilmiyerek müdüriyeti umumiyenin İstanbul'a nakli ekseriyetle tensip ve binaenaleyh 75 000 lira tenzil olunmuş ve marularz tamirat ve inşaat için 47 500 lira kabul olunmuştur.

Bu faslın üçüncü mefruşat ve kasa maddesi, 1339 senesinin aynı dördüncü tenvir ve teshin maddesi, Hükümetin teklifinden 3 000 lira tenzil suretiyle, beşinci kırtasiye maddesi Hükümetin teklifi veçhile kabul olundu.

Fasıl : 145

Birinci harcırah, ikinci melbusat, maddeleri teklif veçhile, üçüncü müteferrika ve bendiye maddesi, tekliften 2 500 lira noksaniyle, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci maddeler de Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.

Fasıl : 146

Bu faslın birinci maddesi aynen, ikinci maddesi 8 000 lira noksaniyle, üçüncü maddesi tekliften 50 000 lira tenziliyle, dördüncü maddesi tekliften 10 000 lira noksaniyle, beşinci maddesi tekliften 5 000 lira noksaniyle kabul olundu.

Fasıl : 147

Bu faslın birinci maddesini teşkil eden hututu mevcude direk esmanı için 200 000 lirası Ankara ile İstanbul arasında tesis edilmek istenen telefonun direklerine 130 000 lirası dahi hututu telgrafiye direklerinin tamiri tecdidine sarf olunmak üzere Hükümet tarafından 330 000 lira teklif olunmuşsa da Ankara - İstanbul telefonu encümence tasvibedilmemiş ve bunun için mevzu 200 000 lira tayyolunarak madde 130 000 lira olarak kabul edilmiştir.

Bu faslın ikinci maddesi Hükümet tarafından 310 000 lira teklif edilmişse de Ankara ile İstanbul arasında telefon tesisi kabul edilmediğinden 230 000 lirası bittenzil yalnız telgraf teli, fincan ve sair eşyayı telgrafiye için 80 000 lira kabul olunmuştur.

Faslı mezkûrun üçüncü maddesi celbedilecek telgraf tellerinin Gümrük Rüsumiyle ücreti nakliyesine aidolup Hükümetin teklifinden 15 000 lira tenziliyle ve 1339 senesine nazaran 5 000 lira tasarruf etmek suretiyle kabul edildi.

Fasıl : 148

Bu faslın birinci ve ikinci maddeleri teklif veçhile aynen kabul olundu.

Faslı mezkûrün üçüncü maddesi memaliki ecnebiye posta idareleri hesabatını muhtevi olup mezkûr idarelerle rü'yet edilen hesabat neticesinde posta idaremizin zimmeti olduğu tahakkuk eden 140 000 lira aynen kabul edildi.

Dördüncü maddesi memaliki ecnebiye telgraf idareleri hesabatına aidolup idaratı mezkûre ile görülen hesap neticesinde telgraf idaremizin zimmeti olduğu tahakkuk eden 400 000 lira teklif veçhile aynen kabul olundu.

Fasıl : 149

Bu fasıl kadrolardaki tadilâta nazaran bilhassa 1 970 904 lira olarak tesbit olunmuştur.

Fasıl : 150

Ankara merkezinde kuvvetli bir telsiz telgraf tesisi için Hükümet tarafından talebolunan 500 000 lira tahsisat encümenince kabul edilmiyerek buna bedel 150 000 lira sarfiyle İstanbul'daki Osmaniye telsizinin tecdidi ve bütün Avrupa ile gerek ticari ve gerek resmî muhaberatı geçirmek kabiliyetini iktisabedebilecek bir hale ifrağı tensib olunmuş ve bu maksatla mârülarz 150 000 lira kabul olunmuştur.

Fasıl : 151

Bu fasıl veçhile kabul olundu.

Posta ve Telgraf Müdürüyeti Umumiyesinin 1340 senesine ait bütçesinin tetkikatını ikmal ederken berveçhizir mevaddın kaydı ve bu idarenin dört senelik varidat ve masarifatı hakkında mücmel bir malûmat itası da faydalı görülmüştür.

1. 24 saat zarfında mürselünleyhlerine isal edilmiyen telgraf ücretlerinin ashabına iadesi lâzımgeldiğinden bu hususun muhabere edenlere malûm olması için telgraf makbuzlarına derci.

Senesi	Varidat lira	Masarifat lira	Varidat fazlası lira	Masarifin fazlası lira
1336	538 203	944 098	0	405 895
1337	983 132	1 207 879	0	224 742
1338	1 448 647	1 524 203	0	75 555
1339	3 628 192	2 529 048	1 099 145	
1340	7 000 000	tahmin olunmaktadır.		

Müdüriyeti Umumiye 1339 senesinde 1 090 145 lira mühim bir fazlai varidat temin etmiş ve senei haliyle içinde 7 000 000 varidat tahmin eylemiş olduğu anlaşılmıştır. Ahiren kabul edilen kanun mucibince telgraf ücretlerinin tenzili bittabi bu varidatın az - çok tenzilini icabettirecektir. Muhaberatı resmiyenin de ücrete tabi olması keyfiyetinin tevlidedeceği varidatı mühimme balâda 1340 senesi için tahmin olunan 7 000 000 lira da bittabii dâhil değildir.

Netice

Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin 1340 senesi bütçesi yekûnu encümence 4 580 208 lira olarak tesbit ve tâyin ve Heyeti Umumiyeye arz ve takdim kılınmıştır.

9 Şubat 1340
Muvazenei Maliye
Encümeni namına
Sivas Mebusu
Rasim

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâtı göre senelik miktarı Lira	Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
		Birinci kısım - İdarei merkeziye				
141		Maaşat				
	1	Müdürü Umumi	840	1 200	1 200	1 200
	2	Memurini merkeziye	11 972	27 192	32 904	27 216
	3	Müstahdemini mülteferrika	672	2 520	3 600	3 600
	4	Muamelât müfettişleri	4 110	5 100	5 580	5 100
	5	Fen müfettişleri	5 304	7 440	7 860	7 620
	6	Mektep muallimîni		1 980	1 980	1 980
		Yekûn	22 908	45 432	53 124	46 716
142		Levazım				
	1	Merremet			2 000	2 000
	2	Mefruşat	300	300	300	200
	3	Kırtasiye ve evrakı matbua	20 000	20 000	35 000	30 000
	4	Tenvir ve teshin	1 000	1 000	1 500	1 200
		Yekûn	21 300	21 300	38 800	33 400
		Birinci kısmın yekûnu	44 208	66 732	91 924	80 116
		İkinci kısım - Vilâyat				
143		Maaşat				
	1	Başmüdür ve Heyeti Kalemiye	22 842	49 998	57 786	49 998
	2	Telgraf ve Posta Müdür ve memurları	281 766	435 992	468 828	435 402
	3	Çavuş, müvezzi, hademe	90 480	178 536	184 320	178 536
		Yekûn	395 088	664 526	710 934	663 936
144		Levazım				
	1	İcarat	60 000	55 000	63 632	63 632
	2	Ebniye tamirat ve inşaatı	15 000	15 000	117 500	47 500
	3	Mefruşat ve kasa	30 000	25 000	38 150	25 000
	4	Tenvir ve teshin	45 400	45 400	53 000	50 000
	5	Kırtasiye	10 000	10 000	14 400	14 400
		Yekûn	160 400	150 400	286 682	200 532

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâtı göre senelik miktarı Lira	Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
145		Masarifi mütenevvia				
	1	Harcırah	48 760	48 760	70 000	70 000
	2	Melbusat	30 000	22 250	35 000	35 000
	3	Müteferrika ve bendiye	42 500	43 500	80 000	55 000
	4	Amele ücreti	10 000	1 000	20 000	20 000
	5	Ücret ve yevmiye	10 000	1 000	3 000	3 000
	6	Ham eşya	7 500	7 500	15 000	15 000
	7	Makina ve tezgâh			1 000	
	8	Pul beyyiyesi	2 500	2 500	5 000	5 000
	9	Sây ücreti	2 000	2 000	3 000	3 000
		Yekûn	142 260	137 510	232 000	206 000
146		Posta İşletmesi masarifi				
	1	Pul tebiyesi	10 000	10 000	40 000	40 000
	2	Hurç ve çanta	12 000	13 000	30 000	22 000
	3	Menzilhane sürücülük,	200 000	181 030	400 000	350 000
	4	Posta nakliyesi	41 000	50 000	80 000	70 000
	5	Posta tazminatı	10 460	10 460	25 000	20 000
		Yekûn	273 460	264 490	575 000	502 000
147		Telgraf İşletme masrafı ve tamiratı				
	1	Hututu mevcude direk esmanı	90 000	90 000	330 000	130 000
	2	Eşya behası	90 000	81 364	310 000	80 000
	3	Telgraf nakliyesi	35 000	35 000	45 000	30 000
		Yekûn	215	206 364	285 000	340 000
148		Reddiyat				
	1	İadei ücurat	1 000	1 000	2 000	2 000
	2	Battala kalan pul esmanı	500	500	2 000	2 000
	3	Memaliki ecnebiye posta idareleri hesabatı	120 780	24 000	140 000	140 000
	4	Memaliki ecnebiye telgraf idareleri hesabatı	32 750	10 000	400 000	400 000
		Yekûn	137 030	35 500	544 000	544 000

F.	M.	Nev'i muhassesat	1339 senesi bütçesi Lira	1339 senesi bütçesindeki tadilâtı göre senelik miktarı Lira	Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan Lira	Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan Lira
		İkinci kısmın yekûnu	1 325 238	1 458 790	3 033 616	2 356 468
		Üçüncü kısım				
		Seferberlik münasebetiyle müstahdem memurin	15 600	7 802		
		Yekûn	15 600	7 802		
149		Tahsisatı fevkalâde	1 637 823	2 015 931	2 335 284	1 970 904
		Yekûn	1 637 823	2 015 931	2 235 284	1 970 904
150		Osmaniye telsiz telgrafının decdit ve ıslahı			500 000	150 000
		Yekûn			500 000	150 000
151	1	Memurini mazule maaşatı	15 000	15 294	8 086	8 606
	2	Memurini mazule tahsisatı fevkalâdesi				14 654
		Yekûn	15 000	15 294	8 086	22 820
		Üçüncü kısmın yekûnu	1 668 423	2 039 027	2 843 350	2 143 624
		Yekûnu umumi	3 037 869	3 564 549	5 968 890	4 580 208

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
143	1	Başmüdür				1	50	50
		Başmüdür	5	40	200	2	45	90
		Başmüdür	2	35	70	4	40	160
		Başmüdür	6	30	180	6	35	210
		Başmüdür Muavini				6	30	60
		Muhasibi Mesul	1	20	20			
		Muhasibi Mesul	15	17,5	17,5	1	30	30
		Muhasibi Mesul	2	15	30	6	25	150
		Muhasibi Mesul	5	13	65	6	20	120
		Başkâtip	1	15	15	6	20	120
		Başkâtip	4	14	56			
		Başkâtip	1	12	12			
		Başkâtip	7	10	70	7	17,5	122,5
		Muhasib	2	12	24	7	15	120
		Muhasib	14	10	140	26	12	312
		Muhasib	33	8	264	102	10	1 020
		Veznedar	6	12,5	75	1	20	20
		Veznedar	7	8	56	12	15	180
		Veznedar						
		Kâtip	1	12,5	12,5			
		Kâtip	11	10	110			
		Kâtip	25	8	200	5	15	75
		Kâtip	1	7	7	26	12	312
		Kâtip	3	6	18	82	10	820
		Kâtip	1	17,5	17,5			
		Kâtip	1	14	14			
		Kâtip	4	12	48			
		Ambar Memuru	4	10	40			
		Ambar Memuru	9	8	72	13	15	195
		Yekûn	161		1 903,5	316		4 166,5

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
2	50	100	1	50	50	65	
1	45	45	2	45	90	122,5	
4	40	160	4	40	160	230	
9	35	315	6	35	210	322,5	
2	30	60	2	30	60	100	
1	30	30	1	30	30	50	
6	25	150	6	25	150	270	
9	20	180	6	20	120	240	
6	20	120	6	20	120	240	
10	17,5	175	7	17,5	122,5	262,5	
16	15	250	8	15	120	280	
32	12	384	26	12	312	832	
96	19	160	102	10	1 020	3 660	
2	20	40					
6	17,5	105	1	20	20	40	
8	15	120	12	15	180	420	
16	15	240	5	15	75	175	
32	12	384	26	12	322	832	
76	10	760	82	10	820	2 460	
3	17,5	52,5	13	15	195	455	
13	15	195					
350		4 815,5	316		4 166,5	10 456,5	

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
	2	Müdür	2	22,5	45			
		Müdür	18	20	360	12	25	300
		Müdür	1	18	18	9	20	180
		Müdür	1	17,5	17,5	24	17,5	420
		Müdür	1	16	16	47	15	705
		Müdür	10	15	150	60	15	900
		Müdür	9	14	126	298	12	3 576
		Müdür	11	13	143	25	12	300
		Müdür	2	12,5	25	192	10	1 920
		Müdür	22	12	264			
		Müdür	3	11	33			
		Müdür	433	10	4 330			
		Müdür	5	9	45			
		Müdür	137	8	1 096			
		Müdür	2	7	14			
		Murakıp ve Muhakkik				15	20	300
		Serseyyar	1	17	17			
		Serseyyar	1	15	15	2	20	40
		Başmemur	9	15	135			
		Başmemur	6	14	84			
		Başmemur	9	12,5	112,5			
		Başmemur	6	12	72			
		Memur	5	15	75			
		Memur	6	14	84			
		Memur	19	12,5	237,5	150	15	2 250
		Memur	15	12	180			
		Memur	12	11	132	375	12	4 500
		Memur	182	10	1 820			
		Memur	13	9	117	1 995	10	19 950
		Memur	1 509	8	12 072			
		Memur	80	7	560			
		Memur	125	6	750			
		Memur	7	5	35			
		Memur	75	4	300			
		Osmaniye Telsiz İstasyon Müdürü						
		Osmaniye Telsiz İstasyon Mühendisi						
		Osmaniye Telsiz İstasyon Motorcusu						
		Osmaniye Telsiz İstasyon Makinisti						
		Yekûn	273		23 480,5	3 250		36 166

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
14	25	350	14	25	350	630	
15	20	300	9	20	180	360	
35	17,5	612,5	35	17,5	612,5	1 312,5	
85	15	1 275	47	15	705	1 645	
60	15	900	60	15	900	2 100	
298	12	3 576	298	12	3 576	9 536	
35	12	420	25	12	300	800	
192	10	1 320	192	10	1 920	5 760	
18	20	360	15	20	300	600	
2	20	40	2	20	40	80	
25	17,5	437,5					
			55	15	825	1 925	
75	15	1 125					
153	15	2 295	150	15	2 250	5 250	
378	12	4 536	375	12	4 500	12 000	
1 995	10	19 950	1 971	10	19 710	59 130	
1	25	25	1	25	25	45	
1	35	35	1	35	35	53,75	
2	20	40	2	20	40	80	
1	15	15	1	15	15	35	
3 385		38 212	3 253		36 283,5	101 342,25	

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
	3	Başçavuş	5	10	50			
		Başçavuş	1	8,5	8,5			
		Başçavuş	6	7,5	45			
		Başçavuş	1	7	7			
		Başçavuş	7	6,5	45,5			
		Başçavuş	6	6	36			
		Başçavuş	7	5	35			
		Başçavuş	2	4	8	15	10	150
		Sermüvezzi	6	7,5	45	24	9,5	208
		Sermüvezzi	2	7	14			
		Sermüvezzi	6	6	18			
		Sermüvezzi	6	5	30			
		Sermüvezzi	1	4	4			
		Çavuş Müvezzi Hademe	1	7	7			
		Çavuş Müvezzi Hademe	1	6,5	6,5			
		Çavuş	4	6	24			
		Çavuş	3	5,5	16,5			
		Çavuş	84	5	420			
		Çavuş	21	4,5	94,5	92	6,5	598
		Çavuş	210	4	840	2 318	6	13 902
		Çavuş	178	3,5	623			
		Çavuş 1340 teklif sütununda	1 181	3	3 542			
		Osmaniye Telsizinin Demirci Ustası	416	2,5	1 040			1
		Osmaniye Telsizinin Çavuşu	250	2	500			1
		Osmaniye Telsizinin Hademesi	5	1,5	7,5			2
		Anadolu'da telsizlerin hademeleri	4	18	72			5
		Yekûn	2 411		7 540	2 448		

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
10	12	120	15	10	150	450	
40	10	400	24	9,5	228	684	
200	6,5	1 300	92	6,5	598	2 484	
3 098	6	12 588	2 317	6	13 902	41 706	
	20						
	7						
25	50						
25	125						
14 878		3 458	1 536	2 448	14 878	45 324	

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Lira Beheri	Lira Şehrisi	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Lira Beheri	Lira Şehrisi
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	1	11	11			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	7	10	70			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	52	8	416			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	7	7	49			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	68	6	408			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	22	5	110			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	1	4,5	4,5			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	24	4	96			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	1	3,5	3,5			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	26	3	78			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	16	2,5	40			
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	7	2	14			
		Yekûn	232		1 300			
					İcmal			
141	1	Başmüdürler ve Heyetî Kalemiye	161		1 903,5	316		4 166,5
	2	Müdürler ve memurlar	2 737		23 480,5	3 259		36 166
	3	Müstahdemin	2 411		7 540	2 448		14 878
		Seferberlik Memurini ve Müstahdemini	232		1 300			
		Yekûn	5 541		34 224	6 023		55 210,5

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
350		4 815,5	316		4 166,5	10 456,50	
3 385		38 212	3 253		36 283,5	101 342,25	
3 448		15 158	2 448		14 878	45 324	
7 183		58 185,5	6 017		55 328	157 122,75	

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kablettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
141	1	Müdürü Umumi	1	70	70	1	100	100
	2	Posta Umuru Müdürü	1	40	40	1	60	60
		Posta Umuru Müdür Muavini	1	30	30	1	35	35
		Posta Umuru Müdür Muavini	1	25	25	1	30	30
		Posta Umuru Mümeyyizi	1	18	18	1	30	30
		Posta Umuru Mümeyyizi	1	17	17	1	25	25
		Posta Umuru Mümeyyizi	1	15	15	1	20	20
		Posta Umuru Kâtibi	1	15	15	6	15	90
		Posta Umuru Kâtibi	3	12,5	37,5	6	12	72
		Posta Umuru Kâtibi	1	12	12	9	10	90
		Posta Umuru Kâtibi	7	10	70			
		Posta Umuru Kâtibi	4	8	32			
		Posta Umuru Kâtibi	1	6	6			
		Umuru Hukukiye Müdürü	1	27,5	27,5	1	40	40
		Umuru Hukukiye Mümeyyizi	2	8	16	1	25	25
		Umuru Hukukiye Kâtibi	1	12,5	12,5	2	15	30
		Umuru Hukukiye Kâtibi	1	20	20	1	12	12
		Umuru Hukukiye Kâtibi	1	17,5	17,5	3	10	30
		Dâvavekili				2	20	40
		Serveznedar	1	22,5	22,5			
		Memurin ve Sicil Müdürü	1	40	40	1	60	60
		Müdür Muavini	1	20	20	1	30	30
		Müdür Muavini Mümeyyizi	1	15	15	1	25	25
		Müdür Muavini Mümeyyizi	3	12	36	1	20	20
		Müdür Muavini Mümeyyizi	3	10	30	5	15	75
		Müdür Muavini Kâtibi	1	8	8	6	12	72
		Müdür Muavini Kâtibi				3	10	30
		Müdür Muavini Kâtibi						
		Mebani ve Levazım Müdürü	1	35	35	1	40	40
		Mebani ve Levazım Mümeyyizi	1	17	17	1	25	25
		Mebani ve Levazım Mümeyyizi	1	20	20	2	20	40
		Mebani ve Levazım Kâtibi	1	15	15	3	15	45
		Mebani ve Levazım Kâtibi	1	10	10	3	12	36
		Mebani ve Levazım Kâtibi	1	8	8	2	10	20
		Mimar						
		Müze ve İdare Memuru	1	17,5	17,5	1	25	25
		Ambar Memuru	1	15	15	1	15	15
		Ambar Memuru	2	12,5	25	1	15	15
		Mebani Sevk Memuru	1	10	10	1	12	12
		Fabrika Müdürü (Levazime mülhak)				1	30	30
		Fabrika Mühendisi				1	20	20

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
1	100	100	1	100	100	102,50	
1	60	60	1	60	60	72,50	
2	35	70	1	35	35	53,75	
1	30	30	1	30	30	50	
1	25	25	1	30	30	50	
1	20	20	1	25	25	45	
8	15	120	1	20	20	40	
12	12	144	6	15	90	210	
10	10	100	6	12	72	192	
			9	10	90	270	
1	40	40	1	40	40	57,50	
1	30	30	1	25	25	45	
2	15	30	2	15	30	70	
3	12	36	1	12	12	32	
3	10	30	3	10	30	90	
2	25	50	2	25	50	90	
1	60	60	1	50	50	65	
1	35	35					
1	30	30	1	30	30	50	
1	25	25	1	25	25	45	
1	20	20	1	20	20	40	
6	15	90	5	15	75	175	
11	12	132	6	12	72	192	
3	10	30	3	10	30	90	
1	50	50	1	50	50	65	
3	25	75	1	25	75	45	
3	15	45	2	20	40	80	
4	12	48	3	15	45	105	
3	10	30	3	12	36	96	
1	25	25	2	10	20	60	
			1	15	15	35	
1	15	15	1	15	15	35	
1	20	20	1	20	20	40	
1	15	15	1	12	12	32	
1	12	12	1	12	12	32	
1	30	30	1	30	30	50	
1	30	30	1	30	30	50	

F.	M.	Nev'i muhassesat	Kable ittadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Badettadilât 1339 senesi maaşatı Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
		Fabrika Muhasibi Mesulü				1	15	15
		Fabrika Kâtibi				1	12	12
		Fabrika Sevk Memuru				1	10	10
		Telgraf Umuru Müdürü	1	40	40	1	60	60
		Telgraf Umuru Müdür Muavini	1	17	17	1	35	35
		Telgraf Umuru Müdür Muavini	1	15	15	2	30	60
		Telgraf Umuru Mümeyyizi	4	12	48	1	30	30
		Telgraf Umuru Mümeyyizi	2	10	20	1	25	25
		Telgraf Umuru Mümeyyizi	1	17,5	17,5	1	20	20
		Telgraf Umuru Kâtibi	1	15	15	5	15	75
		Telgraf Umuru Kâtibi	4	10	40	6	12	72
		Telgraf Umuru Kâtibi				13	10	130
		Heyeti Teftişiye Reisi				1	40	40
		Heyeti Teftişiye Mümeyyizi				1	25	25
		Heyeti Teftişiye Kâtibi				1	15	15
		Heyeti Teftişiye Kâtibi				2	12	24
		Heyeti Teftişiye Kâtibi				2	10	20
		Posta Havale Kontrol Md.				1	40	40
		Posta Havale Dahilî Şube Mümeyyizi				1	25	25
		Posta Havale Kâtibi				3	15	45
		Posta Havale Kâtibi				8	10	80
		Posta Harici Şubesi Mümeyyizi				1	30	30
		Posta Harici Kâtibi				2	15	30
		Posta Harici Kâtibi				2	10	20
		Evrak ve Dosya Şubesi Müdiresi	1	15	15	1	20	20
		Evrak ve Dosya Şubesi Kâtibi	2	8	16	2	12	24
		Evrak ve Dosya Şubesi Kâtibi				2	10	20
		Evrak ve Dosya Şubesi Kâtibi						
		Yekûn	69		998,5	137		2 266
	3	Müstahdemini Müteferrika	2	18	36			
		Müstahdemini Müteferrika	2	5	10			
		Müstahdemini Müteferrika	1	40	40	7	30	210
		Müstahdemini Müteferrika	2	3	6			
		Yekûn	7		56	7		210
	4	Muamelât Müfettişi	2	25	50	2	30	60
		Muamelât Müfettişi	13	20	260	14	25	350
		Muamelât Müfettişi	1	17,5	17,5	1	15	15
		Muamelât Müfettişi	1	15	15			
		Yekûn	17		342,5	17		425

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
1	20	20	1	20	20	40	
1	12	12	1	12	12	32	
1	10	10	1	10	10	30	
1	60	60	1	60	60	72,50	
1	35	35	1	35	35	53,75	
2	30	60	2	30	60	100	
1	30	30	1	30	30	50	
2	25	50	1	25	25	45	
6	15	90	1	20	20	40	
11	12	132	5	15	75	175	
14	10	140	6	12	72	192	
			13	10	130	390	
1	40	40					
1	25	25	1	25	25	45	
1	15	15	1	15	15	35	
2	12	24	2	12	24	64	
2	10	20	2	10	20	60	
1	50	50	1	40	40	57,50	
1	25	25	1	25	25	45	
3	15	45	3	15	45	105	
8	10	80	8	10	80	240	
1	30	30	1	30	30	50	
2	15	30	2	15	30	70	
2	10	20	2	10	20	60	
1	20	20	1	20	20	40	
1	15	15	2	12	24	64	
1	12	12					
3	10	30	2	10	20	60	
166		2 722	137		2 268	4 975,50	
10	30	300	10	30	300		
10		300	10		300		
4	30	120	2	30	60	100	
13	25	325	14	25	350	630	
1	20	20	1	15	15	35	
17		465	17		425	765	

			Kableltadilât 1339 senesi maaşatı			Badettadilât 1339 senesi maaşatı		
			Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira
	5	Fen Müfettişi	1	25	25	3	35	105
		Fen Müfettişi	4	20	80	15	25	375
		Fen Müfettişi	16	15	240	1	20	20
		Fen Müfettişi	2	12,5	25	8	15	120
		Fen Müfettişi	6	12	72			
		Yekûn	29		442	27		620
	6	Telgraf Mektebi Âlisi Müdürü				1	30	30
		Telgraf Mektebi Âlisi Kâtibi				1	15	15
		Telgraf Mektebi Muallimîn maaşatı						120
		Yekûn				2		165
					İcmal			
141	1	Müdürü Umumi	1		70	1		100
	2	İdarei Merkeziye	69		998,5	137		2 266
	3	Müstahdemini Müteferrika	7		56	7		210
	4	Muamelât Müfettişi	17		342,5	17		425
	5	Fen Müfettişi	29		442	27		620
	6	Mektebi Âli				2		165
		Yekûn	123		1 909	191		3 786

Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan			Muvazenei Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan				
Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Aded	Beheri Lira	Şehrisi Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Mülâhazat
3	35	105	15	25	375	661,25	
15	25	375	15	25	375	675	
5	20	100	1	20	20	40	
5	15	75	9	15	130	315	
28		655	28		635	1 191,25	
1	30	30	1	30	30	50	
1	15	15	1	15	15	35	
		120			120		
2		165	2		165	85	
1		100	1		100	102,50	
166		2 722	137		2 268	4 975,50	
10		300	10		300		
18		465	17		425	765	
28		655	28		635	1 191,25	
2		165	2		165	85	
225		4 407	195		3 893	8 119,25	

1340 senesi Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihası

Riyaseti Celileye

1340 senesi Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihasının maatteferruat merbutan takdim kılındığı arz olunur efendim.

9 Şubat 1340
Muvazenei Maliye Encümeni Reisi
Saruhan Mebusu
Reşat

1340 senesi Mazbatai Umumiyesi

Heyeti Celilelerine takdim ettiğimiz işbu 1340 senesi Bütçesi Türk Cumhuriyetinin ilk bütçesi olacaktır. Bundan evvel 1339 senesi son altı aylık maaş ve masraf mukabili icabeden tahsisatı havi 1339 senesi Üçüncü Avans Kanunu mazbatasında Hükümeti Milliyenin bidayeti teessüsü olan 23 Nisan 1336 tarihinden 1339 senesi Ağustos gayesine kadar Büyük Millet Meclisi Hükümetinin kırkbir ay zarfındaki muamelâtı maliyesinin avanslar ile sureti idaresini mufassalan arz eylemiştik. Devlet idaresinin ruhunu teşkil eden umuru maliyeyi intizam altında cereyan ettirmek için yegâne çare senei maliyenin hulûlünden mukaddem Muvazenei Umumiye Kanunu neşrederek bütçeyi Hükümetin eline vermekten ibaret olduğu halde ilk Büyük Millet Meclisinin buna muvaffak olamaması vatanın mevcudiyetini tahlis için atıldığı o müthiş mücadele esnasında bütün kuva ve mesaisini ancak mefkûresinin husûlüne hasr ve tahsis etmesinden münbais olmakla mâzur görmek nasafet ve âdalet icabından ise de lehülhamd vatanı düşmanların istilâsından kurtararak şanlı bir sulh akdettikten sonra milletin arzu ve ihtiyacına muvafık bir Cumhuriyet ve vatanın terakki ve refahını temine kaadir kuvvetli bir Hükümet tesis eden Türk Milletinin diğer umur ve muamelâtta olduğu gibi umuru maliyesine de medeni bir Hükümete lâyık bir şekli intizam vermesi elzem bulunduğundan muntazam ve mütekâmil bir bütçe ile işe başlamak iktiza edeceği aşikârdır. Bu sebeple Encümenimiz 1340 senesinin hulûlünden hiç olmazsa iki ay evvel Muvazenei Umumiye kanunu lâyihasını Heyeti Celilelerine takdim etmeyi cidden arzu eylemiş ve bütçe tetkikatını fâsılasız mesai ile itmama uğraşmış ise de Muvazenei Umumiye kanunu lâyhasını Heyet Cellelerine takdim eden Heyeti Vekilenin istifası ve onu istihlâf eden İsmet Paşa Kabinesinin bütçe üzerinde yeniden tetkikat yaparak bâzı tahavvülât teklif ve dermeyan eylemesi bütçe aksamı üzerinde iki üç defa münakeşat ve münakaşat ihdasını ve binnetice tetkikatın bu güne kadar uzamasını icabettirmiştir. Mamafih Heyeti Celileniz bütçe tetkikatını diğer mevadda tercih ile müzakeratı bir müddet bu lâyihanın tetkikına nasrederse Muvazenei Umumiye Kanununu vaktinde yetiştirmek mümkün olacağına kaaniiz.

Balâda arz ettiğimiz veçhile 1336, 1337 1338 seneleri muamelâtı maliyesi hakkında Üçüncü Avans Kanununda izahatı kâfiye mevcudolduğundan burada ancak 1339 senesi muamelâtı maliyesine dair malûmat vermekle iktifa edeceğiz.

1339 senesinin hulûlünden mukaddem neşrolunan Birinci Avans Kanunu ile muamelâtı Hükümetin tedviri için icabeden maaş ve masarife mukabil 30 114 255 liralık tahsisat verilmişti. Bunu mütaakıp neşrolunan İkinci Avans Kanunu ile 57 500 000 liralık tahsisat ve nihayet Üçüncü Avans Kanunu ile de son altı aylık maaşat ve masarifata mukabil 45 059 324 lira ki, cem'an 112 762 779 liralık avans verildi. Bütçe yerine kaim olmak üzere bir senelik masarifatı umumiye mukabili tahsisat işbu üç kıt'a kanununda muayyen olan 112 milyon küsur yüzbin liradan ibaret olmayıp bilâhara neşredilen ve zirde münderiç kanunlarla verilen 248 875 050 tahsisatı munzammayı da Üçüncü Avans Kanununun yekûnuna ilâve eylediğimiz halde 1339 senesi muhassasatı umumiyesi 136 981 330 liraya baliğ olur.

Esamii devair	1339 bütçesinin (A) cetveli Lira	K.	1339 senesinde alınan tahsisatı munzamma miktarı Lira	K.	Yekûn Lira	K.	Kanunun tarihi
Hilâfet	436 694	50			436 694	50	
Düyunu Umumiye	3 179 651		6 000 000		9 179 651		12 Nisan 1339, 30 Eylûl 1339
Muhassasatı Zatiye	9 200 000		1 219 000		10 419 000		9 ve 28 Kânunusani 1340
Büyük Millet Meclisi	548 143	75	1 546 400		2 094 543	75	8 Mart 1339, 5 Nisan 1339, 19 Ağustos 1339
Maliye	5 579 190	75	4 712 177	50	10 291 368	25	3 ve 15 Nisan 1339, 17 ve 30 Eylûl 1339, 1 ve 10 Teşrinisani 1339, 16 Kânunuevvel 1340
Umuru Tasarrufiye							
Divanı Muhasebat	158 380				158 380		
Rüsumat	2 508 931	50			2 508 931	50	
Posta ve Telgraf	3 346 482				3 346 482		
İcra Vekilleri	54 562				54 562		
Dahiliye	3 398 252	50	400 000		3 798 252	50	15 Nisan 1339
Emniyeti Umumiye	3 208 062				3 208 062		
Sıhhiye	1 438 936				1 438 936		
Muaveneti İçtimaiye	1 713 440	75	160 000		1 783 440	75	3 Nisan 1339 ve 27 Teşrinievvel 1339
Umum Jandarma	9 696 775	50	176 413		9 873 187	50	28 Kânunusani 1340
Hariciye	1 007 188		250 000		1 257 188		15 Nisan 1339
Şer'iye	1 180 573	50			1 180 573	50	
Adliye	4 315 574	50	425 439		4 741 013	50	21 Teşrinisani 1339
Maarif	3 631 502	50			3 631 502	50	
Nafıa	1 811 564		200 000		2 011 564		8 Mart 1339
İktisat	2 519 246				2 519 246		
Matbuat ve İstihbarat	106 805	50			106 805	50	

Esamii devair	1339 bütçesinin (A) cetveli Lira	K.	1339 senesinde alınan tahsisatı munzamma miktarı Lira	K.	Yekûn Lira	K.	Kanunun tarihi
Bahriye	3 006 337	50	247 611		3 253 948	50	28 Kânunusani 1340
Müdafaai Milliye	47 751 224	25	2 752 850		50 504 074	25	28 Kânunusani 1340
Askerî Fabrikalar	2 821 020		41 338		2 862 358		28 Kânunusani 1340
İskân ve İmar			6 095 083		6 095 083		1 Teşrinisani 1339
Yekûn	112 619 338		24 226 310	50	136 845 648	50	
Riyaseti Cumhur Heyeti Vekile kararıyle devairi mülkiyenin avans yekûnundan mevkuf tutulup tevzi edilmiyen miktar	53 441	75			53 441	75	
Yekûn	112 672 779	75	24 308 750	50	136 981 530	25	

Nazarı tetkikinize arz eylediğimiz 1340 senesi Muvazenesi 6 921 925,80 lira açık ibrae etmektedir. Âdi bir bütçe için mühim olan bu açığın esbap ve mücssiratı nazarı dikkate alınırsa chemmiyetinin tenakus edeceği tabiîdir. Bu esbaptan en mühimmi Harbi Umumi neticesinde pek ziyade za'fa uğramış ve esbabı ve vesaiti müdafaası elinden alınarak kendini müdafaa edemiyecek bir hale konulmuş olan Türk Milleti üzerine caniyane bir surette saldıran düşmanlarımıza karşı bir taraftan Vatanı müdafaa için eli silâh tutan efradı Millet, düşmanla mücadeleye atılarak iktisadı memleket için çalışan kolların azalması; diğer taraftan milletin varını, yoğunu, silâh cephane tedarikine ve askerin iaşesine hasr ve tahsis eylemesi yüzünden istihsalâtın tenakus eylemesi ve bu yüzden memleketin ahvali iktisadiyesinde buhran hâsıl olması dolayısiyle varidatta vukua gelen tenezzüldür.

Bu esbaptan diğeri de düşman tarafından en mamur ve mahsuldar vilâyetlerimizin istilâsı neticesi olarak oraların varidatında mühim bir tenakus hâsıl olmakla beraber yanmış, yıkılmış şehirlerin imar ve ihyası ve çift alât ve hayvanatı ile tohumluktan mahrum kalan çiftçilere muavenet icrası ve Rumeli ile adalardan hicrete mecbur edilen ırkdaşlarımızın nakil, iskân ve iaşeleri ve bunlara çalışıp yaşıyabilmek esbabının tehiye ve ihrazı yolunda büyük tahsisat kabulüne mecburiyet hâsıl olmasıdır. Buna zaimeten vesaiti nakliyeden mahrum olan dahilî vilâyetlerimizde mahsulâtımızın çürümeye mahkûm olması ve serveti tabiiyeden ve tahtelarz mevcudolan kazain ve cevahiri madeniyeden istifade edilmemesi birçok vilâyetlerimizi harabezar halinde bırakmış ve ahalisini duçarı sefalet eylemiş olmakla oralarda refah ve mamuriyeti vücuda getirmek için Harbi Umumiden evvel ve Harbi Umumide başlanıp itmam ve ikmaline muvaffak olunamıyan Samsun - Sivas ve Ankara - Sivas şimendiferlerinin inşaası için 9 800 000 ve havalei Şarkiye demiryollarının inşaat ve tamiratı için de 400 000 lira tahsisat verilmesi ve Anadolu şimendiferleri ile Haydarpaşa Limanının Devlet İdaresine alınarak tamiratı lâzimesi ile icabeden alât ve edevatı muharrike ve mutteharrike ve malzeme istitnası için 3 000 000 lira tahsisat teklifi ve asırlardan beri lüzumu derecede bakılamıyan sıhhati umumiyei memlekete 2 899 455 lira tahsisi ve muhtelif devair ve müessesatı Hükümeti asrî terakkiyata mazhar etmek için Avrupadan mütehassıslar celbi ile bunların vukuf ve ihtisaslarından istifade edilmesi düşünülerek bu iş için de 1 000 000 lira itasıdır. Âtiyen büyük semereler vermeye ve memleketi imar ve terakkiye ve ahvali iktisadiyemizin inkişafına ve serveti umumiyenin tezyidine hadim teşebbüsatın âdi bütçe arasındaki mini cidden büyük bir muvaffakiyet olmakla bu yüzden hâsıl olan ufak bir açığın katiyen bir chemmiyet ve kıymeti olmıyacağını takdir buyuracağınızdan ümitvarız.

Binaenaleyh 1340 senesi Bütçesinin Türkiye'de şimdiye kadar yapılan bütçelerin en mütevazin ve en müsmiri olduğuna kaaniiz.

Varidat

Varidat mazbatasında tafsilen arz ettiğimiz veçhile 1339 senesi varidat muhammenesi ile 1340 senesi varidat muhammenesi arasında 25 527 940 lira fark vardır. Bunun 6 000 000 lirası kibrit ve 5 000 000 lirası müskirat inhisarları, 1 000 000 lirası Tuz Resmi munzamı gibi Heyeti Celilelerine yeni teklif olunan menabiden mütabakisi de varidatı saireden ümidettiğimiz tezayüdden mübaistir.

Masarif

1339 senesi masarifatı umumiyesi tahsisatı munzammalar da dâhil olduğu halde (136 981 530 25) liraya baliğ iken 1340 senesinin tahsisatı (123 087 739 80) liraya reside olmuştur ki geçen seneye nisbetle (10 893 790,45) lira noksandır. Bu fark 1339 senesinin ilk altı ayında Ordumuzun tamamen tahtı silâhta bulunması ve son altı ayı zarfında henüz terhis edilemiyen kıtaatın masarifi ve harb sahasında bulunan ve hali hazariye icra edilen ordularımızın mahalli müretteplerine sevkleri masarifinin 1339 bütçesinde dâhil olmasından neşet etmiştir ki 1340 senesinde bittabi bunlar

masarifatı umumiye meyanından tenzil edilmiştir. 1340 senesi bütçesinin hini tanziminde sene içinde yapılacak her türlü masarif ciddî tetkikat neticesinde kati olarak tâyin edilmiş olmakla senei mezkûre zarfında tahsisatı munzamma suretiyle büyük masraflar vukuu ihtimali de izale edildiğinden 1340 senesinde devairi Hükümetten herhangi birisi tarafından tahsisatı munzamma talebiyle bütçede tesbit ettiğimiz erkamın tebdiline teşebbüs edilmemesini ve masarifin icrasında daima tahsisatı mevcudenin katî bir mahiyeti haiz olduğunu bilerek fazla sarfiyattan biliçtinap Heyeti Celileden tahsisatı munzamma istenilmemesini tavsiye eyleriz. Bütçenin Heyeti Umumiyesi hakkında şu muhtasar malûmatı arz ettikten sonra Devletin ahvali maliye ve iktisadiyesi hakkında mütalâatta bulunmayı ve bütçenin esnayı tetkikinde encümenimizin nazarı dikkatini celbetmiş olan bâzı mevaddı mühimme hakkında Heyeti Celileye izahat vermeyi münasip görüyoruz.

Vaziyeti Maliye

Harbi Umuminin ve onu takibeden İstiklâl Mücadelâtının bâis olduğu azim masarif memleketin ahvali iktisadiye ve maliyesi üzerinde büyük tesirler icra etmiş olmakla beraber koca bir İmparatorluğun borçlarından mühim bir kısmının Cumhuriyetimizin düşu tahammülüne intikal ettiği ve tekaüt, mazuliyet, eytam ve eramil maaşatı için muhassesatı zatiyeye onbir milyon lira tefrik olunduğu, keza harap yurtlarımızın imarı ve ahalisinin terfihi, hariçten gelecek muhacirlerimizin nakil, iaşe, iskân mesarifi ile umuru nafıa ve iktisadiye ve sıhhiye için zaruri bâzı tahsisatın kabul edildiği nazarı itibara alınır ve işbu masarifi mühimmenin hariçten istikraz olunmaksızın menabii dahiliyemizle temin olunduğu düşünülürsevaziyeti maliye ve iktisadimizin şayanı memnuniyet olduğu teslim edilmek lâzımgelir. İçinde bulunduğumuz vaziyetin icabı olan masarifi fevkalâdeyi tefrik edecek olsak irad, masraf arasında tevazün değil mesarife nisbetle varidatımızda fazlalık vardır diyebiliriz. Dahilî masraflarımızdan son derece iktisada riayet, imhali mümkün olan masarifatı tehir, her nevi israftan tevakki ederek vaziyetimizi günden güne ıslah etmek mümkün olabileceğini ümidediyoruz. Bilhassa İstiklâl muhaberatı masarifatının temini için tekâlifi milliye emirleriyle ahaliden alınmış olan eşya, emval ve hayvanatın bedellerinden altı milyon lirayı 1339 senesi bütçesinden tesviye etmekliğimizin büyük bir muvaffakiyet olduğunda şüphe yoktur. Bu tekâlifi milliye borçlarından bakiye kalan 1 000 000 lirayı 1340 senesi zarfında tedricen tesviye ve itfa etmek mukarar olduğu gibi İmparatorluğa ait tekâllifi harbiye ve iaşe ve sair düyun hakkında Hükümetten teklif edilen lâyihai kanuniyeyi bilmüzakere Heyeti Celileye takdim etmek üzereyiz. Harbin hitamı ile akdedilen şerefli bir sulhun netayici tabiiyesinden olarak ecnebi memleketler ile ticaretimizin inkişaf etmeye başlaması ve harb sahasında vazifei vataniyesini ifa ile uğraşan memleketin en faal evlâtları olan dörtyüz binden fazla efradı askeriyenin terhis edilerek bugün kuvvetlerini istihsalâtı memleketi tezyide hasretmesi ve vilâyatı cenubiyemizin Mersin Limanı ile irtibatını temin eden ve harb içinde duçarı harabî olarak muattal durmakta bulunan Yenice - Nusaybin şimendifer hattının tamir edilecek iki ay evvel münakalâta başlaması ihracatı tezyide hadim olmaktadır. Geçen senelerin istatistiklerine malik bulunmuyor isek de Rusumat İdaresinin Marttan Ağustos gayesine kadar altı aylık olarak Encümenimize vermiş olduğu istatistik cetvelinde altı aylık ihracatımızın 31 841 382 liraya, ithalâtımızın ise 62 532 707,80 liraya baliğ olduğu gösterilmekte olup işbu istatistiğin ihracatı az olan kısır aylara müsadif olması ve Havalii Cenubiyeden Suriye'ye ihracedilen ve mikdarı 10 000 000 liraya baliğ olan ihracatımızın o havalide ekseriyetle gümrüklere uğramıyarak hududu geçtiğinden istatistiğe dâhil olmaması ve Adana'nın 15 000 000 liradan ziyade tahmin edilen pamuk mahsulünün ihracına Teşrinievvelden sonra başlanılmış bulunması ve tüccar tarafından ihracat beyannamelerine yazılan kıymetlerin kıymeti hakikiyeden % 65 derecesinde noksan olduğu beyannamelerin yeniden vâkı olan tetkikatından anlaşılmakta olması ithalât ile ihracat arasında 1339 senesinde büyük bir fark olamıyacağını göstermektedir. 1340 senesine gelince; senei mezkûrede ihracatımızın sabıkından yüzde elli derecesinde fazla olacağını ümidetmek fazla bir nikbinlik addedilemez.

Memleketimizin vâsi ve mümbit arazisi az bir sâyi ile büyük semereler vermeye müsaidolduğundan zürraa cüzi muamelât icrası ve ziraati dûçarı inhitat eden Âşar Vergisi miktarı tahfif ve usulü cibayeti halkı dûçarı müşkülât etmiyecek şekilde ıslah edilirse ziraat tevessü ve hayvanat tekessür ederek iki üç sene içerisinde istihsalâtımızın tezauf edeceğinde şüphe yoktur.

Memleketin vaziyeti iktisadiyesi geçen senelere nisbetle şayanı memnuniyet olmakla beraber günden güne de iyileşmekte bulunduğundan 1340 senesinde istihsalâtımızın tezayüdiyle ahvali maliyemizin daha ziyade kesbi salâh edeceğini zannediyoruz. Bu suretel memlekotin itibarı malîsi artarak zaten miktarı pek mahdudolan ve serveti milliyemize nazaran katiyen istiksar edilemiyecek derecede ve ancak muamelâtı ticariyi tedvir edebilecek bir miktarda bulunan evrakı nakdiyemizin kıymeti günden güne yükselecektir. Bu vesileyle tekrar arz etmek isteriz ki, yukarda tadadettiğimiz veçhile âdi bütçesinden büyük ve fevkalâde masraflar ihtiyarına mecbur olduğu halde hariçten bir para istikraz etmiyen ve harbi bile borç etmiyerek ve yeni evrakı nakdiye çıkarmıyarak idare eylemiş olan genç Türkiye'nin yeni evrakı nakdiye çıkarmak arzu ve mecburiyetinde bulunmadığını bütün âleme ilân etmeyi bir vazife biliyoruz. Paramızı düşürmek için yalan yanlış bin türlü şayiat çıkarmakla meşgul olan muhtekirlerin şu hakikat karşısında emellerine nail olamıyacakları şüpheden berîdir.

Siyaseti Maliye

Türkiye Cumhuriyeti Halk Hükümeti olduğuna göre daima müstahsil halk tabakatını koruyacak ve bir sınıfı mahsusun değil, bütün mesalik erbabının refahını temin eyliyecek bir siyaseti maliye takibetmesi iktiza eder. Kanunu Medenimizin teyidettiği halkı mülkiyeti ihlâl etmeksizin her ferdin bundan temini istifadesi esbabını ihzar etmek umdemizdir. Binaenaleyh neşredilecek tekâlif kanunlarının daima bu fikrin sahai tatbikinde vücut bulmasını temin edecek şekilde olması iktiza eder. Halkın serveti mevcudesinden bir kısmını alarak bütçe açıklarını kapatmak usulü artık ebediyyen tarihe karışmıştır. Vâridatın tezyidini vergi ve rüsumu artırmakta değil, memlekette sınai, zirai, iktisadi teşebbüsatı teşvik ve çalışan bazulara yardım ederek serveti umumiyeyi çoğaltmakta aramalıdır. Serveti milliyi rahnedar eden safahatı doğrudan doğruya menetmek gibi tatbiki müşkül ve netayici meşkük cezrî tedabirden ziyade bu yolda israf edilen paraların mühim bir kısmını vergi, resim ve cezayı nakdî suretinde alarak muharip teşkilâtını takviye ve faaliyeti iktisadiyeyi tezyid suretiyle tedricen za'fa uğratmalıdır. Şimdiye kadar çiftçi, rençber ve fukarayı ezen, vergi ve tekâlüfü, bîkudret olanları koruyacak, fakat zîkudret olanları da rencide etmiyecek surette âdilâne tevzi esaslarında tadil etmeye uğraşacağız. Tabiatın bahşettiği zengin menabii servetimizi işletmek için kendi sermayei milliyemiz kifayet etmediği zaman ecnebilerin sermayesinden, kabiliyeti fenniye ve sınaiyesinden istifade etmekten, iktisadi teşebbüslerinde teshilât göstermekten içtinabetmiyeceğiz. Şu kadar ki, istiklâli milliyemize dokunacak ve inkişafı iktisadimizi haleldar edecek hiçbir harekete meydan verememek azminde olduğumuzdan siyasetle alâkadar hiçbir faaliyeti iktisadiyeye müsaade etmemek katî bir düsturumuzdur.

Devair sarfiyatı

Devletin itibarı malîsini artırmak ve bu suretle evrakı nakdiyemizin kıymetini tezyidetmek için istihsalâtı dâhiliyeyi ziyadeleştirmek ve ithalâtı tenkis etmek icabeder. Bütün milletin efradı dâhilde emsali yetişen bilcümle mahsulât ve masnuatı hariçten gelen serveti milliyemizi kemiren ecnebi mahsulât ve mamulâtına tercih etmeyi bir düstur ittihaz etmeleri icabettiği gibi devairi Hükümetin de bu hususu kendilerine bir vazife telâkki etmeleri iktiza eder. Bilhassa berrî ve bahrî efradı askeriye ve jandarma ile mekâtibi askerîye ve mülkiye ve darüleytamlar talebesi, devairde müstahdem hademe melbusatı için iktiza eden kumaşların ve devair ve müessesatı resmiyenin ihtiyacatını resmî fabrikalarımızdan ve bunlardan temini mümkün olmadığı halde gayriresmî yerli fabrikalar mamulâtından tedarik edilmesi ve devairde teshin için resmî fabrikalar ve müessesatta daima yerli maden kömürü istimal olunması ve bunların fiyatında hariçten gelen müma-

siline nisbetle % 10, 15 derecesinde bir fark da olsa her halde mamulâtı dâhiliyenin tercih olunması muktazidir. Memurîni Hükümetin de yerli emtiası istimal ve halkı da teşvik ve tergibeylemeleri şayanı temennidir.

Memurîn

Devaire müceddeten alınan veya terfian tâyin edilen memurîne o memurîn için bütçede konulan maaşın haddi âzamisi verilmekte olduğu tetkikatımız arasında meşhudumuz olmuştur. Bir memurun vazifesinde göstereceği kudret ve liyakata veya memuriyette kıdem kesbeylemesine göre mazharı mükâfat olması iktiza eylerse de her sene maaşata zamaim yapmak mümkün olamıyacağından yeni tâyin edilen memura o memuriyet için bütçe mevzu maaşatın bidayeten haddi asgarisi verilmek ve bilâhara icabına göre mükâfatan ve tedricen tezyidolunmak mûtat iken bu usulü müstehsenin ihlâl edilmesi katiyen caiz olamıyacağından badema berveçhi sabık yeni tâyin edilecek memurlara maaşatın haddi asgarisinin itası ve kıdem kesbettikçe ve ehliyet gösterdikçe tedricen tezyidi hususunun nazarı dikkate alınması icabeder.

Bu eşyaları memnu kıymetinin birkaç yüzbin liraya baliğ olduğu söylenmektedir. İstanbul'da bulunan mülga Divanı bâzı devairdede onbeş, onaltı yaşında gençlerin hademelikte kullanıldığı görülmektedir. Bunların yerine vatan müdafaasında mâlûl olanlardan kabiliyeti bulunan efradın istihdamı ve bu suretle tahsil çağında bulunan gençlerin mesaisinden hariçte istifade edilmekle beraber mâlûlînin de terfihi kabil olacağından bu ciheti de devairi rüessasının nazarı dikkatlerine ehemmiyetle vazeyleriz.

Demirbaş eşya

Usulü Muhasebei Umumiye Kanunun 59 ncu maddesi mucibince mefruşat defterlerinin tanzim ve birer nüshasının Divan ımuhasebata tevdii iktiza eder. Geçen senelerde Divanı Muhasebat olmadığından devairi merkeziye ve sefarethaneler ve vilâyatta mevcut bilûmum demirbaş eşya defterinin tanzimi ile birer nüshasının aidolduğu dairelerde hıfzı ve birer nüshasının da Muvazenei Maliye Encümenine irsali tamimen devaire bildirilmiş idi. Bâzı devairi merkeziyede mevcut demirbaş eşya defterlerini tanzim ederek defterlerden birer nüshasını Encümenimize göndermişler ise de bir kısmı henüz göndermemiş ve bu sırada Divanı Muhasebat da tesis edilerek ifayı vazifeye başlamıştır. Binaenaleyh Usulü Muhasebei Umumiye Kanunun mezkûr maddesini tatbik ve icra etmek demirbaş eşyanın ziyadan vukayesi için gayrikabili ihmal bir vazife olduğundan bilûmum devair ve müessesatın demirbaş eşya defterlerini derhal tanzim ve birer nüshasını Divana göndermesi iktiza eder. Bu meseleyle alâkadar olan İstanbul devairi merkeziyesi eşyası vardır. Her Vekâlet İstanbul'da ilga edilen kendisine ait nezaret binaları dâhilindeki eşyayı merkeze celbetmekte olup bunların bir kısmının arada zayi olduğu ve bir kısmının da kırılıp atılarak telef edildiği rivayet edilmektedir. Devair içinde eski Maliye ve Hariciye nezaretleri binalarındaki eşya gibi pek kıymettar olanları da vardır.

Muhasebat dairesi mahzenin de bunların mefruşat defterleri mevcudolup Divanı Muhasebatça bu defterler celp ve bunlardan merkeze naklonunan eşyanın miktarı ile İstanbul'da kalanların miktarı tefrik ve tetkik edildiği halde zaiyat olup olmadığı meydana çıkarılabilir. Binaenaleyh Divandan bu vazifeye tefrik edilecek bir mümeyyiz marifetiyle vekâletlerin levazım dairelerinde tahkikat ve tetkikat yaptırılmasını ve vekâletlerce bu hususta Divanı Muhasebata her türlü teshilâtın icrasının ve İstanbul devairinde de icabeden tahkikatı yaparak vukuu mervi olan suiistimalin zâhire ihracı için Maliye Vekâletince bir Maliye müfettişinin memur edilmesini muktazi görmekteyiz. Velhasıl 1341 senesi bütçesinin Encümenimizce tetkikatına başlanıncaya kadar demirbaş eşya defterleri tanzim edilerek Divanı Muhasebata tevdi edilmez ve İstanbul mülga devairinden kalan eşya hakkında şayanı itimat bir hesap verilmezse sinini âtiye bütçelerinde mefruşat tahsisatının kat'edilmesi lâzımgeleceğine Heyeti Celilenin dikkatini celbeyleriz.

İnşaat

Muhtelif vekâletler bütçesinde inşaat için tahsisat talebedilmekte ve bu tahsisatın tâyini miktarı hususunda encümence müşkülât çekilmektedir. Halbuki inşa edilecek her nevi mebaninin evrakı keşfiyesini ihzar ve miktarı mesarifinin tesbitinden sonra muayyen bir tahsisat talebedilmesi iktiza eder. Bu gibi inşaat masarifinin bütçenin Maliye Vekâletince ihzarından mukaddem evrakı keşfiyesinin tanzimi ile muayyen olarak tahsisat talebetmek iktiza ederken şimdiye kadar bu hususa dikkat edilmediğinden bademe talebedilecek inşaat tahsisatına ait evrakı keşfiyenin bütçe tetkiki sırasında encümenin tetkikine hazır bulundurulması lâzımdır.

Avrupaya gönderilecek talebe masarifi

Muhtelif devair ve müessesat tarafından memaliki ecnebiyeye gönderilen talebeye 10 Mayıs 1330 tarihli Nizamnamenin 16 ncı maddesi ahkâmı tatbik edilmediği anlaşıldığı gibi bunlardan ikmali tahsil ile elyevm hizmeti Devlette bulunanlardan masarifi tahsiliyelerinden ne miktar tahsilât yapıldığı hakkında vekâletlerden kati bir malûmat alınamamıştır. Encümenimiz Hükümet tarafından tahsil için memaliki ecnebiyeye gönderilen bilûmum talebe masarifi tahsiliyesinin ikmali tahsil ile avdetlerinde on sene zarfında memuriyet maaşlarından tevkifi suretiyle istirdadını muvafık görmüş ve Muvazenei Umumiye Kanununa bunun için bir madde koymuştur. Ancak maddei mezkûre ahkâmının tamami tatbiki için talebeye gönderilen mubassatın avdetlerinde tahsil olunmak üzere aynı zamanda eşhas zimemi hesabına aldırılan Maliye Vekâleti Muhasebei Umumiye Müdiriyeti Takip ve Teftiş Kalemince bilâhara istirdatlarının takibolunmasının ve şimdiye kadar mezkûr 16 ncı madde ahkâmına tabi tutulan talebeye gönderilmiş olan muhassasatın da kezalik Vekâleti aideleriyle tetkik ve tebeyyün ettirildikten sonra lieclittakip eşhas zimemi hesabına aldırılmasının usul ittihazını Hükümetten talebeyleriz.

İhsaiyat

Bu Devletin muhtelif umur ve muamelâtı ve bilhassa muamelâtı iktisadiyesini tanzim için muntazam ihsaiyata malik olması iktiza eder. Muhtelif zamanlarda muhtelif eşkâl ve surette ihsaiyat tanzimine teşebbüs edilmişse de şayanı itimat hesabata destres olunamadığı gibi halihazırda bu emri mühimmin, bütün, bütün ihmal edildiği görülmektedir. Avrupa'dan muhtelif şuabatı Devlet için mütahassıslar celbedildiği sırada şimdiye kadar ihmal edilen bu mühim şubenin de ihyası için muktedir bir mütehassıs celbi lüzumunu Hükümetin nazarı dikkatine vaz'eyleriz.

Emlâk

Mebanii milliyeden mülga İstanbul devairi merkeziyesi binaları evvelce aidoldukları devairden diğer devaire veyahut mektep ve darülfünun gibi irfan müesseselerine devredilmektedir. Bu mebani içinde vaktiyle pek çok masraf ihtiyariyle yapılmış elektrik ve kalorifer tesisatı vardır. Bunların devri sırasında evvelce istimal eden devair tarafından binalar dâhilinde bulunan perde ve merdiven halıları çekilip koparıldığı gibi elektrik ve kalorifer tesisatında müstamel olan edevat da çıkarılarak tahribolunduğu rivayet olunmaktadır. Mevzuubahis mebani Devletin bir dairesinden diğerine devredilmekte olduğu cihetle emvali devirde serveti milliyenin böylece tahribata uğratılması katiyen caiz bulunmadığından bu gibi tahribat ve zayiatın vukuuna meydan verilmemesini mebanii mezkûreyi tesellüm ve teslim eden devaire ihtar eyleriz.

Matbaalar ve evrakı matbua

Masarifi umumiyei Devlet içinde nazarı dikkate alınacak işlerden birisi de matbaalar ve evrakı matbua meselesidir. Bütçeyi tetkik ettiğimiz sırada görüyoruz ki, İstanbul'da (4) ve Ankara'da (3) matbaamız vardır. İstanbul'da bulunanlar Matbaai Âmire, Matbaai Askeriye, Matbaai

Bahriye ve Jandarma matbaalarıdır. Ankara'da bulunanlar ise Büyük Millet Meclisi Matbaasiyle İstihbarat Müdiriyeti ve Müdafaai Milliye matbaalarıdır. İşbu matbaalar için Devlet Bütçesinden tahsis edilmiş olan maaş ve masarif yekûnu, «2 1 080» liraya bâliğ oluyor. Evrak ve defatir tab'iyesi olarak Maliye, Rüsumat, Posta ve Telgraf ve Müdafaai Milliye idarelerinin çok ve devairi sairenin daha az olmak üzere bütçede takriben üç bin lira kadar tahsisatı vardır. İşbu matbaalar İstanbul'da bir ve Ankara'da bir olmak üzere iki matbaada birleştirilmek ve her biri için mülhak bütçe yapılarak irat ve masrafı intizam altına alınmak lâzımdır. Bu suretle yapılacak iş şimdikinin birkaç misli tezayüdedeceği gibi masariften de hayli tasarruf icrasına imkân vardır. Mamafih bu mesele vaktiyle İstanbul'da derpiş edilerek teşkil edilen bir komisyon marifetiyle tetkikat icra edilmiş ve maalesef komisyonun neticei tetkikatı sahai fiiliyata konulamamıştır. Matbaai Âmirenin eski intizamını kaybettiği söylenmektedir. Mezkûr matbaaların merbut olduğu devairden teşkil edilecek bir komisyon marifetiyle yeniden tetkikat icrası ve bu esnada evvelki komisyon evrakının da buldurularak ondan da istifade edilmesi ve gelecek sene bilhassa İstanbul'dakilerin mülhak bir bütçe ile idare edilmek üzere tevhidi esasının hazırlanması muvafık olur.

Encümenimiz bu esasa mukaddeme olmak üzere Matbaai Bahriyeyi icabeden tahsisatı ile birlikte Matbaai Âmireye devreylemiş olduğu gibi İstihbarat Müdiriyetinin lâğvına karar vermiş olması dolayısiyle de bu müdiriyet matbaasındaki alât ve edevatın Meclis Matbaasına devrini kabul etmiştir.

Demiryolları

Bütçenin tetkikatı sırasında nazarı dikkate çarpan mesailden biri de demiryollarının sureti idaresidir. Memleketin pek ziyade muhtacolduğu halde maalesef pek az miktarda malik olduğu demiryollarımızın idaresi hüsnü suretle tertibedilememiş ve tarifeleri iktisadi memleket için nâfi olabilecek bir şekilde tanzim olunamamıştır. Bilûmum demiryollarımızda meşhudolan bu halin sebebi; Harbi Umumi ve onun neticei müellimesi olan İstiklâl Muharebatı esnasında tahaddüs eden vaziyet olduğunda şüphe yoktur. Mamafih memleketin ahvali iktisadiyesinin inkişafı behemehal demiryollarının intizamına vâbestedir. Harbi Umumi eşya fiyatlarını pek büyük tahavvülâta uğratmıştır. Evvelce pek kıymetsiz addedilen mevaddın bugün yüksek fiyata çıktığını görüyoruz. Bilâkis kıymetli eşyadan addedilenlerin de kıymetleri diğerlerine nisbetle düşmüş olduğu meşhudolmaktadır. Demiryolları nakliye tarifeleri vaktiyle üç sınıf üzerine tertibedilmiş, kıymet ve sıklet nazarı itibara alınarak sınıflara ayrılmıştı. Bâlâda arz ettiğimiz ahval sebebiyle bu sınıflar karışmış ve pek kıymetli eşya ile kıymeti pek dûn olan eşyanın verdiği ücret hemen hemen birbirine yaklaşmıştır. Şu hal bilhassa ihracat emtiası üzerine pek büyük bir tesir yapmaktadır. Tarife meselesi Nafıa Vekâleti kadar İktisat Vekâletini de alâkadar eden bir keyfiyettir. İktisat Vekâleti meselesini tanzim ve faaliyetini tekşir ederek serveti milliyenin tezyidine, iktisadi memleketin metin esaslara istinaden inkişafına hâdim bir müessese haline gelirse bu tarife meselesiyle iştigal ederek vaziyeti maliye ve iktisadiyemizi arzu ettiğimiz tekâmüle mazhar edecek ve ihracatı tevsi edecek ve ithalâtı tenkis eyliyebilecek esasatı Nafıa Vekâletine irae ederek tarifenin ıslahına muvaffak olacaktır.

Demiryolların tarife ve işletmesi mevzuubahs olduğu zaman bilhassa Havalii Cenubiyenin ihracatına yegâne vasıta olan Bağdad Demiryolunun Yenice - Nusaybin kısmı hatıra gelir. Malûm olduğu veçhile bu kısım demiryolunun tam ortası yani Meydanı Ekber - Çobanbey arasındaki 166 kilometrelik parçası Suriye dâhilinde kalmıştır. Bu hattın dâhilinde bulunan kısmını işletmek hususu Ankara İhtilâfnamesi mucibince teşekkül edecek bir Fransız grupuna devredilmek va'dolunmuştur. Bittabi grup teşekkül edinceye kadar Hükümetin malı olan demiryolunu işletmek Hükümetin hakkı olduğundan Adana havalisinin Fransız Kuvayi İşgaliyesi tarafından tahliyesi esnasında şimendiferin de yed'i idaremize alınması iktiza ederdi. Fakat nasılsa şimendiferin tesellümü için Adana'ya Nafıa Vekâletinden gönderilmiş olan bir memur tarafından hukuk ve menafii Hükümete mugayir olarak imza edilen bir varaka ile grupun teşekkülüne kadar şimendiferin işletme umuru Fransızlara bırakılmış ve uzun müddet Fransız Harbiye Nezaretine merbut bir teşkilât tarafın-

dan idare edilmiştir. İtilâfnamenin akdinden itibaren bu kadar zaman geçtiği halde mezkûr grup hakiki surette teşekkül edememiş ve hâlâ hattın idaresi merkezi Halep'te bulunan bir müdüriyeti umumiye tarafından tedvir edilmekte bulunmuştur. Bağdad hattının en büyük kısmının Türkiye dâhilinde bulunduğu düşünülür ve mukavele ve şartname ahkâmı tetkik edilirse merkezin Halep'te bulunmasına bir türlü mâna verilemz. Böylece hattın tamiratını icra ve trenlerin vaktü hareketini tanzim etmek munhasıran bir Fransız miralayı olan Müdiri Umuminin elinde olduğu gibi Suriye içinde kalmış olan Meydanekber - Çobanbey arasında 166 kilometrelik mesafe üzerine arzu ettiği tarifeyi tatbik etmesi ve trenlerin Müslimiyeden Halep'e girip çıkması lâakal sekiz vilâyetin yegâne ihracat vasıtası olan bu şimendifer üzerindeki nakliyata Fransız - Suriye menfaatini hâkim kılmaktadır. Havalii Cenubiye ahvali iktisadiyesine böyle pürelem tesirat ika eden şu vaziyet yolcu nakliyatında daha fena vakayiin cereyanına sebebiyet vermektedir. Adana'dan hareket eden trenin doğru Hadep'e gitmesi ve gece orada kalması bu trenle Ayıntap, Urfa, Mardin, Diyarbekir vilâyetleriyle oralara civar vilâyetlere giden yolcuların bilmecburiye Halep'e giderek şehre çıkmasını ve geceyi Hadep'te geçirmesini mucibolduğundan hem yolcularımızın Halep'te birtakım sual ve cevaba mâruz kalarak birçok eziyet çekmesini ve hem de büyük masraf ihtiyarını mucibolıyor. Nafıa Vekâleti üç seneden beri bu vakayie şahidolduğu halde hâlâ bir çareyi hal bulamamış, ne tarifenin menafii memlekete muvafık bir şekilde ıslahını ve ne de trenlerin doğruca Cerabulus'a gitmesi esbabını temin edememiştir.

Hükümetin katiyen hukukî bir vaziyeti bulunmıyan bu ecnebi müessesesinin devamı faaliyetine ve menafii milliyenin duçarı tecavüz olmasına nihayet vermek esbabını ihzar etmesi şayanı temennidir. Elyevm devlet idaresinde bulunan şimendiferlerde de birtakım yolsuzluklar mevzuubahsolmaktadır. Bâzı vekiller ve ordu kumandanlarının şahsi işleri için treni mahsus yaptırarak bütçelerinden beş - altı bin lira treni mahsus ücreti sarf ettikleri veyahut vazifeleri başında binmelerine tahiss edilen otomobilleri bâzı vekiller ve kumandanlar gittikleri yere beraber götürüp nakliye ücreti olarak üç - dört yüz lira ücret verdikleri görülmektedir. Bu gibi hâlâ açık bir suiistimal olduğu gibi harbin hitamına mebni şimendiferlerde istihdamına lüzum kalmıyan istasyon kumandanlarının elyevm hizmet ettirilerek bir taraftan bunlara hiçbir lüzuma müstenidolmıyarak maaş verilmesi diğer taraftan bunların hiçbir hak ve selâhiyeti olmadığı halde şimendifer münakalâtını ihlâl eyledikleri ve bazen trenlerin vakti muayyeninde hareketine cebren mâni olarak şimendifer idaresine maddi ve mânevi zarar verdikleri ve tenezzüh için askerî trenlere yaptırdıkları işitilmektedir.

Vekillerin ve kumandanların; bu gibi lüzumsuz ve kanunsuz sarfiyat icrasından ve şimendifer idarerine müdahaleden men'i esbabının istikmali için Nafıa Vekâletince şimendifer idarelerinden tahkikat icrasiyle bu gibi suiistimalâtta bulunanlardan bigayrihakkın sarf ettikleri mebaliğin tazmin ettirilmesi hususunun tahtı karara alınmasını teklif eyleriz. Badema bu gibi suiistimalâtın vukuuna mahal kalmamak üzere tesviye ile nakliyat icrasının men'i ve devairi Devletten her hangisinin nakliyatı olursa ücretini bütçesinde mevzu tahsisattan tediye eylemesi zımninda Muvazenei Umumiye Kanunu layihasına bir madde ilâve edilmiştir.

Matlubat

Hükümete ait birçok matlubat hesaplarının rüyet ve intaçedilmiyerek sürüncemede kaldığını görmekle müteellimiz. Harbı Umumi içinde İaşe Nezaretinde yapılmış olan suiistimaller ve avans olarak bilâteminat şuna buna ikraz edilen paralar ve Levazımatı Umumiye Dairesi ve Harbiye Nezareti Muhasebesi ve Askerî Demiryolları gibi devairde yapılan fenalıklar hakkında tahkikat ve tetkikatta bulunmak üzere vâkı olan temenniyatımızdan ve gerek Harbı Umumi içinde ve gerek Mücadelâtı Milliye esnasında Almanya ve Avusturya'dan iştira olunan malzeme ve İtalya'dan alınan eşya ve demiryol edevatı ve Şark Cephesi ve Moskova Sefarethanesi hesaplarının intacı hakkındaki müteaddit mütalebatımızdan henüz bir semere hâsıl olmamıştır. Milyonlarca liraya baliğ olduğu kavviyen rivayet edilen bu hesabat ve matlubatın bakıyesi olarak elimize geçmesi memul bulunan

nukut ve eşyanın günden güne zayiata maruz bırakılması ve arzu edilmiyen bir takım dedikoduların temadisine meydan verilmesi muvafık değildir. Bilhassa İstanbul ve İzmir'de cereyan eden emvali metrûke muamelâtı ve emvali metrûkeyi iştira etmek üzere bâzı kesana açılan kredilerin netayici ve şimdiye kadar yapılan ve yapılmakta bulunduğu rivayet edilen suiistimalât hakkında ciddî tahkikat icrası da lâzımdır.

Binaenaleyh mezkûr hesabat ve muamelât hakkında tahkikatı muktazıyenin aidolduğu dairelerce derhal icrasiyle neticei hâsılanın Heyeti Celileye arzı hususunun tahtı karar alınmasını ehemmiyetle arz ve teklif eyleriz.

Posta - Telgraf - Tapu İdarei Umumiyeleri

Rüsumat müdüriyeti umumiyesi gibi Posta - Telgraf ve Tapu Müdüriyeti umumiyelerinin ekser muamelâtı İstanbul'da temerküz etmektedir. Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi en çok muameleyi memaliki ecnebiye ile İstanbul'da ve sevahilde yapmakta olup varidatının kısmı külliyesini de oralarda cibayet etmektedir. Bu müdüriyeti umumiyenin temini intizamı için İstanbul'da bulunması lüzumuna en büyük delil, teşkilâtı merkeziyesinin İstanbul'da olmasıdır. Burada yalnız hesabatı cem ve telfik etmekle mükellef ikinci bir memurîn kadrosu külfet ve masrafını ihtiyar etmek iktiza etmiştir ki, Encümenimiz bunu israf telâkki etmektedir. Binaenaleyh Encümenimiz Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesi gibi Posta - Telgraf Müdüriyeti Umumiyesinin de İstanbul'a nakline karar vererek kadrosunu olveçhile tanzim etmiş ve Ankara'da bir Posta - Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi binası inşatı hakkındaki teklifi ve bu bapta bütçeye mevzu tahsisatı redeylemiştir. Aynı zamanda Tapu Müdüriyeti Umumiyesinin kuyudatı atikası İstanbul'daki mülga emanet binasında müesses olduğu ve mülhakattan bu bapta vâkı olan işaratın buraca İstanbul'dan sual sormadan ve alınacak cevaplara göre haledildiği ve İstanbul'da da idarei merkeziye derecesinde bir teşkilâtın idamesine lüzumu hakiki görülerek icabeden memurların istihdam edilmekte bulunduğu görülmüş ve Ankara'da tevsii teklif edilen idarei merkeziyet kadrosu kabul edilmiyerek Tapu Müdüriyeti Umumiyesinin de esasen merkezi idaresi bulunan İstanbul'a nakli münasip görülmüştür. Genç Türkiye Cumhuriyeti merkezi idaresinin Ankara'da tesis ve muhafazası menafii milliye ve vataniyye iktisasından olduğuna kaani bulunan Encümenimiz umur ve muamelâtının selâmet ve hüsnü cereyanı noktai nazarından şu iki dairenin İstanbul'da bulunmasını lüzumlu ad ve telâkki ettiğimden bu hususdaki kararlarının tasvibini Heyeti Celileden temenni eyler.

Teşkilâtı Mülkiye

Dahiliye Bütçesinin esnayı müzakeresinde teşkilâtı mülkiyemizin esaslı bir tetkik neticesine göre tanzimi derecei vücupta görülmüş ve şu kadar ki, Mersin gibi nüfusunun ve vâridatının kesreti ve mevkiinin ehemmiyeti malûm olan havalinin İdarei Vilâyat Kanuniyele mahiyeti tasrih edilen ve bittabi müstakil olması lâzımgelen Vilâyet halinde idaresi Encümenimizce kabul edilmiştir.

Memurîn Maaşatı

Ankara'da müstahdem memurînin aldıkları maaş ve tahsisatı fevkalâdenin galâyiesar sebebiyle iaşe ve ibatelerine kifayet etmediğinden bahisle maaşlarına zemaim icrasına dair Niğde Mebusu Galip ve Zonguldak Mebusu Halil Beyler tarafından verilip Lâyiha Encümenince şayanı müzakere görülerek Heyeti Umumiye kararıyle Encümenimize bir teklifi kanuni gönderilmiştir. 1339 senesinin son altı aylık devair kadrolarının tesbiti sırasında gerek merkez ve gerek mülhâkat memurları maaşatına kâfi miktarda zemain yapıldığı gibi 1340 senesi bütçesinin tetkikatı esnasında maaşlarına zemaim icra edilmediği görülmüş olan bir kısım memurların maaşatına da zammiyat yapılmış olmakla pahalılık dolayısiyle tekrar zemaimi fevkalâde icrasına lüzum kalmadığı gibi

galâyıesar yalnız Ankara'ya mahsus olmayıp memleketin bir çok taraflarında esarda galâ meşhudolduğundan Ankara'da müstahdem memurîne istisnaen zemaim icrasını encümenimiz tasvibetmemektedir. Bu münasebetle Heyeti Celilenize gurasını arz etmek isteriz ki memurînin maaşatına zemaim icrası suretiyle terfihlerini düşünmek doğru bir tetbir değildir. 1339 senesinin son altı ayında yapılan zamaimin bütçeye yüklettiği bâr evrakı nakdiyenin kıymeti üzerine tesir yaparak kıymeti iştiraiyesini tenkis etmiş ve binnetice yapılan zamaimden memurîn maddeten istifade edemediği halde Devletin masarif yekûnu kabarmış ve memleketin ahvali iktisadiyesi üzerinde de suitesir yapmıştır. Tesiratı maliyesi derpiş edilmeksizin maaşata zamaimi yapmaktansa malî ve iktisadi tedbirlerle evrakı nakdiyemizin kıymeti iştiraiyesini artırmak ve bu suretle erbabı maaşın refahını temin etmek daha müessir bir çaredir. Binaenaleyh 1340 senesinde bütçede muayyen maaşat ve masarif yekûnunu kabartacak malî kanunlar neşrinden tevakki edilmesini Heyeti Celilelerinden temenni ederiz.

Süfera Tahsisatı

Sefarethanelerin tenviri, teshin, kırtasiye, matbaa, hademe ve vesaiti nakliye ve ziyafet gibi bilcümle masarifine mukabil şehri muayyen miktarda temsil tahsisatı verilmektedir. İşbu tahsisat sefarethanelerde Devlet namına yapılan masarif karşılığı olmakla bu tahsisatın suret ve mahalli sarfına ve ne miktarının sarfedilip ne kadarının tasarruf olunduğuna Hükümetin ve Millet Meclisinin husulü ittılaı lüzumu tabiî» dir. Binaenaleyh bilcümle sefarethanelerin temsil tahsisatından vukubulacak masarifi hakikiyenin ve miktarı müfredatı havi her altı ayda bir hesap cetveli celbi hususunun teminini Hariciye Vekâletinden talebeyleriz.

1340 senesi Muvazenei Umumiye Kanunu hakkında mütalâat;

Madde 1. — Merbut (A) cetvelinde irae ettiğimiz veçhile encümenimizce tesbit edilen masarif yekûnuna nazaran mezkûr maddedeki erkam tadil olmuştur.

Madde 2. — (B) işaretli cetvelde tesbit edildiği veçhile mezkûr ikinci maddedeki erkam tebdil olunmuştur.

Madde 3, 4, 5. — Aynen kabul edilmiştir.

Madde 6. — Hariciye Vekâletince gerek merkezde, gerek sefarethane ve şehbenderhaneler vasıtasiyle hariçte istifa edilmekte olan hare ve resimlerin görülen lüzum üzerine tezyidi ve icabında kanunen muayyen haddi aslisine ircaı salâhiyetinin Hariciye Vekâletinin işarı ile İcra Vekilleri Heyetine verilmesi teklif edilliyorsa da her nevi vergi tarhı ve cibayeti Büyük Millet Meclisinin neşredeceği bir kanunla yapılmak Büyük Millet Meclisinin hukuk ve salâhiyeti esasiyesi cümlesinde olduğundan vergi tarh ve cibayeti salâhiyetinin İcra Vekillerine verilmesini encümenimiz esas itibariyle gayanı kabul görmediğinden mezkûr madde tayyedilmiştir.

Madde 7. — Altıncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 8. — Emlâk Vergisi tezakiri cüzdan halinde olmak ve beş senelik muamelâtı ihtiva etmek üzere 1340 senesinden itibaren ve iadeten tesis olunmak teklifini havi olduğundan tayyedilmiştir. Varidat mazbatasında mufassalan arz ettiğimiz veçhile vergi tezakirinin beş kuruş ücretle verildiği zamanda bile bilhassa çiftçiler ve fukara için büyük bir kâr teşkil etmesi ve bir iki kuruş vergisi olanlardan beş kuruş tezkere ücreti istifası gibi bir garabet göstermesi yüzünden Büyük Millet Meclisince lâğvedilmiş iken bunun yirmibeş kuruş gibi pek yüksek bir bedel ile tekrar ihyasını encümenimiz muvafık görmemektedir.

Madde 7. — Meni Müskirat Kanununun tatbikatında, görülen imknâsızlık dolayısiyle mezkûr kanunun ref'i ile müskirat imal ve füruthanın Devlet inhisarı tahtına konulması hem müskiratın şuyu ve efrad arasında suistimalini menetmek suretiyle mânevi, hem de senevi (5) milyon lira kadar bir varidat temin ederek maddi menafii mültezim olacağı Hükümet tarafından teklif ve ekseriyetle encümenimizce kabul edildiğinden mezkûr inhisarın tanzim ve tesis

ve idaresi hususunda icabeden kanun neşredilinceye kadar Hükümetçe inhisara ait vesaik tedarik olunmak ve o zamana kadar müskirat üzerinde alınmakta olan vergiyi dört misli olarak cibayet eylemek üzere Hükümete mezuniyet itasını teminen yedinci madde Hükümetin teklifi ve encümenimizin tasvibi ile lâyihaya dercolunmuştur.

Madde 8. — Kibrit üzerinde vaz'edilen Rüsumu istihlâkiyeyi cibayet için ilsak edilen bandlarda birçok suiistimalât vukubulduğu ve Devletçe ümidedilen varidatı temin edemediği cihetle kibrit imal ve füruthunun da Devlet inhisarı şekline konulması Hükümetçe teklif ve encümenimizce tasvibedildiğinden tanzim edilen maddei kanuniye sekizinci olarak lâyihaya dercolunmuştur.

Madde 9. — Varidat bütçesi mazbatasında tafsilen arz ettiğimiz veçhile âşarın usulu cibayeti terakkiyatı ziraiyeye mâni olduğu ve zürraın tevsii ziraattan meneylediği cihetle âşarın usulü cibayet ve istifasının muvafık bir şekle ifrağı zımmında bâzı tecrübeler icrası için Maliye Nezaretine 16 Nisan 1330 tarihli Kanun ile beş sene müddetle mezuniyet verilmiş ve işbu mezuniyet 26 Nisan 1335 tarihli Kararname ile beş sene daha temdidolunmuş ise de işbu on sene müddetin harb içinde geçmesine mebni Maliye Nezaret ve Vekâleti işbu mezuniyetten istifade ile tecrübede bulunmaya imkân bulamamıştır. Binaenaleyh 1340 senesinde tecrübeler icrası Maliye Vekâleti tarafından teklif ve encümenimizce şayanı kabul görüldüğünden işbu dokuzuncu madde lâyihaya dercolunmuştur.

Madde 10. — Temeddü Kanununun bâis olduğu şikâyeti ve mezkûr kanunun kabiliyeti tatbikiyeyi haiz olmadığına geçen ve bu seneki varidat mazbatalarımızda uzun uzadıya tetkik ve tenkid olmuş ve Maliye Vekâletince tanzim edilen Kazanç Kanununun sureti tanzim ve neşri esbabının istikmâlini temenni eylemiştir. Ancak 1340 senei maliyesinin hululüne az bir müddet kaldığı cihetle bu müddet zarfında Kazanç Kanununun neşrine imkân olmadığından ve Temeddü Kanununundan mutazarrır olduklarından dolayı bihakkin şikâyet eden alâkadaranın temadii mağduriyeti de şayanı tecviz bulunmadığından Maliye Vekili hazır bulunduğu halde cereyan eden müzakerat içerisinde temettü kararnamesinin muhtacı ıslah olan mevadını tadilen tanzim eylediğimiz maddei kanuniye lâyihaya ilâve kılınmıştır.

Madde 11. — Emlâk ve müstakkafat kıymetlerinin pek eski zamanda tahrir ve tahmin edilmiş ve mürurı zaman'a bâzıları tenezzül, bâzıları tereffu, etmiş veyahut tadilî inşaat bey'ufera, suretleriyle yeni kıymetler konulmuş olduğundan vergi istîfası için bunların esbabı tadilini teminen geçen sene bir kanun neşredilmiş ise de ferağ ve intikal harclarının istîfasında takibedilecek usul ve tezayüdü kıymet farkını temin edecek bir kanun neşrolunmadığından işbu maddei kanuniyenin lâyihaya dercinde zaruret görülmüştür.

Madde 12. — 30 Eylül 1336 tarihli Kanunun ikinci maddesi mucibince tarh ve tevzi edilmekte olan oyun alâtı resminin sureti istîfasında bâzı müşkülât olduğundan işbu müşkülâtı izale ve tahsilâtı sureti muntazamada icra etmek üzere bâzı ahkâm vaz'ı Maliye Vekâletince teklif edildiğinden işbu lâyihaya derci tensibedilmiştir.

Madde 13. — İmar ve İskân Kanununun onikinci maddesinde 1338 senesinden itibaren mesakin'in on ve akaaratın beş sene vergiden istisnası mezkûrdur. Bundan maksat ancak dûçarı istilâ olarak tahribedilen vilâvetlerde imaratı teşkil olduğu halde her nasılsa mutlak olarak bilûmum inşaatın vergiden istisna edilmiş olması birçok varidatın zıyaını mucibolduğundan vergiden istisna kaydının dûçarı istilâ olan yerlere hasrı encümenimizce kararlaştırılarak mezkûr onikinci maddenin tadili için tertibedilen madde lâyihada dercolunmuştur.

Madde 14. — Düyunu Umumiye ve Reji İdareleri tarafından yerli ve ecnebi tömbeki bâyilerinden istîfa edilmekte olan Beyiye Resmi harb karşılığı varidatı fevkalâdesi meyanında beş misline iblâğ edilmişti. Fakat bu bapta neşredilen kanunun sehli terkibi ancak bir sene için istîfasını irae etmekte olduğundan 1340 senesi azrfında dahi sabıkı müsüllû tahsilini temin için bir maddei kanuniye ilâve olunmuştur.

Madde 15. — 1325 senesinden itibaren muhtelif zamanlarda tavizan verilmiş tohumluk, yemeklikler, hububat ve alâtı edavatı ziraiye bedelleri hesabatı maliyede büyük bir yekûn teşkil ettiği halde bundan pek cüzi tahsilât yapılabilmekte ve hesabatı da gayrımuntazam bir halde bulunmaktadır. Varidat bütçesinin esbabı mucibe mazbatasında tafsilen arz eylediğimiz veçhile bu tavizat hesapları Ziraat Bankasına devredildiği halde hem bunların zıyadan kurtarılarak muntazaman tahsil edilebileceği ve hem bunlardan vâkı olacak tahsilâtın bankanın matlûbatı atikasına mahsup suretiyle bankaya menafi temin edeceği derpiş edilerek bu bapta bir maddei kanuniye tertibolunmuştur.

Madde 16. — Dokuzuncu madde ile Hükümet bütçe açığını kapatmak ve imar ve iskân masrafını karşılamak üzere avans muamelesi icrasına ve emlâkı milliyenin bedeli peşin veya mukassaten furuhtuna mezuniyet istemekte ise de bütçe açığını kapatmak için avans muamelâtı icrasına lüzum olmadığı gibi imar ve iskân masarifi de masarifi umumiyei Devlet meyanına ithal edilmiş olduğundan böyle bir mezuniyet itasına lüzum görmemekteyiz.

Ancak Bankı Osmani ile olan hesabı carinin idamesi ve senenin ilk aylarında varidat bittabiî noksan olmasına mebni ileride varidatı çok aylarda tesviye edilmek üzere kısa vâdeli avanslar akdi muvafık olacağından madde arz ettiğimiz hususatı temin edecek şekilde tadil ve lâyihaya onyedinci madde olarak derecedilmiştir.

Madde 17. — Hükümetin teklifinde onuncu madde olarak gösterilen işbu madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 18. — Hükümetin teklifinde onüçüncü madde olarak gösterilen bu madde istikrazı dahilî faiz ve amortismanının tediyesine dair olup milletin Devlete birinci defa olarak ikrazatını havi olan istikrazı dahilî mürettebatı seneviyesinin harbin zaruret ve icabatından olarak şimdiye kadar tesviye edilememiş olması ne kadar mucibi esef ise bademâ muntazaman tesviyesi de Devletimiz için bir vecibedir. Mürettebatı seneviyesini her sene muntazaman vermekle beraber şimdiye kadar terakûm eden faizlerinin defaten verilmesine imkânı maddi görmüyor isek de Hükümetin teklifi veçhile on sene müddetle tekasıta raptını da muvafıkı nasafet bulmamaktayız. Binaenaleyh mütavassıt bir tarikı tesviye olmak üzere her sene tediyesi meşrudolan taksitlerle birlikte müterakim faizlerin onda birisini tediye etmek üzere yani müterakim faizleri beş senede itfa eylemek encümenimizce muvafık görülmüştür. Binaenaleyh mezkûr maddeyi o şekilde tadilen Heyeti Celileye arz eyliyoruz.

Madde 19. — Harbi Umumiden mukaddem Donanma Cemiyetince gemi iştira edilmek üzere tertibedilen bir milyon liralık piyango Hükümet tarafından temin edilmiş ve mezkûr piyangonun senevi otuzbin lira mürettebatı 1337 senesi gayesine kadar tesviye kılınmıştır. 1338 ve 1339 seneleri mürettebatı verilmemiştir. Munhasıran Türk esbabı hamiyeti tarafından iştira edilmiş olan bu piyango mürettebatının tehiri tesviyesi muvafık görülmediğinden ve encümenimizce vâkı olan ihtar üzerine Maliye Vekâleti tarafından teklif edildiğinden müterakim iki senelik mürettebatın kırk senesinden itibaren iki senede ve her senenin mürettebatı ile birlikte tediyesini teminen işbu madde tanzim kılınmıştır. Şurası şayanı arzdır ki, Donanma piyangosundan vatkiyle ancak dörtyüz bin liralık miktarı satılmış ve mütebaki altıyüz bin liralığı Hükümet kendi namına geçirmiştir. Binaenaleyh sarf edilecek mürettebatı seneviyenin % 60 miktarı yine Hükümete avdet edecek ve hakiki sarfiyatı ancak % 40 miktarında olacaktır. Şu kadar ki, mürettebat piyango keşidesiyle tevdi edildiğinden bu hesabın belki ufak bir fark göstermesi de mümkündür.

Madde 20. — İmparatorluğa ait düyunu hariciyenin taksimi muahedei sulhiyenin düveli âtide taraflarından tasdikinden sonra icra edilmesi, Hükümeti Cumhuriye hissesine isabet edecek düyunu mürettebatı seneviyesinden bedettaksim tediyatına başlanılması Lozan Muahedei Sulhiyesi iktizasından olduğundan mürettebatı mezkûrenin o zamana kadar tecili icabetmekte olup bu hususu teminen vaz'edilmiş olan onikinci madde bu maksadı ifham edecek şekilde tadil ve ıslaha edilerek lâyihaya yirmibirinci madde olarak derecedilmiştir.

Madde 21. — Hidamatı vataniye tertibinden maaş alanlar miktarını tesbit ve Heyeti Celilece kabul edilmiş bir kanuna müstenidolmadıkça bugünkü mevcudun tezyidedilmemesini teminen bu madde lâyihaya dercolunmuştur.

Madde 22. — Bilcümle Berrî, Bahrî ve Havai ve Jandarma zabitan ve mensubîn ve ümera ve erkân ve kumandanların maaşatı daha pek yakın bir zamanda tezyidedilmiş olduğundan ayrıca makam maaş ve müteferrikası itasına lüzum kalmadığı ve bütçe de bu noktai nazara göre tanzim edilmiş olduğu cihetle makam maaş ve müteferikası hakkında ahkâmı mevcudeyi ilga için tanzim edilen maddei kanuniye yirmiüçüncü madde olmak üzere lâyihaya dercedilmiştir.

Madde 23. — Şimendiferler bahsinde tafsilen arz ettiğimiz veçhile Müdafaai Milliye Vekâleti merkeziyle Vekâleti mezkûreye merbut kıtaatı askeriye nakliyat için şimendifer ve vapur idarelerine tesviye vermekte devam ettiklerinden ve halbuki tesviye itası bu kısım masarifin hem Divanı Muhasebatın kabilelsarf vâkı olacak tetkikinden vâreste kalmasına ve hem de hesabatın karışmasına bâdi olmakla beraber birçok suiistimalât ve yolsuz sarfiyata verdiğinden bademe Müdafaai Milliye Vekâletinin nakliyatı tahsisatı dairesinde ve peşin akçe ile yapmasını teminen işbu madde konulmuştur.

Madde 24, 25. — Jandarma maaş ve masarifatı bütçemizin onda biri derecesinde büyük bir yekûna baliğ olmakla beraber bu masrafın azametine mebni jandarma efradının muhtacoldukları derecede müstevfi maaş itasına imkân görülemediği bir sırada mevcut otuzbin jandarmadan birkaç yüzünün müessesatta muhafız olarak istihdam edildiği ve binden ziyadesinin ümera ve zâbitan maiyetinde hizmetçilikte kullanıldığı ledettetkik anlaşılmıştır. Binaenaleyh bademe Hükümet malsandıklarından gayri müessesatta muhafız olarak jandarma kullanılmasını men' için ve jandarma efradından hizmetçi olarak kullanılanlara jandarma vazifei askeriyesinde müstahdem olanlar derecesinde maaş itasına da lüzum olmadığından hizmetçilikte müstahdem jandarma efradına efradı askeriye derecesinde maaş itasını teminen işbu maddeler lâyihaya dercedilmiştir.

Madde 26. — Memurîni hariciyeye verilmekte olan maaş ve tahsisatlar için birkaç türlü usül ve şekiller tatbik edilmiş ve bu bapta şimdiye kadar muhtelif memleketlerde bulunan muhtelif memurîni hariciye arasında müsavat ve adaleti temin edecek bir şekil bulunamamıştı. Encümenimiz bu meseleyi âriz ve amik tetkik ve münakaşa ederek muhtelif memleketleri, vaziyeti maliyelerine göre, üç kısma tefrik muvafık görmüştür.

Bunların birisi, kambiyosu Türk evrakı nakdiyesinden yüksek olan, diğeri; Türk evrakı nakdiyesinden dûn bulunan ve üçüncüsü; kambiyosu sabit münakliboian mahaller olmak üzere memaliki ecnebiyeyi üç kısma tefrik etmiş ve bunların her birisi için ayrıca ahkâm koymuştur. Bu meyanda hayat pahalılığı mevzuubahistir ki, bu da harbden evvelki paranın kıymeti iştiraiyesiyle şimdiki kıymeti iştiraiyesi arasındaki farkı irae eden bir hesaptır. Bu hesap mevzuubahsolan memalikı ecnebiyenin her birisinde neşredilen âsarda ve Cemiyeti Akvamın her altı ayda bir neşrettiği hayat pahalılığı cetvelinde irae edilmekte olduğundan her altı ayda bir Hariciye ve Maliye Vekâletleri birleşerek hayat pahalılığı hakkında alacakları malûmata göre müştereken miktarını tâyin etmeye salâhiyettar olması encümenimizce muvafık görülmüştür. Ahkâmı mezkûre dairesinde tedvin edilen yirmi yedinci madde Encümenimizce lâyihaya derc ve Heyeti Celileye teklif olunmuştur.

Madde 27. — Ahzi asker muamelâtının kaleri ve şubeler tarafından idaresinde arzu edilen intizam temin edilemediği ve nüfus muamelâtiyle meşgul olan devair intizam ve tekâmüle mazhar olduğu surette esasen idari bir vazife olan ahzi asker muamelâtının selâmeti cereyanı daha ziyade temin edileceğine Müdafaai Milliye Vekilinin huzuriyle cereyan eden müzakerat neticesinde Encümenimizce kanaat getirildiği cihetle 1340 senesinden itibaren nüfus idarelerinin hüsnü tanzim ve defatir ve kuyudunun ahzı asker muamelâtını ifa edebilecek surette tesisi ile muamelâtı mezkûrenin tedricen devairi mezkûreye devri ve 1340 senesi için de Heyeti Vekilenin tensibedeceği on vilâyette ahzi asker muamelâtının nüfus idareleri tarafından icrası karargir olmakla işbu madde tedvin edilmiştir.

Madde 28. — Liselerdeki ücretsiz leylî talebe miktarı pek ziyade tezayüd ederek bütçeye büyük bir bâr olduğundan ücretsiz leylî talebe miktarının ücretli talebe mecmuunun humsunu tecavüz edememesi encümenimizce tensibedildiğinden işbu yirmi dokuzuncu madde Heyeti Celileye encümenimiz tarafından teklif olunmaktadır.

Madde 29. — Hükümet tarafından memaliki ecnebiyeye gönderilen talebinin avdetlerinde yapılan masarifi ödemeleri nizamnamei iktizasından ise de bilûmum vekâletlerce lâzımüttatbik olmak üzere bir maddei kanuniye vazı tensibedilerek lâyihaya derccolunmuştur.

Madde 30. — Mazulîn maaşatının her mazul memurun aidolduğu Vekâlet bütçesinden tahsisi 28 Şubat 1338 tarihli ve 1338 senesi Birinci Avans Kanununun 7 nci maddesi ahkâmı dairesinde 1337, 1338 senelerinde usul ittihaz edilmiş ise de 1339 senesi son altı aylık Avans Kanununda bu usulün ref'i ile mazulîne muhassesatı zatiye idaresinden maaş tahsisi usulünün iadesi hakkında bir madde konulmasına ve encümenimizin ekseriyeti iki seneden beri tatbik edilen usulün faidesine kaani bulunmasına mebni 1339 son Avans Kanunundaki işbu maddenin hükmünü ilga için bu madde encümenimizce teklif edilmiştir.

Madde 31. — Türkiye Cumhuriyetinin makarrı bulunan Ankara Şehrinin tanzim ve imarı lüzumu ve Ankara Belediyesinin bu imaratı icraya kâfi maddi menabie malik olmadığı muhtacı izah değildir. Binaenaleyh mekûr belediyeye muavenet icrası Heyeti Vekilece kararlaştırılarak encümenimizce teklif edilmiş olmakla teklifi vâkı veçhile beşyüzbin liranın ikrazına Maliye Vekâletine mezuniyet itasının teminen işbu madde lâyihaya ilâve edilmiştir.

Madde 32. — İmar ve İskân ve Mübadele Vekâletinin hini teşkilinde mezkûr Vekâlet teşkilât kadrosunun tanzimi uzun tetkikata muhtaç bulunması nazarı dikkate alınarak Vekâletin teşkilât yapılıncaya kadar iktiza eden memurîni istihdam etmek ve Vekâlet için bâzı mütehassıslara getirebilmek salâhiyeti 8 Teşrinisani 1339 tarihli İmar ve İskân Kanununun birinci maddesiyle Vekâlete verilmiştir. Fakat 1340 senesi için yapılan bütçede İmar ve Mübadele ve İskân Vekâletinin bilcümle teşkilâtı kadroya konulmuş ve hariçten celbedilecek mütehassıslar için de Maliye Vekâleti bütçesine bir milyon lira tahsisat konulduğu cihetle İmar ve Mübadele ve İskân Vekâletinin celbini düşündüğü mütehassısların da bu tahsisat meyanından tavzifi mümkün bulunmuş olmakla İmar ve Mübadele ve İskân Kanununun yedinci maddesinin devamı meriyetine lüzum kalmamıştır. Binaenaleyh mezkûr maddenin tayyı zımnında bir maddei kanuniye tertip ve lâyihaya derccdilmiştir.

İmar ve Mübadele ve İskân Kanununun sureti tatbikıyesi hakkında bir talimatname tanzim edilmesi kanunu mezkûrun 18 nci maddesi ahkâmından olup halbuki şimdiye kadar mezkûr talimatnamenin tanzim edilmediği tetkikatımız esnasında anlaşılmıştır. Pek büyük bir vazifeyle mükellef ve bütçemize göre cidden mühim bir masraf ihtiyarına salâhiyettar olan bu Vekâletin vazife ve salâhiyetini hüsnü ifa edebilmesi için bu talimatın behemehal neşredilmesi lüzumuna kaani olduğumuzdan bu cihetı de Heyeti Celilenin nazarı dikkatine arz eylerız.

Ufaklık meskûkât darbı hakkında Hükümet bir teklif ve Encümenimizce kabul edilerek Heyeti Celileye arz ve derdesti müzakere olunan lâyihai kanuniyede meskûkâtı mağşuşenin tedavül müddetinin temdidi için ahkâm münderiç olmakla burada tekrarına lüzum olmadığından Hükümetçe onbirinci madde olarak vukubulan teklif tavyedilmiştir.

Madde 33. — 14 ncü madde olarak Hükümetçe teklif edilen bu madde teklif veçhile aynen kabul edilmiştir.

15 nci madde 1340 senei maliyesinde bâzı fusul ve mevadda tahsisatı munzamma ita edilebilmesi için Muvazenei Umumiye Kanununa (s) işaretli bir cetvel raptı teklifini havi olup esasen Meşrutiyeti İdare zamanında câri olan ve doğrudan doğruya irade ile tahsisatı munzamma itası usulünü havi olan bu teklifin Teşkilâtı Esasiyemizle muarız bir vaziyette olduğuna şüphe yoktur. Meclisi Âli müstemiren devam etmekte olduğundan mütehavvil, gayrimütehavvil her hangi bir masraf için lüzum ve zaruret tahakkuk ederse Heyeti Celileden neşredilecek bir kanun ile tahsisatı munzamma itası daima mümkün bulunduğundan vaktiyle birçok mahaziri sabit olduğu halde Kanunu Esaside mevcudolan ahkâm dolayısiyle ref'i mümkün olamıyan bu usule hakkı hâkimiyeti gayrikabili terk ve ferağ ve tecezzi olmak üzere nefsinde cem eden ve müstemiren münakid bulunan Büyük Millet Meclisinin mevcudiyeti karşısında bu bidati sabıkayı ihyaya Encümenimiz taraftar bulunmadığından maddeyi tayyeylemiştir.

Madde 34. — Onaltıncı madde otuzbeşinci madde olarak kabul edilmiştir.

Madde 35. — Mevcut vilâyetlerden birçoklarının nüfusu bâzı kaza ve hattâ nahiyelerden de dûn olduğu ve bir kısmının varidatı gayrikâfi bulunduğu cihetle teşkilâtı mülkiyenin nüfus, vaziyeti iktisadiye ve coğrafyaya göre tadili zaruri görülerek işbu madde lâyihaya dercolunmuştur.

9 Şubat 1340

Muvazenei Maliye Encümeni namına

Mazbata Muharriri

Gaziantep Mebusu

Ali Cenani

1340 senesi Muvazenei Umumiye Kanunu Lâyihası

(Hükümetin teklifi)

Madde 1. — Muvazenei Umumiyei Devlete dâhil bulunan devairin binüçyüzkırk senesi masarifi âdiyesi için işbu kanuna merbut (A) işaretli cetvelde irae olunduğu üzere yüzbeş milyon ikiyüz elli dokuz bin dokuzyüz yirmi yedi lira tahsisat itâ olunmuştur.

Madde 2. — Bin üçyüz kırk senesi Muvazenei Umumiye masarifine karşılık olan varidat, merbut (B) işaretli cetvelde muharrer olduğu üzere yüz yedi milyon beşyüz seksen dokuz bin sekizyüz on lira olarak tahmin edilmiştir.

Madde 3. — İşbu Muvazenei Umumiyenin varidat kısmını teşkil eden merbut (T) işaretli cetvelde envai gösterilen kâffei tekâlif ve rüsum ile varidatı muhtelifenin ve müteferrika namı altında mezkûr hasılatın bin üçyüz kırk senesinde dahi tahsiline devam olunacaktır.

Madde 4. — Evanii zerden Darbhanece alınmakta olan ücret, rayice göre Maliye Vekâletince tanzim edilecek liste mucibince istîfa edilecektir.

Madde 5. — İdarei hususiyei vilâyat namına tekâlifi umumiye üzerinden bin üç yüz kırk senesi zarfında tarh ve tahsil edilecek olan küsuratı munzamma kavanini mahsusa ile vaz'olunanlardan ibarettir.

Madde 6. Hariciye Vekâletince gerek merkezde ve gerek sefarethane ve şehbenderhaneler vasıtasiyle hariçte istîfa edilmekte olan harç ve resimlerin görülen lüzum üzerine tezyidini ve icabında kanunen muayyen haddı aslisine ircaını vekâleti müşarünileyhanın işarına binaen tahtı karara almaya İcra Vekilleri Heyeti mezundur.

Madde 7. — 3 Nisan 1333 tarihli Kanunla mevzu olup 28 Mart 1334 tarihli Muvazenei Umumiye Kanunu ile varidatı umumiye meyanına ithal olunan Tütün Resmi Munzammı bir misli tezyidolunmuş ve Harb karşılığı namiyle yapılan zamaim ilga edilmiştir.

(Encümenin Teklifi)

Madde 1. — Muvazenei Umumiyei Devlete dâhil bulunan devairin 1340 senesi masarifi için işbu kanuna merbut (A) işaretli cetvelde irae olunduğu üzere «126 087 739,80» lira tahsisat itâ kılınmıştır.

Madde 2. — 1340 senesi Muvazenei Umumiye maasrifine karşılık olan vâridat merbut (B) işaretli cetvelde muharrer olduğu üzere «119 165 814» lira olarak tahmin edilmiştir.

Varidat

Madde 3. — İşbu Muvazenei Umumiyenin varidat kısmını teşkileden merbut (T) işaretli cetvelde envai gösterilen kâffei tekâlif ve rüsum ile varidatı muhtelifenin ve müteferrika namı altında mezkûr hâsılatın 1340 senesinde dahi tahsiline devam olunacaktır.

Madde 4. — Envanii zerden Darphanece alınmakta olan ücret, rayice göre Maliye Vekâletince tanzim edilecek liste mucibince istîfa edilecektir.

Madde 5. — İdarei hususiyei vilâyat namına olarak tekâlifi umumiye üzerinden 1340 senesi zarfında tarh ve tahsil edilecek olan küsuratı munzamma kavanini mahsusa ile vaz'olunanlardan ibarettir.

Tay

Madde 6. — 3 Nisan 1333 tarihli Kanunla mevzu olup 28 Mart 1334 tarihli Muvazenei Umumiye Kanunu ile varidatı umumiye meyanına ithal olunan Tütün Resmi Munzammı bir misli tezyidolunmuş ve Harb karşılığı namiyle tütün paketlerine yapılan zamaim mülgadır.

Hü.

Madde 8. — Emlâk Vergisi tezakiri, cüzdan halinde olmak ve beş senelik muamelâtı ihtiva etmek üzere bin üç yüz kırk senesinden itibaren iadeten tesis edilmiştir.

Enc.

Tay

Madde 7. — 1340 senei maliyesi iptidasından itibaren müskirat imal ve füruhtu ve ithali Devlet inhisarındadır. İşbu inhisar Hükümet tarafından emaneten veya Hükümet murakabesi tahtında efrat ve şirketler tarafından veyahut şirket veya şirketlere devir suretiyle idare olunur. Bu hususta icabeden kanun neşredilinceye kadar mezkûr inhisara muhalefet edenleri men'e, ruhsatsız mükirat imal ve füruht edenler misillû tecziyeye ve inhisar tesis edilinceye kadar İspirto ve Meşrubatı Küuliye Vergisini 3 Kânunusani 1336 tarihli Kararnamede münderiç miktarın dört misli olmak üzere doğrudan doğruya Hazine namına istifaya Hükümet mezundur.

Madde 8. — 1340 senesi Martından itibaren kibrit imal ve ithal ve füruhtu Devlet inhisarındadır. İşbu inhisar Hükümet tarafından emaneten veyahut Hükümetin murakabesi tahtında efrat ve şirketler tarafından veyahut şirket ve şirketlere devir suretiyle idare olunur. İnhisara muhalefet ve kaçakçılık edenler tütün kaçakçıları hakkındaki ahkâma tevfikan tecziye edilir.

Madde 9. — Âşarın usulü cibayet ve istifasınca tecrübeler icrasına Maliye Vekili mezundur.

Madde 10. — 30 Teşrinisani 1330 tarihli Kanunu muvakkatin altıncı ve 25 Şubat 1330 tarihli zeylinin yedinci maddeleri berveçhi zir tevhit ve tadil edilmiştir.

A) Gerek müessesat ve şirketler, gerek cemiyetler ve eşhası ferdiye nezdinde maktu maaş ve ücret ve aidatla istihdam olunan her nevi müstahdeminin sureti âdiye ve fevkalâdede aldıkları maaşat ve ücurat ve ikramiyelerin miktarı senevisi üzerinden ve tediye olunan nev'i akçenin Borsa İdaresinden veya Ticaret Odasından alınacak piyasa fiyatına göre yüzde üç nisbetinde Temettü Vergisi istifa olunur.

B) 30 Teşrinisani 1330 tarihli Temettü Vergisi Kanunu muvakkatinin dokuzuncu mad-

Hü.

Enc.

desinin beşinci fıkrası berveçhi zir tadil olunmuştur :

1302 tarihli Emlâk Nizamnamesi cari olan mahallerde vâridatı gayrisâfiye, kezalik 14 Haziran 1326 tarihli Müsakkafat Kanununun onikinci maddesinin mâtufu olan Tahriri Umumi Nizamnamesinin elli altıncı maddesine tevfikan memurîni Maliye tarafından ahvali âdiyeye göre tahmin olunur.

C) Mezkûr kanunun onsekizinci maddesinin ondört numaralı fıkrası berveçhi zir tadil olunmuştur :

Sinni onikiden dûn ve altmışbeşten efzun veya iki gözden ve el ve ayağının birinden veya ikisinden mahrum ve meflûç olan amele ve müstahdemin ve seyyar satıcılar.

D) 30 Teşrinisani 1330 tarihli Kanunun yedinci maddesi berveçhi zir tadil olunmuştur :

Bir hanı kâmilen isticar ve muahharan ayrı ayrı icar etmeyi sanat ittihaz edenler tahtı işgalde buulndurdukları müsakkafatın iradı gayrisâfisinin yüzde beşi nisbetinde vergiye tabidir.

H) Sanayii beytiyeden maada müessesatı sınaiye ile değirmen ve fabrikalar her nerede bulunursa bulunsun Temettü Vergisine tabidir. 21 Eylül 1336 tarihli Kanunun beşinci maddesine tevfikan tahakkuk ettirilip henüz tahsil edilemiyen Temettü vergilerinden 1337, 1338, 1339 senelerine aidolanlar istifa edilmiyecektir.

V) 30 Teşrinisani 1330 tarihli Temettü Kanunu muvakkatinin işbu kanunla muaddel şekli dairesinde tahakkuk edilecek Temettü Vergisi ve Küsuratı Munzamma Kanunu mezkûra merbut «B» cetvelinin ikinci kısmında muharrer mükellefînden on ve sair mükelefiinden beş ve 25 Şubat 1330 tarihli Kanunu muvakkati zeylinin beşinci maddesinde muharrer Maktu Vergiye tâbi mükelleflerden dört misle iblâğan tahsil olunur. Ancak işbu kanunun birinci maddesi ile tevhit ve tadil olunan altıncı ve zeylinin yedinci maddelerinde musarrah mükellefîn vergileriyle zeyli mezkûrun 1, 2, 3, 4 ncü maddelerine tevfikan tahakkuk vergi ve kesri munzammaları zamma tâbi olmaksızın tahakkuku aslileri üzerinden istîfa olunur.

Z) 30 Teşrinisani 1330 tarihli Temettü Kanunu muvakkatinin altıncı ve yedinci maddele-

Hü.

Enc.

riyle dokuzuncu maddesinin, beşinci fıkrası ve onsekizinci maddenin öndört numaralı fıkrası ve 25 Şubat 1330 tarihli zeylinin yedinci maddesi mülgadır.

H) İşbu maddei kanuniyenin «H» fıkrasının hükmü yalnız 1340 senesine ve fıkaratı sairesi 1340 senesinden itibaren tarh olunacak vergilere şâmildir.

Madde 11. — Tahriri müsakkafat cari olan yerlerdeki emvali gayrimenkulenin tapu idarelerince icra olunacak muamelâtı için istîfası lâzımgelen hare ve rüsum 28 Şubat 1328 tarihli Kanun mucibince bilhesap bulunacak kıymetlerinin dört misli ve 2 Temmuz 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesi cari olan mahallerden 1331 senesi nihayetine kadar tadil görmiyen müsakkafat ile bu halde olan arsaların kıymeti mukayyedelerinin beş misli ve öşre veya bedeli öşre tâbi arazi ve sairenin iki misli üzerinden alınır.

1332 senesi ile sinini müteakibede tadil gören yerlerin kıymetlerine vukubulan zamaim hasebiyle tezayüddeden kıymetleri kıymeti mukayyedei sabıkalarının beş veya iki mislinden dûn ise nevilerine göre o mıkdara biliblâğ hare ve rüsum onun üzerinden istîfa olunur. Fakat tarihi mezkûrdan sonra müceddeden inşa olunan müsakkafatın Emlâk Nizamnamesi mucibince tadil komisyonlarınca takdir olunan kıymetleri tezyidolunmaz.

Madde 12. — 30 Eylül 1336 tarihli Kanunun ikinci maddesi mucibince resme tâbi tutulan oyun alâtından işbu resim levha vaz'ı suretiyle istîfa olunur ve bu resim Temettü Kanununun cari olduğu mahallerde tatbik edilir.

Her sene Mart ayı zarfında vasaiti münasebe ile vâkı olacak ilân tarihinden itibaren onbeş gün zarfında levhaların vaz'ı mecburi olup bu müddetten sonra levhasız görülecek olanlar iki kat resme tâbi tutuluyor. İşbu kanunun mevki tatbika vaz'ı tarihine kadar damgalattırılmaksızın derdest olunan oyun alâtının rüsumu müterakimesi kanunun neşrinden itibaren bir mah zarfında tediye olunmak suretiyle cezaları af ve ashabı hakkında ikâme olunan dâvalar iptal olunur. 27 Teşrinisani 1336 tarihli Kanun ah-

Hü.

Madde 9. — 1340 senesi bütçe açığını kapatmak ve iskân ve imar masarifini karşılamak üzere avans muamelâtı icrasına ve emlâki emiriyenin bedeli peşin veya mukassıt olarak furuhtuna Maliye Vekili mezundur.

Madde 10. — Muvazenei Umumiye Kanunu ile tahtı mezuniyette bulunmıyan kâffei rüsum ve tekâlifin tarh ve tahsili memnu olup bunun haricinde her ne nam ve suretle olursa olsun tarh ve cibayeti tekâlif hakkında emir ita edenler takibatı kanuniyeye tabi tutulur.

Madde 13. — İstikrazı dahilî faiz ve amortismanı kanunu mahsusundaki nisbete göre tedavül eden para ile tesviye olunur. 1339 senesi nihayetine kadar tedavül eden faizler dahi 1340 senesinden itibaren on senede takasiti mütesaviye ile tediye edilecektir.

Enc.

kâmı ile 30 Eylül 1336 tarihli Kanunun işbu maddeye mugayir olan ahkâmı mülgadır.

Madde 13. — Duçarı istilâ olan havalide 1338 senesinden itibaren inşa edilmiş ve edilecek mesakin ve çiftlik ebniyesi 1349 senesine kadar vergi ve zamaimden muaftır.

Bu misüllû mebaniden şimdiye kadar tahsil edilen vergiler iade edilmez. 8 Teşrinisani 1339 tarihli Kanunun onikinci maddesi mülgadır.

Madde 14. — Dûyunu Umumiye ve Reji İdareleri tarafından yerli ve ecnebi tömbeki bâyilerinden istîfa edilen Beyiye Resmi, dört misli munhasıran Hazineye aidolmak üzere, beş misil olarak tahsil olunacaktır.

Madde 15. — 1325 senesinden itibaren Muvazenei Umumiyeden zürraa tâvizan verilmiş olan nukut ile hububat ve alât ve edevatı zürraiye bedelleri Ziraat Bankasına devredilmiştir. İşbu tavizattan Ziraat Bankasınca tahsilât vukubuldukça Bankanın matlûbatı atikasından mahsubu icra edilir.

Madde 16. — 1340 senesi zarfında Bankı Osmani ile olan Hazine hesabı carisinden maada kısa vâdeli avanslar ve hesabı cariler âkid ve küşadına ve emlâkı milliyenin bedelini peşin veya mukassat olarak füruhtuna Maliye Vekili mezundur.

Madde 17. — Muvazenei Umumiye Kanunu ile tahtı mezuniyet bulunmıyan kâffei rüsum ve tekâlifin tarh ve tahsili memnu olup bunun haricinde her ne nam ve suretle olursa olsun tarh ve cibayeti tekâlüf hakkında emir ita edenler takibatı kanuniyeye tabi tutulur.

Madde 18. — Masarif istikrazı dahilînin faiz ve amortismanından 1339 senesi gayesine kadar tedahül eden mebaliğ 1340 senesinden itibaren beş senede takasiti mütasaviye ile beher seneki faiz ve amortisman taksitleri ile rayici hazır üzerinden tediye olunur.

Madde 19. — Dinanma piyangosu takasıtından 1339 senesi gayesine kadar müterakim bulunan mebaliğ 1340 senesinden itibaren iki senede ve her seneki mürettebatla birlikte tesviye olunur.

Hü.

Madde 12. — İmparatorluğa ait Dûyundan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine isabet edecek miktarın tediyesi taksimi dûyun ameliyesinin icra ve tediye akçelerinin tâyinine kadar tecil olunmuştur.

Enc.

Madde 20. — İmparatorluğa ait Dûyunu Hariciyeden Türkiye Cumhuriyetine isabat edecek miktarın mürettebatı seneviyesinin tediyesi taksimi dûyun ameliyesinin icrasına kadar tecil olunmuştur.

Madde 21. — Hidamatı vataniye tertibinden elyevm maaş almakta olan zevat işbu kanuna merbut (S) işaretli cetvelde esamisi muharrer olanlardan ibarettir. Bunun haricinde maaş tahsisi mutlaka Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş bir kanuna müstenidolmak lâzımgelir.

Madde 22. — Bilûmum Berrî, Bahrî, Havai ve Jandarma zâbitan ümera ve erkân ve mensubîne verilen makam maaşları ve müteferrikası hakkındaki ahkâm mülgadır.

Madde 23. — Şimendifer ve vapur nakliyat ücretleri için tesviye ilmühaberleri verilmesi usulü mülgadır. Bademe, mezkûr nakliyat ücretleri peşin olarak ödenecektir.

Madde 24. — Jandarma efradından hizmetcilikte müstahdem olanlara efradı askeriyeye verilen maaş miktarında maaş verilir.

Madde 25. — 1340 senesi Martından itibaren Hükümet mal sandıklarından maada bilcümle müessesatı maliyede muhafız olarak jandarma istihdam edilmiyecektir.

Madde 26. — Memurîni Hariciye maaş ve tahsisatı âtideki eşkâle göre tediye olunur.

A) Kambiyosu harbden evvelkine nisbetle Türk evrakı nakdiyesinden yüksek olan mahallerde maaşatın harbden evvelki mukabiline hayat pahalılığının tamamı ilâve edilir ve tahsisatın yalnız harbden evvelki mukabili verilir.

B) Kambiyosu Türk evrakı nakdiyesinden dûn olan mahallerde maaşların habden evvelki mukabili İngiliz lirası ve tahsisatları Türk evrakı nakdiyesi olarak tediye edilir.

C) Kambiyosu sıfır derecesinde olan mahallerde maaş ve tahsisatlarının harbden evvelki mukabili İngiliz lirası olarak tâyin olunur. Berveçhi balâ verilecek hayat pahalılığı ile akçe farkı tahsisatı fevkalâde makamında verilir ve hayat pahalılığı miktarı altı ayda bir Hariciye ve Maliye Vekâletleri tarafından tâyin edilir.

Hü.

Madde 11. — Meskûkatı mağşuşenin tedavül müddeti 1343 senesi nihayetine kadar temdidedilmiştir.

Madde 14. — Bilûmum tekâlif ve rüsumun ve nizamatı mukarreresi mucibince tahakkukuna ve Dûyunu Hazinenin subûtuna esas olan makadir ve nisbetler tebeddül etmemek şartiyle Hazinenin kabz ve tediye muamelâtında ve kuyudu hesabiyei Devlette lira esas ittihaz edilerek kuruş onun kesri itibar edilip tahakuk ve tahsilde yirmi paradan dûn küsurat tay ve yirmi paradan fazla küsurat kuruşa iblâğ edilecektir.

Enc.

Tahsisatı Fevkalâde Kararnamesinin işbu maddeye muhalif ahkâmı mülgadır.

Madde 27. — Heyeti Vekilece tensibedilecek olan on vilâyette 1340 senesi zarfında ahzü asker muamelâtı nüfus daireleri tarafından icra edilecektir.

Madde 28. — Liselerdeki ücretsiz leylî talebe miktarı ücretli leylî talebenin mecmuunun humsunu tecavüz edemez.

Madde 29. — Hükümetçe berayı tahsil memaliki ecnebiyeye gönderilen talebe, masarifi tahsiliyelerini memuriyet tâyinleri tarihinden itibaren nihayet 10 sene zarfında mukassaten tesviyeye mecburdur.

Madde 30. — 1340 senesi bütçesinde Muvazenei Umumiyede dâhil bulunan mazulîn maaşatı sabıkı misullû her vekâlet memurîni mazulesine o vekâlet bütçtsinde mevcut faslı mahsustan Şehremaneti, Âyan, Hazinei Hâssa, Şûrayı Devlet ve İdarei Hususiye gibi teşkilâtı Devlete gayridâhil devair ve mütssesatı mazul memurlarına Dûyunu Umumiye muhesstsatı zatiye kısmı bütçesindeki nazulîn maaşatı faslından maaş verilir.

Madde 31. — Ankara şehri Belediyesine on sene mütevasi taksit ile on senede iade ve tesviye edilmek üzere % 6 faizle beş yüz bin liranın ikrazına Maliye Vekili mezundur.

Madde 32. — Mübadele, İmar ve İskân Kanununun yedinci maddesi mülgadır.

Tay

Ahkâmı Umumiye

Madde 33. — Bilûmum tekâlifi rüsumun kavanin ve nizamatı mukarreresi mucibince tahakkukuna ve dûyunu Hazinenin sübutuna esas olan mekadir ve nisbetler tebeddül etmemek şartiyle Hazinenin kabz ve tediye muamelâtında ve kuyudu hesabiyei Devlette lira esas ittihaz edilerek kuruş onun kesri itibar edilip tahakkuk ve tahsilinde yirmi paradan dûn küsürat tay ve yirmi paradan fazla küsurat kuruşa iblâğ edilecektir.

Hü.	Enc.
Madde 15. — 1340 senei maliyesinde istimal olunabilecek tahsisatı mütehavvile (S) işaretli cetvtlde irae edilenlerden ibarettir.	Madde 34. — 1325 - 1339 Muvazenei Umumiye avans kanunlarının işbu kanun ve kavanini mahsusa ile fesh ve tadil edilmiyen ahkâmı kemâkân bakidir.
Madde 16. — 1325 - 1339 Muvazenei Umumiye kanunlarının işbu kanun ve kavanini mahsusa ile fesh ve tadil olunmıyan ahkâmı bakidir.	Tay
	Madde 35. — 1341 senesine kadar Teşkilâtı Mülkiyenin nüfus ve vaziyeti iktisadiye ve coğrafya esaslarına göre tadil ve islâhına Hükümet mezundur.
Madde 17. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.	Madde 36. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüllicradır.
Maddt 18. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.	Madde 37. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

(A) - CETVELİ HULÂSASI

Esamii devair	Muvazenei Maliye Encümenince teklif olunan Lira	K.
Büyük Milletle Meclisi	920 822	80
Riyaseti Cumhur	208 770	
Divanı Muhasebat	77 408	
Hilâfet ve Hanedan	331 695	
Başvekâlet	40 043	
Maliye	80 500 000	
Muhassasatı Zatiye	10 590 000	
Düyunu Umumiye	7 489 167	
Rüsumat	3 036 080	
Tapu	669 289	
Dahiliye	3 563 213	
Posta ve Telgraf	4 580 208	
Emniyeti Umumiye	3 121 004	
Umum Jandarma	9 901 096	
Hariciye	1 265 563	
Matbuat ve İstihbarat	56 390	
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye	2 899 455	
Şer'iye	1 226 400	
Adliye	4 999 422	
Maarif	5 220 000	
Nafia	16 156 332	
İktisat	3 078 726	
Müdafaai Milliye	27 588 005	
Bahriye	4 577 631	
Mübadele, İmar ve İskân	6 000 000	
Masarif yekûnu umumiyesi	126 087 739	80

(A) - CETVELİ

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat		İcmal	
Büyük Millet Meclisi					
Büyük Millet Meclisi âzaları muhassasatı	1	687 600			
Harcırah	2	50 000			
İstiklâl mahkemeleri masrafı	3	0			
Memurin maaşatı ve ücuratı	4	36 289	80		
Masarifi müteferrika	5	4 000			
Masarifi mütenevvia	6	21 800			
Matbaa maaşat, ücurat ve masarifi	7	69 052			
İnzıbat memurları ve muhafaza taburu maaşatı	8	2 910			
İnzıbat memurları ve muhafaza taburu masarifi	9	1 150			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	10	48 021			
Yekûn		920 822	80	920 822	80
Riyaseti Cumhur					
Riyaseti Cumhur muhassatı	11	144 000			
Maaşat ve ücurat	12	21 120			
Mubayaa edilecek iki otomobil esmanı ve müteferrika	13	22 000			
Masarifi mütenevvia	14	2 975			
Masarifi gayrimelhuze	15	3 000			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	16	15 675			
Yekûn		208 770		208 770	
Divanı Muhasebat					
Maaşat	17	24 480			
Masarifi müteferrika	18	500			
Masarifi mütenevvia	19	2 650			
Harcırah	20	800			
Memurini muvazzafa tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	21	44 640			
Memurini mazule maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	22	4 338			
Yekûn		77 408		77 408	
Hilâfet ve hanedan		120 000			
Hilâfet tahsisatı	23				
Hanedanı hilâfet	24	55 980			
Tahsisatı fevkalâde	25	155 715			
Yekûn		331 695		331 695	
Başvekâlet					
Maaşat	26	13 020			
Masarifat	27	1 450			
Masarifi müteferrika	28	500			
Tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	29	11 310			
Memurini mazule maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	30	13 763			
Yekûn		40 043		40 043	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Maliye Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
İdarei merkeziye maaşatı	31	85 116	
Devair muhasebe müdürleri ve aklâmı maaşı	32	79 152	
Heyeti teftişiye maaşatı	33	17 268	
Levazım	34	12 700	
İdarei merkeziye müteferrikası	35	6 000	
İdarei vilâyat maaşatı	36	931 608	
İdarei vilâyat levazımı	37	77 000	
Taşra müteferrikası	38	22 000	
Masarifi mütenevvia	39	398 000	
Emlâki milliye masarifi	40	50 000	
Masarifi tahsiliye	41	295 000	
Muamelâtı nakliye masarifi	42	87 000	
Birinci kısmın yekûnu		2 060 844	
İkinci Kısım - Müessesat			
Darphane maaşatı	43	10 326	
Masarifi idare	44	1 500	
İşletme masrafı	45	25 500	
Madalya	46	25 000	
Millî saraylar tamiratı	47	30 000	
İkinci kısmın yekûnu		92 326	
Üçüncü Kısım - Mürettebat ve ianat			
Hazinei evkaf muhassasatı	48	248 109	
Dördüncü Kısım - Masarifi muhtelife			
Masarifi gayrimelhuza	49	50 000	
Tahsisatı mesture	50	150 000	
Hükümet konakları tamirat, tevsiat ve inşaatı	51	157 038	
Memurini muvazzafa tahsisatı fevkalâdesi	52	2 701 683	
Memurini mazule ve tahsisatı fevkalâdesi	53	110 000	
Dördüncü kısmın yekûnu		3 168 721	
Beşinci Kısım			
Ecnebi mütehassıslar	54	1 000 000	
Askerî fabrikaları için sermayei iptidaiye	55	1 000 000	
Darüleytamlara yardım	56	930 000	
Beşinci kısmın yekûnu		2 930 000	
Yekûn		8 500 000	8 500 000

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Muhassasatı zatiye			
Maaşat	57	4 307 840	
Tahsisatı fevkalâde	58	6 282 160	
Yekûn		10 590 000	10 590 000
Düyunu Umumiye			
Birinci Kısım - Düyunu Umumiye Müdüriyeti Umumiyesi			
İdarei merkeziye maaşatı	59	34 620	
İdarei vilâyat maaşatı	60	612 174	
Levazım	61	207 600	
Tuz ihracıye ve nakliyesi	62	1 012 000	
Masarifi tahsiliye	63	759 500	
Masarifi umumiye	64	181 500	
Tahsisatı fevkalâde	65	873 204	
Tahsisat	66	17 580	
Memurini mazule maaşı ve tahsisatı fevkalâdesi	67	23 500	
Birinci kısmın yekûnu		3 721 678	
İkinci Kısım - İstikrazlar			
İkramiyeli donanma piyangosu	90	60 000	
Yüzde beş faizli istikrazı dahilî	91	2 231 895	
İstikrazat masarifi	92	5 594	
İkinci kısmın yekûnu		2 297 489	
Üçüncü Kısım - Hazine tahvilleri, avanslar ve müteferrik düyun			
Tekâlifi milliye ve vesaiti nakliye düyunundan bakiye	100	1 000 000	
Dördüncü Kısım			
Düyunu Umumiyei Osmaniye Meclisi	101	470 000	
Yekûn		7 489 167	7 489 167
Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesi			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	102	43 248	
Levazım	103	39 000	
Merkez müteferrikası	104	2 500	
Birinci kısmın yekûnu		84 748	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
İkinci Kısım - Vilâyat			
Maaşat	105	530 532	
Levazım	106	88 000	
İkinci kısmın yekûnu		618 532	
Üçüncü Kısım - Masarifat			
Masarifi mütenevvia	107	592 400	
Masarifi müteferrika	108	15 000	
Reddiyat	109	25 000	
Tazminat	110	6 000	
Muhafazai savahil : Gambotlar bedeli, devri çark ve tamir masrafı	111	250 000	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	112	1 413 387	
Memurini mazule maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehrisi	113	31 013	
Üçüncü kısmın yekûnu		2 332 800	
Yekûn		3 036 080	3 036 080
Tapu Müdüriyeti Umumiyesi			
Birinci Kısım			
İdarei merkeziye maaşatı	114	32 400	
İdarei merkeziye levazımı	115	2 400	
İdarei merkeziye müteferrikası	116	1 000	
Birinci kısmın yekûnu		35 800	
İkinci Kısım			
Vilâyat maaşatı	117	123 396	
Vilâyat masarifi	118	16 500	
İkinci kısmın yekûnu		139 896	
Üçüncü Kısım			
Masarifi müştereke	119	63 000	
Mülhakat müteferrikası	120	3 000	
Konya tahrir ve tahdit heyeti maaşatı	121	6 060	
Tahdit ve tahrir heyeti masarifi	122	42 000	
Üçüncü kısmın yekûnu		114 060	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Dördüncü Kısım			
Memurini muvazzafa tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	123	363 339	
Memurini mazule maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	124	7 194	
Dördüncü kısmın yekûnu		370 533	
Yekûn		660 289	660 289
Dahiliye Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	125	39 996	
Levazım	126	6 000	
Birinci kısmın yekûnu		45 996	
İkinci Kısım - Vilâyat			
Memurin maaşatı	127	489 456	
Müstahdemini müteferrika ücuratı	128	142 704	
Levazım	129	82 000	
Masarifi mütenevvia	130	150 280	
Masarifi müteferrika	131	17 500	
Nüfus idareleri masrafı	132	25 000	
İkinci kısmın yekûnu		906 940	
Üçüncü Kısım - Hapisaneler			
Maaşat	133	149 460	
Levazım	134	845 000	
Hapisaneler inşaatı	135	0	
Masarifi tamiriye	136	35 000	
Mücrimin, mahkûmin ve mevkufini masarifi sevkıyesi	137	7 500	
Üçüncü kısmın yekûnu		1 036 960	
Dördüncü Kısım			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	138	15 449 306	
Mazulin maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	139	124 011	
İntihabı mebusan masrafı	140	0	
Dördüncü kısmın yekûnu		1 573 317	
Yekûn		3 563 213	3 563 213

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Posta ve Telgraf ve Telefon Müdüriyeti Umumiyesi			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	141	46 716	
Levazım	142	33 400	
Birincikısmın yekûnu		80 116	
İkinci Kısım - Vilâyat			
Maaşat	143	663 936	
Levazım	144	200 532	
Masarifi mütenevvia	145	206 000	
Posta işletme masarifi	146	502 000	
Telgraf işletme masarifi	147	240 000	
Reddiyat	148	544 000	
İkinci kısmın yekûnu		2 356 468	
Üçüncü Kısım			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	149	1 970 904	
Osmaniye telsiz - telgrafının teedit ve ıslahı masrafı	150	150 000	
Memurin mazule maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	151	22 720	
Üçüncü kısmın yekûnu		2 143 624	
Yekûn		4 580 208	4 580 208
Emniyeti Umumiye Müdüriyeti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	154	753 840	
Masarif	155	61 700	
İkinci kısmın yekûnu		815 540	
Üçüncü Kısım - Masarifi umumiye			
Levazım	156	132 000	
Masarifi mütenevvia	157	72 000	
Masarifi mütèferria	158	4 000	
Üçüncü kısmın yekûnu		208 000	
Dördüncü Kısım - Polis mektepleri			
Maaşat	159	7 290	
Masarif	160	7 000	
Dördüncü kısmın yekûnu		14 290	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Beşinci Kısım			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	161	2 034 582	
Mazulin maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehrisi	162	35 180	
Beşinci kısmın yekûnu		2 069 762	
Yekûn		3 121 004	3 121 004
Umum Jandarma Kumandanlığı			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	163	14 376	
Masarifat	164	1 400	
Birinci kısmın yekûnu		15 776	
İkinci Kısım - Kıtaat ve müessesat			
Kıtaat maaşatı	165	5 679 010	
Mıntaka müfettişleri	166	7 200	
Müessesat maaşatı	167	312 408	
Kıtaat ve müessesat masarifi	168	1 609 866	
Teçhizat ve levazımat	169	77 000	
İkinci kısmın yekûnu		7 685 484	
Üçüncü Kısım			
Merkez masarifi müteferrikası	170	200	
Taşra masarifi müteferrikası	171	15 575	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	172	1 176 060	
Efrat melbusatı	173	519 400	
Süvari hayvanatının nal ve mıh esnamı	174	33 600	
Takip müfrezelerinin ekmek bedeli	175	175 000	
Telefon tesisatı	176	280 000	
Üçüncükısmın yekûnu		2 199 836	
Yekûn		9 901 096	9 901 096
Hariciye Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	177	39 240	
Masarif	178	4 475	
Birinci kısmın yekûnu		43 715	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
İkinci Kısım - Sefaret ve şehbenderlikler			
Maaşat	179	83 220	
Tahsisat	180	88 548	
Masarif	181	180 000	
İkinci kısmın yekûnu		351 768	
Üçüncü Kısım			
Masarifi mütenevvia	182	100 000	
Merkez masarifi müteferrikası	183	3 000	
Sefaret ve şehbenderlikler müteferrikası	184	10 000	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	185	700 000	
Misafirini ecnebiye masarifi	186	8 000	
Mazulin maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehrisi	187	34 080	
Boğazlar Komisyonu masarifi müşterekesi	188	15 000	
Üçüncü kısmın yekûnu		870 080	
Yekûn		1 265 563	1 265 563
Matbuat Müdiriyeti			
Maaşat	189	2 400	
Ajans tahsisatı	190	50 000	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	191	3 990	
Yekûn		56 390	56 390
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	192	23 490	
Masarif	193	19 025	
Birinci kısmın yekûnu		42 515	
İkinciKısım - Vilâyat			
Maaşat	194	227 520	
Masarif	195	33 000	
İkinci kısmın yekûnu		260 520	
Üçüncü Kısım - Hıfzıssıhha müessseseleri			
Maaşat	196	52 860	
Masarif	197	96 950	
Üçüncü kısmın yekûnu		149 810	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Dördüncü Kısım - Muaveneti içtimaiye müessseseleri			
Maaşat	198	228 708	
Masarif	199	618 654	
Dördüncü kısmın yekûnu		847 362	
Beşinci Kısım			
Masarifi umumiye	200	463 500	
Masarifi müteferrika	201	6 500	
Beşinci kısmın yekûnu		470 000	
Altıncı Kısım			
Masarifi muhtelife	202	328 600	
Yedinci Kısım			
Muaveneet	203	110 000	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	204	677 718	
Mazulin maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	205	12 930	
Yedinci kısmın yekûnu		800 648	
Yekûn		2 899 455	2 899 455
Şer'iye Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	206	32 484	
Müstehikkini ilmiye maaşatı	207	19 140	
İdarei merkeziye levazımı	208	1 950	
İdarei merkeziye masarifi müteferrikası	209	1 500	
Birinci kısmın yekûnu		55 074	
Dersiâm ve darülhilâfe medarisi maaşatı	210	189 096	
Darülhilâfe mülhakat medarisi masarif	211	45 500	
İkinci kısmın yekûnu		234 596	
Üçüncü Kısım - İdarei vilâyat			
Maaşat	212	99 450	
Dördüncü Kısım			
Masarifi umumiyei mütenevvia	213	19 500	
Mülhakat ve fetvahaneler masarifi müteferrikası	214	6 500	
Dördüncü kısmın yekûnu		26 000	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Beşinci Kısım			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	215	793 146	
Mazulin maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	216	18 134	
Beşinci kısmın yekûnu		811 280	
Yekûn		1 226 400	1 226 400
Adliye Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	217	49 896	
Masarif	218	2 425	
Masarifi müteferrika ve otomobil bedeli	219	5 500	
Birinci kısmın yekûnu		57 821	
İkinci Kısım - Vilâyat			
Maaşat	220	1 457 190	
Vilâyat levazımı	221	124 100	
İkinci kısmın yekûnu		1 581 290	
Üçüncü Kısım - Masarifi umumiye			
Masarifi mütenevvia	222	292 300	
Meclis tıbbi adlî ve tıbbi adlî masrafı	223	4 000	
Taşra masarifi müteferrikası	224	7 500	
Üçüncü kısmın yekûnu		303 800	
Dördüncü Kısım			
Nöbet bekliyen müddeiumumi ve müstantikler yevmiyesi	225	900	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	226	3 016 173	
Memurini mazule maaş ve tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	227	39 458	
Dördüncü kısmın yekûnu		3 056 531	
Yekûn		4 992 442	4 999 442
Maarif Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	228	34 728	
İdarei merkeziye masarifi	229	45 500	
Masarifi müteferrika ve otomobil bedelâtı	230	7 500	
Birinci kısmın yekûnu		87 728	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
İkinci Kısım - Maarif idareleri			
Maaşat	231	47 220	
Masarif	232	12 000	
İkinci kısmın yekûnu		59 220	
Üçüncü Kısım - Mekâtibi âliye, darülfünun ve mekâtibi taliye			
Maaşat	233	1 035 652	
Masarif	234	1 355 450	
Üçüncü kısmın yekûnu		2 391 102	
Dördüncü Kısım			
Masarifi mütenevvia	235	75 200	
İnşaat, tamirat, levazımı dersiye ve tesisiye	236	620 100	
İdaratı mülhaka maaşatı	237	54 656	
İdaratı mülhaka masarifi	238	56 000	
Matbaai Âmire ve şubesi maaşatı	239	10 776	
Matbaai Âmire ve şubesi masarifi	240	115 000	
Dördüncü kısmın yekûnu		931 732	
Beşinci Kısım			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	241	1 400 120	
İptidai muallimlerinin tatilde merkeze celp ve tedris masrafı	242	30 000	
Mazulin maaş ve tahsisatı fevkalâdesi	243	30 098	
Vilâyat mekâtibine muavenet	244	150 000	
Leylî iptidailer maaş ve masarifi	245	90 000	
Spor teşkilâtı ve beynelmilel müsabakalara iştirak masarifi	246	50 000	
Beşinci kısmın yekûnu		1 750 218	
Yekûn		5 220 000	5 220 000

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Nafia Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	247	32 280	
Heyeti teftişiye maaşatı	248	3 480	
Levazım	249	2 275	
Masarifi mütenevvia	250	19 200	
Otomobil bedeli ve masarif ve müteferrika	251	5 000	
Turku Umumiye memurin ve müstahdemini maaşatı	252	52 416	
Masarifi mütenevvia	253	51 000	
Mühendis mektebi memurini idare ve muallimin ve müstahdemini maaşatı	254	17 310	
Mühendis mektebi masrafı ve mühendis ve kondoktör mektepleri inşaatı ve tamirat masrafları	255	53 000	
Kondoktör mektepleri memurini idare ve muallimin ve müstahdemini maaşatı	256	6 960	
Kondoktör mektepleri masrafı	257	18 000	
Birinci kısmın yekûnu		260 921	
İkinci Kısım - İstikşafat, inşaat, tamirat ve işletme			
Demiryollar ve limanlar	258	105 000	
Mubayaası kabul edilen Anadolu demiryollarının ve Haydarpaşa limanının tamiratı lâzimesiyle icabeden alât ve edevatı muharrike ve müteharrike ve malzeme bedeli	259	3 000 000	
Samsun - Sivas ve Ankara - Musaköy demiryollarının işletme maaş ve masarifi	260	9 800 000	
Havalii Şarkiye demiryollarının inşaat ve tamirat ve işletmesine muavenet	261	400 000	
Turku Umumiye ve cesîm köprüler	262	1 955 490	
Demiryolları ile Turuk ve meabirin gayrı imalâtı nafia müessesat umuru maliyye memurini maaşatı	264	1 440	
İkinci kısmın yekûnu		15 696 962	
Üçüncü Kısım			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	265	187 449	
Memurîni mazule maaş ve tahsisatı fevkalâdesi	266	11 000	
		1 908 449	
Yekûn		16 156 332	16 156 332

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
İktisat Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	267	65 964	
Masarif	268	10 950	
Merkez masarifi müteferrikası	269	1 000	
Birinci kısmın yekûnu		77 914	
İkinci Kısım - Vilâyat			
Maaşat	270	326 544	
Masarif	271	41 000	
İkinci kısmın yekûnu		367 544	
Üçüncü Kısım - Masarifi umumiyei muhtelife			
Masarifi muhtelife	272	201 625	
Taşra masarifi müteferrikası	273	3 000	
Teşvik ve tedavi masrafı	274	281 000	
Üçüncü kısmın yekûnu		485 625	
Dördüncü Kısım - Müessesat			
Orman mektepleri maaşatı	275	5 184	
Orman mektepleri masarifi	276	18 000	
Mekâtip ve müessesatı ziraiye maaşatı	277	44 088	
Mekâtip ve müessesatı ziraiye masarifi	278	611 800	
Mekâtip ve müessesatı baytariye maaşatı	279	38 064	
Mekâtip ve müessesatı baytariye masarifi	280	126 000	
Ticaret mektepleri maaşatı	281	17 100	
Ticaret mektepleri masrafı	282	8 600	
Mekâtip ve müessesatı madeniye maaşatı	283	14 088	
Mekâtip ve müessesatı madeniye masarifi	284	53 000	
İnşaat ve arazi bedeli ve tamirat masarifi	285	2 500	
Emaneten idare olunan maden masarifi	286	25 000	
Dördüncü kısmın yekûnu		963 424	
Beşinci Kısım			
Çekirge, fare ve emsali hayvanatı muzzurra itlâfı	287	80 000	
Çiftçi ve bağcılara muavenet	288	20 000	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	289	1 059 315	
Memurini mazulin maaş ve tahsisatı fevkalâdesi	290	24 904	
Beşinci kısmın yekûnu		1 184 219	
Yekûn		3 078 726	3 078 726

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
Müdafaai Milliye Vekâleti			
Birinci Kısım			
Maaşatı umumiye	291	3 411 324	
İkinci Kısım			
Harita dairesi masarifi mütenevvia ve harcırahı	292	20 000	
Ataşemiliterler ve refakat zâbitanı tahsisatı	293	30 000	
İkinci kısmın yekûnu		50 000	
Üçüncü Kısım - Masarifi sabite			
Tayinat	294	7 219 000	
Eczayı tıbbiye	295	115 000	
Melbusat ve teçhizat	296	1 704 000	
Teçhizat, levazımı harbiye, otomobil ve tayyare malzemesi, araba tamir ve masarifi, hayvan tazminatı, hayvan ve araba esmanı	297	365 000	
Esliha ve mühimmat imal ve tamiriyesi	298	2 275 207	
Üçüncü kısmın yekûnu		11 678 207	
Dördüncü Kısım			
Tamirat ve inşaat	299	385 000	
Nakliyat	300	450 000	
Harcırah	301	395 000	
Müteferrika	302	192 716	
Masarifi mütenevviye	303	331 158	
Evrak ve defatiri matbua, ketep ve risail ve harita alât ve edevatı	304	59 000	
Usta ve amele yevmiyesi tecrübe ve muayene masrafı	305	155 400	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	306	8 680 200	
Faslı mahsus	307	1 800 000	
Dördüncü kısmın yekûnu		12 448 474	
Yekûn		27 588 005	27 588 005
Bahriye Vekâleti			
Birinci Kısım			
Maaşat	308	490 573	
Muayyenat	309	500 000	
Melbusat	310	145 605	
Birinci kısmın yekûnu		1 136 178	

Nev'i Muhassasat	Fasıl	Müfredat	İcmal
İkinci Kısım - Masarif			
Müteferika	311	5 050	
Tenvir ve teshin	312	5 980	
Masarifi daime	313	1 444 934	
Nakliyat	314	20 000	
İcarat	315	3 000	
Masarifi mütenevvia	316	191 415	
İmarat, mubayaat ve inşaatı cedide	317	530 000	
Faslı mahsus	318		
İkinci kısmın yekûnu		2 200 379	
Üçüncü Kısım			
Fenerler masarifi inşaiye ve işaliyesi	319	0	
Dördüncü Kısım			
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	320	1 241 074	
Yekûn		4 577 631	4 577 631
Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti			
Birinci Kısım - İdarei merkeziye			
Maaşat	321	33 200	
Masarif	322	28 350	
Birinci kısmın yekûnu		61 554	
İkinci Kısım - Mülhakat			
Maaşat	323		
Masarif	324		
İkinci kısmın yekûnu		153 702	
Üçüncü Kısım			
Mübadele, iskân ve imar masarifi umumiyesi	325	5 528 727	
Tahsisatı fevkalâdei şehriye	326	255 999	
Üçüncü kısmın yekûnu		5 784 726	
Yekûn		6 000 000	6 000 000
Yekûnu umumi			126 087 739 80

Esamii devair	18 Şubat 1340 tarihine kadar alınan tahsisatı munzammalar da dâhil olduğu halde 1339 bütçesi Lira	K.	1339 senesindeki tadilâta göre senelik miktarı Lira	K.
Büyük Millet Meclisi	2 094 543	75	2 004 618	
Riyaseti Cumhur	82 440		213 400	
Divanı Muhasebat	158 380		87 170	
Hilâfet ve Hanedan	436 694	50	436 694	50
Başvekâlet	54 562		47 684	
Maliye	10 059 368	25	6 155 951	
Muhassasatı Zatiye	10 419 000		10 419 000	
Düyunu Umumiye	9 179 651		9 179 651	
Rüsumat	2 508 931	50	2 595 511	50
Tapu Müdüriyeti Umumiyesi			429 264	
Dahiliye	3 798 252	50	3 741 022	
Posta ve Telgraf	3 346 482		3 564 549	
Emniyeti Umumiye	3 208 062		3 422 692	
Umum Jandarma	9 873 187	50	10 307 089	
Hariciye	1 257 188		1 284 260	
Matbuat ve İstihbarat	106 805	50	125 784	
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye	3 312 376	75	1 573 786	75
Şer'iye	1 180 573	50	1 270 281	
Adliye	4 741 013	50	5 497 334	
Maarif	3 631 502	50	4 113 433	20
Nafıa	2 011 564		2 160 704	
İktisat	2 519 246		2 715 603	
Müdafaai Milliye	50 504 074	25	55 972 774	
Bahriye	3 254 748	50	3 552 621	
Mübadele İmar ve İskân	6 095 083		16 253 570	
Askerî Fabrikalar	2 862 358		2 986 372	
Ankara şehrine muavenet Heyeti Vekile kararıyle mülkiye devairinin avans yekûnundan mevkuf tutulup henüz tevzi edilmiyen miktar	53 441	75		
Yekûn	137 281 530	25	150 110 818	95

Hükümetin 1340 senesi için İlk teklifi Lira	Heyeti Vekilece tesbit edilen yekûn Lira	Encümene tevdi olunan bütçe yekûnu Lira	K.	Muvazenei Maliye Encümenince teklif olunan Lira	K.	Muvazene Encümenince son teklif olunan muhassasata nazaran encümence kabul olunan muhassasatın Fazlası Lira	K.	Noksanı Lira	K.
1 605 415	1 605 415	1 463 429	08	920 822	80			542 606	28
	247 320	226 830		208 770				18 060	
202 000	77 500	200 408		77 408				123 000	
331 695	331 595	331 695		331 695					
52 075	40 000	50 215		40 043				10 172	
5 921 172	7 500 000	8 500 000		8 500 000					
9 500 000	10 900 000	11 000 000		10 590 000				410 000	
5 028 606	7 388 170	7 518 247		7 489 167				29 080	
3 213 416	3 200 000	3 200 000		3 036 080				163 920	
550 000	680 000	725 229		660 289				64 940	
3 560 253	3 371 904	3 401 290		3 563 213		161 923			
4 290 239	4 980 000	5 968 890		4 580 208				1 388 682	
2 938 176	3 050 000	3 128 239		3 121 004				7 235	
9 538 891	8 578 096	8 578 096		9 901 096		1 323 000			
1 577 302	1 300 000	1 582 302		1 265 063				316 739	
250 000	200 000	200 000		56 390				143 610	
2 626 134	3 100 000	3 100 000		2 899 455				200 549	
1 253 730	1 200 000	1 268 335		1 226 400				41 935	
5 187 500	5 000 000	5 068 560		4 999 442				69 118	
4 931 108	5 100 000	5 766 623		5 220 000				546 623	
3 800 500	13 000 000	16 200 000		16 156 332				43 668	
3 150 000	8 150 000	3 163 060		3 078 726				84 334	
24 444 000	26 172 000	28 575 207		27 588 005				987 202	
2 662 566	3 000 000	3 000 000		4 577 631		1 577 631			
5 000 000	7 000 000	10 691 490		6 000 000				4 691 490	
3 645 149	3 228 000								
	500 000								
105 259 927	128 900 000	132 908 145	08	126 087 739	80	3 062 554		9 882 959	28

(B) — CETVELİ

1340 senesi varidatı muhammenesi mübeyyindir

Nev'i varidat

Fasıl		Lira
	Birinci kısım - Bilvasıta alınan vergiler	
1	Müsekkafat, Arazi ve Vilâyatı selâse maktu vergileri	5 170 000
2	Temettü ve harb kazançları Vergisi	4 000 000
3	Harb Vergisi	500 000
4	Bedeli nakdiyei askerî	1 500 000
5	Davar, deve ve canavar Resmi	4 700 500
6	Âşar	20 850 000
7	Hususi ormanlar hasılatı	70 000
8	Maden Rüsumu	450 000
9	Vergi tezakiri	40 000
	Birinci kısmın yekûnu	37 280 500
	İkinci kısım - Damga, harclar, kaydiyeler, cezai nakdiyeler	
10	Damga Resmi	600 000
11	Hazine pulları	800 000
12	Harclar	830 000
13	İhtira beratı	500 000
14	Kaydiyeler	675 000
15	Cezayi nakdiler	300 000
	İkinci kısmın yekûnu	3 210 000
	Üçüncü kısım - Bilvasıta alınan vergiler	
16	İspirto	100 000
17	Tömbeki beyyiesi	20 000
18	Gümrük Resmi	23 460 000
19	Rüsumu Bahriye	700 000
20	Rüsumu Sıhhiye	200 000
21	Seyidi berri ve bahri	440 000
	Üçüncü kısmın yekûnu	24 920 000
	Dördüncü kısım - İnhisarlar	
22	Tuz Resmi	1 600 000
23	Tütün Resmi	5 294 100
24	Meskûkat	50 000
25	Posta ve telgraf telefon	7 000 000
	Dördüncü kısmın yekûnu	13 944 100

Fasıl		Lira
	Beşinci kısım - Müessesat	
26	Mekâtip ve müessesatı sınaiye ve ziraiye hasılatı	200 000
27	Müessesatı sıhhiye hasılatı	1 500
28	Sıhhiye Müdüriyeti hasılatı	1 500
29	Hükümet kinini	50 000
30	Matbaai Bahriye (Matbaai Âmireye bir şube olarak rabdedilmiştir)	20 000
31	Matbaai Âmire	130 000
32	Maden	50 000
33	Demiryollarından Hazine hissesi	100 000
34	Ankara - Sivas hattı	150 000
	Beşinci kısmın yekûnu	703 000
	Altıncı kısım - Emlâk ve eşyayı Devlet hasılatı	
35	Emlâki milliye hasılatı	830 000
36	Devlet ormanları hasılatı	1 200 000
37	Füruht olunan eşya bedeli	500 000
38	Konya ovası ameliyatı iskaiye varidatı	500
	Altıncı kısmın yekûnu	2 530 500
	Yedinci kısım - Hasılatı mütenevviye	
39	Hazine muamelâtından hâsıl olan	75 000
40	Kumpanyalardan teftiş mukabili alınan	10 000
41	Hasılatı müteferrika	1 500 000
42	Mütekait tevkifatı	2 770 000
	Yedinci kısmın yekûnu	4 355 000
	Sekizinci kısım - İstirdat	
43	Demiryollarından istirdat	71 354
44	Tavizata mukabil istirdat	10 000
45	Müşterek muhafaza masrafına mukabil Reji ve Düyunu Umumiyeden	138 360
	Sekizinci kısmın yekûnu	219 714
	Dokuzuncu kısım - İstihlâk Rüsumu	
46	Sigara kâğıdı, oyun kâğıdı, bilârdo, dama, kibrit, kav, ve mevaddı saire	14 461 000
	Onuncu kısım - Harb karşılığı varidatı fevkalâdesi ve varidatı cedide	
47	Harb karşılığı varidatı fevkalâdesi	6 942 000
48	Varidatı cedide	10 600 000
	Onuncu kısmın yekûnu	17 542 000
	Varidat yekûnu umumisi	119 165 814

(S) - CETVELİ

Hidematı vataniye tertibinden maaş alanlar

Maaşı	Tahsisatı	
10	5	Akdağmadeni Kaymakamı Tahir ailesi
10	5	Urfa Mutasarrıfı Nusret Bey
10	5	Çanakkale Mebusu esbakı Âtıf Bey
10	5	Bozkır Kaymakamı Demir Âsaf Bey ailesi
10	5	Kuvayi Milliye kumandanlarından Yahya Kaptan ailesi
10	5	
10	5	Boğazlıyan Kaymakamı şehit Kemal Bey ailesi
70	35	

1340 senesi varidat mazbatası

Mütalâai umumiye

Varidatı Devleti ihtiva eden fusul ve mevat hakkında birer birer arzı malûmat ve izahat etmezden mukaddem şekli umumisi hakkında mücmel bâzı mâruzatta bulunmayı faideden hâlî görmüyoruz.

Varidatı hazıramızla nüfusu mevcudemiz nazarı dikkate alınırsa görülür ki, nüfus başına birbuçuk altın vergi cibayet etmekteyiz ki, Avrupa devletleriyle civar devletler arasında miktarı nüfusa nazaran bu kadar cüz'i bir vergi veren bir memleket yoktur. Küçük Balkan hükümetlerinde bile Harbi Umumiden evvel nüfus başına birbuçuk, ikiden rubu' eksik altın varidat alan devletler harbden sonra vergilerini fevkalâde yükselterek hemen hemen taz'if eylemişlerdir. Varidatımız bu kadar az, varidatın nüfusa nisbeti bu kadar küçük iken ahalimizin vergilerden pek ziyade müteessir ve bihakkin müşteki olduğunu görüyoruz. Bunun esbabını araştırırsak vergilerin ağırlığında değil, tesisinde kavaidi iktisadiyeye ve tevziinde adalete riayet edilmemesinde buluruz. Filhakika vergilerimiz; geçen asırlardan değil, Kurunu Vüstadan kalma birtakım kaideler ve usuller dairesinde teessüs etmiş olup fenni iktisadın kavaidi hazırasiyle asla münasebettar değildir. Asırlardan beri heyeti içtimaiyemizin ahval ve şeraiti hayatiyesi değişmiş ve hemcivar hükümetlerin iktisat sahasındaki terakkiyatı bizde de cüz'i, külli bir tebeddül husule getirmiş olmakla âsarı sâkifeden miras kalan suver ve eşkâlde vergi tarh ve cibayeti hem halkı, hem de iktisadiyatımızı müteessir edeceğinden şüphe yoktur. Bir memleketin sahai iktisadiyatta terakkisi için verilecek cereyanlar munhasıran vergi ve rüsumun tarh ve tevziindeki usullerle sevk ve idare olunmak icabeder. Bizde bu dakikaya katiyen atfı ehemmiyet edilmemiş olmakla beraber vergilerimiz için âdil bir matrah da bulunamadığından halkın bir kısmı cüz'i vergiye tabi iken diğer bir kısmının bârı tekâlif altında edilmesine sebebiyet verilmiştir. Devlet müdafaai vatan için ağır bir mücadeleye girişmiş olduğundan dahilî dertlerimizi düşünmeye zaman bulamadığımızı haklı olarak dermeyan edebilir isek de hiç olmazsa âtiyen takibedeceğimiz siyaseti maliyeyi tâyin ve tesbit ederek vergilerimizi ıslah için lâzım olan lâyihaları ihzar etmek dairei imkândan hariç değildir.

Kırksekiz fasılda icmal edilen vergi, rüsum ve tekâlif ile sair varidatı Devletin usûlü tarh ve cibayeti seksen sene evvelki bir zamandan bed' ile bir iki ay evveline kadar gelmekte ve ahkâm itibariyle de beşyüz bu kadar kanun, nizamname, talimatname ve tarifeye istinadetmektedir. Bugün bu kavanin, nizamat ve talimatnameleri ya tadil eder şekilde veya vergi ve teklif miktarını tezyit yolunda yani kanunlarla yamalamak kadar iktisadı memleketi zarardide edecek bir teşebbüs olamaz. Salim bir esastan âri ilme, fenne ve memleketin iktisadiyatiyle halkın ihtiyacatına mugayir olan eski kanunların nisbetlerini yeni ahkâm ile tezyidetmek onları ıslahtan ziyade içinden çıkılmaz bir hale getirmektir.

Encümenimiz bunu itiraf etmekle beraber vergi ve tekâlif nisbetlerinde yapılan zammiyatı masarifi harbiyeyi kapatmak için ihtiyar edilmiş muvakkat bir tedbir olarak kabul eylemiştir. Hali tabiînin avdetiyle beraber yekûnu umumii varidatın tenakuzunu müstelzim olmıyacak ve fakat siyaseti maliyede takibini arzu ettiğimiz istikametler dâhilinde ve memleketin ahval ve şeraiti içtimaiyesine göre kabiliyeti tatbikiyeyi haiz bulunacak bir şekilde hali hazırdaki tekâlif ve vergileri kısmen ıslah ve kısmen tebdil ederek mevcut sakameti izale etmek zaruridir. Siyaseti maliyemizde âtiyen takibedeceğimiz istikametlere dair fikrimizi mazbatai umumiyede arz eyledik. Binaenaleyh burada ancak varidatın şekli hazırından ve usulü cibayetinden ve bunların hata ve kusurlarından ve cetvellerde muharrer erkamın sureti tahmininden bahsedeceğiz.

Varidatın tahminine gelince : Bizden evvel ifayı vazife etmiş olan Muvazenei Maliye encümenleri varidatı tahmin için mevzuubahsolan seneden evvel geçmiş olan üç senenin tahsilâtını cemmederek üçe taksiminin hâsılını esas tutmuşlardır.

1340 senesi için bu usulün tatbikine encümenimizce imkân bulunamamıştır. Çünkü 1339 senesinin henüz senelik tahsilât cetvelleri tanzim edilememiş olduğu gibi 1336, 1337, 1338 seneleri harb içinde geçmekle beraber elyevm Hükümeti Cumhuriyenin idaresinde bulunan vilâyattan bir kısmının da düşman istilâsı altında bulunması yüzünden o mahallere ait varidatı muhtelife marülbeyan üç senenin varidat tahakkuk ve tahsil cetvellerinde dâhil bulunmamaktadır. Binaenaleyh geçmiş seneler tahsilâtını esas ittihaz etmekte bir faide olmıyacağını derpiş ederek her fasıl ve maddedeki varidat miktarını muhtelif usullerle ve sıhhate karibolmak üzere ayrı ayrı tetkik ve tesbit eyledik. Tahminatımızda vukuu melhuz olan farkın yüzde beş veya ziyade gibi katiyen ehemmiyeti olmıyan bir nisbeti tecavüz etmiyeceğinden eminiz. Her fasıl ve maddenin ne şekilde tahmin edildiğini herbirine ait izahat meyanında arz edeceğiz.

Birinci Kısım

Bilâvasıta alınan vergiler

Fasıl — 1.

Madde — 1.

Salyane usulünün ref'i ile kıymet üzerinden vergi tarhı Islahat Fermanı iktizasından olmakla 1283 tarihinde teşkil edilen komisyonlar marifetiyle musakkefat, emlâk ve arazi tahrir ettirilmiş idi. Bu komisyonları teşkil eden zevat mütahassıs olmamakla beraber memleket dâhilinde birçok zinufus zevat veyahut komisyon âzalariyle muhamminlerinin gönlünü yapmaya çare bulunan eşhas kendi emlâk ve arazilerini dûn kıymetle yazdırmış ve fakat her kariye ve kasabanın tahrirden mukaddem salyane suretinde sadık olarak vermekte olduğu vergi miktarını muhafaza zaruret veya mecburiyetinde bulunan Tahrir Komisyonları dûn yazdıkları emlâk, müsakkafat ve arazi kıymetlerini fukara ve âcezei halkın emlâk, arazi ve musakkafatları kıymetine zam ve ilâve etmişlerdir. Bu suretle dâhili memlekette bulunan bir kısım emlâk, arazi ve musekkıfata dûn kıymet konulmuş ve kısmı diğerinin fiyatları ise gayet fahiş olarak takdir edilmişti.

Arazi, musakkafat ve emlâklerine noksan kıymet konulmuş olanlar bittabi ses çıkarmamış bilâkis fazla ve fahiş kıymet konulan emlâk ve arazinin ashabı mütemadi ve mütevali bir surette müracaat ederek müteaddit olarak sâdır olan emir ve iradelerle müstediyatı şahsiye üzerine tadilât icra edilmişti. Tahrirde şimdiye kadar geçen elliyedi sene zarfında arazi ve emlâkin kıymetleri tedricen tereffü ettiği gibi Harbı Umumi esnasında evrakı nakdiye ihracedilerek bunların tedavülü mecburi tututmuş ve bittabi emlâk ve araziye mevzu kıymetler evrakı nakdiye ad ve itibar edilmişti.

Harbin uzun müddet temadisi ve neticede mağlûbiyete müncer olması evrakı nakdiye ile altın arasında büyük bir fark zuhuruna sebebiyet vermiş ve bu suretle ekser emlâk ve arazinin kıymeti hakikiyesi, kıymeti mukadderenin yirmi, otuz misline varmıştır. Bunun neticesi olarak kıymet üzerinden istîfa olunan verginin nisbeti binde iki ve üç derecesinde tenezzül etti. Vakaa varidatın tezyidi maksadiyle emlâk ve musakkafat vergilerinin 13 Kânunuevvel 1335 tarihli bir Kararname ile üç misli zammedilmiş ve işbu kararname 1338 senesi gayesine kadar tatbik olunmuş ve 11 Kânunusani 1339 tarihinde neşredilen 295 numaralı bir Kanun ile ikametgâh olarak istimal olunan musakkafatın iradı gayrisâfileri üç ve ticaretgâh olarak kullanılan müsakkafat ile bu maksatla müstamel ve müsakkafattan mâdut arsalar iradı gayrisâfisi altı misli tezayüdetmiş itibar edilerek vergi bu nisbette tarh ve istîfa edildiği gibi 2 Temmuz 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesi tatbik edildiği vilâyatta gerek ikametgâh olarak ve gerek ticarette muhtas olarak istimal edilen arsalar kıymetleri altı misli tezyidedilmiş ise de bunun temin ettiği fevai altın ile evrakı nakdiye arasındaki farkı bile izale edememekte bulunmuştur. Efradın uhdesinde bulunan emlâk ve musakkafatın kıymeti hakikiyeleri tesbit edilmedikçe ne adaletin temini ve ne de hakkiyle vergi istihsali mümkün olamamaktadır. Diğer taraftan elli küsur seneden beri emlâk ve musakkafat ashabı bey, ferağ ve intikal suretiyle tebeddül ettiği halde kuyudat sahibi hazırları namına tashih edilmediğinden verginin tahsili büyük müşkülâta mâruz kalmaktadır. Bu sebeple tahakkuk eden varidatla tahsilât arasında büyük bir fark zuhur ettiği gibi fazla tahsildar istihdam etmek yüzünden masarifi tahsiliye de mühim bir yekûna baliğ olmaktadır.

Binaenaleyh emlâk ve musakkafat her halde bir tahrirî cedide muhtaçtır. Bu tahrir için yapılacak masraf katiyyen istiksar edilemez. Ne kadar masraf ihtiyar edilse vergiden bir senede hâsıl olacak tezayüt miktarına yetişemez. Elyevm altı milyon lira tahakkukatı olan Emlâk Vergisinin hakiki bir tahrir yapıldığı halde on milyon liraya baliğ olacağı şüpheden beridir. Diğer taraftan birçok vilâyatımızdan harb sebebiyle kuyudat yanmış ve ekser ahalinin hukuku tasarrufiyeye ait ellerinde bulunan tapu senedatı da zıyaa uğramış olmakla ferağ ve intikal harcları faslında arz edeceğimiz veçhile tapu idaresi de istilâ gören vilâyetlerden başlamak üzere bir tahrir yapmaya mecburiyet görülmektedir. Encümenimiz gerek varidat idaresinin ve gerek Tapu Müdüriyeti Umumiyesinin yapacağı tahriri ayrı ayrı değil her ikisinin birleşerek bir taraftan emlâk, musakkafat ve arazinin ciheti tasarruflarını tesbit diğer taraftan kıymeti hakikiyelerini tahmin ve takdir ederek ciddî ve sahih kuyudata destres olmasını muvafık görmektedir. Tahminimize gelince: Encümenimiz 1339 senesi Emlâk, Müsakkafat ve Arazi Vergisinin tahakkuk yekûnu altı milyon liraya baliğ olduğu ve tahsilâtı ise ilk altı ayda bir milyon yediyüzkırk üç bin küsur liraya yetiştiğini nazarı dikkate alarak tahakkukattan % 80 derecesinde tahsilât olabileceği ümidiyle 1340 senesi Emlâk, Arazi ve Musakkafat Vergisi (5 000 000) olarak tahmin edilmiştir.

Fasıl — 1.

Madde — 2.

Vilâyatı selâse maktu vergisine gelince: Ruslar vilâyat selâseyi tahtı işgalde bulundurdukları sırada üşür yerine Maktu Vergi istîfa ettikleri ahalii mahalliye de bu vergiye alışmış bulundukları cihetle havalii mezkûrenin tarafımızdan istirdadında öşür alınması halkın şikâyetini mucibolmuş ve Büyük Millet Meclisince neşredilen 11 Ağustos 1337 tarihli Kanun ile âşar ve arazi ve kuraya ait Emlâk Vergisi yerine maktu verginin istîfası kabul olunmuştur. 2 Temmuz 1338 tarihli ve 240 numaralı Kanun mucibince vilâyatı mezkûrede tahrir muamelesinin icrasına kadar maktu vergiye % 50 zammedilmiştir. Büyük Millet Meclisinin neşretmiş olduğu işbu son kanundan mksadı vilâyatı mezkûrede tahrir icrası suretiyle emlâk, müsakkafat ve arazinin kıymetleri tesbit olunduktan sonra kanunu mahsusuna tevfikan Musakkafat ve Arazi Vergisi tarh ve cibayeti ve hasılatı umumiyenin de vilâyatı sairede olduğu gibi bitta'şir üşrün istîfası hususundan ibaretti. Fakat vilâyatı mezkûrede 1339 senesinde dahi tahrir yapılamadığından 1340 senesinde dahi maktu

verginin sabıkı misillû cibayeti bir zaruret halini almıştır.

1339 senesinde tahririn yapılamaması esbabına gelince: Vilâyatı mezkûrede arazinin sureti tahrir ve hukuku tasarrufiyenin tesbitine mütaallik Hükümetten Meclisi Âliye arz ve takdim olunan 21 . 9 . 1338 tarihli lâyihai kanuniye Adliye, Umuru Tasarrufiye ve Muvazenei Maliye encümenlerinden tetkik edilerek Heyeti Umumiyeye sevk edilmiş ise de henüz müzakeresine ve iktisabı kanuniyetine muvaffakiyet hâsıl olmadığından mezkûr kanunun alacağı şekli katiye intizaren bittabiî tahrir yapılamamaktadır. Mezkûr kanun Heyeti Umumiyece süratle müzakere ve intacedildiği halde 1340 senesi zarfında vilâyatı mezkûrenin tahriri icra ve itmam edilerek Maktu Verginin de 1341 senesinde ref'i ve sair vilâyatta olduğu gibi Emlâk, Müsakkafat ve Arazi vergilerinin istîfası ve âşarın cibayeti mümkün olabilir.

Tahminata gelince: 1340 senesinde bir tebeddül olmadığından 1339 senesinin aynı olarak 170 000 lira kabul edilmiştir.

Fasıl — 2.

Madde — 1.

Temettü Vergisi

Temettü Vergisi memleketimizde en hafif bir vergi olmakla beraber en ziyade şikâyeti mucibolan ve halk üzerinde fazla tazyik yapan bir vergidir. Mükellefîni katiyen müteessir etmiyerek mühim varidat temin etmesi mümkün olan bu vergi iki, üç istihale devresi geçirmesine rağmen maalesef hâlâ kabili tatbik bir şekil alamamıştır. Bu vergi evvelce tüccar, esnaf, sanatkâr, rençber, zürra herkese mikdarı kesbinin yüzde dördü nisbetinde tarh edilirdi. Bu usul de mükellefînin mikdarı temettüleri, Maliye memurlarının kontrolu altında bir heyet tarafından takdir ve vergi bu miktara nazaran tâyin olunurdu. Maliye veya mükellef şahıs kaani olmazsa, meclisi idare istihlâfen tetkik eder idi. Muahharan zürra Temettü Vergisinden istisna edilerek tüccar ve erbabı sanaiye hasredilmişti. Bu usul ile Hazinenin Temettü Vergisinden elde edilmesi memul olan miktarı varidat temin edilememiş 1329 senesinde mülga Maliye Nezareti Varidat Müdüriyeti Umumiyesinin Tertip ve Islahatı Maliye Komisyonunun tensibiyle Temettü Vergisinin şekli hazırı bir kararname neşri ile mevki tatbike konmuştu. On seneden beri tatbikine çalışılan Temettü Kanunu Muvakkati ümidedilen neticeyi vermedi. Yani tatbik edilen usulün evvelkinden daha ziyade hatalı ve âdalete daha gayrimuvafık olduğu anlaşıldı. Mevcut Temettü Kanununun efrada fazla tazyik yapmakla beraber Devlete lâakal beş milyon lira varidat temin etmesi memul iken temin eylediği varidat yekûnu elyevm iki buçuk milyon lirayı tecavüz edememektedir. Kanunu muvakkatin şekli aslisi bozuk olmakla beraber bilâhara ıslah maksadiyle yapılan tadilât ve altın ile evrakı nakdiye arasındaki farkı izale için verginin beş on misli tezyid suretiyle yapılan Zammiyat Kanunu muvakkatının aslındaki bozukluğu halk üzerinde daha müessir bir şekle koymuştur. Geçen 1338 senesinde encümenimiz Temettü Vergisi Kanunu muvakkatinin tadil ve ıslahı ve halka kazançlarının yüzde beşini tecavüz etmiyecek surette müsavat ve adaleti temin edecek esas ve matrahları derpiş etmek üzere encümenden tefrik edilen üç âza ve Maliye Vekâletinden tefrik edilecek üç mütehassıs memurdan mürekkep bir komisyon teşkilini düşünmüş, tetkikata başlanmıştı. Mezkûr Komisyon mesaisini itmam etmezden evvel Büyük Millet Meclisi teccdidi intihaba karar verdiğinden komisyonun mesaisi neticelenemedi. Mamafih Maliye Vekâleti tetkikatına devam ederek Kazanç Vergisi namiyle Temettü Vergisinin âtisini tâyin edecek bir lâyiha hazırlamış ve yakında Meclisi Âliye takdim etmesi memul bulunmuştur. Memul ederiz ki, mezkûr lâyihai kanuniye 1340 senesi zarfında kesbi kanuniyet eder ve Devlete mühim varidat temin etmesi memul iken az semere veren ve halkın bir kısmını kazançlarına nisbetle gayet cüzi bir vergiye tabi tutarken diğer bir kısmını sıkleti altında ezen mevcut kanunu muvakkatin tatbikine nihayet verilir. 1340 senesi için yaptığımız tahmine gelince: 1339 senesi tahakkuk ve tahsiline nazaran 2 500 000 lira varidat tahmin etmekteyiz.

Fasıl - 2

Madde - 2

Harb Kazançları Vergisi

İşbu vergi zamanından sonra ihdas edilmiş olmasına mebni bir türlü tatbik edilememiştir. Harbi Umumi esnasında harbe giren devletler tebaası içinde iaşe ve harb levazımı deruhde eden veyahut mahsulâtın kıymeti ve vesaiti nakliyenin nedreti yüzünden ticarette ihtikâra yol bulan tüccar ve sairenin büyük servetler ittihar eyledikleri görülmesi üzerine her yerde başka bir usul tahtında ve muhtelif nisbetler dairesinde Harb Kazançları Vergisi ihdas edilmişti. Bizden başka memleketlerde tüccarın mutlaka muntazam defatir ve kuyudu ve bankalarda hesabı carileri bulunduğundan bir fert veya şirketin harb içinde ne miktar ticaret ettiğini tâyin etmek kolay olmakla beraber harb kazançları vergisi hemen de bidayetinde ihdas edildiğinden büyük varidat temin etmişlerdir. Bizde ise harbin nihayetine karip bir zamanda muhtekirlere hesaplarını tanzim için fırsat vermek kabîlinden evvelemirde 4 Nisan 1334 tarihiyle Harp Kazançları Vergisinin temini tahsili için ittihaz edilecek tedabiri evveliyeye dair bir kanun ve onu müteakip 14 Kânunevvel 1335 tarihinde asıl vergiye ait bir kararname neşredilmiş ve vergi bu kararnameler mucibince tarh edilmiş ise de Hükümeti Milliyemizin teessüsüne kadar mütarekenin ilânı ve işgallerin hudûs ve tevalisi yüzünden Devlet anarşi içinde kaldığından verginin tahsiline başlanılamamış idi.

Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği 25 Teşrinievvel 1336 tarihli kanun mucibince işbu verginin tahsiline mübaşeret edilmiş ise de işbu vergi ile mükellef efradın pek çok kısmı işgal sahasında kaldığından ve ahvalı harbiye sebebiyle mükelleflerin vaziyet ve servetlerinde azîm tahavvüller husule geldiğinden bu vergiden vaktiyle ümit edildiği kadar büyük bir faide elde edilememistir.

1337 senesinde 160 000 lira, 1338 senesinde 316 000 lira varidat temin eden bu vergiden İzmir havalisinin istirdadı ve İstanbul'un iltihakı üzerine oralarda tatbike başlanması sebebiyle 1339 senesinde 1 000 000 liraya karip varidat tahsil ve cibayet edilmiştir. 1339 senesinde elde mevcut tahakkuk nisbetine nazaran 1 500 000 lira varidat vereceğini ümit etmekteyiz. .

Fasıl - 3

Harb Vergisi

Balkan Harbi masarifine karşılık olmak üzere Muhtar Paşa Kabinesinin 5 Ağustos 1328 tarihinde neşrettiği Kararname ile ihdas olunmuştur. İşbu vergi :

1. — Musakkafat ve Temettü Vergilerinin aslına zammedilen % 25

2. — Muvazenei Umumiyeden ve mülhak bütçelerden belediye idarelerinden maaş alan bilcümle memurîn maaşativle Evkaf Nezareti tarafından mütevellilere tediye edilen mebaliğden ve müstesna ve mülhak Evkaf varidatı safiyesinden katedilecek % 3

3. — Göltuzu fii mirisine zammedilen okka başına on para ve kıyye tuzunun beher okkasına zammedilen iki para.

4. — Müskirat İmaliyesi Resmine zammedilen bir misil.

5. — Bin beş yüz kuruştan üçbin kuruşa kadar maaş ve muhassesat alan memurîn harcırahından icra edilecek % 5 ve üç bin kuruştan fazla maaş ve muhassesatı olan memurîn harcırahından yapılan % 10 tevfikat

İşbu beş kalem resmi munzam içinde yalnız iki ve beş numaralı kısımlar tatbik edilmektedir.

Emlâk ve Musakkafat Vergisine zammedilen % 25, II Kânunsani 1339 tarihli ve 295 sayılı Kanunla kaldırılmıştır. Göl ve kava tuzu üzerine zammedilen on ve iki para 24 Kânunuevvel 1333 tarihli kanunla tuz fiyatının tezvidine mebni ref edilmiştir. Dört numaralı Müskirat İmâlivesi Resmine zammedilen bir misilde Meni Müskirat Kanunu mucibince müskiratın imâli men olunduğundan bittabi kalkmıştır. Bu suretle yalnız memurîn maaş ve harcırahında yapılan tevfikata inhisar

eden bu vergiden 1337 senesinde 141 900 lira 1338 senesinde ise 325 000 lira varidat olmuş ve 1339 senesinin hesabatı henüz alınamamış ise de maaşatın tezayüdüne mebni 1340 senesinde 500 000 lira varidat vermesi memul bulunmuştur.

Fasıl - 4

Bedeli Nakdii Askerî

14 Kânunusani 1340 tarihli ve 398 numaralı Kanunla beş yüz lira olmak üzere tesbit edilen bu vergiden 1340 senesinde üç bin kişinin bedel verebilmesi memul olduğundan - 1 500 000 - lira varidat tahmin edilmektedir.

Fasıl — 5

Davar, Deve, Canavar

Zekâtı şer'iye olarak alınan kırk adette bir adedin bilâhara bedele tahvilinden hasıl olmuş bir vergidir. Bidayette bir kuruştan başlıyarak tedricen beş kuruşa kadar çıkmıştı. Harbin son senelerinde davarın kesbi nedred etmesi üzerine fiyatı birden bire tereffü etmiş ve bu sırada mütareke ilân edilerek Hazinede büyük bir müzayeka ve zaruret baş göstermiş olduğundan nisbet aranılmıyarak mevcut resim sekiz misline iblâğ kılınmıştı. Bu tezayüd davar kıymetiyle resim arasındaki nisbeti ihlâl etti.

Bir faraziyei diniye olmak üzere tevsiye ettikleri resmi vermemek için davar kaçırmayı günah ve davar için calibi felâket addeden halk nisbetin ihlâlini ve resmin tezayüdünü bir zulüm addeylediğinden davar kaçırmak âdet oldu Bu sebeple resmin tezayüdünden ümidedilen fazlai varidat hâsıl olamadığı gibi ovada bulunup davarlarını kaçıramıyanlarla ormanlık ve dağlık mahallerde sakin olup davarlarını saklıyabilenler arasında bir adaletsizlik husule geldi.

1337 senesinde hududu millî dâhilinde bulunan Âğnam Resminden 4 840 000 lira ve 1338 senesinde 4 809 000 lira vâridat veren işbu resim 11 Kânunusani 1339 tarih ve 295 numaralı Kanun ile beş misle tenzil edilmesine rağmen 1339 senesinde 3 610 000 lira vâridat vermiştir. Ağnamın usulü cibayetini ıslah için Kavanini Maliye Encümeninde müzakere edilip encümenimize tevdi ve encümence de kabul edilen lâyiha kesbi kanuniyet ederse davar sahiplerinin yağ, yün ve kuzularını kıymeti hakikiyesinden yüzde yirmi, otuz fark noksanına satmalarını mucibolan sayım usulünün kalkmasını bâis olacağından davarcılara büyük menafi temin edeceğinden kaçakçılığın önünü alacaktır. Deve Resmine gelince, koyun ve keçiden ziyade menafi temin eden deveden resim alınmamasını encümenimiz doğru bulmadığından mezkûr lâyiha beher deve başına yüz kuruş resim alınmasını teminen bir fıkra koymuştur. Evvelce Halep, Musul, Basra vilâyetlerinde istifa edilen Camus Resmi haliyen dahilî memlekette istifa edilmediği ve badema istifasına da gerek Hükümet ve gerek encümen taraftar olmadığı cihetle mezkûr lâyihaya bu bapta ahkâm konulmamıştır. Binaenaleyh işbu fasıldan camus kelimesi de tayyedilmiştir. Esbabı mâruzaya binaen 1340 senesi zarfında Davar, Deve, Canavar Resminden 4 700 500 lira vâridat cibayet edileceğini tahmin etmekteyiz.

Fasıl — 6

Madde — 1

Âşar

Madde 1. — Âşar, iktisadı memleket üzerinde kangren olmuş bir yara manzarası arz eder. Ziraatin terakkisine mâni ahval düşünüldüğü zaman en evvel hatıra âşar gelir. Bu cennet gibi memleketin her tarafı vâsi ziraat teşebbüsatına müsait, Avrupa için bir zahire ambarı olmak kabiliyetini haiz bulunduğu halde bugün pek seyrek olan ahalisini beslemeye kâfi ziraat yapılama-

ması âşarın tesiri elîmidir. Çünkü çiftçi âşar yüzünden zulüm çeker, müşkülât görür, mahsulâtı zıyaa uğrar, vakti boş geçer. Âşar esasen pek iptidai, sair vergilere nisbetle pek ağır bir vergi olmakla beraber şekli cibayetindeki sakamet ve şiddet her türlü tahammülün fevkindedir. Âşarın zamanı vaz'ındaki ahval ve şeraiti içtimaiyeyi tefrik edelim. Âşar Kurunu Ulâda muhtelif eşkâl ve surette çiftçinin mahsulâtından bir kısmını cemiyetler, devletler nam ve hesabına almak şeklinde pek tabiî olarak başlamıştır. Evaili islâmiyette miktarı şer'an onda bir olarak tesbit edilmekle âşrü şer'i diye zebanzeddolmuştur. Filhakika o zamanki ahvali içtimaiyeye nazaran onda bir öşür tarh edilmekle katiyen bir haksızlık yapılmamış bilâkis zürra himaye edilmiştir. Evaili islâmiyette dahi Tanzimatın ilânına kadar tekâlifi Devlet sunuf ve mesalik üzerine taksim olunurdu. Bir kısım halk kendisine askerliği sanat ittihaz etmiş yalnız kışlasında veya evinde oturur ve silâhşörlükle vakit geçirir, indelhace serhade koşarak vatanı müdafaa eder, diğer bir zümre ticaret eder, ticaretinden bir kısmını gümrük, bac, hediye namı altında Hükümete verir. Diğer bir kısım sanatla iştigal eder ve Salyane namı altında vergi verir.

Zürra ise yalnız mahsulâtın onda birini öşür namiyle ve aynen Hükümete teslim eder. Şu suretle çiftçi tekâlifi Devletten yalnız öğürle mükelleftir. Ne başka ka bir vazife görür, ne de diğer bir teklife mâruz kalır. Tarlasında serbest çalışır ve askerin erzakını ihzar eder bu şekilde öşür vermek çiftçi için külfet değil nimet olur. Fakat zaman ile Devletin usulü idaresi tebeddül ederek vazifei askeriye umuma teşmil ve bu meyanda zürra da hizmeti askeriyeye davet olunmuş ve sunufu sairenin vermekte olduğu vergiler, Salyaneler kaldırılarak tarzı diğerde ihdas edilen vergilerin cümlesi zürraa da teşmil edilmiştir. Bu suretle bütün tekâlifi devlete iştirak ettirilen çiftçi umum mükelefiyete mukabil evvelce kendisine tarh edilmiş olan öşürden tahlis edilmemiştir. Bilâkis öşrün tarzı cibayeti de gittikçe sakîm bir şekle girdiğinden takat fersa bir zülüm, terakkiyatı zürraiyeye karşı gayrikabili iktiham bir belâ olmuştur. Âşar için bugüne kadar dört şekili cibayet düşünülmüş ve tatbik olunmuştur.

İltizam, Tahmis, Teslis Emanet. Bunların içinde ahali için en çok vesilei zülüm olan fakat en kolay bulunduğu ve en ziyade vâridat temin eylediği için bir türlü tatbikinden sarfı nazar edilemiyen İltizam usulüdür. Bu usulde Hükümet kendi vâridatının cibayetini başkasına terk ve fakat kuvvet ve nüfuzunu daima köylüye zülmeden ve köylüden fazla mal alarak fazla menfaat temin etmeye çalışan mutavassıta yani mültezime tevdi etmiştir. Mültezim köy tâbirince köy ağası âşar cibayet edilip bitinceye kadar iltizam ettiği köyün ağasıdır, efendisidir, hükümdarıdır. Köylü onun emir ve mezuniyeti olmaksızın mahsulâtını kaldıramaz, zaten mal memurları fazlaya satabilmek için âşarın ihalesini Ağustostan Eylüle kadar tehir etmiştir. Şimdi Eylül içinde köylü öşrünü iltizam eden ağa, şahne, kolcu gönderecek, kâtip yollıyacak defter yaptıracak nihayet harmanların savrulup hazır olmasına emir verecek en sonra ağa köye teşrif edecek, iki, üç beş gün yorgunluk çıkacak ve ondan sonra köyü ölçmeye başlıyacak. Fakat biçare köylü ta Temmuz iptidasından itibaren harmanını hazır etmiş bekliyor. Fazla malını götürüp çarşıda satacak, çift alât ve edevatı düzecek, kışlık noksanını alacak, samanını taşıyıp, samanlığa koyacak, bulgurunu yıkayacak ve unluğunu yıkayıp koyacaktır. İşini görüp bitirecek de sonra çifti koşacak, gelecek sene için tohum ekecek. Mültezimin yaptığı her türlü zülümden ziyade çiftçi harmanının kalkmasından üç ay eli koynunda, boynu bükük beklemekten müteessir ve mutazarrırdır. Sonra mültezim köylüden biraz fazla mal koparmak için ne çare düşünmez ve ne isimler takmaz. Bunları burada tadadetmek fazla tafsilât olur. Âşarda her ne pahasına olursa en evvel yapılacak şey İltizam usulünü kaldırıp atmaktır.

Tahmis usulü : 1332 tarihinde neşredilen bir kanunla Maliye Nezaretinin âşarın usulü cibayetinde tecrübeler icrası için verilen salâhiyet üzerine bir müddet Suriye ve civarında Tahmis usulü tatbik edilmiştir. Fakat bu usul köylüyü harb seneleri içinde pek çok hasara uğratmış aç, sefil ve tohumsuz bırakmıştır.

Nihayet 1334 senesinde Meclisi Mebusanın şiddetli tenkidatı karşısında o zamanın Maliye Nazırı Tahmis usulünün bir daha tatbik edilmiyeceğini de va'de mecbur oldu. Suriye valilerinin

ısrarlarına ve istifalarına rağmen va'dinde sadık kaldı ve bu sakîm usul, cenin sâkıt gibi, devrei hayatiyesini ikmal etmeden ortadan kalktı.

Emanet usulü: Hazineye İltizam ve Tahmis usulleri kadar fayda temin etmemekle beraber çitfçiye az zarar veren bir usuldür. Âşar kadastro neticesinde mesahai arazi üzerine vergi tarzında tarh ve tevzi veyahut ona yakın olan tesisi bedel suretinde muvakkaten ahaliye ihale olunmıyacaksa emanet şeklini kabul etmek zaruridir. Vakıa emanet müşküldür. Suiistimalden kurtarmak mümkün değildir. İradı noksandır. Fakat çiftçi ve çiftçiliği diğer usuler kadar tahribetmez.

Teslis usulü: Evvelce tecrübeten Rumeli'de Üsküp ve ona civar bir kaç kazada tatbikine uğraşılmıştır. Tatbikattaki bâzı yolsuzluklar yüzünden her ne kadar birtakım şikâyeti mucibolmuş ise de her halde heyeti umumiyesi itibariyle diğer usullere müreccahtır. Fakat bu arz ettiğimiz Teslis usulünün Harbi Umuminin son senelerinde aynen zahire almak suretiyle köylü üzerine tesbit edilen Teslis ile münasebeti yoktur. Çünkü Rumeli'de tatbik olunan Teslis yalnız her köyün üç senelik bedelinin vasatisi alınarak o köy namına bedeli öşür telâkki edilmesi ve bunun köy heyeti ihtiyariyesi marifetiyle mevcut arazi, bağ, bahçe ve bostanlara tevzii ve bu suretle tesbit edilecek makadirin doğrudan doğruya ashabından tahsili usulünden ibaret olmakla menafi kesireyi câmidir.

Âşarın bir tariki sâlime ircaı için kadastroyu beklemek daha uzun müddet çiftçiyi bu belâya mâruz bırakmak olur. Onun için âşarın ıslahı yolunda ilk atılacak adım ancak Teslis usulü olabilir. Bu usulde Hükümet âşardan hâlen istîfa etmekte olduğu miktarı vâridatı tamamiyle istîfa etmekle beraber çiftçi tediyeye mecbur bulunduğu bedeli öşrü bilir ve bu bedelden zarar etmemek için daima fazla zerriyatta bulunmaya, ziraati tevsia ve bilhassa mültezim korkusu ile hemen hemen terk edilmiş olan güğeri ekininden temini istifadeye şitaban olur.

Maliye Vekâleti bu mütalâatımızı nazarı dikkate alarak bu hususta tetkikatta bulunmağa başlamış olduğundan yakın zamanda neticei tetkikatını encümene ve Heyeti Celileye arz edeceğini ümidetmek teyiz.

Biraz da âşarın ne kadar ağır bir vergi olduğunu tetkik edelim. Aslı yüzde on olan bu vergi maarif ve menafi hissesi ve Teçhizatı Askeriye Vergisiyle beraber yüzde on ikibuçuğa çıkmıştır. Bu yüzde onikibuçuk hâsılatı gayrisâfiyeden alınır. Halbuki hâsılatı ziraiye meydana gelinceye kadar lâakal yüzde otuzyedibuçuk masraf olmaktadır. Bu yüzde otuzyedibuçuk iyi mahsul veren senelere aittir. Bâzı seneler köylü tohum ve masraf miktarında hâsılat alabildiği de vâkıdır. Bu fevkalâde hali bir tarafa bırakarak hali tabiîde mahsulün yüzde otuzyedibuçuğunu masraf eden köylünün elinde kalan yüzde altmışikibuçuk hasılatı sâfiyenin onikibuçuğunu öşür olarak verdiği anlaşılıyor. Şu halde öşür hasılatı sâfiyenin yüzde yirmisi oluyor. Çiftçinin kendi emeği ve tarlaya çift hayvanat ve alât ve edavatına bağladığı sermayenin tamamı bu hesaptan hariçtir.

Sair sunuf ve mesalik erbabının hiçbirinin bu ağır verginin rub'u derecesinde bir fedakârlığa mâruz kalmadığı görülmektedir. Ne erbabı ticaretten ne avukatlar, doktorlar gibi erbabı fenden, ne fabrikatör, sanatkârlardan ve sair esnaftan alınan Temettü Vergisi, ne mîri ormanlarından kat'edilen keresteler, kömürler ve odunlardan ve ne de sînei arzdan çıkarılan cevahiri madeniyeden alınan rüsum vasatisi yüzde beşi geçmiyor. Bu memleketin muhtelif hidematına diğer mesalik erbabından daha ziyade hasrı nefseden en fedakâr evlâdı olan çiftçinin bu kadar ağır vergiye mâruz bırakılması sarih bir zulümdür. Bu sebepledir ki, âşar usulünün ref'iyle yerine arazi üzerine mevzu bir vergi ihdası ve hiç olmazsa teslis suretinde muayyen bir miktar ile mükellef tutulması şeklinde usulü cibayetin ıslahını düşünmekle beraber bir taraftan da âşar miktarının bir derece tahfifini Encümenimiz muvafık görmektedir. Binaenaleyh bu seneden itibaren yüzde onikibuçuktan ikibuçuğunun tenzili suretiyle büyük ve harika âsâ zaferi millîmizin büyük amillerinden olan çiftçiye karşı deyni şükranımızı ödemeye encümenimiz şiddetle taraftar olduğundan bütçeye vaz'ettiğimiz erkamı köylüden alınacak yüzde on öşrün Ziraat Bankası ile idarei hususiyelere aidolan birbuçuk tenzil edildikten sonra bakıye kalan sekizbuçuğunu hesabetmek suretiyle yirmi milyon lira tahmin etmekteyiz.

Madde 2. — Tütün Öşrü, Reji İdaresi ambarlarına dâhil olan tütünlerden mezkûr idarece Hazine hesabına cibayet olunur. Aşağıda tütün rejisi münasebetiyle serd eylediğimiz esbaba mebni Türkiye dâhilinde zer'edilen tütünlerin bir kısmı kaçak olarak sarf ve istihlâk edildiğinden öşürü bittabi istîfa kılınamadığı ve tütün ziraati de günden güne düçarı inhitat olduğu cihetle tütün öşrü seneden seneye tenezzül etmektedir. 1336, 1337, 1338 senelerinde ve Anadolu ve İstanbul Reji İdarelerinden mezkûr senelere ait tütün öşrünün miktarına dair henüz katî ve sahih bir hesap alınmamış olmasına mebni 1338 senesinde 950 000 lira ve 1339 senesinde 600 000 lira tahmin edilen tütün öşrünün Hükümet teklifi veçhile 700 000 lira olarak kabulünde Encümenimiz mecburiyet görmüştür. Reji inhisarı ref'edilerek tütün zeriyatı üzerindeki tatbikat kaldırılır ve zürra bu mahsule pek müsaidolan tarlalarında tütün ziraati yapmaya serbest bırakılırsa yalnız öşrün İnhisar İdaresinin verdiği varidata yakın bir irat temin edeceği memuldür.

Madde 3. — İpek öşrü, vaktiyle memleketimizin mühim bir mahsulü olan ipek, bu mahsulü yetiştiren mıntakaların Yunanlıların dûçarı tahribi olması üzerine pek ziyade düşmüş ve 1338 senesinde ancak (71 000) lira varidat cibayet edilmişken Yunanlıların memleketimizden def ve tardı üzerine bu mahsulümüz de yeniden terakkiye başlamıştır. 1339 senesinde (153 000) liraya yetişen bu varidatın 1340 senesinde aynı miktara vâsıl olacağı tabiî bulunduğundan Hükümetin tahmini olan (150 000) lira aynen kabul olunmuştur.

Fasıl - 7

Hususi ormanlar hasılatı

İşbu fasla mevzu olan varidat Bursa ormanlarından alınan öşür bedelinden mütahassıl olup 1337 senesinde (28 418) ve 1338 senesinde (68 590) lira varidat verdiği ve 1339 senesi hesabı henüz alınamadığı cihetle Hükümetin tahmini olan (70 000) lira muvafık görülmüştür.

Fasıl - 8

Maadin Rüsumu

Şer'an maden çıkaranlar defain bulanlar gibi hamusunu zekât olarak Beytülmale vermekle mükellef olduklarından Hükümeti Osmaniyenin bidayeti teşekkülünden Arazi Kanununun neşrine kadar efrat tarafından çıkarılan cevahiri madeniyenin humsu istîfa edilmiştir. Bu esası 9 Muharrem 1278 ve 3 Muharrem 1286 ve 19 Zilhiççe 1304 tarihinde neşredilen nizamnameler ile bâzı tahavvülâta uğradıktan sonra 14 Sefer 1324 tarihli Nizamname neşredilmiştir ki, elyevm meriyülieradır.

Bu Nizamnameye tevfikan cibayet edilen varidat maden ihalesinde bir defaya mahsus olarak taharri ilmühaber harcı, ruhsatname harcı, ruhsatname ferağ harcı, tahlil harcı ve ferman harcıdır. Senevi alınan rüsum, madenin işgal ettiği sahanın beher ceribi için maateçhizat 10 kuruş altı santim rüsumu mukarrere, madenin hasılatı gayrisâfiyesinden yığın halinde bulunan madenlerde maateçhizat % 10 kuruş, 6 santiminden 25 kuruş, 6 santime kadar damar halinde bulunanlardan maateçhizat bir kuruş, 6 santimden beş kuruş, 6 santime kadar rüsumu nisbiye taş ocaklarından 9 Teşrinisani 1318 tarihli Nizamname mucibince müddeti yirmibeş sene ve daha dûn olan imtiyazlardan âdi ruhsatname için beşten yirmibeş liraya kadar ve yirmibeş seneden ziyade müddetli imtiyazlardan yirmibeş liradan yüz liraya kadar harc alınır. Bilûmum taşlardan hasılatı sâfiyenin yüzde beşi resim olarak alınır. Ancak amyant ve somaki taşları müstesna olarak alınacak resim yüzde yirmiyi tecavüz etmemek ve müddeti ihaleleri yirmibeş seneden dûn olmamak üzere maadin gibi ihale olunur.

İşbu fasılda mevzu olan varidat 1337 senesinde (190 000), 1338 senesinde (193 685) lira olduğu ve İzmir ve civarı vilâyetlerinin istirdadı üzerine o civarda maadin varidatı da bittabi inzımam ettiğinden 1339 senesi ilk altı aylık maden varidatı (207 442) liraya baliğ olmuş ve sene nihayetine kadar dörtyüzyirmi bin liraya yetişeceği memul bulunmuştur.

Binaenaleyh 1340 senesi için Hükümetin tahmin ettiği (450 000) lirayı Encümenimiz de muvafık görmektedir.

Fasıl - 9

Vergi tezakiri

25 Ağustos 1325 tarihli Tahsili Emval Kanununun 3 ncü maddesi mucibince Arazi, Emlâk ve Temettü vergilerine dair mükellefîn yedine verilecek olan vergi tezkerelerinden yirmişer para alınmakta iken 9 Teşrinisani 1336 tarihli Kanunla bu miktar beş kuruşa iblâğ edilmişti. Efradın ve bilhassa köylülerin pek ufak tarlalara sahibolması ve vergilerinin bir iki kuruş gibi ufak miktarlara maksur bulunmasına rağmen beş kuruş tezkere esmanı alınması bihakkin şikâyeti muciboldığundan 10 Teşrinievvel 1337 tarihli Kanunla Emlâk ve Arazi Vergisine ait tezkereler kaldırılmış ve yalnız miktarı mükellefiyetini öğrenmek için müracaatle tezkere istiyen efrada verilmesi ve müceddeten inşa ve tenzil ve tezyidi kıymet suretiyle vukuat görmüş olan musakkafat ve arazi için bir defaya mahsus olarak sahiplerine tebliği esası kabul edilmiş olmakla bunlarla Temettü Vergisi için mükellefîne her sene tebliğ olunan tezkerelerden beşer kuruş istîfa edilmektedir. Her ne kadar Maliye Vekâleti Emlâk, Musakkafat ve Arazi Vergisiyle mükellef olan efrada beş senelik muameleye ihtiva etmek üzere cüzdan verilmesini ve bu cüzdanlardan yirmibeşer kuruş bedel alınmasını teklif etmiş ise de encümenimiz merülbeyan 10 Teşrinievvel 1337 tarihli Kanunun neşrine ve binaenaleyh vergi tezkerelerinin ref'ine bâdi olan esbabı mucibeyi vârit ve muhik görmekle Vekâleti müşarünileyhanın teklifini şayan görmemiştir. Binaenaleyh cüzdan bedeli olmak üzere Vekâleti müşarünileyhanın tahmin ettiği ellibin lirayı bu fasıldan tenzil etmek iktiza eylemiş ve Temettü Vergisi tezkereleriyle ihtiyari tezkereler için sinini sabıkadaki tahsilâta nazaran kırkbin lirayı muvafık görmüştür.

İkinci Kısım

Damga, harclar, kaydiyeler ve cezayı nakdîler

Fasıl - 10

Damga Resmi

Muharrem Kararnamesiyle düyunu umumiyeye muhavvel olan varidattan resim, damga, pul ilsakı veya damga vaz'ı suretiyle istîfa olunur. Resmi Damga, vaktiyle pek hafif bir resim olduğu halde Düyunu Umumiyenin teşebbüsiyle 6 Şubat 1331 tarihinde çıkan bir kanunla miktarı mühim bir surette tezayüdetmiş ve 1337 senesinde hâsıl olan miktarı varidat 355 332 lirayı bulmuştur. Fakat bunda 29 Eylül 1339 tarihli Kanunla masarifi harbiyeye medar olmak üzere ilâve edilen miktar dâhildir. Merkûr kanunda Resmi Damganın bir kısmı üç, diğer kısmı iki misil olarak tezyit kılındığı ve ilsak edilecek maktu ve nispî pulların yekdiğeri makamında istimaline de cevaz gösterildiği cihetle varidatın ne kadarı Düyunu Umumiyeye ve ne kadarı harb karşılığı olarak Hazineye ait bulunduğunu bilhesap tâyin etmek müşkül olmuştur. Sıhhate haribolarak tahmin ettiğimize nazaran işbu 350 000 liranın 100 000 lirası düyunu umumiyeye ait resmi aslî ve 250 000 lirası da Hazinenin resmi munzammıdır. 1338 senesi varidatı hakkında Düyunu Umumi İdaresinden almış olduğumuz hesaba nazaran senei mezkûre pul varidatı 237 472 lira resmi aslî ve 332 461 lira harb karşılığı olmak üzere 569 933 liraya baliğ olmuştur.

1339 senesinin ilk altı aylığında ise puldan resmi aslî harb karşılığı olarak 376 272 lira varidat cibayet edilmiştir. Bittabi işbu hesabat Ankara Düyunu Umumiyesinin dairei nüfuzunda olan mahallerden cibayet edilen resimdir. İstanbul ve civarında düyunu umumiye varidatı muhassasa idaresi tarafından cibayet edilen varidat işbu hesaba dâhil değildir. Her iki idarenin ci-

bayet ettiği pul varidatından 1340 senesinde Hükümetin tahmin ettiği veçhile 1 400 000 lira varidat cibayet olunacağını ümidetmekteyiz.

Bizim tahminimize nazaran işbu (1 400 000) liradan 600 000 lirası resmi aslî ve 800 000 lirası harb karşılığı varidatı fevkalâdesi olacaktır.

Fasıl — 11

Hazine pulları

Hicaz Demiryoluna aidolmak üzere ihdas edilen iane pulları muahharen Hicaz Demiryolunun kısmı küllisi inşa edilip varidatının masarifatına kifayet ettiği anlaşıldığından 1326 tarihinden itibaren kıymetli evrak namiyle varidatı umumiye meyanına ithal kılınmıştı. Hazine pulları 1337 senesinde 102 368 ve 1338 senesinde 356 957 lira varidat temin etmiş olup 1339 senesinde ise henüz bir hesap alınamamıştır. 1338 senesinin varidatı meyanında vilâyatı müstahlasanın yalnız altı ve Trakya'nın beş ve İstanbul'un dört aylık varidatı dâhil bulunmasına ve Hazine pulları 11 Teşrinievvel 1338 tarihli Kanun mucibince üç misli tezyidedilmiş olmasına göre 1339 senesi varidatının 800 000 liraya yetişeceği memul olduğundan 1340 senesi için tahmin edilen 800 000 lira encümenimizce muvafık görülmüştür.

Fasıl — 12

Harclar

Mahakimi Nizamiye ve Şer'iye hasılatı nüfus tezakiri ve pasaport ve kançılarya ve sair rüsum ile kâtibiadil harclarını muhtevi olan işbu fasıladan 1337 senesinde 212 287, 1338 senesinde 597 169 lira varidat olmuştur. 1339 senesinin hesabı ise henüz alınmamıştır. 1338 senesi hesabatında vilâyatı müstahlasa, Paşaili ve İstanbul kısmen dâhil olmasına ve pasaport kançılarya harcları 16 Nisan 1338 tarihli Kanun ile ve Tebliyat Harcları Resmi aslisi 15 Nisan 1339 tarihli ikinci Avans Kanununun onuncu maddesi ile beş misline iblâğ edilmiş olmasına mebni 1340 senesinde bittabi fazlai varidat memüldür.

Esbabı mâruzaya binaen Hükümetçe 690 000 lira olarak tahmin edilen işbu faslı encümenimiz 830 000 lira tahmin etmiştir.

Fasıl — 13

İhtira beratı

1337 senesinde birgûna varidatı olmıyan işbu fasla 1338 senesinde 416 lira irat kaydedildiği görülmektedir. Hali harb sebebiyle İhtira Beratı istihsali için müracaatler münkati olmasına mebni 1338 senesinde cüzi varidat veren bu resmin 1340 senesinde 5 000 lira varidat vereceğini Hükümet tahmin etmiş ve encümenimiz de muvafık görmüştür.

Fasıl — 14

Kaydiyeler

Madde 1. — Ferağ ve intikal harcları: Ferağ ve intikal harcları emvali gayrimenkulenin kıymeti mukayyedeleri ve bedeli ferağ kıymeti mukayyededen fazla ise fazla olan bedeli ferağ üzerinden bilhesap istifa olunur. Mukaddema emvali gayrimenkule emlâki sarfa, yeri arzı mîri ve üzeri mülk, eşcar, mukaatalı veya bedeli öşre merbut arazi üzerine mebni veya mağrus mebani ve eşcar, icareteynli vakıf, tahsisat kabilinden vakıf, arazii mevkufe, arazii emiriye, arazii haraciye ve saire gibi birçok sunufa taksim ve herbirinin ferağ ve intikalinde ayrı ayrı harclar istifa olunurdu. Ferağ intikal harclarının tadili hakkında 27 Şubat 1329 tarihiyle neşrolunan

Kararname ile cümlesi emvali gayrimenkule namı altında birleştirilerek aynı nisbetler dairesin de harca tabi tutulmuşlardır. Emvali gayrimenkuleden istîfa olunan harc ve kaydiyelerin en mühimmi ferağ ve intikal harclarıdır. Bunlar hakkında biraz tetkikat yapmak lâzımdır.

Ferağ Harcı - Mülk, vakıf, musakkafat ve müştemilâtı ile bağ, bahçe ve eşcarı zemine tabi olmıyan koruların ferağında kıymeti mukayyide veya bedeli ferağından hangisi ziyade ise o muteber olmak üzere yüzde beş kuruş, tarla, çayır, eşcar zemine tabi koru ve ormanlardan, yani arazi mahiyetinde olanlardan yüzde üç kuruş olarak istîfa kılınır. Hukuku nası muhafaza ve münazaatın men'i vukuu tasarruf senedatının mazmuniyle bilâbeyyine ameli caiz olacak derecede sahih olarak tanzimi ve kuyudatın şaibei tezvir ve tasniden berî olmak üzere tesbit ve muhafazası masarifine mukabil alınan bir harctır. Yüz kuruş kıymetinde mal alan bir kimse tasarruf senedi için üç, beş kuruş daha sarf etmeyi istiksar eylemez. Fakat Emlâk ve Musakkafat Vergisi bahsinde arz ettiğimiz veçhile emlâk kıymetleri ellibeş sene evvelki bir tahririn mahsulü olmakla beraber altın kıymet üzerinden kaydedilmiş bulunduğu cihetle gerek tezayüdü fiyat ve gerek evrakı nakdiye ile altın arasındaki fark sebebiyle kıymeti mukayyede, bugünkü kıymeti hakikiyenin, vasati olarak onda biri nisbetindedir. Binaenaleyh şuf'a, ihtiyacı şerik ve halit gibi bir dâva tahaddüsünden korkmıyan emvali gayrimenkule fariğleri hakikî bedeli ferağı ketmederek kıymeti muharrere derecesinde bir bedeli ferağ göstermekte olduklarından harc pek cüzi olarak istîfa edilmektedir. Yeniden tahrir icrası halinde elyevm istîfa edilmekte olan ferağ harcı, yedi sekiz misli tezayüdederek senevi 2 000 000 lira varidat temin edebilir.

İntikal Harcı - Emvali gayrimenkulenin intikalinde Avrupa devletleri yüksek harclar istîfası ve murisin vârise derecei ittisali uzaklaştıkça istîfa edilecek harc miktarının da tezyidi esasını kabul etmişlerdir. Bizde ise emlâk ve arazinin mahiyeti şer'an farklı olmasına mebni eski harc tarifesinde bunların intikal harcları da farklı olarak gösterilmiş ve harcı ferağın iki misli olarak intikal harcı istîfası usul ittihaz edilmişti. Elyevm mevkii meriyette bulunan 27 Şubat 1329 tarihli Kararname mucibince emvali gayrimenkulenin usul ve furuğa intikalinde kıymeti mukayyedesi üzerinden yüzde birbuçuk, zevç ve zevceye intikalde yüzde üç birader ve hemşireye ve onların füruğuna intikalde yüzde dörtbuçuk ve diğer akrabaya intikalinde yüzde altı İntikal Harcı istîfası icabetmektedir. İşbu kararnamede düveli Garbiyece tatbik edilmekte olan nisbeti mütezayide usulü kabul edilmiş ve fakat evvelce istîfa edilen dereceden dûn bir harc tâyin olunmuştur. Mezkûr kararnameyi neşreden Kabinenin intikal harcı nisbetini bu kadar dûn olarak kabul etmesindeki sebebi halkı senedi resmî ahzine teşviktir. Çünkü bilhassa köylüler senedi resmî almayı külfet ve zaid masraf telâkki ederek muamelei intikaliyeyi icra ettirmiyorlar. Kararnamenin beşinci maddesinde hakkı intikal sahiplerinin bir sene zarfında Defteri Hakani idarelerine malûmat vererek muamelei intikaliyeyi yaptırmaları lüzumu ve senesi zarfında muamelei intikaliyeyi yaptırmıyanlardan iki misli harc alınması muharrerdir ki, bu da intikal muamelâtını yaptırmak için kuvvei teyidiye olarak konulmuştur. İntikal harclarının bu suretle pek dûn olmasına zamimeten merhum Mahmud Esad Efendinin de Avrupa'ya yaptığı tetkikat seyahatinden avdetinde tertip ve neşrolunan Emvali gayrimenkule tasarruf ve intikal Kararnamesi arazinin hukuku islâmiyedeki vaziyeti şeriyesini ihlâl ve beytülmale yani heyeti içtimaiyeye avdeti ihtimalâtını izale ettiğinden intikal harcının nisbeti pek ziyade güçleşmiştir. Şer'an arazinin rakabesi beytülmalindir. Yani toprak heyeti içtimaiyeye aittir. Ferdin havzai mülkiyetine dâhil olamaz. Fert arz üzerinde çalışıyor. Onu imar ve semerei sâyiden heyeti içtimaiyeye öşür namiyle bir hisse ifraz ve ita eder. Fert vazifeye mürafık olan sâyi neticesinde o arzın hakkı tasarrufuna nail olur. Buraya âhar bir kimse müdahale edemez. Şayet araziyi üç sene muattal bırakırsa yani sâyiinden fariğ olarak vazifesine halel getirirse bu hakkı taasrrufu zail olur. Arz heyeti içtimaiyeye avdet eder, Heyeti içtimaiye de onu imar edebilene tevdi eyler. Ferdin vefatı vukuunda arz heyeti içtimaiyeye avdet eyler. Bilâhara ferdin vukuu vefatında heyeti içtimaiyeye avdet eyliyen arzın gayra tevdiinden ise evlâda intikali arzı mezkûrun imarına bâis olacağı düşünülerek evlâda intikaline de müsaade edildi. Bir müddet sonra 2 Zilkade 1285 tarihli Nizamname mucibince muamelei intikaliye tevsi ve yedi dereec üzerine tesis olunmuş ve bu yedi derece karabeti nesebiye sahiplerine ancak heyeti içtimaiyeden bilâ veled vefat eden akrabalarının tar-

lalarını tefavvuza salâhiyet verilmiştir. Bunlara hakkı tapu ashabı denilir ve arazi kendilerine bedeli misli mukabilinde verilirdi. Bilâhara bedeli mislinden feragat edilerek arazinin bu yedi derece üzerine intikaline müsaade edildi. Fakat salifülarz kararname ile bu esas tevsi edilerek murisin en uzak akrabasına kadar arazinin intikaline mesağ verilmiş ve mahlûliyet ihtimali kesbi zaf'etmiştir. Fıkhı İslâmın, ragbei arzın Beytülmalle yani heyeti içtimaiyeye aidolması esası bu veçhile iptal edilmiş veya mühmel bırakılmış oluyor. Hiristiyan devletlerin, arasıra mevzuubahsolan arazi meselesini hal için bulamadıkları çareyi fıkhı İslâm esasen bulup ahkâmı lâzimeyi vaz'etmiş iken bunları fesih ve iptal ederek yerine Avrupa'da tefessüh etmiş, ref'i esbabına tevessül olunmuş bâtıl bir usul vaz'etmek cidden muzırdır. Arazinin usul ve füruundan gayrısına intikalini menetmek ve heyeti içtimayiyeye avdeti ihtimalâtını tezyideylemek iktiza eder. Bu suretle Hükümete avdet eden arazi, muhtaç ve müstahak olanlara bilhassa köylü ahaliye mukassaten tesviye edilmek üzere tevzi ve tefviz olunursa bir taraftan Hazine bedelinden istifade eder, diğer taraftan arazinin imarı ve serveti umumiyenin tezayüdü temin edilmiş olur, şu tafsilâttan maksadımız evvelce Hazinei Maliyenin mühim menabiinden olan mahlûlât bedeli ile intikal harclarından varidat temini hususudur. Fakat bahis, Avrupa'da bugün içtimai bir dert halini alan arazi meselesine temas ettiğinden Heyeti Celileden nazarı dikkatlerini bu cihete tevcih buyurmalarını rica ederiz. Fıkıhı celili İslâmın rakabei arzın heyeti içtimaiyeye aidiyeti esasını vaz'etmesi sebebiyle şimdiye kadar bizde bir arazi meselesi hâdis olmamış ve Devlet mahlûlen kendisine avdet edecek araziye muhtacolanlara dilediği şartla vererek daima araziyi efrat arasında hüsnü tevzie ve halkın refahını temine muktedir bulunmuş iken, tevsii intikal suretiyle böyle ulvi bir gayenin zâyi edilmesi bizde de arazi meselesi denilen içtimai derdin zuhuruna bâis olacaktır. Binaenaleyh emvali gayrimenkule İntikal Kararnamesinin bilmüzakere tadil ve ıslahı veya külliyen reddi iktiza eder. İntikal harcı şimdiki halde istîfa edilmemektedir. Harbi Umuminin ilânından bir müddet sonra, harbin hitamına kadar intikal harcı istîfa edilmemesine dair bir kanun neşrolunmuştur. Bu kanunda gözetilen gaye efradı milletten birçoğunun tahtı silâha celbedilerek harb ile meşgul olması ve bir kısmının şehidolarak emvali gayrimenkulenin evlâdına intikal eylemesi dolayısiyle bunlara teshilât iradesidir. Halbuki serhatlerde müdafaai vatanla meşgul olan efrat veyahut bunlardan şehidolanların evlâdı intikal muamelesini yaptırmadığı cihetle alâhalihi senettsiz tasarruf etmekte devam eyledikleri görülmekte olup badelharb işbu müsaadenin hini ref'inde harc tesfiyesine mecbur olacakları tabiîdir. Bugün her ne vesile ile olursa olsun hanelerinde tecil edilmiş olan büyük emlâk ve arazi sahipleri harcın mâ'fuviyetinden bilistifade muamelâtı intikaliyelerini icra ettirmektedirler. Muhtacı sıyanet olan erfad ve köylü halk bundan istifade edemediği halde devlet intikal harcından lâakal senevi (400 000) lira kaybetmektedir. Maksat harbden müteessir ve mutazarrır olan efradı sıyanet ise bunlar için bir tedbir ittihazı kabildir. Hizmeti askeriyede bulunanlar veya harbde şehidolanların veresesi mensuboldukları ahzi asker şubesinden alacakları ilmühaberi tapu şahadetnamesine raptan tapu memurunna ibraz ettikleri halde bunların intikal harcından mâ'fu olması usul ittihaz edilirse temini maksat mümkün olur. Diğerlerinden de intikal harcı istîfa kılınarak senevi (400 000) lira varidat temin edilir. Ferağ ve İntikal Harcları kayden ihracı ve evkaf hâsılatından umuru tasarrufiye hissesi olarak 1337 senesinde (157 371) ve 1338 senesi için (542 855) ve 1339 senesinin birinci altı ayında (259 379) lira varidat cibayet edilmiştir. Hükümetçe işbu fasındaki varidat (675 000) lira tahmin edilmekte olup 1339 senesinin ilk altı ayındaki tahsilâte 1340 senesinde teşkil edilen tahrir komisyonları marifetiyle altı vilâyette tahrir yapılacağına nazaran 1340 senesinde (675 000) lira varidat olacağı memul olmakla Hükümetin tahmini kabul edilmiştir.

Fasıl — 15

Cezayı nakdiler

1337 senesinde (88 397) lira, 1339 senesinde (207 844) lira varidatı olan işbu fasla 1340 senesinde Hükümetçe (300 000) lira tahmin edilmiş ve encümenimizce de muvafık görülmüştür.

Üçüncü Kısım

Bilvasıta alınan vergiler

Fasıl — 16

İspirto

Eczahanelerle sanayide istimal edilmek üzere dâhilde imal edilen ispirtolardan 1340 senesinde alınacak rüsumdan Hükümetin tahmini veçhile (100 000) lira varidat olacağı muhtemel görülmektedir.

Fasıl — 17

Tömbeki

1337 senesinde 114 lira, 1338 senesinde 236 lira varidat getirmiş olup Hükümet 1340 senesi için 20 000 lira varidat tahmin etmektedir. Evvelce arz ettiğimiz erkâm Ankara Düyunu Umumiye İdaresince cibayet edilen varidattır. Hükümetin teklif etmekte olduğu miktar ise İstanbulda' düyunu umumiye varidatı muhassasa idaresinin cibayet ettiği varidat nazarı dikkate alınmak suretiyle tahmin edilmiştir ki encümenimiz de muvafık görmektedir.

Fasıl - 18

Gümrük Resmi

Menabii varidat içinde âşardan ziyade semere veren Gümrük Resmidir. Gümrük varidatının tahmini için 1337 ve 1338 senelerinde cibayet edilen varidat esas olamaz. Çünkü mezkûr seneler milletin hayat mücadelesiyle uğraştığı bir zamana müsadif olduğu gibi varidat cibayet eden mahaller de mahdut bir sahaya inhisar etmekteydi. Hususiyle İzmir ve İstanbul gibi büyük ticaret merkezlerimiz henüz idarei milliyeye intikal etmemişti. 1337 senesinde Gümrük Resmi 7 333 671 lira, 1338 senesinde 11 986 071 lira olmasına rağmen senei haliye Martından Ağustos gayesine kadar ilk altı ay zarfında cibayet edilen Gümrük Resmi 11 895 892 liraya baliğ olmuştur. Şu hesaba nazaran 1340 senesinde Hükümetçe tahmin edilen 23 460 000 lirayı encümenimizin de muvafık görmüştür.

Gümrük Resminin seneden seneye terakki etmesi mucibi memnuniyet olmakla beraber bu varidatın hakkiyle cibayet edildiğine encümenimiz kaani değildir. Memurîni rüsumiye tarife tatbikatına henüz az bir müddetten beri başlamış olmakla henüz bütün muamelâtta isabetleri görülememektedir. Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesinin İstanbul'a naklinden sonra kontrol ve tarife müdüriyetlerinin mesaisi muamelâtı rüsumiyeyi günden güne daha ziyade hali intizama koymaktadır. Fakat muhafız teşkilâtının vazifesini bihakkin ifa etmediğine her gün bir vesile ile vâkıf olmaktayız. İstanbul'da Gümrük komisyonculuğu yapan birtakım simsarların hususiyle eskiden beri suiistimalâta alet olan birtakım ahlâksız kimselerin muamelâtı rüsumiyede pek çok fenalıklara sebebiyet verdiği görülmüş ve Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesince bu gibi kesanın suiistimalâtını men için tedabiri lâzime ittihazına başlanmış olduğu Rüsumat Müdüriyeti Umumiyesinin verdiği izahattan anlaşılmıştır. Bu mesai şayanı memnuniyet olmakla beraber İstanbul ve civarında ve Adalar

Denizinde kaçakçılık devam etmekte ve hususiyle Cenup gümrüklerinde kaçakçılık ve suiistimalât bütün şiddetiyle devam etmektedir. Suriye ile aramızda teessüs eden hudut vâsi bir çölün ortasından geçen şimendifer raylarından ibaret olup tarihen misli görülmiyen gayritabiî bir şekilde olması iki taraf ahalisinin kaçakçılık yapmalarına pek ziyade müsait olduğu gibi gerek gümrük muhafaza memurları ve gerek hudut muhafaza kıtaatı efradı kaçakçılığı teşvik ve himaye ettiklerinden o havali gümrüklerinde cibayet edilmesi memul olan varidatın ancak onda biri ele geçmektedir. Çünkü havalii Cenubiye gümrükleri vasıtasiyle Suriye'den ithalât yapan vilâyet Gaziantep, Urfa, Maraş, Malatya, Elâziz, Ergani vilâyetleridir. Bu altı vilâyet munhasıran Suriye'den ithalât yaptığı gibi onlara civar olan sair beş, altı vilâyet de kısmen bu vilâyetlerden eşya almaktadır. Bu suretle Türkiye Cumhuriyetinin hemen beşte biri Suriye'den ithalât yapmaktadır ki eğer bu ithalât eşyası havalii cenubiye gümrüklerinden resim vererek geçmiş olsa lâakal (3 000 000) lira gümrük ve (1 000 000) lira İstihlâk Resimleri vermesi icabeder.

Halbuki bu gümrüklerde cibayet edilen varidat 400 000 lirayı tecavüz etmemektedir. Encümenimiz bu suiistimalâtın önünü almak üzere icabeden tedabiri derpiş etmek üzere Maliye, Dahiliye ve Müdafaai Milliye vekillerini davet ederek uzun uzadıya müzakeratta bulunmuştur.

Suiistimalâtın en mühim âmillerinden olan hudut taburlarının, Memuruni Maliye ve Dahiliyenin nüfuzları ve teftiş ve murakabeleri bulunabilecek olan jandarma kıtaatı haline ifrağını kararlaştırarak hudut kıtaatı maaş ve muayyenet vesair muhassesatının Müdafaai Milliye Bütçesinden tenzilile Umum Jandarma KumandanlığıBütçesine naklini ve hudut üzerinde sabit jandarma karakolları teşkil ile gerek gümrük kaçakçılığının men'i ve hudut üzerinde emniyet ve asayişin muhafazasını muvafık görmüş ve Müdafaai Milliye ve Dahiliye vekilleri de bu fikri tasvip ve kabul etmişlerdir. Diğer taraftan Hassa Kazasından itibaren Şirnak'a kadar (264) kilometre tulünde bir hudut üzerinde yalnız Urfa Rüsumat Başmüdüriyetinin temini intizama muktedir olamıyacağına kanaat getirdiğinden Hassa'dan Cırabulusa kadar bir başmüdüriyet ve Cerabulustan Şirnak'a kadar diğer başmüdüriyet idaresinde olmak üzere Cenup Gümrüklerini iki başmüdüriyete tefrik ve bu suretiyle Cenup Gümrüklerini takviyeyi tensip ederek lâzımgelen tahsisatı Rüsumat Bütçesine ilâve etmiştir. Hudut muhafız kıtaatı jandarma olarak tesis ve karakol mevkileri tesbit edildikten sonra Suriye ile Türkiye Cumhuriyeti arasında her türlü münakalât ve âmedüşid için münasıp mevakide kapular konulması ve bu kapuların haricinde gerek efradın ve gerek eşyanın gelip gitmesi menidilmek ve mühim olan kapularda rüsumat idareleri tesis olunmak ve mühim olmıyanlar yalnız rüsumet muhafız tertibatı konulmak ve jandarma karakollariyle rüsumat idareleri daimi bir teftiş murakabeye mâruz bulundurmak suretyle hem hududun emniyet ve asayişinin temini ve hem de varidatı rüsumiyenin zıyadan vikayesi kabil olacağını teemmül ve ümidetmekteyiz.

Fasıl: 19

Madde — 1

Rüsumu Bahriye

Seyrisefain Rüsumu

Rüsumu Bahriye: Mürüriye, şamandra, vize rüsumları, senedi bahri esmanı, ferağ ve intikal harcı ve Fenerler Resmi olmak üzere merakibi bahriyeden ve taife tezkeresi esmanı olarak taifeden cibayet olunan mebaliği havidir. 1289 tarihinde tanzim edilen tarife tatbik edilmekte iken 15 Nisan 1338 tarihli kanun ve merbutu tarifei cedide tatbik edilmeğe başlanmıştır;

Bilâhara 4 Teşrinsani 1338 tarihinde İstanbul'un iltihakı üzerine iş bu kanuna merbut cetvel haricinde kalıp kadîmen dersaadet liman riyasetince istîfa edilmekte olan rüsumun devamı cibayetinde tereddüt edildiğinden 28 Şubat 1339 tarihli 1339 senesi Birinci Avans Kanununun altıncı maddesiyle dersaadette liman riyasetince cibayet edilen rüsumun devamı istîfasına mezuniyet verilmiştir.

Rüsumu Bahriyeden 1337 senesinde 5 953 lira ve 1338 senesinde 57 566 lira varidat olmuş ise de en ziyade resim cibayet edilen İstanbul limanı varidatı bittabiî bu seneler hasılatı meyanında dâhil değildir. Binaenaleyh 1339 senesinde evvelki iki senelere nisbeten iki - üç misil derecesinde fazla varidat olacağı memuldür. Mamafih Hükümetin tahmin ettiği veçhile 1340 senesinde 500 000 lira varidat cibayet edilmesini müstebat addetmekteyiz. Binaenaleyh encümenimiz Seyri Sefain Rüsumunu 200 000 lira tahmin etmektedir.

Fasıl — 19

Madde — 2

Fenerler Rüsumu

Sevahili Osmaniyenin bâzı mahallerinde fenerler tesisi Bahriye Nezaretince düşünülerek bundan takriben seksen sene mukaddem boğazlarda fenerler tesis edilmiş ve bunun masarifi idariyesini temin için fenerlerden istifade eden gemilerden resim alınması takarrür eylemişti. Bu resim için bir tarife kaleme alınmış ve bu tarife mucibince beher tonilatodan onaltı para resim istîfasına başlanmış ve resmi mezkûrun her limanda, sahilde ve karantina haneler civarında ikame edilecek fener rüsumat memurları tarafından cibayet edilmesi ve vermiyenler hakkında ceza tâyini ve mezkûr mebaliğin usulü tahsili hakkında bir talimatname meşrolunmuştur ki işbu talimatnamei atik düsturun dördüncü cildinde 600 ncü sayfasında münderiçtir. Bin ikiyüz yetmişaltı tarihine kadar Bahriye Nezareti idaresinde bulunan fenerlerin muntazaman işlemediği ve icabeden inşaat ve tesisatın yapılamadığı görülerek yirmibeş sene müddetle ve hasılatı gayrisâfiyenin yüzde yirmiikisi Hükümete aidolmak üzere 20 Ağustos 1860 tarihinde Fransa Devleti tebaasından Müsyö Bernar Kâmil Kolas'a ve Müsyö Mişel Maryos'a fenerlerin inşa ve işletilmesi imtiyazı verilmiştir. Bilâhara bâzı fenerlerin daha ilâvesi ve bâzı şeraitin tebdili şeklinde 12 Temmuz 1879 tarihinde müddeti imtiyaz onbeş sene daha temdidolunmuş ve işbu onbeş sene zarfında Hükümetin hissesi hasılatı gayrisâfiyenin yüzde yirmisekizi miktarına iblâğ olunmuştur. 14 Nisan 1881 tarihinde diğer bir mukavelename ile Bahri Ahmer ile Basra Körfezinde fenerler tesis için kırk sene müddetle diğer bir imtiyaz verilmiş ve inşa edilecek otuz fenerden birden oniki numaraya kadar olan birinci kısmından hâsıl olacak varidatın yüzde yirmisekizi ve diğer üç kısımda dâhil bulunan onyedi fenerden cibayet edilecek hasılatı gayrisâfiyenin yüzde onu Hükümete aidolmak meşrut bulunmuştur. 25 Teşrinievvel 1894 tarihinde dördüncü defa olarak akdolunan mukavele ile müddeti imtiyaz 14 Eylül 1899 tarihinden itibaren yirmibeş sene daha temdidedilmiş ve nihayet 14 Nisan 1913 tarihli mukavelename ile müddeti imtiyaz yirmibeş sene daha temdidedilerek 1949 senesine kadar uzatılmıştır.

Bu son iki mukavelenamede hasılatı gayrisâfiyenin yüzde ellisi Hükümete bırakılmıştı. Fakat 14 Eylül 1899 tarihinden bed'eden müddeti imtiyaziyenin iptidasında İngiltere Hükümeti fenerler tarifesinin yüksek olduğundan bahisle tenzilini talebetmiş ve cereyan eden müzakerat neticesinde müddeti imtiyaziyenin ilk on senesinde yüzde on ve mütebaki onbeş senesinde de diğer bir yüzde on tenzili takarrür etmiş ve bu tenzilât mukavelename mucibince Hükümet ve şirket arasında münasafaten taksim edilmek iktiza ederken tenzilâtı mezkûreden yalnız yüzde beşinin sahibi imtiyaza ve mütebakisinin Hükümete aidolması Meclisi vükelâ üzerine sadır olan 11 Eylül 1312 tarihli irade ile takarrür eylemiştir. Bu suretle bu müddeti imtiyaz iptidasından 1909 senesi Eylülüne kadar cibayet edilen hâsılatı sâfiye Hükümet ile şirket beyninde münasafeten taksim edilmiş ve o tarihten senei hâzra Eylül iptidasına kadar onaltıda yedisi Devlete ve dokuzu ashabı imtiyaza aidolmak üzere taksim olunmuştur. Fenerler imtiyazı devri sabıktan bakiye kalan seyyiattan birisidir. Gerek tesisi ve gerek işletilmesi pek sehil olan fenerleri Bahriye Nezaretinin idare edememesi yüzünden ilk defa verilmiş olan imtiyaz ya Sarayın veya Hükümetin paraya muhtacolduğu sıkışmış bir zamanda fâhiş faizle para ikraz etmek suretiyle (Sal-

tanatı seriye hakkında gösterdiği safvet ve sadakata) binaen temdidedilmiştir. Fenerler imtiyazının bidayetinden şimdiye kadar geçmiş olan altmışdört sene zarfında ashabı imtiyaz nakden para vermemiştir. Hükümete hissesini avans suretiyle ve yüzde yedi, sekiz faizle ikraz ettiği avanslara mahsubeylemiş ki, henüz bu avanslar bakiyesinden beşyüz küsur bin lira aslından ve dörtyüz bin liraya yakın faizinden borç kalmıştır. Düyunu Umumiye meyanında Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan mahaller hissesi tefrik edildikten sonra bakiyesi bizim deynimiz olacaktır. Avrupa'da yüzde üçbuçuk veya dört faizle para bulmak mümkün olduğu zamanlarda yüzde yedi, sekiz ile para ikraz etmek Saltanatı Seniyeye safvet ve sadakattir. Daha doğrusu o Saltanatı Seniyenin binihaye suiistimalâtından birisidir.

Avanslar hakkında da muhtasar bir malûmat arz edeyim :

Evvelce alınıp verilen ufak avanslardan sonra 5 Ağustos 1320 tarihinde yüzde sekiz faizle 55 000 ve 5 Temmuz 1323 tarihinde yüzde yedi faizle 300 000 ve 1 Nisan 1329 tarihinde yüzde yedi faizle 500 000 lira avans alınmıştı. İşbu avansların 1330 senesi bidayetinde Harbi Umuminin ilânından mukaddemki vaziyeti şu surette idi :

	% 8 faizli 1320 tarihli avans		% 7 faizli 1323 tarihli avans
55 000	Aslı	300 000	Aslı
25 682	28 Şubat 1329 tarihine kadar müterakim faizi	285 412	Temmuz 1330 tarihine kadar resülmal tediyatı
80 682	1 Mart 1330 da miktarı	14 58	

Yüzde yedi faizli 1329 avansı : 500 000

1 Temmuz 1330 da vaziyeti

80 682	Birinciden
14 588	İkinciden
500 000	Üçüncüden
595 270	

İşbu beşyüz doksanbeş bin ikiyüzyetmiş lira 1330 dan 1339 gayesine kadar faiz ilâvesinden sonra Türkiye'den ayrılan memleketler arasında taksim edilecektir.

Her üç avanstan Türkiye'ye isabet eden hisse taayyün ettikten sonra mukavelei âhar mucibince şeraiti âtiye dairesinde tesviye olunacaktır : Her sene fenerler rüsumundan evvelâ birinci avansın faizi, saniyen ikinci avansın faiz ve resülmali, bakıye kalırsa üçüncü avansın faiz ve resülmali, nihayet birinci avansın resülmali tediye olunur. Şundan anlaşılıyor ki, en çok faiz vermesi icabeden birinci avans en sonra tesviye olunacaktır. Harbi Umumi içinde Fenerler İdaresinin bizimle muharib devletler tebaasından olan müdür ve müstahdemini memleketlerine azimet etmiş olduklarından fenerler idaresi muamelâtını mezkûr idarenin Osmanlı memurlarından teşkil edilen müdüriyet umum esbabı imtiyaz namına deruhde eylemişti. Harb zamanında boğazların kapanması ve Bahri Sefit ve Bahri Ahmed'de bulunan limanların da mahsur bir halde kalması sebebiyle fenerler varidatı yalnız Karadeniz ve İstanbul Boğazı ve Marmara'ya amedşüt eden Türk sefainin verdiği rüsuma munhasır kalmıştır. Bu sebeple varidat masarifata tekabül etmediğinden 27 Şubat 1331 tarihli Kanunla tarihi mezkûrdan itibaren ve yüzde yedi faizle şehri bin lira ve 5 Kânunusani 1333 tarihli Kanun mucibince de harb hitamına kadar şehri bin beş yüz lira avans itası tensibedildiğinden Şubat 1331 tarihinden mütarekenin ilânına kadar idarei mezkûreye elli küsur bin lira avans verilmiştir. Mütarekenin ilânı üzerine şirket sahibi imtiyaz ve müdürleri İstanbul'a gelerek idareye vaziyet etmişlerdir. Harbi Umumi içinde tarifei âdiye üzerinden resim cibayetine devam edilegelmişken badelmütareke teessüs eden yeni ida-

renin talebi üzerine 17 Mayıs 1335 tarihli irade ile fenerler rüsumu üç misline çıkarılmış ve 20 Haziran 1338 tarihli kararname ile de beş misline tezyit kılınmış ise de İstanbul'un işgali tarihi olan 16 Mart 1336 tarihinden sonra neşredilen kararname ve iradelerin Büyük Millet Meclisinin neşrettiği bir kanunla meriyeti menedildiğinden yalnız İstanbul ve civarında tatbik olunabilmiştir. Ancak 15 Nisan 1339 tarih ve 331 numaralı Avans Kanununun onuncu maddesiyle resmi mezkûrun beş misline tezyidi kabul edilmiştir. 11 Temmuz 1339 tarihinde ashabı imtiyaz ile Müdafai Millye Vekâleti arasında akdedilen mukavelename ve merbutu itilâfnamede Fenerler Rüsumunun yakın zamanda yedi misline ibtlâğı vadedilmiş ve bittabi işbu vaid bir kanun neşri suretiyle infaz edilmek iktiza eylediği halde Maliye Vekâletinden Müdafai Milliye Vekâletine yazılan 2 Ağustos 1339 tarihli tezkere ile rüsumun yedi misli tezyidine emir verilmiştir. Mamafih 22 Kânunisani 1340 tarihli mazbatamızda arz eylediğimiz veçhile mukavelename ve merbutu itilâfnamenin Büyük Millet Meclisince tasdik edilmedikçe bir kıymeti hukukiyesi olamıyacağı gibi tezyidi resmin dahi kanunu mahsus neşrolunmadıkça cibayeti muhalifi kanundur. Bittabi Hükümet bu hataları tamire şitaban olacaktır. Yalnız şurası cayı nazardır ki, 14 Nisan 1913 tarihli son imtiyaz mukavelenamesine merbut mukavelenamei munzammada Fenerler Rüsumu tarifesine nisbetle ancak yüzde otuza kadar icra edilecek tenzilâttan bir rubu ashabı imtiyaza, üç rubu hükümete ait olması ve yüzde otuzu tecavüz ederse tecavüz eden miktarın tamamı hükümeti seniyeye aidolması tasrih edilmiştir. Yirmi beş sene müddeti imtiyaz zarfında evrakı nakdiyenin kıymeti tezayüdedeceği ve işbu emsalin tenkisi iktiza edeceği tabiî ve o zaman ashabı imtiyazın tenkis edilen miktardan kendilerine mukavelei munzammadaki mühim miktardan hisse isabet edeceğini iddia etmeleri vârittir. Her ne kadar tarifei asliye tezyit ve tebdil edilmeyip emsali suretiyle ahvali iktisadiye icabı tezyidedildiğinden mukavelei munzammadaki ahkâma tabi olamıyacağı bedihi ise de ilerde sadaimucip olmamak üzere elhaletünhazihi yapılan itilâfnamede bu cihet tasrih edilmedikçe zamaim icra edilmemesi muvafık olur.

Bütçede mevzu fenerler varidatı tahminine gelince hükümet işbu rüsumu 1340 senesi için (500 000) lira tahmin etmiştir.

İşbu tahmin fenerler idaresinin 1338 ve 1339 seneleri varidatına nisbetledir. 1338 senesinde (441 720) ve 1339 senesinin ilk altı ayında ise (231 140) lira varidat cibayet edilmiştir.

Şu kadar ki, bu varidat yukarda tafsilen arz edildiği veçhile mezkûr idarenin avans hesabından badettaksim Hükümet hissesine isabet edecek miktar ile 2 Temmuz 1339 tarihli itilâfnamede tetkiki kabul edilen (491 542) liralık fenerler idaresi müdeiyatından tahakkuk edecek mebaliğin tesviyesinden sonra sene besene maliyeye teslim edileceğinden bu sene için bu fasla mukayyet varidattan veznei umumiyeye teslimat vukuunu ümidetmekteyiz.

Fasıl — 20.

Rüsumu sıhhiye

İşbu fasılda mevzu olan rüsum, Rüsumu Sıhhiyei hayvaniyedir. Gerek hariçten ithal edilen ve gerek dâhilden harice sevk ve ihracolunan bilcümle hayvanat ile mevaddı hayvaniye gümrüklerde muayeneye memur olan baytarlar marifetiyle muayene ve bunlardan hastalıktan sahih ve salim olanlar geçirilip hastalıkla mâlûl ve şaibedar bulunanların menolunması 5 Kânunuevvel 1339 tarihli Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu muvakkati ahkâmından olup mezkûr kanunun bu baptaki ikinci maddesi mucibince işbu muayeneden dolayı bir resim istîfa edilmektedir. Ancak 1329 senesinde hayvan ve mevaddı hayvaniyenin kıymetleri o zaman mütedavil olan akçenin cinsi ve mahiyeti nazarı itibara alınarak beher hayvan için iki, üç ve beş para ve mevaddı hayvaniyenin sıkletinden de aynı mahiyette cüzi bir resim istîfasına devam olunmakta ise de bilâhara İstanbul Hükümeti sakıtası tarafından işbu resmin tezyidi için 18 Ağustos 1337 tarihiyle bir kararname neşrolunmuştur. Mezkûr kararname İstanbul'un tarihî işgali olan 16 Mart 1336 tarihin-

den sonra neşredilmiş olmasına mebni Büyük Millet Meclisinin olbapta neşrettiği kanun iktizasınca tatbikattan memnu bulunmakta olduğundan encümenimiz hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin halihazır fiyatlarının miktarına göre istiksar edilemiyecek bir şekilde mezkûr resmin tezyidi hakkında bir lâyihai kanuniye tanzim ederek 12 Kânunusani 1340 tarihli mazbatamızla Heyeti Celileye arz edilmiştir. Mezkûr kanun karini tasvibolarak neşredildiği surette 1340 senesinde Hükümetin tahmin ettiği veçhile 200 000 lira varidat olması memuldür.

Fasıl — 21.

Saydı Berrî ve Bahrî

18 Sefer 1299 tarihli Zabıtai Saydiye Nizamnamesi mucibince cibayet edilen Rüsumu Saydiye Muharrem Kararnamesiyle düyunu umumiyeye muhavvel varidattandır. Mezkûr nizamname ile tâyin edilen miktarda Rüsumu Saydiye cibayet olunagelmişken 16 Nisan 1338 tarihli kanun mucibince 5, 10 ve daha ziyade misli tezyidedilmiştir Şu kadar ki, bu kanuna tevfikan cibayet olunan rüsumun ne miktarı düyunu umumiyeye ve nekadarı harb karşılığı olarak ciheti maliyeye aidolduğunu tefrik etmek kabil değildir. İşbu kanunla vâkı olan zammiyat munhasıran Anadolu dâhil ve sahilindeki Saydı Bahrî ve Berrîye aidolup İstanbul ve civarında ki, Saydı Berrî ve Bahrî Zabitai Saydiye Nizamnamesi mucibince ayrı ahkâma tâbi olduğundan İstanbul ve civarındaki Saydı Berrî ve Bahrî Zabıtai Saydiye Nizamnamesi mucibince ayrı ahkâma tabi olduğundan İstanbul ve civarındaki Saydi Berri ve Bahri rüsumunun da münasip miktar tezyidine dair encümenimizce kabul edilen lâyihai kanuniye 4 Kânunusani 1340 tarihli mazbatamızla Heyeti Celileye arz edilmiştir. Mezkûr lâyihanın kabulü halinde 1340 senesi için Hükümetin tahmin ettiği 440 000 lira varidatın senei mezkûre zarfında cibayet edilebileceğini ümidetmekteyiz.

Dördüncü Kısım

İnhisarlar

Fasıl — 22.

Tuz

Türkiye dâhilinde mevcut madenler arasında en mebzul ve mekşufu olan tuzdur. Kâfi derecede vesaiti nakliye bulunsa elyevm ihraç ve sarf edilen miktarın birkaç misli tuz çıkarmak mümkün olur ve dâhilde sarf edildiği gibi harice de ihracat yapmak kabil olur. Mevcut memlihalarımızın ekserisindeki tuz sâf kloru sodyum (Yemek tuzu) olup emlâhı saireden muarradır. Devletin teessüsünde memlihalardan, maadini saireden olduğu gibi yalnız humsu şer'i istîfa olunurdu. Bilâhara varidatı saire misillû mukataa suretiyle iltizama verilmeye ve Tanzimatı Hayriyenin ilânı üzerine zaptolunarak rüsumat idaresince idareye başlanmıştır. 19 Ramazan 1278 tarihli Tuz Talimatiyle Hükümetçe inhisar altına alındı ve memlihada her kıyyesinin fi'i mîrisi yirmi para olarak tâyin kılındı. Yalnız Bingazi'de (14) para ve Bağdad'da (30) para (645) santim ve Yemen'de de muhtelif miktarlarda fiyat konuldu ve hariçten tuz ithali menedildi. Tuz inhisarı, 1296 tarihinde Hükümetin bâzı istikrazlarına karşılık olarak Galata'daki birtakım muhtekir bankerlere terk olundu ve nihayet 28 Muharrem 1299 tarihli Muharrem Kararnamesiyle Düyunu Umumiye varidatı muhassasa idaresine verildi.

Fiyatlara gelince: 1298 tarihinde göl tuzunun kilosu (15) ve kaya tuzunun kilosu (23) paraya iblağ ve 1321 tarihinde bütçe açığına medar olmak üzere kilosuna (1 para ilâve edildi. 1328 tarihinde neşrolunan Harb Vergisi Kanunu muvakkati mucibince göl tuzunun beher kilosuna (10) ve kaya tuzunun beher kilosuna (2) para zammolundu. Masarifi ihraciyenin tereffüüne mebni Harbi Umumi içinde kilosu bir kuruşa çıkarıldı.

İstiklâl Muharebesi esnasında masarifi harbiyeye karşılık olmak üzere 23 Eylül 1336 tarihli kanun ile üç kuruşa iblağ olundu.

Elhaletihazihi bu fiyatla satılmaktadır. 1337 senesinde harb karşılığı ile beraber tuz vâridatı 2 795 000 lira, 1338 senesinde «4 863 000» lira, 1339 senesinin ilk altı ayında «2 207 619» lira varidat olmuştur. İşbu varidat düyunu Umumiye İdaresinin idare etmekte olduğu İstanbul ve civarı hariç olmak üzere sair vilâyat varidatıdır. 1340 senesi için Hükümetin tahmin ettiği (1 600 000) lirayı muvafık bulmaktayız.

Fasıl — 23

Tütün ve Tembakü

Tütün bizde hicretin dokuzuncu asrı ortalarında tanınmıştır. Onuncu asrı hicri iptidalarında men ve hattâ (1030) tarihinde bu hususta cezayı idam bile tatbik olunmuştur. Fakat on birinci asrı Hicri iptidalarında Felemenk Devletiyle akdedilen muahede ile tütün ithaline de müsaade; ve kıyye başına 8 - 10 akçe kadar beyyiye resmi vaz'edildi. Vâridat cibayetinin iptidası budur. On ikinci asırda Vardar ve Yenice taraflarında tütün ziraatine başlanmış ve pek çabuk tevsi edilmişti. Beyyiye Resmi de adi neviler için kırk, Vardar ve Yenice gibi alâları için altmış akçeye iblağ olunu ve arazii mezruanın beher dönümü için de bir Dûka Altını vergi tarh edildi. 1277 tarihinde Fransa ve İngiltere ile akdolunan ticaret muahedeleriyle tütün ithali menedilmiştir. Türkiye tütün istihsalâtı hususunda bütün dünyadan daha kabiliyetli bir memleket iken maalesef bu cihet düşünülmiyerek müstehlik memleketlerde tatbik edilen inhisar usulü 1288 tarihinde kabul ve dönüm üzerine vergi ahzı usulü müstahseni bu günden itibaren ilga edilmişti. Bunun üzerine tütün ziraat ve imalâtının tedennisi başladı ve bu yüzden halkımızın düçar olduğu mezalim ve fecayiin tohumu ekildi. 21 Zilka'de 1278 tarihli Nizamname ve 2 Receb 1284 tarihli Kararname ile vaz'edilen Mürüriye, Duhuliye, Beyyiye Resimleri tezayüd ve tenakus suretiyle değişerek nihayet 10 Receb 1920 tarihli Kanun ile beher kıyye için on kuruş beyyiye ve cinsine göre de 10 - 30 kuruş sarfiyat resmi (Bandrol) istifasına başlandı ve 1294 tarihinde sarfiyat resmine yüzde elli zammedildi. Tütün varidatının idaresi 1879 senesinde Rüsumu sitte meyanında ilk tufeyli kümesine yani Galata'da Devlete para ikraziyle uğraşan bankerlere on sene müddetle tevdi olundu ve 28 Muharrem 1299 tarihli Kararname ile Düyunu Umumiye İdaresine intikal eyledi. Muharrem Kararnamesinin dokuzuncu maddesinde Hükümet tütün ve tuz inhisarlarını reji tarikiyle işletmek üzere mukavelât akdolunmasına mümanaat etmiyeceğini vadetmişti. İşte tütün rejisi Galata bankirlerinin mirasına konan yeni iki tufeyli kümesinin - Düyunu Umumiye ve Banka Osmani - arasında doğmuş bir ucubedir. Bu iki tufeyli kümesi Muharrem kararnamesinin salifülarz dokuzuncu maddesinden bilistifade tütün Bandrol Resminin, tütünün imal ve füruhtu inhisarını da şâmil olmak üzere, bir şirkete devrini cerri menfaat ve temini ticaret için muvafık görmüş ve 1300 tarihlerinin Saray ve Babıali erkânına da iktiza eden menafi temin edilerek imtiyazını istihsal eylemişti. Türkiye ahalisinin, tütün imal ve füruhtundan elde ettiği bütün menafi reji şirketine tahsis kılınarak bu yüzden temini maişet eden birçok aileler sefalete mâruz ve reji idaresinin ticaretini teshil için vilâyetlerde tütün ziraati menedilerek zürra intifadan mahrum bırakılmış olmasına mukabil reji şirketi devlete, o gayri muntazam Rüsumu Sitte idaresinin Bandrol Resminden cibayet ettiği miktardan fazla varidat temin edememiştir. Ahalii memleketin zararına gelince ziraatin tahdidi yüzünden laâkal un ve tütün imal ve füruhtu inhisarı rejiye verilmek sebebiyledede beş ki cem'an senevi on beş milyon liradır. Nüfus telâfatı bu hesaptan hariçtir. 1330 senesinden ilk müddeti imtiyaziyesinin inkızası tarihi olan 1330 senesi Nisanına kadar otuz sene zarfında reji kolcuları ile tütün kaçakçıları arasındaki müsademat da telef olanların adedi otuz sekiz bine baliğ olmaktadır ki, bu, kuyudu adliye ile sabittir. Kaçak tütün taşımak bahanesiyle hayvanatı müsadere ve cezayı nakdilerin istifası için emval ve emlâki satılarak duçarı sefalet edilenler bu hesaba dâhil değildir.' Harbi Umumiden evvel Avrupa iktisat uleması bir ferdi beşer için bin altın kıymeti maddiye takdir etmekte idiler. (İnsanın mânevi kıymeti yüz binlerce altına değişemiyecek derecelerde âli olmakla beraber yalnız mmleketin istihsali

ve ferdin sayü ameli nazarı dikkate alınarak maddi kıymet konulmaktadır). Bu hesaba nazaran reji yüzünden bu kadar evlâdı vatanın ziyaı milyonlarca lira zararı maddiyi müeddidir. Zararı mâneviye ise kıymet takdiri kabîl değildir. Bütün bunlara mukabil otuz sene zarfında Devlet reji işletmesinden cem'an yekûn 1 500 000 lira gibi hasis bir meblağa ancak destres olabilmiştir.

Reji idaresi, imtiyaz mukavelenamesi mucibince tütün mahsulünün terakkisini teshil ve bilâ faiz para ikrazı suretiyle zürraa muavenet etmeyi taahhüdedildiği halde ziraat için hiçbir yardımda bulunmamış, zürraa para ikraz etmemiş, bilâkis Anadolu'nun hemen her tarafında tütün yetişirken ziraati tahdidetmiş ve tütün ziraatiyle geçinen birçok çiftçileri aç bırakmıştır. Bu yüzden Samsun havalisindeki bir kısım tütün zürraı Kırım'a hicretle orada ziraate başlamış ve binnetice Şark'ta hemen hemen memleketimize munhasır gibi kalmış olan bir şubei ziraat Rusya'da gördüğü teşvik neticesi olarak oraya intişar eylemiştir.

Tütün, Türkiye'de mebzulen yetişen bir mahsul olduğundan, İnhisar İdaresinin tazyikatı olmasa memleketimiz şimdiye kadar dünyanın tütün ambarı haline gelirdi. Şimdiki halde (1 000 000) dönümü tecavüz eden tütün ziraati serbestie nail olsa az bir zamanda dört beş milyon dönüme bâliğ olabilirdi. Reji İdaresi tütün ziraatini ne kadar tahribetmişse tütün ve sigara imalâtını da o kadar ihmal etmiştir. Reji İdaresi bütün kuvvetini ve bütün sanat ve maharetini, dâhilde zürradan cebren ucuz satınaldığı tütünü yüksek fiyatla ve yine cebren halka satarak ve bu farktan istifadeye hasretmiştir. Mısır'ın, Malta'nın cihanda kesbi şöhret eden tütünleri hep Türk tütünüdür. Malta'da bir kök tütün yetişmez. Fakat Reji İdaresi Malta'daki üç dört tütün ve sigara fabrikası derecesinde ne sanaaten terakki etmiş, ne onlar kadar şöhret kazanmış ve ne de ticareti hariciyede maharet gösterebilmiştir.

Bütün maharetini tütün ziraatinin kasr ve tahdide bütün kuvvetini kurşunla ve bomba ile Türk köylüsünü kahir ve tedmire sarf etmiş, tütün ziraatini hemen üç dört kazaya hasretmiştir. Samsun, bugün tütün ziraatinden milyonlarca lira irat almaktadır. Mevcut sancaklarımızın cümlesi Samsun kadar tütün yetşitirmek kabiliyetini haizdir. Türkiye dünyanın en iyi ve en ucuz tütün yetiştirecek yeridir; serbest bırakılmış olsa hiçbir memleket ona rekabet edemez. İmalât - Manifaktür - serbest olsa biz tütünlerimizi kendimiz işler, kendimiz kıyar, kendimiz sigara sararız; iki üç yüz bin kişi bununla temini maişet eder. Bizim tütünleri alıp işleten ne Mısır ve ne de Malta ve ne de sair memleketler rekabet edebilir. Bizim en mühim menabii servetimizden biri tufeyli şebekesinin kurduğu tuzağa düşmüş, kurtulmak imkânını bulamıyor. Bidayeti Meşrutiyetten beri içinde çabaladığımız bu ağdan kurtulmaya çalışıyoruz. Fakat şirket muzayakada bulunduğumuz bir andan istifade ederek bir miktar avans verir ve imtiyazını temdidettirir. Ya Maliye Nazırı istifa tehdidiyle temdit kararnamesinin müzakeresini imhale muvaffak olur, yahut da bir Maliye Vekili Rejiye vaziyet ettiğinden bahseder ve fakat idarenin vaziyeti hukukiyesini muhafaza eyler. Meclisi Mebusanın on senelik hayatı teşriiyesi, Büyük Millet Meclisinin üç senelik hayatı mesaisi içinden Reji yine mevcudiyetini kurtarır. Öldürdüğü kardeşlerimizin kadidi, yıkıp harabettiği hanumanların, örümcek ağına düşmüş haşere kadidi haline getirdiği ziraatin, mahvettiği iktisadı memleketin enkazı arasında melekülmevt gibi başını kaldırır. Yine zinde, pür hırs ve iştiha, zürraa, esnafa, tüccara saldırmaya müheyya durur.

Efendiler : Rejinin daha altı senesi vardır. Bu seneler zarfında dökeceği kan, söndüreceği hanuman, tahribedeceği ziraat, terakkiden menedeceği ticaret yüzünden kazanacağı ne ise, birden fidiyei necat olarak verip kurtulmak en salim tariktir. Ne kadar çok versek iki senede cebri mafat etmek mümkündür. Reji bugün milletin muvafakat ve tasdiki ile değil, 1329 senesinde Hükümetin yapmış olduğu bir kararname ile muhafazai mevcudiyet ediyor. Bu kararnameyi yırtıp atmak, bu belâdan kurtulmak Heyeti Celilenin yeddi kudretindedir.

İnhisar, bilhassa istihsalât üzerine mânii inkişaf müthiş bir tazyik icra eden bir usulü idare olduğu cihetle ekseriya idhalât emtiası üzerine vaz'olunmaktadır, milleli muhtelifenin malî ve iktisadi sistemleri tetkik olunduğu zaman hiçbirinde kısmı mühimmi ihracata mahsus olan mahsulat üzerine inhisar vaz'edildiği görülemez. İtalya, İspanya, Fransa gibi ihracata mahsus şarap ve Almanya gibi dünyanın her tarafına sevk olunmak üzere Bira imâl eden memleketlerde bu me-

vad üzerine inhisar vaz'etmek kimsenin hatırına gelmediği misillü Avusturya gibi vaktiyle her tarafa şeker ihraceden bir memleket şeker fabrikalarına ihracat için ikramiye verdiği halde bizde dünyanın tergibini calip yegâne mahsul olan tütüne inhisar vaz'ederek ziraatini, ihracatını tahdidetmek cihetinin iltizam olunması anlaşılmaz bir muammadır. Reji İdaresini kaldırınca ikame edeceğimiz şekil meselesi fikirleri çok işgal ediyor. Filhakika senevi yediyüzbin lira varidat ehemmiyetsiz görülecek bir şey değildir. Fakat bu mesele o kadar müşkül zannedilmemelidir. Eski usulümüze rücu etsek Reji İdaresinin verdiği varidatın iki mislini derhal alırız. Zer edilecek tütün tarlalarının beher dönümünden bir lira resim istîfa edilse senevi bir milyon lira varidat temin edilir. İhracedilecek tütünlerin kıymeti üzerinden % 5 Resim alınsa (500 000) lira tutar. Tütün satanlardan alınacak beyiye Resmi yüzbin ve tarh edilecek mutedil istihlâk Resmi ise beş - altı yüzbin liraya baliğ olabilen bir varidat getirir. Bunların cibayeti âzami yüzbin lira masrafla kabili temindir. Çünkü Düyunu Umumiye İdaresi her halde teşkilâta maliktir. Yalnız tütün zeriyatının mesahası için yüzbin lira kadar bir masraf ihtiyarı kifayet eder. Bu arz ettiğimiz hesabat 1338 senesine nazarandır. Tütün ziraati, imali ve füruhtu serbest olsa iki sene sonra bu varidatın iki misline baliğ olacağına şüphe yoktur. Tütün zeriyatının çoğalması tütün öşürünün de ziyadeleşmesine bais olacaktır ki, senevi beşyüzbin lira da bundan istifademiz olur. Reji İdaresine taraftar olanlar bir fikir dermeyan ediyorlar. Diyorlar ki: Bütün dünyada tütün üzerine varidatı cibayet için Mürüriye ve Beyiye Resimleri, Bandrol Resmi gibi usuller tatbik edilmiş nihayet Rejide karar kılınmıştır. Şimdi Reji usulünü bırakıp dönüm üzerine Resim tarhı usulünü kabul etmek irticadır. Biz daima garbın ihtiyacatımız ve tarzı hayatımızla ve memleketin ahlâk, âtiyle gayrikabili telif usul ve âdatını tatbika uğraşmak yüzünden bugünkü felâketlere uğradık. Reji usulünü tatbik eden Almanya, Avusturya, Macaristan, Fransa ve İngiltere gibi memleketlerde tütün yetiştirilemez. Bunların bir kısmı bizden, bir kısmı kendi müstemlekelerinden tütün ithal eder. Gümrüklere gelen tütün doğrudan doğruya fabrikalara sevk olunur. Bizde olduğu gibi her tarafta tütün zeraiyetiyle meşgul bütün ahali tütünü kendi yetiştirmeye muktedir ve binaenaleyh kaçakçılığa müsteit değildir. Onun için sırf müstehlik bir memlekete muvafık olan reji usulü bizim gibi azim bir kabiliyeti istihsaliyeye malik olan ziraat memlekete kabili tatbik olamaz. Reji usulünü kaldırıp kadîmen bize müesses olan Dönüm Vergisine avdet etmekle irtica yapmış olmuyoruz. Belki şalvar üzerine frak giymekten sarfınazarla yine kendi sakomuzu kullanmaya avdet ediyoruz. Binaenaleyh dönüm üzerinde resim istîfası bizim için irtica değildir. İhtiyaçtır. Reji Şirketi hür ve müstakil Türkiye ahalisine cebir ve tahakküm eden bir ecnebi idaresi olduğundan bu idareden bir an evvel tahlisi giriban etmek ne kadar mübrem ve zaruri ise tütün ziraatini tedenniye ve tütüncüleri sefalete mâruz bırakan inhisar usulünü de bir daha avdet etmemek üzere kaldırıp atmak bir vecibedir. Bunun yerine aynı varidatı verebilecek ve fakat ziraatı teşvik ve himaye eyliyerek zürraa servet ve refah bahşedecek bir usulün şekil ve mahiyetini zamanında Heyeti Celileye arz etmek üzere şimdilik 1340 senesi varidatının sureti tahminine geçiyoruz.

1337 yani şirketin sekizinci devrei hesabiyesi (Beş milyon üçyüzotuzsekizbin yüzotuziki) lira olmuştur. Bundan «1 813 561» lira Düyunu Umumiyeye ait Bedeli Maktu, (1 885 318) lira Hükümete ait hissei Temettû, (828 663) lira Düyunu Umumiyeye ait hissei temettüdur ki, ceman (4 527 541) lira varidat olmuştur. 1338 senesi yani rejinin dokuzuncu devrei hesabiyesi henüz rüyet edilmemiştir. Mamafih reji komiserliğinden Teşrinievvel 1339 ayına mahsus müzakerat hakkında varidolan hulâsada senei mezkûr hasılatı sâfiyesinin de (5 400 000) lira tahmin edildiği bahsedilmektedir. Şu hale nazaran Hükümetin bu fasıldaki tahminatını muvafık görmekteyiz ve bu fasılda (900 000) lira evlâdı şüheda resmi munzammı mukayyettir. Bu da beher paketten istifade edilen yirmi para resim olup işbu (930 000) lira Maliye Bütçesindeki faslı mahsusundan Darüleytamlar Müdüriyeti Umumiyesine tesviye edilmektedir.

Fasıl - 24

Meskûkât

Darphanede imal edilen meskûkât varidatı Harbi Umumiden evvel Devlete mühim bir vardat temin etmekte olduğu halde Harbi Umumide evrakı nakdyenin mevkii tedavüle konması üzerine tedricen azalmış ve hele mütarekeden sonra madenî meskûkât darbı kâmilen metrûk bir hale gelmişti. İstanbul'un iltihakı üzerine Darphanei Milliyenin nâfi bir hale getirilmesi düşünülmüş ve bunun için akçe darbına mübaşeret edilmesi tahtı karara alınmış ise de meskûkâta verilecek şekil meselesi bir hayli münakaşatı mucibolduğundan nihayet Heyeti Celilenin kararıyle şimdilik muvakkat bir şekil kabul edildiğinden Darphanei Milliyenin bademe faaliyete gelmesi tabiî bulunmuştur. Diğer taraftan, bronz ve aleminyum halitasından beş on kuruşluk meskûkât darbiyle evrakı nakdiyenin on, kırk ve yüz paralık ve beş, yirmi kuruşluk aksamı ile mübadele edilmesi Heyeti Vekileden Meclisi Âliye takdim edilip encümenimizce kabul ve berayı tasdik Heyeti Celileye takdim kılınan lâyihai kanuniye iktizasından olup mezkûr lâyiha Heyeti Celilenin tasdikıne iktiran ettiği halde 1340 senesi zarfında mezkûr meskûkâtın darbına da başlanacaktır. Binaenaleyh meskûkât darbından senei mezkûre zarfında Hükümetin tahmin ettiği elli bin lira varidatı muvafık görmekteyiz.

Fasıl - 25

Posta, Telgraf, Telefon

Posta ve Telgraf İdaresi hem Devlet ile efradı ahalinin muhaberatını temin ve bilvesile muamelâtı umumiye ve hususiyeyi tanzime hizmet eder ve hem de Devlete mühim varidat getirir bir idaredir. Kapitülâsyonlar neticesi Devletin hukuku hükümranisinden olan bu İdarenin muamelâtından ecnebiler de hissedar olmuş ve memleketimizin sahil aksamında tesis ettikleri posta şubeleriyle hem memaliki ecnebiye ile memleketimiz arasında ve hem de limanlarımız arasında posta münakalâtı yaptıklarından posta inhisarı ancak dâhili memlekette cayı tatbik bulabilmiş idi. Zaferi Millîmiz üzerine Lozan'da akdolunan muahede ile İstiklâlimizi rahnedar eden kapitülâsyonlar kâmilen kaldırılmış ve posta, telgraf muamelâtı da munhasıran Devletin idaresine kalmıştır.

Bu İdarenin muamelâtını tanzim için şimdiye kadar neşrine imkân bulunamamış olan Posta ve Telgraf Kanunlarından Posta Kanunu Heyeti Celilece kabul ve neşredilmiş ve Telgraf Kanunu dahi elyevm Heyeti Umumiyede müzakere edilmekte olup yakında tasdik ve neşri tabii bulunmuştur. Şu iki kanunun neşri Posta ve Telgraf İdaresine senelerden beri arzu edilen intizamı temin edeceğinden mezkûr kanunların neşri genç Hükümeti Cumhuriyemiz için cidden büyük bir muvaffakiyettir. Posta ve Telgraf vâridatı 1337 senesinde (933 303) lira 1338 senesinde (1 382 235) lira, 1339 senesinin Martından Teşrinisani gayesine kadar dokuz ay zarfında (4 237 095) lira olmuştur. Ecnebi posta idareleri Eylül 1339 tarihinden sonra Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesine devredilmiş olmakla bunlardan hâsıl olan varidatın ancak üç aylık miktarı şu dört milyon ikiyüz küsur bin liranın içindedir. Hükümet Posta ve Telgraf varidatını (7 501 640) lira tahmin etmiş ise de Encümenimiz 1339 senesi varidatına nazaran 1340 senesinde (5 000 000) lira cibayeti mümkün olacağını tahmin etmektedir.

Beşinci Kısım

Müessesat

Fasıl - 26

Mekâtib ve müessesatı sıhhiye ve ziraiye hasılatı

Hükümetçe idare olunan leylî ve nihari millî mekâtipten istîfa edilen ücurat işbu fasla irat kaydolunmaktadır.

1337 senesinde (10 807) ve 1338 senesinde (44 014) lira varidat olmuştur. 1339 senesinde ne miktar varidat cibayet edildiği henüz malûm olmamakla beraber (200 000) liraya yetişeceği ümidedilmektedir.

Binaenaleyh 1340 senesi için Hükümetin teklif ettiği (200 000) lirayı muvafık görmetkeyiz.

Fasıl - 27

Müessesatı sıhhiye hasılatı

Mülki, askerî hastaneler ile Bakteriyolojihane, Telkihhane, Kimyahane gibi müessesattan hâsıl olan varidat işbu fasla irat kaydedilmekte ise de bu müesseseler varidatlarını bulundukları mahaller mal sandıklarına vermekte olduklarından merkezce katî bir hesap alınamadığı gibi gerek hastanelerden ve gerek ciheti askeriyeden Kimyahaneye gönderilen tahlil bedelâtının sureti tesviye ve mahsubu da intizam altında cereyan ettiği tetkikatımızdan anlaşılmaktadır. Sıhhiye Vekâletinin şimdiden bu müessesata tebligatı müessire icra ederek her müessesenin 1339 senesi zarfındaki varidatı hakkında muntazam cetveller celbetmesini ve bunların neticesinden encümenimize malûmat vermesini musırrane tavsiye eyleriz. Varidat idaresinin verdiği cetvellerde 1337 senesinde (920) ve 1338 senesinde 25 536 lira varidat gösterilmekte ise de bu kaydın sıhhatinden tamamiyle emin değiliz. Binaenaleyh Hükümetin 1340 senesi için teklif ettiği 1 500 lirayı aynen ipka etmek zaruretindeyiz.

Fasıl — 28.

Sıhhiye Müdüriyeti hâsılâtı

Eczanelerce dâhilde tertip ve füruht edilmek üzere müsaade talebolunan müstahzarat için verilen ruhsatiyeler, eczacılık sanatının icrası için verilen ruhsatnamelerden nizamnamesi mucibince alınacak ücurat ve cazayi nakdiler, Küçük Sıhhiye Mektebi mezunlarından alınacak Şahadetname Harcları ve buna mümasil müteferrik varidat işbu fasla irat kaydedilmektedir. İşbu varidatı sıhhiye idareleri mahallî mal sandıklarına teslim ettiklerinden ve Sıhhiye Vekâleti muhasebesine hesap göndermediklerinden merkezce miktarı hakkında bir malûmata destres olunamamıştır. Bu bapta da yukardaki fasılda yaptığımız vesayayı tekrar ederiz. Varidat idaresinin vermiş olduğu hesapta 1337 ve 1338 cetvellerinde de bu fasıl gösterilmemiştir. Binaenaleyh Hükümetin 1340 senesi için tahmin ettiği 1 500 liranın aynen kabulünü zaruri telâkki eyledik.

Fasıl — 29.

Hükümet kinini

Ahaliye ucuz fiyatla kinin tedarik ve füruht edilmek üzere kanunu mahsusuna tevfikan Sıhhiye Bütçesine vaz'ı muktazi elli bin liralık tahsisat ile Vekâleti aidesince alınacak kininin satışından mütehassıl varidattır.

Üç seneden beri konulan tahsisat miktarında kinin satınalınmadığından bittabiî satış da aynı nisbette noksan olmaktadır. Varidat idaresinin göndermiş olduğu cetvellere nazaran 1337 senesinde 7 730, 1338 senesinde 3 029 lira varidat gösterilmektedir. Şu hesabın doğru olduğuna maatteessüf kanaat etmemekteyiz. Sıhhiye Vekâleti tedarik ederek kompirme haline koyduğu kinini Ziraat Bankası Müdüriyeti Umumiyesine tevdi etmekte ve Ziraat Bankası Müdüriyeti Umumiyesi de şubelerine göndererek halka sattırmaktadır. Gerek Sıhhiye Vekâletinden gerek Ziraat Bankası Müdüriyeti Umumiyesinden bu üç sene zarfında satılmak üzere Ziraat Bankası şuabatına tevdi olunan kininden ne miktar satıldığı ve bu satış esmanından Maliyeye ne kadar para teslim olunduğu hakkında malûmat talebedilmiş Sıhhiye Vekâleti kinini Ziraat Bankası Müdüriyeti Umumiyesine merkezde teslim ettiğini ve bankanın satış hasılatını mal sandıklarına doğrudan doğruya

teslim ettiğinden ne miktar varidat olduğuna dair vekâlet muhasebesince kayıt bulunmadığını beyan etmiş ve Ziraat Bankası Müdüriyeti Umumiyesi ise şubelerde satılan kininin esmanı mahallî mal sandıklarına teslim ettikleri cihetle merkezce hesap tutulmadığını bildirmiştir. Böyle hiçbir kayıt ve hesaba tabi olmıyan ve her türlü teftiş ve murakabeden âzade bırakılan bu kinin satış bedelinin muntazaman mal sandıklarına teslim edildiğinden şüphe edersek gerek Sıhhiye Vekâletinin ve gerek Ziraat Bankası Müdüriyeti Umumiyesinin encümenimizi mâzur göreceğini ümidederiz. Binaenaleyh 1336, 1337, 1338 senelerinde ne miktar kinin satınalınarak Ziraat Bankasına tevdi olunduğu ve bunların Ziraat Bankası Şubelerine ne suretle tevzi olunduğu ve şubelerce satılan kinin esmanının mal sandıklarına zaman ve sureti teslimini mübeyyin muntazam ve sahih bir hesap tanzimi ile derhal encümenimize tevdiini ve 1339 senesi hesabının da 1340 senesi ilk altı ayı zarfında kezalik encümenimize verilmesini Sıhhiye Vekâleti ile Ziraat Bankası Müdüriyeti Umumiyesinden musırrâne talebederiz. İşbu fasla sabıkı veçhile ve kanunu mahsusuna tevfikan 50 000 lira varidat vaz'ını kabulde mecburiyet görülmüştür.

Fasıl — 30.

Matbaai Bahriye

Matbaai Bahriyenin 1340 senesi varidatını Hükümet seksen bin lira tahmin etmektedir. Matbaanın 1338 senesi varidatı 19 218 ve 1339 senesi ilk altı aylık varidatı 7 017 lira olmasına nazaran 1340 senesinde seksen bin lira varidat yapmasına imkân görmemekteyiz. Şu hale göre encümenimiz 1340 senesi için yirmi bin lira tahmin eylemektedir.

Fasıl — 31.

Matbaai Âmire

Matbaai Âmirenin maaş ve masrafı Maarif Bütçesinden sarf edilmekte ve varidatı Devlet meyanında cibayet olunmaktadır. Binaenaleyh Matbaai Âmire hasılâtının varidat bütçesinde faslı mahsus olarak iraesi iktiza ettiği halde Hükümetçe her nasılsa unutulmuş olduğundan 1340 senesi zarfında yapacağı iş ve verilen mevaddı iptidaiye tahsisatı tesbitlerine nazaran senei mezkûre hasılatı 130 000 lira tahmin olunarak işbu fasılda irae edilmiştir.

Fasıl — 32

Maadin

İşbu fasla Hükümetçe işletilen Maadin Varidatı mevzuudur. İşbu maden Gümüş Hacıköy gümüş madeni, Ergani bakır madeni, Bulgar dağı simli ve Altınlı kurşun madeni, Mihalıççık kil madeni, ve Keçiborlu kükürt madenidir. Bunlardan Keçiborlu kükürt ile Mihalliççik kil madeni elyevm işletilmekte olup diğerleri muattaldir. Büyük bir varidat temin etmesi mümkün olan bu madenlerin hali metrukiyette kalması cidden şayanı teessüftür. 1337 senesinde (21 748), 1338 senesinde (36 025) lira varidat olmuştur. 1339 senesi hesabatı henüz toplanmamış olduğundan 1340 senesinde Hükümetin tahmini veçhile (50 000) lira varidat olacağını ümidetmekteyiz.

Fasıl — 33

Demiryollardan Hazine hissesi

Hükümet Demiryollarından yedi yüz yetmiş bin lira Hazine hissesi tahmin etmiştir. Halbuki Eskişehir - Konya, Haydarpaşa - Ankara hatlariyle Bağdad şimendiferlerinin Konya - Yenice kısmı Anadolu demiryolları Müdüriyeti Umumiyesi tarafından Devlet nam ve hesabına mülhak bütçe ile idare olunduğundan ve Müdüriyeti Umumiyenin fazlai varidatı olursa hattın tamir ve terminmine sarf edildiğinden mezkûr hatlardan tahmin edilen beş yüz kırk bin liranın bu fasıldan

tenzili iktiza etmektedir. İzmir - Kasaba hattına gelince : Mezkûr hat da harb sebebiyle dûçarı tahribat olduğundan 1340 senesinde fazla varidat vereceğini ümidetmekteyiz. Nihayet Şark demiryolları kalmaktadır. Mezkûr demiryolunun hasılâtı gayrisafiyeden (10 333) frank bittenzil kalacak hasılatı gayrisâfiyenin yüzde yetmişi şirkete ve yüzde otuzu Hükümete aidolmak üzere mezkûr işletici kumpanyasına 10 Kânunuevvel 1310 tarihli mukavele mucibince (1951) senesine kadar işletmek imtiyazı verilmiş ve elyevm Hududu Millî dâhilinde mezkûr şimendiferden 326,84 kilometre hat mevcut bulunmuş olmakla bu hesaba ve frankın halihazırdaki kuruna nazaran Hükümetin yüz bin lira tahminini muvafık bulmaktayız. Binaenaleyh işbu faslın yakûnu yüz bin lira olarak tesbit edilmiştir.

Fasıl — 34

Ankara - Sivas hattı

Ankara ile Sivas arasında inşasına başlanmış olan şimendifer hattı ferşiyatına başlanılmadığından Ankara ile Yahşihan arasında şimendifer inşaatında istimal edilmek üzere inşa edilmiş olan dekovil hattı elyevm yolcu ve eşya nakletmektedir. Mezkûr hattın maaş ve masrafı Nafıa Bütçesi meyanından tesviye edilmekte olmasına göre varidatının da varidatı umumiye meyanına kaydı tabiî ise de Hükümetçe her nasılsa bütçeye vaz'ı unutulmuştur. Mezkûr hattın 1338 senesinde varidat tahakkukatı (235 940) lira olup bundan (105 769) lira tahsilât olmuş ve mütebaki yüz otuz küsur bin lirası Müdafaai Milliye Vekâleti zimmetinde nakliyatı askeriye ücuratından matlubatı kalmıştır. 1339 senesinin ilk altı ayında (89 535) lira tahakkukat ve (74 028) lira tahsilât olmuştur. Bu hesaba nazaran varidat bütçesi cayı mülâhazadır ki 1338 senei maliyesinin hitamı üzerinden onbir ay geçtiği halde hâlâ dekovil idaresi Müdafaai Milliye ile hesabını intaç ve Maliye Vekâleti ile iradı masraf suretiyle muamelesini ikmal etmemiştir ve 1339 senesinin ilk altı aylık varidatından dahi onbeş bin lira kadar bir paranın tahsil edilemediği anlaşılmıştır. Şimendifer idareleri peşin para ile muamele yapan idarelerden olmakla böyle tahakkuk tahsil arasında müthiş farklar göstermesi katiyen caiz değildir. Ücretini peşinen almadıkça nakliyat yapmaması temini intizamı için en müessir çare olduğundan bademâ hiçbir idare namına hesabı küşadetmemesi hususunun dekovil idaresine tebligatta bulunulmasını Nafıa Vekâletine tavsiye eyleriz.

Altıncı Kısım

Emlâk ve eşyayı Maliye hasılatı

Fasıl — 35

Emlâki Maliye

İşbu fasıl Hükümet uhdesinde bulunan arazi ve çiftlikât ile muaddelül istiğlâl olan mebani ve bilcümle irat getirir musakkafat ve müstagallatın satış bedelatiyle icar ve hasılatını muhtevidir. Mahlül olarak Hükümet uhdesine geçen veya zimmetine mukabil Hükümetçe tefevvuz olunan veya her hangi bir lüzum üzerine istimlâk veya iştira olunan bilûmum emlâk, arazi ve musakkafak da bu meyandadır. 1337 senesinde (32 595) liralık, 1338 senesinde (41 289) liralık emlâk satışı olmuş ve 1339 senesinin ilk altı aylığı için henüz malûmat alınamamıştır.

Mamafih; harb seneleri tabiî bir vaziyette bulunduğundan emlâk satışı yapılamıyacağı aşikâr olup 1340 senesinde sulhun bütün asarı feyz ve nimetinden müstefidolan memleketimiz iktisadiyatı günden güne inkişaf etmekte ve emlâk ve arazi için rağbet artarak fiyatlar da günden güne yükselmekte olduğundan 1340 senesi zarfında emlâk satışından Hükümetin tahmini veçhile (500 000) lira varidat olacağını encümenimiz de ümidetmektedir.

Emlâk icarından 1337 senesinde (64 868) 1338 senesinde (129 270) lira varidat olmuştur. 1340 senesi için Hükümet (200 000) lira varidat tahmin etmekte ise de ahiren Perapalas otelinin se-

nevi yüz bin liraya icara verilmesine mebni encümenimiz icar bedelini (300 000) lira olarak tahmin etmiştir. Sultansuyu, Çukurova, Çifteler çiftlikleriyle sair arazi hasılatından (25 000) lira varidat ve mezkûr çiftlikâtı zürraına geçmiş senelerde verilmiş olan tohumluk ve yemlik zahire tavizatından (5 000) liralık tahsilât vukuunu Hükümet tahmin etmektedir ki bizce muvafık görülmüştür. Bu suretle faslın yekûnu (830 000) liraya baliğ olmaktadır.

Fasıl — 36

Devlet ormanları

Türkiye Cumhuriyeti vâsi ve zengin ormanlara mâlik bir memlekettir. Bunlar hüsnü muhafaza ve fennî bir surette tanzim ve idare edilse büyük varidat temin edebilirler. Hususiyle Kastamonu, Bolu, Toros, Amanos ve Maraş ormanları büyük miktarda ihracata müsaittir. İzmir ve Hüdavendigâr ormanları da mühimdir. Suriye ihracatı Antalya ve Mersin limanlarında deniz ve Maraş'tan kara tarikiyle gönderilen kereste ile temin edilmektedir. Ormanlarımızın pek büyük irat vermesini ümidetmekte ve dairei aidesinden bu mühim menbaı servetin fününu cedide ve vesaiti hazırai medeniye ile muntazam bir surette işletilmesini istemekte haklıyız. Fakat vesaiti nakliyenin fıkdanı ve ormanların kurunu vüstaya yakışacak eski usullerle işletilmesi ve orman idaresinin ataleti, varidatı seneden seneye tenkis ediyor. Ormanlar kaimen damga zarbedilerek kıt'ai muayyineye tefrik ve bilmüzayede mütaahhitlerine metre mikâp üzerine mütefavit bedellerle füruht edilir veyahut ormanlara mücavir kura ahalisine ruhsat verilerek bunların imâl ettikleri kereste, kömür ve odundan tarife üzerine resim istîfa olunur. Fakat damga darbı usulüne tamamiyle riayet edilmediği gibi damga darbedilenler meyanında damgasız küçük ağaçların da kat'ı men olunmadığından ve hususiyle ormanlara mücavir kura ahalisi kat'iyatta hemen hemen ser best bırakıldığından ormanlarımız gittikçe düçarı irhitat olmaktadır. Hususiyle orman yakarak tarla çıkarılması bid'ati men olunumadığından ve bazen bu yangınlar tevsi dairei sirayet ederek büyük kıtaları yakıp mahveylediğinden ormanlarımızın mesahai sathıyesi her gün geçtikçe bir miktar daha azalmakta olduğu muhakkaktır. Bâzı ormanlarda zuhur eden hastalıklar tedavi ve hiç olmazsa sirayetini menedecek esbaba tevessül olunmadığı gibi küçük fidanları da ormanlara civar köyler keçi sürülerinin tahribatından vikaye etmek esbabı da tehiye edilmediğinden ormanlarımız keyfiyetten de kıymetini kaybetmektedir. İktisat Vekâletinin 1340 senesinde ormanların ıslah ve imarı ve fen dairesince işletilmesi için ciddi teşebbüsata tevessül edeceğini vekili aidinin verdiği izahattan anlıyan encümenimiz bu teşabbüsatın kemafissabık kavilde kalmıyarak sahai fiiliyatda cilveger olmasını temennieyler. Mirî ormanları hasılatı 1337 senesinde (425 656) lira ve 1338 senesinde (724 015) ve 1339 senesinin ilk altı ayında (617 224) lira varidat vermiştir. Şu hesaba nazaran Hükümetin 1340 senesi için tahmin ettiği (120 000) lirayı muvafık bulmaktayız.

Fasıl — 37.

Füruht olunan Eşya bedeli

Hükümetin muhtelif şuabatında istimalden sakıt olarak bedeli mukabilinde satılan bilûmum eski mefruşat, eşyayı kadime, eski veya batmış gemiler ve ceraimi mütenevviadan toplanıp ashabı bulunmıyan esliha ve eşya bilûmum eşyanın füruhtundan elde edilecek mebaliğ işbu fasla irat kaydolunur. 1337 senesinde (215 828) ve 1338 senesinde (343 930) liralık muhtelif eşya satılmış ve 1339 senesinin henüz hesabı alınamamıştır. 1340 senesinde Hükümetin tahmin ettiği veçhile (500 000) lira varidat olur ümidindeyiz.

Fasıl — 38.

Konya Ovası Ameliyatı İskaiye varidatı

Bir milyon iki yüz bin altına yakın bir meblağ sarfiyle vücude gelmiş olan Konya Ovası irva ve iska ameliyesi memleketimizde fennî surette vücut bulmuş yegâne erva ve iska şebekesidir. Şimdiki halde senevi (75 000) dönüm arazi saky edilmekte olup pek cüzi bir masraf ihtiyariyle bunu (100 000) dönüme iblâğ etmek mümkündür. İcra ettiğimiz tetkikattan iska ameliyesinde gerek ciheti fenniye ve gerek ciheti maliyenin muntazam surette cereyan etmediği anlaşılmaktadır. Ciheti fenniyesi hüsnü idare edilmez ve tamiratı mütemadiyesi vakit ve zamanında yapılmazsa az bir müddet sonra mevcut cetveller de iki - üçyüz bin lira sarfiyle termime muhtaç bir hale gelebilir. Bu hususta Nafıa bütçesinin esnayı tetkikinde vekili aidinin nazarı dikkatini celbeyledik.

Ciheti maliyesine gelince: Evvelce dönüm başına beş kuruş ücreti iskaiye alınmakta iken bunun masarifi daimeyi ifaya kifayet edememesine mebni sekiz kuruşa çıkarılmış ve ahiren kırk kuruşa iblâğ olunmuştur. Mezkûr irva ve iska idaresinin cibayet edeceği rüsumu aşara ilâveten ve aşar ile birlikte tahsil etmek üzere Hükümetçe bir kanun lâyihası izhar edilerek Heyeti Celileye takdim olunmuş ve encümenimizde derdesti tetkik bulunmuştur. Mezkûr lâyiha kesbi kanuniyet eylerse varidatın halkiyle cibayet edilmesi memüldür. Mamafiye ameliyatı iskâiye neticesinde hâsıl olan fazlai varidattan aşar almak suretiyle mezkûr ameliyat Nafıaya sarf edilen masariften fazla bir irat alındığında da şüphe yoktur. İcra ettiğimiz tetkikata nazaran irva idaresinin 1337 senesi varidatı mütehakkikası (36 407) ve masrafı umumiyesi (37 726) liraya bâliğ olmaktadır. (36 407) lira tahakkuka mukabil ancak (2 378) lira tahsilât vukubulmuş ve mütebâki (34 024) lira erbabı ziraatin zimmetinde kalarak maaş ve masraf hemen kâmilen maliyeden tesviye olunmuştur.

1338 senesinde ise (21 254) lira tahakkuk ve (8 117) lira tahsilât olup buna mukabil (24 733) lira Hazineden sarfiyat icra edilmiştir. 1339 senesinin ilk altı aylığı da henüz tahakkuk defterleri itham edilmediğinden ancak (560) lira tahakkuk ve olmiktarda tahsilât vardır. 1339 senesinin Mart ayından Ağustos gayesine kadar vukubulan masraf (9 279) liraya bâliğ olmuştur.

Şu hesaba nazaran mezkûr idare için senevi - 20 00 - lira fazla masraf ihtiyar edilmekte ve kıymeti asliyesinden ise senevi taakal - 100 000 - lira kaybetmektedir. Hükümet varidat bütçesinde 1340 senesi için - 500 - lira bir irat göstermekte olup şu müzebzip idare ettikçe biz de bundan fazla varidat olmıyacağını takdir ederiz.

Ancak 1340 senesi Nafıa bütçesinin faslında Konya Ovası ameliyatı irvaiye ve iskaiyesi için maaş ve masraf olarak - 53 581 - lira tahsisat talebedilmekte olup senede elli küsür bin lira masarife mukabil - 500 - lira varidat vermesi tahmin olunan bu idarenin mahiyeti hakkında erkamın belagatine karşı fazla söz söylemekten sarfınazar eyliyoruz.

Binaenaleyh Devletin büyük masraf ihtiyariyle vücuda getirdiği bu mühim müessesenin temini beka ve intizamı esbabını chemmiyetle nazarı dikkate almasını Hükümetten musırrane talebeyleriz.

Bilhassa senei haliye bütçesinde balâda beyan olunan - 53 581 - lira masrafı adiyeye zamimeten - 100 000 - lira masarifi termimiye mukabili tahsisat konulmuştur ki bu para ile ameliyatı iskaiyenin tamirat ve termimatı muktaziyesini temin etmek mümkündür. Bu fedakârlığı da ihtiyar ettikten sonra artık iska idaresi muamelâtının intizam dairesinde cereyan ettiğini görmek isteriz.

Fasıl — 39

Hasılatı mütenevvia

Faiz ve akçe farkı

Deyni asliyi tediye eden âşar mültezimlerinin 1339 senesi âşar gayesine kadar zimmetlerinde tahakkuk eden faizin affı 29 Eylül 1336 tarih ve 30 numaralı Kanun iktizasından olmakla mültezimlerden faiz tahsil edilmemektedir. Ancak 1340 senesi zarfında bankalarla Hazine arasındaki hesabı carilerden ve sene içinde takasıtı muayyenesi zarfında tediyei deyn etmiyen mültezimlerin mürur eden günlere ait faizlerinden ve Hazineye gelecek altınların mübadelesinden tahassul edecek akçe farkından 1337 senesinde (59 070) lira, 1338 senesinde (49 351) lira varidat olduğundan 1340 senesinde de Hükümetin tahmini veçhile (50 000) lira varidat olacağı memul bulunmuştur.

Hazine uhdesinde bulunan İtibarı Millî Bankası hisse senedatı İtibari Millî Bankasının (137 560) aded hisse senedatı Hükümete aidolup banka tarafından her sene hissedarana tevzi edilen temettüden mezkûr eshama isabet edecek hissei temettü işbu fasla irat kaydedilmektedir.

İstanbul Hükümeti sakıtası işbu hisse senedatından (87 000) adedini Ziraat Bankasına terhin ederek mukabilinde avans almış ise de ahiren iki kıta kanunla Ziraat Bankasının İstanbul avansları tediye edilmiş, mezkûr senedatın rehni fekkedilmiştir. Her ne kadar Hükümet mezkûr fasla varidat göstermemekte ise de İtibarı Millî Bankası 1340 senesi içinde 1339 senesinin hissei temettüünü tevzi edeceğinden ve Hükümete ait mezkûr (137 560) hisse senedatına (25 000) lira temettü isabet etmesi memul olduğundan işbu maddeye olmikdar varidat tahmin edilmiştir. Faslın yekûnu (75 000) liradan ibaretttir.

Fasıl - 40

Kumpanyalardan teftiş mukabili alınan

Bilûmum imtiyazlı şirketlerden mukaveleleri mucibince mezkûr şirketler nezdinde tâyin edilecek müfettişlerin maaş karşılığı olmak üzere alınan mebaliğden bu fasla kaydedilecek varidatı 1340 senesinde Hükümet on bin lira tahmin etmiş ve encümence de muvafık görülmüştür. Elyevm imtiyazlı şirketler nezdinde müstahdem olan komiser ve müfettişlerin adedi onikidir. Mersin - Adana ve Yenice - Nusaybin şimendiferleri, komiseri, İzmir - Kasaba ve temdidi hattı komiseri, Soma - Bandırma şimendiferi, Mudanya - Bursa şimendiferi komiseri, Şark demiryolları komiseri olmak üzere şimendiferlerde beş komiser, İstanbul'da bulunan Şirketi Hayriye, elektrik tunel ve trambay gibi umuru nafıa şirketleriyle bilûmum anonim ticaret ve sigorta şirketlerinin muamelâtını teftiş etmek üzere müfettiş vardır. Bunlardan demiryolları komiserlerinin maaş ve masarifi nafıa bütçesinde ve diğerlerinin maaş ve masrafı iktisat bütçesinden ve indelhesap senevi (29 730) lira masraf vâkı olduğunu görmekteyiz. Evvelce şirketlerden alınan teftiş ücreti o hususta istihdam edilen memurin maaşatını ifa ettikten sonra fazla da kalmakta iken şimdi Devlete bir bâr olmasının sebebi bu şirketlerin mukavelelerinin hini akdinde teftiş masarifi mütedavil olan altın akçe hesabiyle mukavelelere konulmuş ve tabiî komiser ve müfettişlerin maaşat ve masarifi de altın akçe ile tediye edilmekte bulunmuştur. Elyevm altın ile evrakı nakdiye arasında mühim bir fark hâsıl olduğundan bilûmum memurin misillû komiser ve müfettişlerin maaşatı da tezyid ve pahalılık karşılığı olarak tahsisatı fevkalâde tahsis kılınmış olmasına mukabil kumpanyalarından vaktiyle altın alarak istîfa edilen teftiş masarifi elyevm evrakı nakdiye olarak tahsil edilmekte bulunmuştur.

İşbu şirketler hakkında cibayet ettikleri mebaliği harbden evvelki mekadire nisbetle beş altı misli tezyidettikleri ve kendi memurları maaşatını sekiz on misli artırdıkları halde Hükümetin istihdam ettikleri komiser maaşına mukabil verdikleri mebaliği harbden evvelki nisbetinde tediye etmektedirler.

Bu şirketler kendi tarifelerini tezyid, yahut muamelâtı tesciliyelerini ifa ve hesabatını tasdik için müteaddit defalar Hükümete müracaat ederek matlupları is'af olunduğu sıralarda teftiş masarifinin tezyidi için Hükümetçe bir teşebbüs vâkı olsa derhal ve maalmemnuniye infaz edeceklerinde şüphe olmadığı ve hattâ geçen 1338 senesinin son zamanlarında İstanbul bütçeleri encümeninde tetkik edildiği sırada bu cihet encümen tarafından ihtar olunduğu halde senei hazıra bidayetinde birçok şirketlerle vâkı olan müzakerat ve itilâfta da bir hususun mevzuubahis bile edilmediği ve mezkûr şirketlerin bilcümle arzularının memullerinin fevkında is'af edilmesine rağmen teftiş masarifinin hiç olmazsa tarifede kabul edilen beş misil nisbetinde tezyidettirilmediği teessüfle görülmüştür. Mamafih Nafıa Vekâleti kumpanyalarla bu bapta müzakerata başladığı ve yakında teftiş mukabili alınan mebaliğ miktarının tezyidine imkân hâsıl olacağını beyan etmektedir. Herhalde gerek Nafıa ve gerek İktisat Vekâletlerinin bu hususta ihmalkâr davranmamalarını ehemmiyetle tavsiye eyleriz.

Fasıl - 41

Hasılatı Müteferrika

İşbu fasılda hasılatı müteferrika namı altında içtima eden birçok varidat vardır ki bunlar (S) cetvelinde işaret edildili veçhile 31 kıt'a kanun, nizamname ve talimat, irade, buyurultu, malî mukarrerat ve mukavelâta müsteniden tahsil edilmektedir. 1337 senesinde (787 663), 1338 senesinde (849 419) lira varidat olmuştur. 1340 senesinde Hükümet (1 500 000) lira tahmin etmektedir ki encümenimiz de bu tahmini muvafık bulmuştur.

Fasıl - 42

Tekaüt Tevkifatı

Kavanini mahsusası mucibince Memurini Mülkiye ve Askeriye ve bunların mütekaidin ve mazulininden kat'edilen tekaüt ve mazuliyet aidatı olup 1340 senesi masraf bütçesinde dâhil bulunan bilûmum maaşat ile münhal bütçelerle İdarei Hususiye ve belediyeler memurinin maaşatına nazaran bilhesap (2 770 000) lira olarak tahmin edilmiştir. Ancak şurası cayı nazardır ki aidatı mezkûre memurinin senedatı veya bordrolar üzerinden kat ve tevkif edilmekte olduğundan bilûmum devairde aidatın had kanuni dairesinde tevkif edilip edilmediğini mülhak bütçelerle o idarei hususiye ve belediyelerde müstahdem memurin maaşatından tevkif edilen aidatın her ay başında muntazaman mal sandıklarına tesviye olunup olunmadığı maliye müfettişleri marifetiyle tetkik ve nâkıs tevkifat yapan muhasiplerle tahsil ettikleri aidatı vakit ve zamaniyle mal sandıklarına teslim etmiyen devairi mülhaka ve hususiyle ve belediye muhasebe memurlarının tecziye edilmesi varidatı mezkûrenin tamamii tahsilini temin için en müessir çare bulunduğundan bu hususta da Maliye Vekâletinin nazarı dikkatini celbederiz.

Fasıl - 43

Demiryollarından İstirdadat

Bu fasılda irad kaydı icabeden üç kısım vardır:

Birincisi : 20 Şubat 1318 tarihli Bağdat Demiryolu Mukavelenamesi mucibince Bağdat Demiryolu inşaatı için Hükümet tarafından % 4 faizli (87 538) Resülmal tediyatlı olarak akdedilmiş olan dört tertip istikrazın takasiti seneviyesi Hükümet tarafından Düyunu Umumiye meyanında tesviye edilmekte olup şirket hattın hasılatı gayrisâfiyesinden vergi, mezkûr mukavelenamenin 35 nci maddesi mucibince her sene Düyunu Umumiye İdaresine tesviyeyi taahhüdeylediğinden şirketi mezkûre tarafından verilecek takasiti seneviyedir.

İkincisi : Soma - Bandırma hattının inşası için Hükümet tarafından müddeti imtiyaz zarfında kabili imha ve % 4 faizli ve beheri 500 frank kıymeti itibariyesinde olmak üzere İzmir ve

Kasaba ve temdidi demiryolu şirketine vermiş olduğu 77 832 aded istikraz tahvilâtının Hükümet tarafından Düyunu Umumiye meyanında tesviye edilen takasiti seneviyesi mukabili olarak mezkûr şirketle akdedilmiş olan 17 Temmuz 1326 tarihli Mukavelenamei müzeyyelenin dokuzuncu maddesi mucibince şirket tarafından Devlete verilmesi taahhüddedilen takasıtı seneviyedir.

Üçüncüsü : Bağdat İnşaat Şirketine Harbi Umumi içinde Toros tünelleri inşaatının tesrii inşaatı için verilmiş olan iki milyon (2 000 000) liralık avanstır.

Bunlardan birinci ve üçüncüyü tediye edecek olan Bağdat Şirketi, eylevm mevcudolmamasına ve Bağdat hattının Konya - Yenice kısmı Anadolu demiryolları ile birlikte Devlet tarafından ve Yenice - Ekbez ve Çobanbeyi - Nusaybin kısımları Ankara İtilâfnamesi mucibince teşekkül edecek olan grupa vekâleten mahiyeti meçhul bir idare taarfından idare edilmekte olmasına mebni 1335 ilâ 1339 senelerinde olduğu gibi 1340 senesinde de marülbeyan birinci ve üçüncü istirdadat maddelerinden hazineye tediyat imkânı olmadığı cihetle bittabi varidat bütçesine ithal edilememiştir. Yalnız mezkûr fasıl ikinci maddesini teşkileden Soma - Bandırma şirketinden tediyesi iktiza eden yetmişbir bin küsur lira işbu fasla vaz'olunmuştur.

Fasıl — 44

Tevziata Mukabil İstirdadat

İşbu fasla mevzu varidat gerek Harbi Umumi seneleri içinde ve gerek düşman istilâsı altında istirdadedilen Vilâyatımız ahalisine son senelerde verilen tohumluk, yemeklik çift hayvanat ve edevatı bedelâtından üç senede üç müsavi taksitle tahsili meşrut olup işbu tavizattan vâkı olacak tahsilât bu fasla irat kaydolunur.

Harbi Umumi bidayetinden şimdiye kadar ahaliye tevzi edilen tohumluk, yemeklik çift alât ve hayvanatı bedelâtı (7 000 000) lirayı mütacavizdir. Harb ve istilâ dolayısiyle zürraın uğramış olduğu felâketler işbu tavizatın istirdadına imkân bırakmadığı gibi halen de tahsili pek çok sızıltıyı mucibolmaktadır.

Mamafih işbu tevziat hesabatı intizam altında cereyan etmediğinden bugün bu mebaliğin kimler zimmetinde olduğunu anlamak da müşküldür. Heyeti Celileden 17 Eylül 1339 ve 10 Teşrinisani 1339 tarihleriyle neşredilen kanunlarda tavizatın badema Ziraat Bankası vasıtasiyle tevzii esası kabul edilmiş olmakla mezkûr iki kanunla verilmiş olan (2 900 000) lira tahsisat Ziraat Bankası tarafından tevzi edilmiş ve senedatı banka namına alınarak muntazam hesap tutulmuştur. Vâkaa mezkûr (2 900 000) lira tahsisatın (1 400 000) küsur lirası Ziraat Bankasının İstanbul avansına mahsubedilmiş ise de bakıyesi Ziraat Bnkası vasıtasiyle Hazine namına zürraa dağıtılmıştır. Heyeti Celilece kabul eddilen şu esasa nazaran evvelce verilmiş olan tavizat hesabatı da bilcümle defatir ve senedatiyle Ziraat Bankasına devredilirse işbu tavizat bakiyesinin de tahsili dairei imkâna girer. Zürraın işbu tavizat bakıyesinin defaten tesviyesine kudreti maliyesi kâfi gelemiyeceğinden Ziraat Bankası işbu mebaliği yeniden üç sene müddetle ve bilâfaiz taksite raptetmesi muvafık olur. Heyeti Celile encümenimizin bu mütalâasını tasvip buyurduğu takdirde Muvazenei Umumiye Kanununa koyduğumuz maddenin kabulünü temenni ederiz.

Fasıl — 45

Müşterek muhafaza masrafına mukabil Reji ve Düyunu Umumiyeden

İstanbul, Marmara ve sevahili mütecavirede Gümrük, Düyunu Umumiye ve Reji idareleri tarafından kaçakçılığı men için istihdam edilen ganbotlar ve motorlar masarifatı ve bu vazifede müstahdem muhafaza memurlariyle merakibi bahriye mürettebatı maaşatı Rüsumat İdaresi tarafından kendi bütçesinden sarf edilmekte olmasına ve bu masarifin mezkûr üç idare tarafından taksimi mukarrer bulunmasına mebni Reji İdaresine ait sülüs hisse mezkûr idareden ahz ve işbu fasla irat kaydedilmekte ve 1340 senesinde Reji İdaresine (53 360) lira hisse isabet edeceği bilhesap anlaşılmasına mebni Hükümetin vaz'ettiği encümenimizce de muvafık görülmüştür.

Düyunu Umumiye hissesine gelince : Her ne kadar Düyunu Umumiyeden muhafaza masrafı için tefrik edilen sülüs hissei masarif Hükümetçe varidat sütununa geçirilmemiş ise de Düyunu Umumiyenin masarifi meyanında seksenbeş bin lira muharrer bulunmasına ve esasen Rüsumat İdaresi, bütçesindeki tahsisat dairesinde muhafaza masrafını ifa etmekte olmasına mebni bütçede iki defa tahsisat mevzuu olduğundan Düyunu Umumiyenin vereceği muhafaza masrafı hissesinin mukabilini varidata kayıt suretiyle irat ve masraf yapmak zaruridir. Binaenaleyh meblâğı mezkûrun bu fasla ikinci madde olarak konulması encümenimizce takarrür eylemiştir.

Fasıl — 46

Onuncu Kısım

İstihlâk Resmi

İstihlâk Resmi memleketimizde pek yakında ihdas edilmiş bir vergidir. Bilhassa mükeyyifat üzerine mevzu olması ve bilvasıta istîfa edilmesi dolayısiyle bu verginin ahali üzerinde aksi tesiri pek meşhud olamaz; Cibayeti de kolaydır. Varidatı da rüsumat ve âşardan sonra en büyük yekûn teşkil etmektedir. İstihlâk Resmi 12 Mart 1334 tarihli Kanunla ilk olarak sigara kâğıdı üzerine vaz'edilmişti. 14 Mart 1334 tarihli Kanunla oyun kâğıtları, kibrit ve kav kutularına istihlâk Resmi vaz'edilmiştir. 1334 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun ... maddesiyle verilen salâhiyete mebni 25 Mart 1335 tarihli kararname ile şeker, petrol, çay ve kahve üzerine İstihlâk Resmi konulmuştur. 30 Eylül 1336 tarihli Kanun ile sigara kâğıdı, kibrit, oyun kâğıtlarından alınmakta olan İstihlâk Resmi mütefavit miktarda tezyidedilmiş ve 15 Nisan 1338 tarihli Kanun ile şeker, petrol, çay ve kahveden alınmakta olan İstihlâk Resmi tezyidolunduğu gibi baharat, margarin, mum, âdi sabun ve boş çuvaldan da İstihlâk Resmi ahzı takarrür etmiş ve 16 Nisan 1338 tarihli ve 220 numaralı Kanunla kibritten alınan İstihlâk Resmi taz'if olunmuştur.

11 Kânunisani 1339 tarihli ve 295 numaralı bâzı varidat hakkında neşredilen kanunun 13 ncü maddesiyle hariçten ithal edilecek tönbakülerin beher kilosuna ithalât resmine zamimeten kırk kuruş İstihlâk Resmi konulmuştur.

İşbu resim dâhilde muhtelif şekillerde istîfa edilmekte iken 1338 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun 11 nci maddesiyle İstihlâk Resminin gümrüklerde ithalât Resmiyle birlikte istîfa edilmesi takarrür etmiştir.

Elhaletühazihi rüsumat idaresi tarafından Cibayet edilmektedir. 1337 senesinde (2 860 513), 1338 senesinde (8 361 825) ve 1339 senesinin ilk altı ayında (7 161 080) lira varidat olmuştur. 1339 senesinin nısfı evvelinde cibayet edilen miktara nazaran 1340 senesinde Hükümetin tahmin ettiği veçhile (14 461 000) lira varidat cibayet olunması memuldür.

Fasıl — 47

Harb karşılığı varidat fevkalâdesi

İstiklâl Harbinin müstelzim olduğu azîm masarifatı kısmen temin etmek üzere Damga, Tuz, Saydı berri ve bahri ve yerli, ecnebi tenhakübiyesi resimlerinin mütefavit derecelerde tezyidi ve Anadolu Bağdad demiryolları devlet uhdesinde bulundukça nakliyat tarifei umumiyesi mucibince istîfa edilen ücretlerin dört misli resim ahzı ve tütün paketleri kıymetleri üzerine mütefavit derecede zammiyat icrasiyle bunlardan cibayet edilecek mebaliğin varidat bütçesinde harb karşılığı varidatı fevkalâdesi namiyle açılacak faslı mahsusa irad kaydı olbapta Muvazenei Maliye Encümenince tanzim ve Heyeti Umumiyeye takdim edilerek tasvip buyurulan mazbata ve 8 Teşrinisani 1338 tarihli kanun mukteziyatından olmakla işbu fasıl küşadedilmiş, balâda tadadedilen varidattan senei haliye içinde cibayeti tahminedilen (6 942 000) lira faslı mezkûre vaz'olunmuştur.

Fasıl — 48

Varidatı Cedide

Varidat bütçesinin encümenimizce müzakere ve tesbitinden sonra Hükümetçe yeniden zam veya ihdası teklif edilen bâzı varidatı işbu fasılda irae etmeyi muvafık görmekteyiz.

Bunlardan birisi munhasıran Hazineye aidolmak üzere tuz fiyatının beher kilosuna ilâvesi teklif edilen kırk paradır ki, bundan 1340 senesinde (1 000 000) lira varidat olacağı memul olduğundan bu fasla ilâve kılınmıştır.

İkincisi : 1340 senesinde ademi cibayeti evvelce kararlaştırılmış olan âşar yüzde ikibuçuğun binüçyüzkırkbir senesinde refedilmek üzere binüçyüzkırk senesi zarfında devamı istîfası münasip görülerek yüzde ikibuçuğun ref'i hakkında Heyeti Vekileden 12 Eylül 1339 tarihi ile teklif edilen lâyihai kanuniye Başvekâletin tezkeresi ve Heyeti Celilenin kararı üzerine Hükümetçe istirdadedilmesine mebni âşar yüzde ikibuçuğundan 1340 senesinde cibayeti ümidedilen (4 000 000) lira 48 numaralı bu fasla ilâve edilmiştir.

Üçüncüsü : Müskirat inhisarı olup Hükümet tarafından teklif ve Muvazene Kanunu lâyihasına vaz'olunan madde Heyeti Celilece kabul ve müskirat inhisarı tesis olunduğu halde 1340 senesi zarfında vukuu ümidedilen (5 000 000) lira varidat işbu fasla konulmuştur.

Dördüncüsü : Kibrit inhisarı olup yine Hükümet tarafından teklif ve Muvazene Kanunu lâyihasına konulmuş olan diğer bir madde kabul ve kibrite Hükümet inhisarı vaz'edildiği halde 1340 senesinde cibayeti ümidedilen (600 000) lira varidat olup işbu fasla dördüncü madde olarak konulmuştur.

Hulâsa

Balâda her fasıl için ayrı ayrı dermeyan olunan izahat veçhile 1340 senesinde devletçe cibayet edilecek varidat yekûnu (119 165 814) lira tahmin edilmiştir.

9 Şubat 1340

Muvazenei Maliye Encümeni Namına
Gaziantep Mebusu
Ali Cenani

F.	M.	Nev'i varidat	1339 senesinde tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Hükümetçe tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tahmin olunan varidat Lira
		Birinci kısım			
1		Bilâ vasıta alınan vergiler			
	1	Müsakkatfat ve arazi vergileri	5 000 000	5 000 000	5 000 000
	2	Vilâyeti selâse maktu vargileri	0	250 000	170 000
		Birinci faslın yekûnu	5 000 000	6 250 000	5 170 000
		Temettüat			
2	1	Temettü Vergisi	2 500 000	2 500 000	2 500 000
	2	Harb Kazançları Vergisi	1 000 000	1 500 000	1 500 000
		İkinci faslın yekûnu	3 500 000	4 000 000	4 000 000
3		Harb Vergisi	700 000	700 000	500 000
4		Bedeli nakdii askerî	0	0	1 500 000
		Mücecceliyeti Askeriye Vergisi	400 000		
		Mükellefiyeti Askeriye Vergisi	500 000		
		Muafiyeti Askeriye Vergisi	350 000	350 000	0
			1 250 000	0	0
5		Davar, deve, canavar			
	1	Davar Resmi	4 000 000	4 500 000	4 500 000
	2	Deve Resmi	1 600	2 500	200 000
	3	Canavar Resmi	700	500	500
		Beşinci faslın yekûnu	4 002 300	4 503 000	4 700 500
6	1	Âşar	25 000 000	21 000 000	20 000 000
	2	Tütün Âşarı	600 000	700 000	700 000
	3	İpek Âşarı	140 000	150 000	150 000
		Altıncı faslın yekûnu	25 740 000	21 850 000	20 850 000
7		Hususi ormanları hasılatı	78 000	70 000	70 000
8		Maadin Rüsumu	10 000	450 000	450 000
9		Vergi tezakiri	39 000	90 000	40 000
		Birinci faslın yekûnu	40 319 300	37 913 000	37 280 500

F.	M.	Nev'i varidat	1339 senesinde tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Hükümetçe tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tahmin olunan varidat Lira
		İkinci kısım			
		Damga, harçlar, kaydiyeler ve cezai nakdiyeler			
10		Damga Resmi	1 300 000	1 400 000	600 000
11		Hazine pulları	800 000	800 000	800 000
12		Harçlar			
	1	Mehakimi nizamiye hasılatı	250 000	400 000	400 000
	2	Mehakimi şer'i hasılatı	72 000	70 000	80 000
	3	Nüfus hasılatı	50 000	50 000	50 000
	4	Pasaport ve kançılarya hasılatı	40 000	50 000	100 000
	5	Kâtibi adil	110 000	120 000	200 000
		Onüçüncü faslın yekûnu	522 000	690 000	830 000
13		İhtira beratı	10 000	5 000	5 000
14		Kaydiyeler			
	1	Ferağ ve intikal harçları	600 000	600 000	600 000
	2	Kayıt ihracı ve saire	50 000	50 000	50 000
	3	Evkaf hasılatından umuru tasarrufiye hissesi	35 000	25 000	25 000
		Dördüncü faslın yekûnu	685 000	675 000	675 000
15		Cezayı nakdiler	700 000	300 000	300 000
		İkinci kısmın yekûnu	4 017 000	3 870 000	3 210 000
		Üçüncü kısım			
		Bilvasıta alınan vergiler			
16		İspirto	100 000	100 000	100 000
17		Tembakü beyyiyesi	100 000	100 000	20 000
18		Gümrük Rüsumu			
		İthalât Resmi	15 600 000	23 000 000	23 000 000
		Transit Resmi			
		İhracat Resmi			
	2	Rüsumu saire	1 000 000	460 000	460 000
		Onsekizinci faslın yekûnu	16 000 000	23 460 000	23 460 000

F.	M.	Nev'i varidat	1339 senesinde tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Hükümetçe tahmin olunan varidat	1340 senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tahmin olunan varidat Lira
19		Rüsumu bahriye			
	1	Seyrüsefain Rüsumu	500 000	500 000	200 000
	2	Fenerler Rüsumu	20 000	500 000	500 000
		Ondokuzuncu faslın yekûnu	520 000	1 000 000	700 000
20		Rüsumu sıhhiye	100 000	100 000	200 000
21		Saydi Behrî ve Bahrî	1 100 000	1 100 000	440 000
		Üçüncü kısmın yekûnu	18 520 000	25 860 000	24 920 000
		Dördüncü kısım			
		İnhisarlar			
22		Tuz Resmi	5 000 000	5 000 000	1 600 000
23		Tütün Resmi			
	1	Reji Şirketinde maktuan alınan	600 00	1 363 636	1 363 600
	2	Reji temettüatından Hazine hissesi	2 000 000	3 000 000	3 000 000
	3	Yerli Tönbekü Resminden	2 500	2 500	500
		Harb karşılığı zamaim	800 000		
	4	Tütün Resmi munzammı	800 000	900 000	930 000
		«Evlâdı şüheda»			
		Yirmi üçüncü faslın yekûnu	4 202 500	5 266 136	5 294 100
		İmalâtı Harbiye satışı	1 500 000	1 500 000	
24		Meskûkât	200 000	50 000	50 000
25		Posta, Telgraf, Telefon			
		Posta varidatı	1 000 000	3 250 000	4 000 000
		Telgraf varidatı	1 100 000	2 250 000	2 995 000
		Telefon varidatı	75 000	1 460	5 000
		Yirmibeşinci faslın yekûnu	2 175 000	5 501 460	7 000 000
		Dördüncü kısmın yekûnu	13 077 500	17 317 596	13 944 100

F.	M.	Nev'i varidat	1339 senesinde tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Hükümetçe tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tahmin olunan varidat Lira
		Beşinci kısım			
		Müessesat			
26		Mekatibi müessesatı sınaiye ve ziraiye hâsılatı	20 000	20 000	20 000
27		Müessesatı Sıhhiye hâsılatı	1 500	1 500	1 500
28		Sıhhiye Müdüriyeti hâsılatı	1 500	1 500	1 500
29		Hükümet kinini	50 000	50 000	50 000
30		Matbaai Bahriye	18 000	80 000	30 000
31		Matbaai Âmire			130 000
32		Maadin	400 000	50 000	50 000
33		Demiryollardan Hazine hissesi			
		Şark demiryollarından	27 720	100 000	100 000
		Eskişehir - Konya hattından		100 000	
		Bağdat hattından		280 000	
		Haydarpaşa - Ankara hattından		160 000	
		İzmir - Kasaba hattından	130 000	120 000	
		Otuzüçüncü faslın yekûnu	157 720	770 000	100 000
34		Ankara - Sivas hattı			150 000
		Beşinci kısmın yekûnu	648 720	1 153 000	703 000
		Altıncı kısım			
35		Emlâk ve eşyayı Devlet hâsılatı			
		Emlâki Milliye hasılatı			
	1	Satılacak emlâk bedeli	500 000	500 000	500 000
	2	İcar	100 000	200 000	300 000
	3	Hasılat ve ücreti arz	50 000	25 000	25 000
	4	Tavizattan tahsil edilen	15 000	5 000	5 000
		Otuzbeşinci faslın yekûnu	665 000	730 000	830 000

F.	M.	Nev'i varidat	1339 senesinde tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Hükümetçe tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tahmin olunan varidat Lira
36		Devlet Ormanları hasılatı	1 000 000	930 000	1 200 000
37		Füruht olunan eşya bedeli	700 000	500 000	500 000
38		Konya ovası ameliyatı iskaiye varidatı	30 000	500	500
		Altıncı kısmın yekûnu	2 395 000	2 160 500	2 530 500
		Yedinci kısım			
		Hasılatı Mütenevvia			
39	1	Hazine muamelâtından hâsıl olan faiz	25 000	25 000	25 000
	2	Akçe farkı	25 000	25 000	25 000
	3	İtibarı Millî Bankası hisse senedatının faiz ve temettüatı	25 000	0	25 000
		Otuzdokuzuncu faslın yekûnu	75 000	50 000	75 000
40		Kumpanyalardan teftiş mukabili alınan	25 000	10 000	10 000
41		Hasılatı müteferrika			
	1	Müteferrika	1 000 000	1 500 000	1 500 000
		Tahrir masrafı karşılığı	200 000		
		Tekaüt tevkifatı			
		Kırkbirinci faslın yekûnu	12 000 000	1 500 000	1 500 000
42	1	Mülkiye ve ilmiye tevkifatı	1 820 000	1 820 000	1 820 000
	2	Asker tevkifatı	850 000	850 000	850 000
	3	Devairi mülhakat tevkifatı		100 000	100 000
		Kırkikinci faslın yekûnu	2 670 000	2 770 000	2 770 000
		Hidematı muayyene mütekabili ianat ve teberrüat	30 000		
		İdarei hususiye			
		Yedinci kısmın yekûnu	4 000 000	4 330 000	4 355 000

F.	M.	Nev'i varidat	1339 senesinde tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Hükümetçe tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tahmin olunan varidat Lira
		Sekizinci kısım			
		İstirdadat			
43		Demiryollarından istirdadat tadat inşaasından istirdadat			
	1	Soma - Bandırma demiryolundan	73 354	71 354	71 354
		Şirketlerden Hazine hissesi	700 000	0	0
		Kırküçüncü faslın yekûnu	773 354	71 354	71 354
44		Tavizata mukabil istirdadat	35 000	50 000	10 000
		Zürraa tavizen verilen tohumluktan vilâyatta verilen alâtı ziraiye bedelinden muhtelif tavizat akçelerinden vâdeli avanslarından			
		Dırkdördüncü faslın yekûnu	35 000	50 000	10 000
45	1	Müşterek muhafaza masrafına mukabil rejiden	100 000	53 360	53 360
	2	Müşterek muhafaza masrafına mukabil rejiden	0	0	85 000
		Düyunu umumiyeden			
		Kırkbeşinci faslın yekûnu	100 000	53 360	138 360
		Zabıtai belediye masrafına mukabil şehremanetinden			
		Sekizinci kısmın yekûnu	908 354	174 714	219 714
		Dokuzuncu kısım			
45		İstihlâk Rüsumu			
	1	Sigara kâğıdı istihlâk resmi	600 000	150 000	150 000
	2	Oyun kâğıdı istihlâk Resmi	5 000	5 000	5 000
	3	Bilârdo, dama, ve saire Resmi	7 000	50 000	50 000
	4	Kibrit ve kav Resmi	500 000	600 500	600 500
	5	Mevaddı raise Resmi	8 500 000	12 305 500	12 305 500
		Kırkaltıncı faslın yekûnu	9 612 000	14 461 000	14 461 000
		Temaşa Vergisi	70 000		

F.	M.	Nev'i varidat	1339 senesinde tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Hükümetçe tahmin olunan varidat Lira	1340 senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tahmin olunan varidat Lira
		Mükeyyifat Vergisi	70 000		
		Dokuzuncu kısmın yekûnu	9 752 000	14 461 000	14 461 000
		Üçüncü kısım			
47		Harb karşılığı varidatı fevkalâdesi			
	1	Damga			800 000
	2	Tuz			3 400 000
	3	Saydi berri ve bahri			660 000
	4	Yerli terbakü resminden			3 000
	5	Tömbekü beyiyesinden			80 000
	6	Anadolu Bağdat demiryolları nakliyatından			2 000 000
		Kırkyedinci faslın yekûnu			6 942 000
48		Varidatı cedide			
	1	Tuz			1 000 000
	2	Âşar yüzde ikibuçuk			4 000 000
	3	Müskirat inhisarı			5 000 000
	4	Kibrit inhisarı			600 000
		Kırksekizinci faslın yekûnu			10 600 000
		Üçüncü kısmın yekûnu			17 542 000
		Yekûnu umumisi	93 637 874	107 589 810	17 542 000